

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ – СКОПЈЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ – СКОПЈЕ

м-р Македонка Благоја Додевска

**ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НИЗ ПРОЦЕСОТ НА
ЗБОРООБРАЗУВАЊЕТО ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО
СЛОВЕНЕЧКИОТ ЈАЗИК
(СО АКЦЕНТ НА ДЕЛ ОД МЕДИЦИНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА)**

докторски труд

Ментор:

проф. д-р Лидија Аризанковска

Скопје, 2023

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ – СКОПЈЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ – СКОПЈЕ

**Студиска програма: Македонистика/ Македонски јазик и
лингвистика**

м-р Македонка Благоја Додевска

**ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НИЗ ПРОЦЕСОТ НА
ЗБОРООБРАЗУВАЊЕТО ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО
СЛОВЕНЕЧКИОТ ЈАЗИК
(СО АКЦЕНТ НА ДЕЛ ОД МЕДИЦИНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА)**

докторски труд

Ментор:

проф. д-р Лидија Аризанковска

Скопје, 2023

Кандидат:

м-р Македонка Додевска

Ментор:

проф. д-р Лидија Аризанковска

ред. проф. д-р, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

Комисија за одбрана:

проф. д-р Људмил Спасов

ред. проф. д-р, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

проф. д-р Лидија Аризанковска

ред. проф. д-р, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

проф. д-р Славица Велева

ред. проф. д-р, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

проф. д-р Елена Јованова-Грујовска

научен советник/ ред. проф. д-р, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

проф. д-р Веселинка Лаброска

научен советник/ ред. проф. д-р, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

Научна област:

Зборообразувањето во македонскиот јазик

Зборообразувањето во словенечкиот јазик

Датум на одбрана:

Скопје, 2023 год.

Изјавувам дека докторскиот труд е оригинален труд што го имам изработено самостојно.

Своерачен потпис на докторандот

Изјавувам дека електронската верзија на докторскиот труд е идентична со отпечатениот докторски труд.

Потпис на авторот

СОДРЖИНА

ВОВЕД	5-8
1. Историско зборообразување	9-10
2. Македонската теорија за зборообразување на Кирил Конески	10-12
3. Чешката теорија за зборообразување на Милош Докулил	13
3.1. Ономазиолошка теорија	13-14
4. Словенечката теорија за зборообразување на Јоже Топоришич	14-15
4.1. Зборообразувањето во словенечкиот јазик	15-19
5. Теории за зборообразувањето	19
5.1. Полската теорија за зборообразување на Јан Розвадовски	20
5.1.1. Теорија на дводелност (бинарност)	20
5.2. Полската теорија за зборообразување на Витолд Дорошевски	20-21
5.2.1. Логичко-синтаксичка теорија	20-21
5.3. Руската теорија за зборообразување на И. С. Улуханов	21-23
6. Германските теории за зборообразување	24-25
6.1. Теоријата на Либер (Lieber 1981)	24
6.2. Теоријата на Селкирк (Selkirk 1982)	24
6.3. Теоријата на Зиберт (Siebert 1999)	24
6.4. Теоријата на Моч (Motsch 1995, 1999, 2004)	25
7. Именски суфиксни деривати	26-47
8. Придавски суфиксни деривати	47-51
9. Именски префиксни деривати	51-67
10. Придавски префиксни деривати	67-68
11. Именски композитен корпус	69

12. Именски конфиксни композитуми	71-80
13. Именски конфиксни композитуми со компонентен состав: иницијален конфикс и самостојна лексема	81-91
14. Именски коренски композитуми со нулта конфикс	91-92
15. Именски композитуми образувани од повеќе компоненти	93-95
16. Глаголски деривати во словенечката медицинска терминологија	96-97
17. Абревијативни деривати и нивните значења во македонскиот и во словенечкиот медицински термилошки речник	98-99
ЗАКЛУЧОК	100-105
ЗА РЕЧНИКОТ	106-108
ПРИЛОГ: СЛОВЕНЕЧКО-МАКЕДОНСКИ МЕДИЦИНСКИ ТЕРМИНОЛОШКИ РЕЧНИК	109-229
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	230-256
РЕЗИМЕ	257
SUMMARY	258

**ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НИЗ ПРОЦЕСОТ НА ЗБОРООБРАЗУВАЊЕТО
ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО СЛОВЕНЕЧКИОТ ЈАЗИК
(СО АКЦЕНТ НА ДЕЛ ОД МЕДИЦИНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА)**

А б с т р а к т

Во докторскиот труд *Терминологијата низ процесот на зборообразувањето во македонскиот и во словенечкиот јазик (со акцент на дел од медицинската терминологија)* предмет на истражување ќе биде медицинската терминологија во македонскиот и во словенечкиот јазик, претставена низ процесот на зборообразување. Темата на обработка поврзана со образувањето на дадена медицинска терминологија ќе биде истражувана во два јужнословенски јазика, т.е. во македонскиот и во словенечкиот јазик. Корпусот ќе биде медицинската лексика во македонскиот и во словенечкиот јазик. Во македонскиот јазик постојат мал број научни трудови посветени на оваа тема, а слична е ситуацијата и во словенечкиот јазик. Во нашето истражување со примена на лингвистичката научна методологија ќе се обидеме да претставиме дел од медицинската лексика низ процесите на деривација, и на тој начин ќе се обидеме да ги поврземе лингвистиката и медицината во македонскиот и во словенечкиот јазик како дел од интердисциплинарните истражувања, што претставува тенденција во современиот свет.

Клучни зборови: деривација, именски деривати, придавски деривати, глаголски деривати, композитуми, медицинска терминологија, семантика, етимологија, македонски термилошки речник, словенечки термилошки речник.

A b s t r a c t

In the doctoral thesis *Terminology through the process of word formation in the Macedonian and Slovenian languages (with an emphasis on part of the medical terminology)* the subject of research will be the medical terminology in the Macedonian and Slovenian languages, presented through the process of word formation. The topic of processing related to the formation of a given medical terminology will be investigated in two South Slavic languages, i.e. in the Macedonian and Slovenian languages. The corpus will be the medical lexicon in the Macedonian and Slovenian languages. In the Macedonian language, there are a small number of scientific works dedicated to this topic, and the situation is also similar in the Slovenian language. In our research, applying the linguistic scientific methodology, we will try to present part of the medical lexicon through the processes of derivation, and in this way we will try to connect linguistics and medicine in the Macedonian and Slovenian languages as part of interdisciplinary research, which represents tendency in the modern world.

Key words: derivation, noun derivatives, adjective derivatives, verb derivatives, composites, medical terminology, semantics, etymology, Macedonian terminology dictionary, Slovenian terminology dictionary.

ВОВЕД

0.1. Предмет на анализата во овој труд е медицинската терминологија во македонскиот и во словенечкиот јазик, претставена низ процесот на зборообразување, односно медицинските термини преземени од македонскиот медицински термилошки речник *Македонска медицинска терминологија* од група автори [в. Извори на кирилица] и од словенечкиот медицински термилошки речник *Medicinski terminološki slovar* од Rudolf Del Cott [в. Извори на латиница], што воедно го претставува и нашиот појдовен корпус на обработка.

Целта на истражувањето е фокусирана на дел од медицинската лексика, како и на деривациските модели во процесот на образување на дадена медицинска терминологија. За таа цел ќе биде користена медицинска терминологија, односно медицински термилошки речници, но ќе бидат користени и други можности во насока на образување на одредена медицинска терминологија преку користење на деривациските модели во македонскиот и во словенечкиот јазик.

0.2. Во овој докторски труд при истражувањето акцент е ставен на медицинските термини, односно на македонските и на словенечките медицински термини, нивното потекло, нивното значење/ нивните значења, синонимите/ синонимните изрази, на медицинската лексика, на деривацијата во македонскиот и во словенечкиот јазик, на историското зборообразување, на зборообразувачките теории во словенските јазици и некои европски јазици, како и на словенечко-македонскиот медицински термилошки речник.

0.3. *Medicinski terminološki slovar* претставува медицински термилошки речник на словенечки јазик. Речникот содржи медицински термини подредени по азбучен ред според словенечката азбука. Речникот е составен од буквите (A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S, T, U, V, W, X, Z) и во него е дадена насока за пишување на медицинските термини на латински јазик. Во словенечкиот медицински термилошки речник се дадени словенечките медицински термини, синонимите/ синонимните изрази на медицинските термини, како и нивното значење/ нивните значења. На почетокот на речникот се среќаваат префикси и суфикси од грчко и од латинско потекло, кои ни помогнаа при анализа на термините образувани со префикси и суфикси, а на крајот има табела во која се напишани падежните форми на именките и придавките, кои

претставуваат исклучоци во словенечката медицинска терминологија (Rudolf Del Cott 1980: 5–6).

0.4. *Македонската медицинска терминологија* претставува медицински термилошки речник на македонски јазик. Македонската медицинска терминологија претставува Проект на Македонската академија на науките и уметностите во Скопје. Проектот на Одборот за изработување на македонска терминологија започнува во 1971 година во МАНУ, а е активен до 1997 година. Во 1971 година одговорни за Проектот се Божидар Видоески, Тодор Димитровски и Дејан Геговски. Проектот е ставен во мирување еден период, а денес активно се работи на останатите букви од медицинската терминологија.

Материјалот за медицинската терминологија опфаќа медицински термини од севкупната медицина. Медицинските термини се напишани по азбучен ред и користен е метод на работа од страна на Термилошката комисија по медицина. Во *Македонскиот медицински термилошки речник* се обработени медицински термини од буквите (**А, А продолжение, Б, В, Г, Д, Е, З, И, Ј, К, Л, М, Н, О, П, П продолжение, Р, С, Т, Ќ, У, Ф, Х, Ц, Ч, Џ, Ш**), а не се обработени медицинските термини од пет букви (**Ѓ, Ж, S, Љ, Њ**) (Мицевски 1980: 1–2). Во речникот се дадени латинските медицински термини, синонимите/ синонимните изрази на медицинските термини, како и нивното значење/ нивните значења. На македонските медицински термини се дадени и еквивалентите на латински, српскохрватски, словенечки, руски, германски, англиски и француски јазик.

0.5. Во македонскиот јазик постојат мал број научни трудови посветени на оваа тема, а слична е ситуацијата и во словенечкиот јазик. Во македонската наука за јазикот ќе се споменат неколку научни монографии и статии, во коишто е обработена медицинската терминологија: *Зборообразувањето во областа од медицинската терминологија во францускиот и македонскиот јазик* (2000) од Раде Јорданов, *Јазикот на македонските лекарственици од XIX век со посебен осврт на лексиката* (2008) и *Лексиката од областа на македонската народна медицина* (2009) од Лилјана Гушевска, *Македонската терминологија – вовед, основи и општо за јазикот во медицината* (2011) од Билјана Ивановска и Валентина Илиева, *Лексиката од областа на историјата на медицината* (2011) од Лилјана Макаријоска и *Анатомската лексика за човекот во македонските говори* (2005) од Васил Дрвошанов.

0.6. Во словенистиката ќе се споменат неколку најзначајни словенечки автори со нивните научни монографии, во коишто се обработени зборообразувачките модели и зборообразувањето во словенечкиот јазик: *Slovensko skladdenjsko besedotvorje ob primerih zloženek* (1988) и *Slovensko leksikalno pomenoslovje* (2013) од Ада Видович-Муха, *Besedotvorje, Slovenska slovnica (četrta, prenovljena in razširjena izdaja)* (2004) од Јоже Топоришич, *Zloženke v slovenščini* (1944) од Ирена Страмнич-Брезник, *Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за nomina agentis во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот *-tel'ъ врз фонот на изофункционалните суфикси)* (1996) од Лидија Аризанковска (од македонска страна).

0.7. Во нашето истражување со примена на лингвистичката научна методологија ќе се обидеме да претставиме дел од медицинската лексика низ процесите на деривација, и на тој начин ќе се обидеме да ги поврземе лингвистиката и медицината во македонскиот и во словенечкиот јазик како дел од интердисциплинарните истражувања, што претставува тенденција во современиот свет.

0.8. Целта е да се покаже образувањето на деривати, композитуми и абривијативни деривати во македонскиот и во словенечкиот јазик. Во докторскиот труд се обработени именските суфиксни деривати, именските префиксни деривати, придавските суфиксни деривати, придавските префиксни деривати, именските композитуми со самостојна и несамостојна финална компонента, именските конфиксни композитуми, именските конфиксни композитуми со компонентен состав: иницијален конфикс и самостојна лексема, именските коренски композитуми со нулта конфикс, именските композитуми образувани од повеќе компоненти, глаголските деривати во словенечката медицинска терминологија и абривијативните деривати во македонскиот и во словенечкиот медицински термиолошки речник.

Именските деривати, придавските деривати, глаголските деривати, композитумите и абривијативните деривати во македонската и во словенечката медицинска терминологија се обработени според теоријата за зборообразување на Кирил Конески (Конески 1995), а се поделени според класификацијата на Раде Јорданов (Јорданов 2000).

0.9. При истражувањето е применуван контрастивниот метод. Појдовна точка се лексемите од медицинската терминологија во македонскиот и во словенечкиот јазик. При истражувањето е собиран материјал од македонската и од словенечката литература,

е спроведувано емпириско истражување, односно се правени анкети и интервјуа со специјалисти доктори и медицински лица во Државна болница во Скопје, а потоа е запишуван и обработуван собраниот медицински материјал.

0.10. Материјалот врз којшто е вршена анализата е ексерпиран од: Медицински термилошки речник на македонски јазик и Медицински термилошки речник на словенечки јазик. Македонскиот медицински материјал е собиран во Македонската академија на науките и уметностите, НУБ „Св. Климент Охридски“, Централната медицинска библиотека при Медицинскиот факултет во Скопје, а словенечкиот медицински материјал, најчесто е достапен во електронска верзија (на електронските сајтови).

0.11. Со дедуктивниот метод е претставен процесот на образување деривати и композитуми од дадени лексеми од медицинската терминологија во македонскиот и во словенечкиот јазик со помош на деривациски модели, а со индуктивниот метод е образувана медицинска терминологија и термилошки двојазичен медицински речник, а собраниот медицински материјал ќе се докаже со заклучоци и со факти.

0.12. На крајот од трудот во прилог ќе биде даден Словенечко-македонски медицински термилошки речник, Користена литература [Единици на кирилица и Единици на латиница], Извори на кирилица, Извор на латиница и Речници на македонски и на словенечки јазик.

0.13. За избор на темата на докторската дисертација бев поттикната од литературата и предавањата што ги следев на докторските студии, интересот кон медицинската терминологија, воедно и Проектот на МАНУ за изработка на медицинска терминологија.

1. Историско зборообразување

С. Николиќ е авторот којшто ја дава постарата литература за старословенското зборообразување. Тој ги споменува значајните дела во коишто се обработени проблематиката и материјалот од старословенското зборообразување. Во неговите дела се споменати имињата на *А. Вајан, В. Вондрак, Ј. Добровски, А. Меје, Ф. Миклошич, А. Лескин*. Во старословенското зборообразување, Николиќ акцент става на теоретските поставки на В. Дорошевски (Андријевска 2009: 9).

„В. Дорошевски се базира на граматичко-структурниот метод како основен принцип на истражување и како примарен критериум за систематизирање на изведените зборови, земајќи го предвид не само карактерот и функцијата на афиксот туку и способноста на афиксот да се врзе со определен вид зборообразувачка основа – глаголска, придавска, именска основа или синтаксички израз, т.е. синтагма“ (Андријевска 2009: 9).

В. Дорошевски ги поставува основите на полската синтаксичка школа. Оваа школа се заснова на постулатот за идентичност на смисловните односи, т.е. на односот на определителот кон определеното меѓу составните членови на изведениот збор, односно меѓу основата и формантот.

Автори, во чии монографии се разработени старословенската и црковнословенската зборообразувачка проблематика се: *М. Бродовска-Хоновска, Ж. Ж. Варбот, В. Ефимова, И. Леков, Б. Очкова, С. Слоњски*. Истражувачи што се занимавале со лингвистичката и лексичката анализа на одделни ракописи во коишто се става акцент на прашањето за зборообразувањето се: *М. Миовски, С. Новотни, Д. Пандев, С. Поп-Атанасова, Р. Станков, Р. М. Цејтлин, Е. Црвенковска, М. Цубалевска*.

Историското зборообразување се врзува за етимологијата на зборовите. Мотивираните и мотивирачките зборови се проучени од дијахрониски аспект. Дијахронискиот аспект се заснова на проучување на историскиот развој, потеклото и промените на определениот збор.

Во трудовите на И. А. Бодуен де Куртене и на Ф. Ф. Фортунатов, акцент се става на синхрониското зборообразување, чиј предмет на обработка се мотивираните зборови. Со синхрониското зборообразување се претставени начините на зборообразување, класификацијата на мотивираните зборови според зборообразувачките категории и типовите, како и нивната актуелност во јазикот.

„Сосир во своите проучувања согледува дека постои потенцијалност во јазикот на импровизирање зборови, а нивната реализација во говорот претставува незначителен факт во однос на можноста за нивно образување“ (Велева 2006: 12).

2. Македонската теорија за зборообразување на Кирил Конески

Во објавените научни трудови од областа на зборообразувањето во македонскиот јазик спаѓа научната монографија *„Зборообразувањето во современиот македонски јазик“* (1995) од Кирил Конески. Во научната монографија се прикажани зборовните групи во македонскиот јазик, анализирани низ процесот на зборообразување.

Според теоријата на Конески, зборообразувањето е дефинирано како жив процес на образување нови зборови во македонскиот јазик. Зборообразувањето во македонскиот јазик се разгледува од научен аспект во 60-тите год. на XX век.

Основните теории на зборообразувањето во македонскиот јазик се засноваат врз основа на мислењата на некои лингвисти (Витолд Дорошевски, Милош Докулил, Виктор Виноградов, Владимир Лопатин) (Велева 2006: 8). Овие теории се поврзани со теоријата на именувањето. Теоријата за зборообразување на Конески се заснова врз основа на чешката теорија на Милош Докулил, т.н. ономазиолошка теорија.

Според промените кои настануваат и зборообразувачки средства што се користат при образувањето на нови зборови, се izdelуваат четири основни начини на зборообразување: лексичко-семантички начин на зборообразување (семантичко зборообразување), лексичко-синтаксички начин на зборообразување (срастување), морфолошко-синтаксички начин на зборообразување (синтаксичка конверзија) и морфолошки (афиксен) начин на зборообразување. Според теоријата на Конески, дериватите се делат на транспозициони, мутациони и модификациони. Местото на зборообразувањето е во рамките на морфологијата и на лексикологијата (Конески 1995: 11–13).

Пред теоријата на Конески, не постоеле македонски лингвисти кои се занимавале со зборообразување. Почетоците на зборообразувањето во македонскиот јазик започнуваат со теоријата на Конески, односно со научната монографија *„Зборообразувањето во современиот македонски јазик“*, каде се прикажани образувањето на именките, образувањето на придавките, образувањето на глаголите и образувањето на прилозите.

Денес со зборообразување во македонскиот јазик се занимаваат Лидија Аризанковска со научна монографија „Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за *potina agentis* во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот **-tel'ь* врз фонот на изофункционалните суфикси)“ (2001) и Славица Велева со научна монографија „Тенденции во зборообразувањето во македонскиот јазик“ (2006), а со историско зборообразување се занимаваат Лилјана Макаријоска со научна монографија „Студии од историското зборообразување“ (2009) и Наталија Андријевска со научна монографија „Зборообразувањето во Кринскиот дамаскин“ (2009).

Лексиката во македонскиот јазик е подложена на промени, едни зборови застаруваат и исчезнуваат, а други зборови се образуваат и стануваат фреквентни во употреба. Таа се обновува на два начина (Конески 1995: 9):

- со образување на нови зборови врз основа на веќе поостоечки зборови според правилата на зборообразувањето;
- со примање на туѓи зборови и нивно прифаќање во македонскиот јазик.

Зборообразувањето претставува жив процес на образување нови зборови во јазикот. Предмет на зборообразувањето е проучувањето и описот на мотивираните зборови, односно на зборовите кои по форма и по содржина се зависни од други истокоренски зборови што веќе постојат во македонскиот јазик. Зборообразувањето е поврзано со лексикологијата и морфологијата. Зборообразувачката мотивација претставува однос меѓу два истокоренски збора, односно новообразуваниот (мотивиранскиот) збор е во релација со основниот (мотивираниот) збор.

Според тоа какви промени се извршени, какви зборообразувачки постапки или средства се исползувани при образувањето на еден збор во друг, во македонскиот јазик постојат четири начини на зборообразување (Конески 1995: 11–13):

- лексичко-семантички начин на зборообразување;
- лексичко-синтаксички начин на зборообразување;
- морфолошко-синтаксички начин на зборообразување;
- морфолошки (афиксен) начин на зборообразување.

Лексичко-семантичкиот начин на зборообразување или семантичко зборообразување претставува развивање на ново значење во постојаниот (мотивиранскиот) збор (Конески 1995: 11).

Лексичко-синтаксичкиот начин на зборообразување или срастување претставува образување на сложени зборови од зборовни состави (Конески 1995: 11).

Морфолошко-синтаксичкиот начин на зборообразување или синтаксичка конверзија претставува образување на нови лексички единици со преминување на зборот од една во друга зборовна група без додавање на зборообразувачки елементи (Конески 1995: 11).

Морфолошкиот (афиксен) начин на зборообразување претставува образување на нови зборови врз основа на постојаните зборови со додавање на зборообразувачки морфеме (Конески 1995: 12–13).

Според позицијата во однос на коренската морфема со којашто се поврзуваат, зборообразувачките морфеме се делат на префикс (лат. **prae** – пред, напред, **fixus** – прикремен), суфикс (лат. **suffixus** – прикремен, додаден), интерфикс (лат. **inter** – меѓу, во) и постфикс (лат. **post** – по).

Според зборообразувачките средства што учествуваат во образувањето на зборовите, во морфолошкиот (афиксен) начин на зборообразување се izdelуваат пет начини на зборообразување (Конески 1995: 15):

- префиксно зборообразување (префиксација);
- суфиксно зборообразување (суфиксација);
- префиксно-суфиксно зборообразување (конфиксација);
- образување на сложени зборови;
- образување на скратеници.

Зборообразувањето (деривацијата) се занимава со правилата и со проблемите на образувањето на изведенките (мотивираните) зборови. Според Конески (1995: 32–33), дериватите се поделени на:

- транспозициони деривати: деривати што семантички не се менуваат, само кај нив се изразува значењето на основата (на мотивирачкиот збор) во граматичките категории на зборовната група во која преминува;
- мутациони деривати: се називите на нови десигнати кај кои формантот има семантичка функција;
- модификациони деривати: се називите на веќе именувани десигнати со основите кај кои формантот има семантичко-качествена функција.

3. Чешката теорија за зборообразување на Милош Докулил

3.1. Ономазиолошка теорија

Со теоријата на М. Докулил почнува почетокот на чешката ономастичка школа за зборообразувањето. Во чешката теорија, Докулил ја критикува полската синтаксичка теорија на В. Дорошевски. Според теоријата на Докулил, деловите на мотивираниот збор немаат граматичка и синтаксичка функција, тие изразуваат одделни смисловни категории, додека секоја зборообразувачка единица има формална и смисловна функција. Истражувањата на Докулил се базираат врз односот на внатрешните својства на зборот, како и нивната реализација во текстот. Методолошката основа на оваа теорија е функционално-структурниот пристап кон зборообразувањето. Докулил во својата теорија ги изделува: *ономазиолошката категорија, зборообразувачката категорија и зборообразувачкиот тип*. Според ономазиолошката теорија, во чешката лингвистика се среќаваат лексички и синтаксички деривати. Оваа теорија се дополнува со теоријата номинација, која содржи три компоненти: *база, признак и семантичка врска*.

„Ономазиолошката семантичка структура се состои од *ономазиолошка база и ономазиолошки признак*. Ономазиолошката база се однесува на тоа што треба да се означи, кон некоја општа појмовна категорија, а признакот ја дефинира, ја карактеризира со некаков дополнителен белег“ (Велева 1994: 3).

Според Докулил, мотивираниот збор се состои од три компоненти: *зборообразувачко значење, мотивирачка основа и формант*. Тој ги разграничува транспозитивните и модификативните структури во зборообразувањето (Велева 2006: 23–25).

Во зборообразувачката структура на зборот, односно во лексемите се изделуваат зборообразувачката основа или база и зборообразувачкиот формант. Со проширување на основата на зборот со зборообразувачки афикси (префикси и суфикси) се образува нов збор. Зборовите со заедничка основа образуваат зборовно гнездо, а со заеднички зборообразувачки афикси образуваат зборообразувачки типови.

Зборообразувачките средства во чешкиот јазик се живи и продуктивни, живи и непродуктивни и неживи и непродуктивни. Во живи и продуктивни спаѓаат суфиксите (-ost, -tel, -č, -ovat, -ův, -in, -ni, -ě), во средно продуктивни суфикси (-se, -ek), во малку продуктивни суфикси (-nout, -ec, -či) и непродуктивни во живи средства (-ež, -áv) (Рибарова, Роус 1997: 52–53).

Во чешкиот јазик постојат пет начини на зборообразување (деривација, композиција, јукстапозиција, конверзија и скратување). Деривацијата претставува начин на образување нови зборови со афикси (префикси и суфикси), кои се додаваат на коренот на зборот. Зборот од кој се изведува друг збор се нарекува изведен или базичен збор, а изведениот збор се нарекува дериват. Кај деривацијата имаме повеќе нејзини видови: суфиксација, префиксација, суфиксно – префиксна деривација, десуфиксација и образување и образување на деминутиви и аугментативи (Рибарова, Роус 1997: 54).

Композицијата претставува втор вид на зборообразување, односно образување на сложени зборови со спојување на две основи со интерфикси. Сложенките образувани од именки и придавки се продуктивни, а од глаголи се многу ретки во чешкиот јазик (Рибарова, Роус 1997: 55).

Јукстапозицијата претставува начин на образување на сложени зборови кои се составени од два или повеќе самостојни зборови сраснати во еден збор. Ваквите сложени се нарекуваат јукстапозитуми. Јукстапозицијата е типична за образување на сложени броеви и на неправи прилошки сложени (Рибарова, Роус 1997: 55–56).

Конверзијата претставува начин на образување на нови зборови врз основа на нивно преминување од една во друга зборовна група. При образувањето на зборови со конверзија, кај новообразуваните зборови се менуваат граматичките категории и синтаксичките функции. Адвербизацијата претставува промена на една форма од зборот во самостоен збор, кој се наоѓа во друга зборовна група. Во чешкиот јазик со адвербизација се образуваат прилозите и предлозите (Рибарова, Роус 1997: 56).

Скратувањето претставува специфичен начин на зборообразување при што зборот ја менува формата, но не и лексичкото значење. Со овој начин на зборообразување се образуваат сложеноскратени зборови и иницијалните скратеници (Рибарова, Роус 1997: 56–57).

4. Словенечката теорија за зборообразување на Јоже Топоришич

Почетоците на зборообразувањето во словенечкиот јазик се врзуваат со научните монографии на Рајко Перушек „*Zloženke v novejši slovenščini*“ (1890), Антон Брезник „*Zloženke v slovenščini*“ (1944), Антон Бајец „*Besedotvorje slovenskega jezika*“ (1950-1955) и со објавениот речник на М. Д. Степанова „*Slovar besedotvornik morfemov*“ (1979).

Јоже Топоришич ја дава својата теорија за зборообразувањето во словенечкиот јазик, со објавениот дел *Besedotvorje*, во речникот „*Slovenska slovnica (četrta prenovljena in razširjena izdaja)*“ (2004), а во тој период со зборообразување во словенечкиот јазик се занимава и Ада Видович-Муха со научна монографија „*Slovensko skladdenjsko besedotvorje ob primerih zloženk*“ (1988). Според теоријата за зборообразување на Топоришич, во зависност од основата и афиксите се izdelуваат следниве зборообразувачки типови: *izpeljava*, *zlaganje*, *sestavljanje* и *sklapanje*. Во словенечкиот јазик постојат два вида деривација: *navadna izpeljava* и *inačenijska (modifikacijska) izpeljava*, воедно се споменува и конверзијата (*sprevrženje*) како еден вид деривација.

Денес со зборообразување во словенечкиот јазик се занимаваат Ирена Страмљич-Брезник со научна статија „*Besedotvorna manjšalnic v slovenščini in makedonščini*“ (2009), Јања Братуша со научна монографија „*Besedotvorje*“ (2004-2005) и Лидија Аризанковска со научна монографија „*Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за *potina agentis* во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот *-tel'ь врз фонот на изофункционалните суфикси)*“ (2001).

4.1. Зборообразувањето во словенечкиот јазик

Зборообразувањето претставува процес на создавање нови зборови во јазикот, односно претворање на мотивирачките зборови во мотивирани зборови т.н. деривати. Предмет на зборообразувањето во словенечкиот јазик е проучувањето и описот на зборообразувачките мотивирани зборови, односно зборовите кои по форма и по содржина се обусловени од други истокоренски зборови што постојат во јазикот.

Според зборообразувачкиот алгоритам на Јоже Топоришич постојат четири основни начини на зборообразување во словенечкиот јазик (Топоришич 2004: 156):

- Изведување (**Izpeljava**)
- Срастување (**Zlaganje**)
- Составување (**Sestavljanje**)
- Склопување (**Sklapanje**)

4.1.1. Изведување – суфиксација (izpeljava)

Изведувањето претставува начин на образување деривати (izpeljanke) со додавање на суфиксни форманти. Формантите (афикси – ronska obrazila) претставуваат елементи кои се додаваат на зборообразувачката основа како формален или семантички знак на преобразувањето на мотивирачкиот збор во дериват (префикси – predronska obrazila, суфикси – prironska obrazila, инфикси – medronska obrazila).

Според Топоришич (Топоришич 2004: 156–158) постојат два вида на изведување (izpeljava) во словенечкиот јазик:

4.1.1.1. Обично изведување (navadna izpeljava)

Во обичното изведување (navadna izpeljava) основата на дериватот го претставува независниот дел од именската група (пр.: *ubog otrok – otroček, ob Sotli – Obsotelje*). Во обичното изведување припаѓаат и формантите изведени со нулова зборообразувачка морфема, односно бессуфиксната или регресивната деривација. Кај бессуфиксната или регресивната деривација, дериватот се изведува со сведување на мотивирачкиот збор на основата со зборообразувачки нулов суфикс (пр.: *ta, ki prerokuja – prerok*).

4.1.1.2. Модификациско изведување (inačenjska izpeljava)

Во модификациското изведување (inačenjska izpeljava) основата на дериватот го претставува зависниот дел од именската група (деминутиви – manjšalnice, аугментативи – večalnice, пејоративи – slabšalnice, хипокористици – ljubkovalnice), на пример: *ubog otrog – ubožec*.

Синтаксичката конверзија (konverzija – sprevrženje) претставува еден вид на изведување, односно образување на нови лексички единици со преминување на зборот од една во друга зборовна група без додавање на зборообразувачки елементи (пр.: *služiti* – глагол, *sluga* – именка).

4.1.1.3. Основен алгоритам за изведување (izpeljava)

Основниот алгоритам за изведување (izpeljava) е составен од шест чекори (Топоришич 2004: 157):

1. се одбира именска група од која ќе се изведува;

2. се одбира формант кој ќе го носи значењето на делот од именската група, а кој не е одбран за основа на дериватот;
3. според видот на изведување се одлучува кој збор од именската група ќе биде мотивирачки збор;
4. на одбраниот збор му се одземаат граматичките карактеристики (падеж, род, број и сл.);
5. се здружуваат основата и афиксот (основата е пред формантот кај изведувањето);
6. се прави морфемски спој според правилата и се означува акцентот.

4.1.1.4. Алгоритам за модификациско изведување (*modifikacijska izpeljava*)

Алгоритамот за модификациско изведување (*modifikacijska izpeljava*) е составен од шест чекори (Торгишиќ 2004: 158):

1. се одбира именска група со одредено значење;
2. делот од именската група кој не е одбран за флексиска основа* се изразува со *glagolska pripona + -ti* или со наставка;
3. се препишува другиот дел од именската група кој ќе претставува основа на новиот збор;
4. на зборот кој ќе се одбере за основа му се одземаат постоечките граматички карактеристики;
5. се спојуваат основата и наставката;
6. се поправа морфемскиот спој според правилата, а по потреба се поправа и акцентот.

*Флексијата се изделува од деривацијата со својата граматичност. Овие зборови подлежат на граматичките правила на зборовните групи и според нив можат да се менуваат според потребите на текстот, по род, број, падеж итн.

4.1.2. Срастување (*zlaganje*)

Срастувањето претставува начин на образување на сложени зборови од зборовни состави (пр.: *tak stare mode – staromodni, Slovenijales – les iz Slovenije*). Во словенечкиот јазик постојат три видови на срастување (Торгишиќ 2004: 158):

- со интерфиксно-суфиксни форманти
- само со интерфиксни форманти
- редување на зборовите

4.1.2.1. Основен алгоритам за срастување (zlaganje)

Основниот алгоритам за срастување (zlaganje) е составен од шест чекори (Toporišič 2004: 158–159):

1. се одбира зборовен состав од најмалку два полнозначни збора;
2. се одбира формант интерфиксно-суфиксен, само интерфиксен или со составување;
3. се пренесуваат двата или повеќето зборови од зборовниот состав;
4. на одбраните полнозначни зборови им се одземаат одредени граматички карактеристики;
5. се здружуваат зборовите и афиксот, така што зависниот збор (или зборот со одземени карактеристики) е на прво место, а доколку има и суфикс, тој се пишува на крајот;
6. се прави морфемски спој според правилата и се означува акцентот.

4.1.3. Составување – префиксација (sestavljanje)

Составувањето (sestavljanje) претставува начин на создавање на нови зборови преку додавање на префикс (претставка – predpona) на едносложна основа. Граматичките карактеристики на основата кај составувањето остануваат непроменети, се менува само нејзиниот почеток (пр.: *pra mati*, *pod predsednik*, *pred naročiti se*). Во составувањето припаѓаат негираните зборови не- и туѓите префиксни елементи anti-.

4.1.3.1. Основен алгоритам за составување (sestavljanje)

Основниот алгоритам за составување (sestavljanje) е составен од шест чекори (Toporišič 2004: 159–160):

1. се одбира именска група;
2. се одбира префикс кој ќе го носи значењето на делот од именската група кој не е одбран за основа на дериватот;
3. се пренесува мотивирачкиот збор;
4. на мотивирачкиот збор му се одземаат одредени граматички карактеристики;
5. се здружува;
6. се прави морфемски спој.

4.1.4. Склопување (sklapljanje)

Склопувањето (sklapljanje) претставува начин на создавање нов збор од повеќеделна основа. Кај ваквиот начин на зборообразување можно е да се изгуби некој акцент од основите или да се промени (пр.: *bog ve – bogve, boja željen – bojaželjen, temno rdeč – temnordeč*) (Toporišič 2004: 160).

5. Теории за зборообразувањето

Првите податоци за зборообразувањето се среќаваат во латинската граматичка традиција. Во рамките на граматиките од XIII век се забележани принципите на градење на зборовите. Во лингвистичките школи проучувањето на зборообразувањето се разгледува во повеќе случаи на морфологијата. Идејата на младограматичарите е откривање на законитостите во јазикот. Младограматичарите го користат компаративно-историскиот метод при анализа на фонетиката и на морфологијата. Во првата половина на XX век се забележуваат повеќе дела посветени на зборообразувањето. Во духот на компаративно-историскиот метод се јавуваат делата на:

- Јан Розвадовски – во чие дело со помош на психолошката јазична концепција ја развива „теоријата на двочленост на изразите“.
- Радослав Бошковиќ – во неговата компаративна студија се обработуваат структурните особености на зборообразувачките типови во јужнословенските јазици, при што акцент се става на суфиксацијата.
- А. Белиќ, В. Виноградов, Н. М. Шански – во нивните дела акцент се става на формалниот белег, без строго разграничување на значењата, а голем проблем претставува многузначноста на префиксите и на суфиксите.

Педесеттите години на XX век е период на зацврстување на зборообразувањето како одделно ниво во разгледувањето на јазичната структура. Во овој период познати трудови од областа на зборообразувањето се трудовите на авторот И. Леков.

Во неговите трудови е определено самостојното место на зборообразувањето, со цел да се прикажат специфичните основи, како и јазичната структура во рамките на зборообразувањето.

5.1. Полската теорија за зборообразување на Јан Розвадовски

5.1.1. Теорија на дводелност (бинарност)

Теоријата на дводелност (бинарност) се заснова врз психолошкиот концепт. Кон почетокот на XX век, оваа теорија е значајна за науката. Ј. Розвадовски своите мислења ги запишува во својот труд *Зборообразувањето и значењето на зборот* (трудот е објавен на германски и на полски јазик). Во теоријата на Розвадовски, акцент се става на семантичките структури. Основен поим во оваа теорија е бинарноста. Јан Розвадовски, дериватите ги дели на сложенки и изведенки.

„Во своите истражувања, тој ја поврзува теоријата на именувањето и на создавањето. Тој смета дека стварноста се спознава преку познати поими, со додавање на диференцијалните обележја. Според него, секое именување содржи: дел што упатува на општиот поим и дел што упатува на разликувачките обележја“ (Велева 2006: 21).

5.2. Полската теорија за зборообразување на Витолд Дорошевски

5.2.1. Логичко-синтаксичка теорија

Логичко-синтаксичката теорија претставува продолжение на теоријата на бинарност (дводелност), т.е. на теоријата на Јан Розвадовски. Оваа теорија се заснова на природата на семантичките врски меѓу основата и формантите и врз синтаксичките односи меѓу деловите на дериватот. Во теоријата на В. Дорошевски, структурата на називот е поврзана со поимските категории (Велева 2006: 21).

Според истражувањата на Дорошевски, дериватот и реченицата имаат иста бинарна структура, односно постојат тесни врски меѓу подметот : прирокот и формантот : основата (Велева 2006: 22).

В. Дорошевски, дериватите ги дели на: деривати со предметна функција (мутација) и деривати со граматичка функција (транспозиција). Теоријата на В. Дорошевски го претставува почетокот на полската синтаксичка школа во зборообразувањето. Основните постулати на полската синтаксичка школа започнуваат од синтаксичките односи меѓу составните делови на мотивираниот збор.

„Според В. Дорошевски, односот меѓу основата и формантот е идентичен со односот на субјектот и предикатот, субјектот и објектот, или субјектот и атрибутот“ (Велева 1994:

3). Врз основа на теоријата на Дорошевски се заснова и авторката В. Помјановска, којашто става акцент на десупстантивните деривати, воедно ги проучува модификативните образувања во чија структура, формантот има функција на определител, а не на определено. Развивокот на теоријата на Дорошевски се среќава и во научните трудови на М. Бродовска-Хоновска и Р. Гжегорчикова.

5.3. Руската теорија за зборообразување на И. С. Улуханов

И. С. Улуханов е руски лингвист, доктор по филолошки науки, професор по староруски јазик на Институтот за руски јазик, специјалист по историја на рускиот литературен јазик, по зборообразување, лексикологија и граматика на современиот руски јазик и член на Комисијата по зборообразување на Меѓународниот комитет за слависти. Улуханов е еден од авторите на „*Словообразование во Русской грамматики*“ (1980), „*Словарь словообразовательных морфем русского языка*“ (XI-XIVв.), „*Словарь словообразовательных аффиксов современного русского языка*“ (2016).

Теоријата за зборообразување на Улуханов е позната теорија во Руската школа. Според Улуханов, т.е. според степенот и видот на мотивацијата се izdelуваат: деривати со јасна мотивација, деривати со делумна мотивација и деривати со асоцијативна, метафоричка мотивација. Деривати со јасна мотивација, кога целосното значење на зборот А влегува во значењето на зборот Б, деривати со делумна мотивација, кога дел од значењето на зборот А влегува во значењето на зборот Б и деривати со асоцијативна, метафоричка мотивација, кога значењето на зборот А не влегува во значењето на зборот Б (Велева 2006: 26).

Во поранешна Русија, развојот на зборообразувањето започнува со научните трудови на В. Виноградов, како и со трудовите на руските лингвисти: *Н. Арјутонова*, *Е. Змескаја* и *В. Лопатин*. Во нивните трудови, акцент се става на семантичкиот аспект на зборообразувањето. Руските лингвисти како И. С. Улуханов во своите научни истражувања се задржува на семантичките својства на зборообразувачките форманти, додека, пак, Е. Кубрјакова се задржува на основните типови значења на мотивираниот збор.

Во руската лингвистика се среќаваат и стилистички аспекти на зборообразувањето, каде акцентот е ставен на функционалноста на зборообразувањето во уметничките текстови.

„Во македонските лингвистички истражувања, зборообразувањето се јавува најпрво во Граматиката на македонскиот литературен јазик од авторот Блаже Конески, кој ги поставил основните насоки при проследувањето на јазичната структура од одредениот аспект“ (Велева 1994: 3).

Во пообеман труд на Радмила Угринова-Скаловска се прикажани значењата и дистрибуцијата на глаголските префикси во македонскиот јазик, во докторската дисертација на Борис Марков се обработени именските суфикси, а во магистерскиот труд на Б. Кубеш, акцент се става на сложените зборови во македонскиот јазик.

Голем број на статии во кои се прикажува зборообразувањето се статии напишани од македонски лингвисти како Б. Корубин, Л. Минова-Ѓуркова, М. Миовски, Р. Паноска. Предмет на обработка во научните статии на Љ. Стефановски е терминот продуктивност. Н. Чундева посветува внимание на односот на зборообразувачките средства и поетската реч, Кирил Конески во повеќе научни статии го прикажува зацврстувањето на зборообразувањето како лингвистичка дисциплина на цврсти теоретски основи.

Денес со зборообразување во македонскиот и во словенечкиот јазик се занимава Лидија Аризанковска, која има напишано голем број на научни статии и монографии од оваа научна област: „Анализа на дериватите со суфиксот *-tel'ъ што означуваат не-лице во македонскиот и словенечкиот јазик“ (1995), *Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за nomina agentis во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот *-tel'ъ врз фонот на изофункционалните суфикси)* (1996), „Морфолошка анализа на дериватите со суфиксот *-тел'ъ во македонскиот и словенечкиот јазик“ (1998), „Суфиксот *-тел'ъ во современиот македонски и словенечки јазик“ (1998), „Македонските и словенечките суфикси изофункционални со суфиксот *-tel'ъ“ (2000), *Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за nomina agentis во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот *-tel'ъ врз фонот на изофункционалните суфикси)* (2001), „Суфиксот *-tel'ъ, и неговите изофункционални суфикси во книгата „За македонските работи“ од К. П. Мисирков“ (2005), „Тенденции во современиот македонски јазик во поглед на употребата на одделни суфикси за образување nomina agentis“ (2006), „Продуктивноста и непродуктивноста на одделни суфикси за образување nomina agentis во современиот македонски јазик“ (2009), „Современиот македонски јазик меѓу традицијата и современите зборообразувачки тенденции (со осврт на суфиксните именски образувања)“ (2010), „Зборообразувањето и

неговите ресурси во македонскиот јазик (со осврт на дериватите со субјективна оценка како дел од основниот лексички фонд на македонскиот јазик)“ (2012), „Зборообразувањето како дел од македонската наука за јазикот од теоретски и прагматички аспект“ (2014), „Деминутивите во македонскиот јазик и нивната функција“ (2015), „Зборообразувањето и интернет-комуникацијата (врз примери од македонскиот јазик)“ (2016), *168. Macedonian. Word-Formation. An International Handbook of the Languages of Europe* (2016), „Дел од лексиката со ист корен во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик според сферата на употреба“ (2016) [во коавторство со Македонка Додевска], „Нов труд од областа на зборообразувањето („Очерки о языке современных славянских СМИ“ [семантико-словообразовательный и лингвокультурологический аспекты], Елена И. Коряковцева)“, (2017) [во коавторство со Македонка Додевска], „Универбизација во македонскиот јазик“ (2018), „Македонскиот јазик низ процесот на глобализацијата од зборообразувачки аспект“ (2018), „Македонскиот јазик низ процесот на глобализацијата од зборообразувачки аспект“ (2019), „Сложените именки со суфиксот -ник во Обратниот речник на македонскиот јазик и нивната употреба во македонскиот стандарден јазик“ (2020) [во коавторство со Македонка Додевска], „Дел од лексиката со различен корен во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик според сферата на употреба“ (2020) [во коавторство со Македонка Додевска], „За именските деривати со суфиксот -ар/-арка во македонскиот јазик“, 2021 [во коавторство со Македонка Додевска], „Сложените именски и придавски образувања во романот „Сестрата на Зигмунд Фројд“ од Гоце Смилевски“ [во коавторство со Македонка Додевска] (во печат), „Македонскиот јазик меѓу креативноста и нормата како дел од јазичната иновативност и неологизација“ (2022), „Низ ризницата од зборообразувачки форманти за образување именки во македонскиот јазик како дел од долгата јазична традиција“ (2022) [в. во Користена литература, Единици на кирилица и Единици на латиница].

6. Германските теории за зборообразување

Во зборообразувањето во германскиот јазик е задржана лексикалистичката хипотеза за автономија на морфологијата од синтаксата.

„Со пренесувањето на основните принципи на X-бар-теоријата од синтаксата врз зборообразувањето, се манифестира нов пристап во зборообразувањето наречен зборосинтакса. Со X-бар-теоријата се предвидува категоријата X во својство на глава на фраза да врзува повеќе компленти и модификатори од различни „бар“ – степени. За соодветно вградување на овие синтаксични принципи во теоријата на зборообразувањето како највисока категорија се фиксира т.н. „zero-bar-level“ (x^0) (рамниште на збор), кој е истовремено дистинктивен беллег за разграничување на зборообразувањето од синтаксата“ (Симоска 2010: 35).

6.1. Теоријата на Либер (Lieber 1981)

Либер е претставник на зборосинтаксичкиот пристап. Тој ја прави разликата меѓу композицискиот член и афикс, т.е. разликата меѓу композицијата и афиксацијата. Според теоријата на Либер, афиксите и лексичките основи се еднакво заведени во лексиконот, но меѓу нив постои мала разлика. Лексичките основи и афиксите се разликуваат во однос на дополнителниот податок за супкатегоризација. Според Либер, дефинициите на термините лексичка основа и афикс се: лексичката основа претставува морфема чија лексиконска инсерција не супкатегоризира друга морфема, а афиксот претставува лексичка инсерција која го одредува лексичкиот елемент за поврзување. Според оваа теорија, композицијата и суфиксацијата претставуваат истовидни процеси (Симоска 2010: 36).

6.2. Теоријата на Селкирк (Selkirk 1982)

Во теоријата за зборообразување, Селкирк почнува со автономна зборообразувачка компонента на граматика. Според теоријата на Селкирк, структурата на зборот ги има истите формални карактеристики, како и синтаксичката структура. Структурата на зборот и синтаксичката структура се генерираат со ист систем на правила, а правилата за структурата на зборот претставуваат дел од лексичката компонента, т.е. од лексиконот.

Лексиконот е составен од лексичките единици: листа на слободни лексички единици (зборови), листа на врзани морфемии и систем на правила. Според теоријата на Селкирк, морфемите се опфатени во проширената X^1 шема во која припаѓаат три категории: категоријата збор е на рамниште X^0 , категоријата корен е на рамниште X^{-2} и категоријата афикс е маркирана како X^{af} (Симоска 2010: 37).

6.3. Теоријата на Зиберт (Siebert 1999)

Во зборообразувачката теорија, Зиберт зборообразувачката компетенција ја смета како граматичко значење на говорителите/слушателите за можни и неможни зборови на својот јазик. Зиберт во својата теорија се базира врз теоријата на рекција и конкатенација, т.е. врз моделот на принципи и параметри на генеративната граматика. Теоријата на Зиберт, се базира врз инкорпорациската теорија на Бејкер, во која инструментариумот за сентенцијалната синтакса се пренесува врз синтаксата на зборот (Симоска 2010: 38–41).

6.4. Теоријата на Моч (Motsch 1995, 1999, 2004)

Во теоријата на Моч, комплексните зборови се третираат без учество на синтаксата како директни проекции на семантички обрасци врз морфолошки структури. Општата теоретска рамка на Моч е составена од неколку хипотези: хипотеза за директна проекција, хипотеза за разграничување, хипотеза за креација и хипотеза за воедначување на дескрипцијата на лексиконски и на текстуални зборови (Симоска 2010: 44–49).

7. Именски суфиксни деривати

7.1. Именски суфиксни деривати што означуваат апарати, садови, инструменти или лекарствени средства во македонската и во словенечката медицинска терминологија

Именските деривати што означуваат апарати, садови, инструменти или лекарствени средства во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образувани со нулта суфикс: *ádjuvans* – *адјуванс* 1. ‘помошен додаток во лек, помошна супстанција со којашто се зголемува дејството на лекот’, 2. ‘потпомагачко средство, помагало’, *avtokláv* – *автоклав* ‘апарат за стерилизација со пареа под притисок’, *elevator*, *elevátor* – *елеватор* ‘направа за подигање товар(и) или на делови од нешто втиснато во други структури’, *inkubátor* – *инкубатор* ‘направа, апарат, тип комора во којашто се одржува константна температура, а служи за негување на предвремено родени или недоносени бебиња’, *irigator*, *irigátor* – *иригатор* 1. ‘сад за плакнење на дебелите црева’, 2. ‘направа со чија помош се врши промивање’, *sónda*, *zonda* – *сонда* ‘катетер’ и *ureter*, *uréter* – *уретер* ‘фибрамускулна – мочоводна цевка која ја одведува урината од бубрегот до мочниот меур’.

Именските деривати што означуваат лекарствени средства се образуваат најчесто со суфиксот **-ик**, а поретко со суфиксите **-ак**, **-ав**:

- *anestétik* (едн.) – *анестетични средства* (мн.) ‘лекарствени средства кои ја отстрануваат надразливоста на крајните апарати на сетилните нерви и ја блокираат спроводливоста на импулсите по нервните влакна’;
- *analéptik*, *analeptika* (едн.) – *аналептични средства* (мн.) 1. ‘средства кои оживуваат и ја повраќаат силата на организмот’, 2. ‘лекарства за возбудување на вегетативните центри за дишење и кардиоваскуларните центри’;
- *analgétik*, *analgetik* (едн.) – *аналгетични средства* (мн.) ‘средства за смалување на болката’;
- *antibiótik* (едн.) – *антибиотици* (мн.) ‘материи издвоени од габи, бактерии и растенија или добиени од животински ткива, коишто ја притискаат животната дејност (растењето и размножувањето) на микроорганизмите, дури и убиваат некои од нив’;
- *ántidiaróik* (едн.) – *антидијареици* (мн.) ‘лекарства против дијареја’;

- *antihistamínik, antihistaminik* (едн.) – *антихистаминици* (мн.) ‘лекарства кои го потискаат дејството на хистаминаот’;
- *antiflogístik, antiflogistik* (едн.) – *антифлогистици* (мн.) ‘лекарства против локално воспаление’;
- *antipirétik, antipiretik* (едн.) – *антипиретици* (мн.) ‘средства кои ја смалуваат температурата’;
- *antirevmátik, antirevmatik* (едн.) – *антиревматици* (мн.) ‘противревматични лекарствени средства’;
- *antiséptik, antiseptik* (едн.) – *антисептици* (мн.) ‘антисептични материи способни да ја сузбијат инфекцијата на кожата на телесните шуплини и на раните’;
- *ántispazmódik, antispazmodik* (едн.) – *антиспазмодици* (мн.) 1. ‘лекарствени средства против спазми на глатката мускулатура’, 2. ‘лекарства против грчеви’;
- *afrodíziak* (едн.) – *афродизијаци* (мн.) ‘лекарствени средства за зголемување на половиот нагон’;
- *ántikonvulzív* (едн.) – *антиконвулзивни средства* (мн.) ‘лекарствени средства против грчеви’;
- *diurétik* (едн.) – *диуретици* (мн.) ‘лековити средства за зголемување на лачењето на урината (мочта)’;
- *kardiotónik* (едн.) – *кардиотоници* (мн.) ‘лекови и други средства што ја засилуваат работата на срцето и на срцевиот мускул’;
- *karminatív* – *карминативни средства* (мн.) ‘средства за олеснување на дистензија на стомакот или на цревата од воздух или гасови’;
- *sedatív* (едн.) – *седативни средства* (мн.) ‘смирувачки средства или агенси што ја стивнуваат активноста или возбудата’.

7.2. Именски суфиксни деривати што означуваат некаква состојба или апстрактна особина

Во зборообразувањето во македонскиот и во словенечкиот јазик постојат многу суфикси со кои се образуваат деривати што означуваат апстрактен поим, а особено се истакнуваат суфиксите кои именуваат физиолошка или патолошка состојба. Во двата јужнословенски јазика, словенечкиот и македонскиот јазик се среќаваат продуктивни суфикси во медицинскиот термилошки корпус. Таков суфикс е суфиксот **-ost/-ост** со кој се образуваат именски деривати што означуваат апстрактни особини. Овој суфикс се

додава непосредно на придавски основи, а образуваниите именски деривати се од женски род и во двата јазика и имаат словенско потекло: *vzdržnost* – *воздржаност*, *kislost* – *киселост*, *debelost* – *дебелост*, *slabokrvnost* – *слабокрвност*¹, *gluhost* – *глувост*, *mlahavost* – *отпуштеноост*, *plešavost* – *келавост*, *preobčutljivost* – *преосетливост*, *modrikavost* – *модрикавост*, *plodnost* – *плодноост*, *nosečnost* – *бременост*, *dvospolnost* – *двополовост*, *daljnovidnost* – *далековидност*, *krastavost* – *краставост*, *nezmogljivost* – *неспособност*, *nestrpnost* – *нетрпеливост*, *gobavost* – *габичност*, *smrtnost* – *смртност*, *ohromelost* – *вкочанетост*, *spruščenost* – *спуштеноост*, *neplodnost* – *неплодноост*, *dremavost* – *дремливост*.

Како најпродуктивни се истакнуваат суфиксите **-ismus/-ízem/-изам**, **-osis/-oza/-оза**, **-itis (едн.)**, **-itidis**, **-itides (мн.)/-ítis/-ит**, **-итис** во словенечката и во македонската медицинска терминологија, суфикси од туѓо (грчко) потекло, а именските деривати што се образувани со овие суфикси се со изразено термилошко значење.

Грчкиот суфикс **-ismus** (грч. **isomos** ‘состојба, факт, процес или резултат на некое дејство, болна состојба, труење, теорија’) се среќава во транскрибирана форма **-ízem** во словенечкиот и **-изам** во македонскиот јазик. Со една група на именски деривати образувани со суфиксот **-ismus/-ízem/-изам** се означува состојба, факт, процес или резултат на некое дејство, болна состојба, труење, теорија: *albinízem* – *албинизам* ‘вроден недостаток на багрилната материја меланин во целото тело, а најмногу изразен на кожата, косата и ирисот и кај т.н. албинотичари (белци)’, *alkoholízem* – *алкохолизам* ‘прекумерно употребување на алкохолни пијалаци’, *botulízem*, *botulízem* – *ботулизам* ‘тешко алиментарно труење со месо предизвикано од токсините на *Bacillus Botulinus*’, *metabolízem* – *метаболизам* ‘свкупната промена на материите од кои е составен живиот организам, како и оние што се внесуваат во него, при што се одвиваат реакции на синтеза (анаболизам) и реакции на распаѓање (катаболизам) при кои се ослободува енергија’, *revmatízem* – *ревматизам* ‘општо име за повеќе видови симптоми: болки, отоци во зглобовите, мускулите, врзаното ткиво’, *saturnízem*, *saturnízem* – *сатурнизам* ‘хронично труење со олово’ и *strabízem*, *strabízem* – *страбизам* ‘отклон на очната ооска од

¹ Наведениот пример е именско суфиксно образување на сложенка со суфиксот **-ost/-ост** во македонскиот и во словенечкиот јазик (в. 7.2. Именски суфиксни деривати што означуваат некаква состојба или апстрактна особина).

паралелната положба при гледање надалеку, постојан недостаток на паралелизам на очните оски’.

Со друга група на именски деривати образувани со суфиксот **-ismus/-ízem/-изам** се означува патолошка состојба или склоност од душевна природа: *astigmatízem*, *astigmatízem* – *астигматизам* ‘рефракционо нарушување на видот при коешто зраците кои паѓаат во окото не се соединуваат во една точка на ретината’, *atavízem*, *atavízem* – *атавизам* ‘појава на особеностите кај дадено лице, кои не постојат кај неговите родители, но се забележани кај неговите поблиски или подалечни предци’, *daltonízem* – *далтонизам* ‘слепило за бои – вродено растројство кај човекот да не ги разликува боите, особено слепило за црвената боја’, *feminízem* – *феминизам* ‘присуство на секундарни сексуални карактеристики кај маж’, *hermafroditízem* – *хермафродитизам*² ‘особина на оној што има два пола’, *hirsutízem* – *хирзутизам* ‘ненормална, интезивна влакнавоост, посебно кај жената’, *infantilízem* – *инфантилизам* 1. ‘физичка и ментална заостанатост во детска фаза’, 2. ‘состојба на перзистенција на детски особини во зрела возраст’, *kretinízem* – *кретенизам* 1. ‘вродена болест поради дефект на тироидната жлезда’, 2. ‘физичка и ментална неразвиеност заради недостаток на тироидната жлезда’, 3. ‘хронична состојба на телесна и на душевна заостанатост’, *maskulinízem* – *маскулинизам* ‘видливи изразени машки својства во психичка и во физичка смисла кај жената’, *mazohízem* – *мазохизам* ‘вид на полова ненормалност (перверзност) при што сладострасноста се постигнува преку чувство на болка (психичка и физичка), која ја предизвикува партнерот со различни средства и постапки’ и *sadízem*, *sadízem* – *садизам* ‘полова изопаченост што се изразува во задоволување од свирепо однесување кон друга личност’.

Грчкиот суфикс **-osis** во медицинската терминологија се среќава со повеќе значења: 1. ‘болест, болен процес, особено од невоспалителен карактер’, 2. ‘болен процес од воспалителен карактер’, 3. ‘ненормално зголемување, нараснување’, 4. ‘некаква состојба’.

Именските деривати образувани со грчкиот суфикс **-osis/-oza/-oza** именуваат болен процес од воспалителен и невоспалителен карактер, ненормално зголемување и нараснување, распространето образување на нешто кое е означено во основата или

² Дадениот пример е именско суфиксно образување на сложенка, а за сложенките види повеќе во делот 12. Именски конфиксни композитуми, како и кај примерите за други суфикси, на пример *àgranulocitóza* – *агранулоцитоза*, *artérioskleróza*, *arterioskleroza* – *артериосклероза*, *osteonekroza* – *остеонекроза*, *cistopielitis* – *цистопиелит*, *enterítis* – *ентерит* и други.

дегенеративен процес на конфиксната именска основа: *acidóza*, *acidoza* – *ацидоза* ‘зголемување на киселите материи во крвта и во ткивата, или смалување на алкалната резерва на крвта во текот на нарушениот метаболизам како последица на болест (дијабет, гладување, труење и друго)’, *àgranulocitóza* – *агранулоцитоза* ‘прекумерно смалување или исчезнување на гранулираните леукоцити во периферната крв поради оштетување на коскената срж’, *amavróza*, *amavroza* – *амавроза* ‘слепило од централно потекло без објективен очен наод’, *anastomoza* – *анастомоза* ‘спојница меѓу два сада (крвни или лимфни), два нерва или мускули, два канала или два шупливи органи’, *ànizocitóza*, *anizocitoza* – *анизоцитоза* ‘нееднаква големина на црвените крвни зрнца’, *ankilóza*, *ankiloza* – *анкилоза* ‘неприродна неподвижност и крутост на зглобовите поради сраснување на зглобните површини на коските, на зглобните ‘рскавици или на контрактурите на лигаментите и на тетивите’, *antrakóza*, *antrakoza* – *антракоза* ‘наслаги од честички на јаглен во ткивата’, *aponevróza* – *апоневроза* ‘плоско широко сувожилие како обвивка на мускулите, сувожилна растеглица, сувожилна лисница (ќесе)’, *artróza*, *artroza* – *артроза* ‘дегенеративни творби на зглобовите поради внатрешни и надворешни причини (старост, повреди)’, *artêriioskleróza*, *arterioskleroza* – *артериосклероза* ‘стврднување на артерискиот ѕид, стврднување на артериите со загуба на еластичноста на ѕидот’, *ateromatóza* – *атероматоза* ‘размекнување на артерискиот ѕид како последица на хијалинската или на масната дегенерација поради што по артерискиот ѕид се создаваат делови исполнети со маса слична на каша, на кои доаѓа и до стеснување на луменот на крвните садови’, *àvitaminóza*, *avitaminoza* – *авитаминоза* ‘заболување како резултат на недостиг на еден од повеќето витамини’, *ciانوza*, *ciانوóza* – *цијаноза* ‘модра дисколорација на кожата и на лигавицата поради зголемената концентрација на редуциран хемоглобин во крвта’, *dekstroskolioza* – *декстросколиоза* ‘искривување на ‘рбетниот столб кон десно’, *disartroza* – *дизартроза* ‘лажен зглоб – формирање на таков зглоб по лоша имобилизација на скршеница или радикална секвеотретомија’, *dismorfoza* – *дисморфоза* ‘појавување во друг облик при промена на условите’, *disostoza* – *дизостоза* ‘растројство во формирањето и во развојот на коскениот систем’, *fibroza* – *фиброза* ‘создавање на сврзно ткиво, зголемување на сврзното ткиво, фиброзна дегенерација’, *folikuloza* – *фоликулоза* 1. ‘фоликуларна катаракта на очната мрежница’, 2. ‘болест со прекумерно, абнормално зголемување на лимфните јазли’, *furunkuloza*, *furunkulóza* – *фурункулоза* 1. ‘заболување’, 2. ‘појава на повеќе фурункули (чиреви)’, *fagocitoza*, *fagocitóza* – *фагоцитоза* ‘својство на определени клетки (фагоцити) во микроорганизмот, коишто во себе ги вовлекуваат и ги уништуваат микроорганизмите, другите туѓи клетки

и туѓи тела (честички)', *granuloza, granulóza* – *гранулоза* 1. 'трахом, вирусно воспаление на очните капаци, египетско заболување на окото', 2. 'појава на многубројни зрнца, бобичасти јазолчиња', *helioza* – *хелиоза* 'сончев удар, форма на топлински удар како последица од директно дејство на сончевите зраци на гола глава и на врат, што се манифестира со малаксаност и колапс', *hondromatoza* – *хондроматоза* 'повеќе бројни (мултиплени) бенигни тумори од 'рскавично потекло на повеќе места', *hematoza* – *хематоза* 'формирање на крв, артеријализација, аерација на крвта во белите дробови', *kloroza, kloróza* – *хлороза* 'примарна, јувенилна, железо-дефицитарна анемија – ретка форма на анемија кај девојчиња во време на пубертет', *kifoskolioza* – *кифосколиоза* 'комбинирано искривување на 'рбетниот столб во две насоки – кон назад и странично', *levkocitoza* – *леукоцитоза* 'зголемен број на бели крвни зрнца поради различни причини', *limfogramulomatoza* – *лимфогрануломатоза* 1. 'опасна болест на мозокот', 2. 'лошо – качествено заболување на целиот организам, на ретикуло – ендотелијалниот систем (лимфни јазли, сплина, црн дроб и друго)', *melanoza* – *меланоза* 'кафеаво-темно пребојување на кожата и на лигавиците во целина или на одделни места поради напластување на пигментот меланин при различни вродени и други заболувања (Адисонова болест) или интоксикации', *neartroza* – *неартроза* 'создавање на „зглоб“ меѓу два фрагмента на скршена коска кога не доаѓа до сраснување, туку се формира неартроза – псевдоартроза', *nekroza, nekróza* – *некроза* 'изумирање, мортификација, гангрена ограничена на одделен дел од орган, орган или дел од ткиво', *nevroza, nevróza* – *невроза* 'поим во којшто се опфатени многубројни и различни психоматски, неблагоприятни состојби предизвикани од надворешни и внатрешни чинители, се карактеризира со различна симптомологија', *osteonekroza* – *остеонекроза* 'изумирање на коската', *osteoskleroza* – *остеосклероза* 'постапна деструкција на коскениот ткиво и заменување во тврдо фиброзно ткиво', *otoskleroza* – *отосклероза* 'стврднување (создавање на тврд кожурец) на внатрешното уво со губење на слушната функција', *psihoza, psihóza* – *психоза* 'душевна болест, психичка болест, ментално нарушување', *pnevmatotoza* – *пневматоза* 'ненормално присуство на воздух или гасови во телото или во некој дел од телото (емфизем на орган, на откажано и на друго ткиво)', *skolioza, skolióza* – *сколиоза* 'странично искривување (латерална девијација) на 'рбетниот столб', *stenotoza, stenóza* – *стеноза* 'стеснување (од болест), стеснување на канали, дуктуси или на отвори', *steatóza* – *стеатоза* 1. 'масна дегенерација', 2. 'акумулирање на маснотија во орган во облик на наслага или инфилтрација во ткивото', *spongioza* – *спонгиоза* 'сунѓереста супстанција на коскениот ткиво', *spondiloza* – *спондилоза* 1. 'невоспалително заболување

на 'рбетот', 2. 'вертебрална (прешленска) анкилоза', *tromboza, trombóza* – тромбоза 1. 'згрутчување на крвта во вените', 2. 'згрутчување на крвта во крвните садови или во срцевите шуплини во жив организам', *tireotoksikoza* – тиреотоксикоза 'зголемена внатрешна секреција на тироидната жлезда', *toksikoza* – токсикоза 'секоја болест поради труење на организмот со ендогени или со егзогени отрови' и *tuberkuloza, tuberkulóza* – туберкулоза 'болест предизвикана од туберкулозни бактерии'.

Кај некои именски суфиксни деривати, суфиксот **-osis/-oza/-oza** упатува на бактеријата што е причинител на болеста или именува состојба која се должи на бактеријата посочена во именската основа: *aktinomikóza, aktinomikoza* – актиномикоза 1. 'заболување предизвикано од актиномицети (зрачни габи)', 2. 'гнојно-воспалителен процес проследен со создавање на гранулационо ткиво, кој се јавува во усната шуплина, во цревниот канал и на кожата', *keratoza* – кератоза 'секоја промена придружена со нагласено оружување на кожата', *sideroza* – сидероза 1. 'таложее, депонирање на железо во некое ткиво', 2. 'пневмокониоза поради инхалирање на железни или други метални честички' и *silikoza, silikóza* – силикоза 'пневмокониоза предизвикана од долготрајно вдишување на кварцен прав или прав од камен, песок'.

Еден од најпродуктивните и најпрепознатливите суфикси за образување на именски деривати е суфиксот **-itis, -itidis** (мн.)/**-ítis/-ит, -итис**, кој е од грчко потекло, а се среќава во транскрибирана форма **-ítis/-ит, -итис** во македонски и во словенечки медицински термини. Грчкиот суфикс **-itis, -itidis, -itides** се среќава со значењето 'воспаление, воспалително заболување'.

Во примери од македонската медицинска терминологија покрај именски деривати образувани со суфиксот **-итис** се среќаваат и именски деривати образувани со суфиксот **-ит**. Со овој суфикс во медицинската терминологија се образuvaат именски деривати што означуваат воспалителен процес на орган, ткиво, крвни и лимфни садови коишто се посочени во именската основа: *apendicítis* – апендицит 'воспаление на црвовидната висулка, воспаление на слепото црево', *arteriítis* – артерит 'воспаление на слоевите од сидот на артеријата', *artrítis, artritis* – артрит 'воспаление на зглоб', *celulít* – целулит 'воспаление на растреситото сврзно ткиво (на кожата и под кожата, заедно со масното ткиво со крвните и со лимфните садови во тој предел)', *cistitis* – цистит 'воспаление на мочниот меур', *cistopielitis* – цистопиелит 'истовремено воспаление на мочниот меур и на пиелот (бубрежното леѓенче), кое настанува со ширеење на инфекцијата од мочниот

меур кон бубрегот или обратно’, *dakriocistitis* – *дакриоциститум* ‘воспаление на солзната ќесичка’, *dermatitis* – *дерматитум* ‘воспаление на солзната ќесичка’, *encefalitis* – *енцефалитум* 1. ‘осип на кожата’, 2. ‘воспаление на мозокот’, 3. ‘воспалителен процес во големиот мозок (енцефалон) при инфективна или друга токсично – метаболичка етиологија’, *endokarditis*, *endokarditis* – *ендокардитум* ‘абактеријално или бактеријално воспаление на внатрешниот слој на срцето (ендокардот, а најчесто срцевите залистоци)’, *enteritis* – *ентеритум* ‘воспаление на лигавицата на тенките црева’, *faringitis*, *faringitis* – *фарингитум(ис)* ‘воспаление на слузокожата на фарингсот’, *flebitis* – *флебитум(ис)* ‘воспаление на видот на вена’, *gastritis* – *гастритум(ис)* ‘воспаление на желудникот’, *gastroenteritis*, *gastroenteritis* – *гастроентеритум(ис)* 1. ‘воспаление на желудникот и на цревата’, 2. ‘воспаление на стомакот и на цревата’, *gastroenterokolitis* – *гастроентероколитум(ис)* ‘заболување кај кое истовремено е воспалена лигавицата на желудникот, на тенките црева и на дебелото црево’, *gingivitis* – *гингивитум* ‘воспаление што го опфаќа гингивалното ткиво’, *glomerulonefritis* – *гломерулонефритум* 1. ‘воспаление на бубрезите’, 2. ‘разни воспаленија на бубрежните гломерули – дифузно и обострано’, *hepatitis* – *хепатитум* ‘воспаление на црниот дроб’, *holangitis* – *холангитум* ‘воспаление на жолчните патишта’, *holecistitis* – *холециститум* ‘воспаление на жолчниот меур (ќесе)’, *hondritis* – *хондритум* ‘воспаление на рскавицата’, *ileitis* – *илеитум* 1. ‘воспаление на тенките црева’, 2. ‘воспаление на илеумот (усукано црево)’, 3. ‘воспаление на делот од тенкото црево (илеум)’, *iritis* – *иритум*, *иритис* ‘воспаление на шареницата на окото (ирисот) придружено со болка, цилиарна кончетија, фотофобија, контракција на пупилата и обезбојување на ирисот’, *koksitis* – *кокситум* 1. ‘воспаление на колкот’, 2. ‘воспаление на зглобот во колкот’, *kolitis*, *kolitis* – *колитум* ‘воспалување на лигавицата на дебелото црево’, *keratitis* – *кератитум* ‘воспаление на рожницата’, *limfadenitis* – *лимфоденитум* ‘воспаление на лимфните жлезди од специфичен или неспецифичен вид’, *mastitis*, *mastitis* – *маститум* ‘воспалителен процес на млечните жлезди во градата (во текот на лактација)’, *meningitis* – *менингитис* ‘инфективно заболување предизвикано од специјални микроби при што доаѓа до воспаление на обвивките на мозокот’, *nevritis*, *nevritis* – *невритум* ‘воспалителен процес проследен и со дегенерација, којшто ги зафаќа нервните влакна’, *omarthritis* – *омартритум* ‘воспаление на рамениот зглоб’, *omfalitis* – *омфалитум* ‘воспаление на кожата и поткожното ткиво во областа на папокот (кај новородените)’, *ooforitis* – *оофоритум* ‘воспаление на јајчник, ретко изолирано, обично заедно со салпингит како вторично заболување’, *orhitis* – *орхитум* ‘воспаление на семеникот’, *osteomyelitis* – *остеомиелитум* ‘воспаление на срцевината на коската’, *rahimeningitis* – *пахименингитум*

‘воспаление на тврдата мозочна обвивка’, *pankreatítis* – *панкреатум* ‘воспаление на поджелудниковата жлезда (панкреасот) придружено со болки во стомакот и повраќање’, *paranefritis* – *паранефрит* ‘воспаление на околубубрежното сврзно ткиво, обично со нагнојување (параренален апсцес)’, *perikarditis* – *перикардит* ‘воспаление на срцевото кесе (перикардот) со излучување на фибрин или ефузија на ексудот во кесето или создавање на прирастлици’, *periholangitis* – *перихолангит* ‘воспаление на ткивото околу жолчните патишта’, *periholecistitis* – *перихолецистит* ‘воспаление на перитонеалната обвивка на жолчниот меур и на ткивото околу жолчниот меур’, *perihondritis* – *перихондрит* ‘воспаление на над’рскавицата, над’рскавичната обвивка (перихондриум)’, *periostitis* – *периостит* ‘воспаление на покосницата со хроничен или акутен тек’, *peritonítis* – *перитонит* ‘воспаление на трбушната кошулка (трбушницата)’, *peritifilitis* – *перитифилит* ‘воспаление на ткивата околу слепото црево и почетниот дел на асцендентниот колон, цекумот’, *plevritis*, *plevrítis* – *плеврит* ‘воспаление на плеврата со ексудација во плевралната шуплина и во плевралната површина’, *poliartritis*, *poliartrítis* – *полиартрит* ‘воспаление на поголем број на зглобови’, *poliserositis* – *полисерозит* ‘воспаление на повеќе серозни обвивки (ципи) со различна локализација и екскреција на ексудот со туберкулозна или ревматична причина’, *pielitis* – *пиелит* ‘воспаление на бубрежната карличка (бубрежното леѓенче), пиелонот како последица на бактериска инфекција’, *pielonefritis* – *пиелонефрит* ‘воспаление на бубрежната карличка и бубрегот (бубрежниот паренхим) како последица на наугорна, хематогена, лимфогена или наудолна инфекција’, *salpingitis*, *salpingítis* – *салпингит* 1. ‘воспаление на јајцеводот’, 2. ‘воспаление на слушната (аудиторна) туба’, *sinuzitis*, *sinusítis* – *синусит* ‘воспаление на слузокожата и потслузокожниот слој на синусните празнини’, *spondilitis* – *спондилит* 1. ‘туберкулозно воспаление на прешлените’, 2. ‘воспаление на еден или повеќе прешлени’, *tromboflebitis* – *тромбофлебит* 1. ‘воспаление на сидот на доводницата, воспаление на вената’, 2. ‘кондиција при која по претходно воспаление на сидот на вената се создава тромб’, *tonzilitis* – *тонзилит* ‘воспаление на крајниците’ и *ureteritis* – *уретерит* ‘воспаление на уретерот (мочоводот)’.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се среќаваат образувања на именски деривати со суфиксот **-oma/-om/-ом**. Суфиксот **-oma** (грч. **ома**, **онкома**) има грчко потекло и се среќава со значењето ‘испупчување, отечување, тумор, новораст, неоплазма’. Именските деривати образувани со овој суфикс означуваат називи на тумори (бенигни, плочести, епителни, малигни, качествени, нови творби, туморозни

формации). Со суфиксот **-oma/-om/-om** се упатува на тумор, новораст, неоплазма, туморозна формација или нова творба на некој орган, ткиво (коскено и ’рскавично), лимфни и крвни садови, голем и ’рбетен мозок, што е означен во основата на именскиот дериват: *angióm* – ангиом ‘бениген тумор составен од лимфни (лимфангиом) или крвни садови (хемангиом) или истовремено од лимфни и од крвни садови (лимфангиохемангиом)’, *adénokarcinóm* – аденокарцином ‘рак кој се развива од жлездениот епител, злокачествен епителен тумор со потекло од жлезденото ткиво со атипична на градбата на ткивото и на клетките’, *hemangióm, hemangiom* – хемангиом 1. ‘печурковидна, бенигна творба од проширени крвни садови со локализација на кожата или на лигавиците’, 2. ‘кавернозен хемангиом, тумор составен од крвни садови исполнети со венска крв со локализација во црниот дроб, сплинката, кожата и на јазикот’, *ateróm, aterom* – атером ‘ретенциона циста на лојна жлезда како последица на зачепување на изводниот канал’, *blastóm* – бластом 1. ‘збир на дегенерирани клетки на некои ткива’, 2. ‘тумор со независна локална експанзија и растење’, *fibróm* – фиброма ‘бениген тумор составен од зрело сврзно ткиво богато со крвни садови’, *feokromocitom* – феохромоцитом ‘тумор кој има потекло од клетки на медулата на надбубрегот’, *glióm* – глиом ‘тумор којшто е составен од невроглија и од глиозни клетки, се развива во големиот и во ’рбетниот мозок’, *granulom, granulóm* – гранулом(а) ‘оток, ограничена туморозна формација од ткиво слично на гранулационото ткиво, односно составена од клетки на младо сврзно ткиво, чија генеза е од воспалително потекло’, *hematóm* – хематом 1. ‘крвна модринка, модрица, црнка’, 2. ‘излив на крв во мекото ткиво’, 3. ‘туморозна формација со екстравазирана крв или со крвен подлив кој настанува при крвање во ткивата’, *holesteatóm* – холестеатом ‘холестеатом на средното уво, кое се состои од епидермални лушпи и од холестерин; бениген, плочест, епителен тумор со менингите, централниот нервен систем, коските на главата, а најчесто во средното уво, мастоидната зона’, *hondrom* – хондром ‘холестеатом на средното уво, кое се состои од епидермални лушпи и од холестерин; бениген, плочест, епителен тумор со менингите, централниот нервен систем, коските на главата, а најчесто во средното уво, мастоидната зона’, *karcinom, karcinóm* – карцином ‘малиген (злокачествен) тумор кој се развива од покривен или жлездест епител, со брз раст, разорно дејство и склоност кон разранување, рецидивирање и метастазирање’, *kondilóm* – кондилом ‘топчест израсток како брадавица на слузницата близу до анусот или до вулвата’, *lipom, lipóm* – липом 1. ‘масна нова творба’, 2. ‘збир на дегенеративни клетки на масното ткиво’, 3. ‘тумор од масно ткиво’, *limfangiom* – лимфангиома ‘нова творба којашто се развива од лимфните садови како

последица на нивниот неправилен развиток’, *limfosarkom* – лимфосаркома ‘лошо – качествен, малиген тумор којшто се развива во лимфо – ретикуларното ткиво’, *osteohondrom* – остеохондром ‘тумор од коскено и од ’рскавично ткиво’, *osteóm* – остеом ‘тумор на коскено ткиво’, *papilom* – папилом ‘разгранет и лобуларен добротворен епителен тумор’, *sarkom, sarkóm* – сарком ‘злоќуден тумор, кој се состои од незрело сврзно ткиво’, *osteosarkom* – остеосарком ‘сарком на коските’ и *tuberkulom* – туберкулом ‘туберкулозна маса, оток, јазол локализиран во белите дробови или на друг орган или место’.

Со овој суфикс се образуваат именски деривати и со други медицински значења: *ateróm, aterom* – атером ‘ретенциона циста на лојна жлезда како последица на зачепување на изводниот канал’, *stafilóm* – стафилом ‘протрузија на рожницата или белката поради инфламација’ и *trahóm* – трахома ‘вирусно, заразно заболување на конјуктивата’.

7.3. Именски суфиксни деривати што означуваат некаква материја

Во образувањето на именски суфиксни деривати што означуваат некаква материја се користат суфиксите **-asis, -sis/-aza/-аза, -osis/-oza/-оза** и **-inum (-in-um)/-ín/-ин**. Именските суфиксни деривати што означуваат некаква материја се среќаваат како називи на ензими (ферменти), шеќери, хормони, токсични материи, пигменти, органски материи, протеини и протеински материи. Со суфиксот **-asis, -sis/-aza/-аза** се образуваат именски деривати што означуваат ензими (ферменти): *diastaza, diastáza* – дијастаза ‘фермент во плунката, цревата, крвта и урината за разлагање на јаглехидратите’, *lipaza, lipáza* – липаза ‘липолитичен фермент од групата на естеразите, којшто ги разлага мастите на глицерин и на масни киселини’. Суфиксот **-asis/-aza/-аза** за образување на именски деривати што означуваат ензими (ферменти) е суфикс од грчко потекло, а е преземен по пат на аналогија од *diastase* со значење ‘ензим’ (Јорданов 2001: 17). Овој суфикс се среќава и со значењето ‘состојба, услов’.

Именскиот дериват *diastaza, diastáza* – дијастаза се среќава со значењето ензим, но има и други значења во македонската и во словенечката медицинска терминологија: 1. ‘поделба, простор’ СМТР, 2. ‘одделување на епифизата од дијафизата без траума кај детски долги коски’ ММТР, 3. ‘едноставно сепарирање на зглобни делови од нормалните врски’ ММТР, 4. ‘одделување на правите трбушни мускули во предниот сид на стомакот’

ММТР. Именски деривати со други медицински значења се образуваат со овој суфикс: *helminthíaza* – *хелминтијаза* ‘болна состојба предизвикана од инфекција со црви (паразити, цревни глисти во организмот)’ и *trihíaza* – *трихијаза* ‘врастување на влакна околу отвор или врастување на трепките со очните капаци’.

Суфиксот **-osis** е добиен од грчкото *glucósis* со значење ‘шеќери’. Овој грчки суфикс се среќава со повеќе медицински значења: 1. ‘болест, болен процес, особено од невоспалителен карактер’, 2. ‘болест, болен процес од воспалителен карактер’, 3. ‘ненормално зголемување, нараснување’, 4. ‘некаква состојба’.

Со суфиксот **-osis/-oza/-oza** се образуваат именски деривати што означуваат називи на шеќери (моносахариди, гроздов шеќер, шеќер во крвта, млечен шеќер): *dekstroza*, *dekstróza* – *декстроза* ‘декстроротационен моносахарид, хексоза, д-гликоза’, *glukoza*, *glukóza* – *гликоза* 1. ‘гроздов шеќер’, 2. ‘шеќер во крвта’, *laktoza*, *laktóza* – *лактоза* ‘млечен шеќер кој го содржи млекото како дисахарид, кој се хидрализира со киселини или некои ензими до глукоза и до галактоза’ и *sindestoza* – *синдесмоза* 1. ‘поврзаност на сврзната коска’, 2. ‘вид на фиброзен зглоб во којшто фиброзното сврзно ткиво создава интересална мембрана или лигамент’.

Суфиксот **-inum (-in-um)/-ín/-ин** (лат. ‘назив на лек’) е продуктивен суфикс од латинско потекло, а со него се образуваат именски деривати што означуваат некаква материја (хормони, пигменти и органски материи). Со овој суфикс се образуваат:

- називи што означуваат хормони: *adrenalín* – *адреналин* ‘хормон од сржта на надбубрежните жлезди кој се создава и на завршетоците од сите симпатички нерви (освен од потните жлезди)’;
- називи што означуваат пигменти: *bilirubín* – *билирубин* ‘црвен жолчен пигмент на жолчката и на жолчните камења во облик на калциумска сол’, *hemoglobín* – *хемоглобин* ‘црвениот пигмент во еритроцитите, носител на кислородот’;
- називи што означуваат органски материи: *holesterín* – *холестерин* ‘стерол од животинско потекло којшто се наоѓа во големиот мозок, јајниците, надбубрежните жлезди и жолчката, а е составен дел од жолчните камења’, *keratín* – *кератин* ‘склеропотеин, белковидна рожеста материја во роговите, поткожицата на ноктите и на дланките’, *opsonín* – *опсонин* ‘супстанција во крвниот серум која ги подготвува бактериите за полесна фагоцитоза’ и *tripsín* –

трипсин 'протеолитички фермент којшто ги разложува белковините, го излачува панкреасовата жлезда, а се наоѓа во панкреасовиот сок'.

7.4. Именски суфиксни деминутивни деривати

Именските суфиксни деминутивни деривати означуваат смалување на она што е именувано во основата. Ваквите деривати се образуваат со суфиксите **-се/-енце**, **-ица/-ица** **-иќка/-ичка**: *јајќесе – јајченце*, *тешиќка – меурче*. Едно од основните значења на овие суфикси е деминутивното значење. Проширениот деминутивен суфикс **-иќка/-ичка** е добиен со контаминација на суфиксите **-ица + -ка < -ицка < -ичка**. Суфиксите за образување на именски деминутивни деривати се слабо продуктивни, а тоа се забележува од дадениот медицински корпус.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија продуктивен суфикс за образување на именски деминутивни деривати е суфиксот **-ула/-ула/-ула**, кој има грчко потекло: *avrikula, avrikula – аурикула* 1. 'ушка, ушна школка', 2. 'приврзок на левиот атриум на срцето, срцева ушка', *gránula – гранула* 'мали зрнца или партикли, гранулациите што се наоѓаат во протоплазмата', *klavikula – клавикула* 'клучна коска којашто го формира предниот дел на рамениот појас, а се протега од лопатката до градната коска', *mandíbula – мандибула* 'единствената подвижна коска од составот на коските на лицето, чиешто движења ја овозможуваат правилната исхрана и зборувањето', *tábula – табула* 1. 'тенок слој на коскениот ткиво околу коскениот канал', 2. 'плоскати коскен надворешен или внатрешен слој на сплесканите коски на черепот', *úvula – увула* 'ресичката на средината од задниот крај на мекото непце', *valvula – валеула* 1. 'блокада направена од набори налик на џеб што пропушта крв само во една насока', 2. 'срцев залисток којшто ги преградува со вентилна функција срцевите простори'.

Грчкиот суфикс **-ула** (грч. **oulon** 'жлебина, венец') се среќава и со медицинското значење 'деминутив од нешто што е во врска со жлебината, забните венци и гингивата'.

7.5. Именски суфиксни агентивни деривати

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија под поимот агентивен дериват се подразбира лице кое е вршител на дејството или лице што е заболено од болест која е означена во основата на дериватот. Со суфиксот **-ичар** се образува дериват

што означува лице кое е заболено од болест која е означена во основата: *albino* – *албиотичар* ‘лице кај кое постои албинизам’.

Во двете медицински терминологији продуктивен суфикс е суфиксот **-log/-log/-лог** (грч. **logos** ‘збор, говор’), кој се користи за образување на именски агентивни деривати што означуваат ‘лице – специјалист’ во дадена гранка од медицината: *balneológ* < *balneologija* / *балнеолог* < *балнеологија* ‘наука за бањите и нивното тераписко користење’, *biológ* < *biologija* / *биолог* < *биологија* ‘наука за законите на животот на живите организми и односите меѓу нив’, *citológ* < *citologija* / *цитолог* < *цитологија* ‘научна гранка од биологијата која го проучува потеклото, морфологијата, физичко-хемиските особини и функцијата на клетките’, *endokrinológ* < *endokrinologija* / *ендокринолог* < *ендокринологија* ‘наука што се занимава со проучување на жлездите со внатрешно лачење, испитување и подготвување на хормоните, како и лекувањето при нарушената функција’, *epidemiológ* < *epidemiologija* / *епидемиолог* < *епидемиологија* ‘наука што се занимава со проучување на епидемиите: нивна појава, причинители, отпорноста на организмот, хигиено – епидемиолошки превентивни и куративни мерки’, *gerontológ* < *gerontologija* / *геронтолог* < *геронтологија* ‘гранка на медицинската наука која ги проучува појавите и сите аспекти: клинички, биолошки, историски, социолошки, кои се во врска со стареењето и општо со староста’, *ginekológ* < *ginekologija* / *гинеколог* < *гинекологија* ‘гранка на медицинската наука која се занимава со изучување на физиологијата и болестите на женските полови органи, како и со нивното лекување и со нивната профилакса’, *histológ* < *histologija* / *хистолог* < *хистологија* 1. ‘наука за ситниот, микроскопски строеж на ткивото на живите организми’, 2. ‘медицинско – биолошка гранка што се занимава со проучување на развитокот на ткивата и нивната структура’, *hematológ* < *hematologija* / *хематолог* < *хематологија* 1. ‘биолошка гранка која ја изучува функцијата, биохемијата и морфологијата на крвта и на крвотворечките ткива’, 2. ‘гранка во медицината за изучување на крвта и на крвните заболувања и нивното лекување’, *imunológ* < *immunologija* / *имунолог* < *имунологија* ‘наука што го изучува имунитетот и другите биолошки појави што се во врска со него’, *nevrológ* < *nevrologija* / *невролог* < *неврологија* ‘медицинска гранка којашто ги проучува развитокот, градбата и функцијата на нервниот систем, како и болувањата и промените коишто настануваат при различни патолошки процеси и повреди’, *patológ* < *patologija* / *патолог* < *патологија* ‘гранка во медицината којашто ги изучува болесните процеси во организмот, како и функционалните и структурните промени во ткивата и во органите што ги причинуваат,

или се резултат на болестите’, *radiológ* < *radiologíja* / *радиолог* < *радиологија* ‘наука за рендгенските и радиумовите зраци, како и за нивната апликација за дијагностички и терапевтски цели’, *stomatológ* < *stomatologíja* / *стоматолог* < *стоматологија* ‘гранка од медицината која ги проучува устата и болестите во устата’, *uroológ* < *urologíja* / *уролог* < *урологија* ‘дел од медицината која се занимава со уринарниот тракт кај жената и кај мажот, како и со гениталните органи кај мажот’.

7.6. Именски суфиксни деривати што означуваат називи на дејства и нивни резултати

За образување на именски деривати што означуваат називи на дејства и нивни резултати се користат суфиксите **-atio/-aciја/-ација** и **-isatio/-izaciја/-(из)ација**. Овие суфикси се сметаат како најпродуктивни суфикси во медицинската терминологија. Именските деривати образувани со суфиксот **-atio/-aciја/-ација** во македонската и во словенечката медицинска терминологија означуваат називи на дејства и нивни резултати, но се среќаваат и именски деривати со две или повеќе медицински значења: *aberrácija* – *аберација* 1. ‘скршнување, отклонување од нормалната градба, неправилна положба, слаб степен на аномалија’, 2. ‘душевна растроеност’, 3. ‘неправилна рефракција на леќа или неправилно создавање на фокус во некои леќи’, *ablaciја*, *abláciја* – *аблација* ‘отстранување на некој дел или орган од телото’, *akceleráciја*, *akceleraciја* – *акцелерација* ‘зголемување на брзината во секоја секунда во врска со работата на срцето, пулсот (забрзување на растежот на децата)’, *akomodáciја*, *akomodaciја* – *акомодација* 1. ‘промена во органот или во структурата според новата состојба’, 2. ‘привикнување на окото да гледа јасно’, *abreviáciја* – *абревијација* ‘скратување (патолошко) или скратување со операција’, *aglutináciја*, *aglutinaciја* – *аглутинација* ‘слепување на бактерии, еритроцити и други клеточни елементи во мали купчиња и нивно седиментирање’, *agraváciја*, *agravaciја* – *агравација* ‘преувеличување на субјективните тешкотии на една болест’, *alternáciја*, *alternaciја* – *алтернација* ‘редовно разменување на две појавни форми, втора можност’, *amputáciја*, *amputaciја* – *ампутација* ‘хируршко отстранување на некој дел од телото, а особено на екстремитетите помеѓу два зглоба’, *artikuláciја* – *артикулација* 1. ‘зглоб’, 2. ‘создавање гласови и говор со органите за говор’, 3. ‘место на кое коските доѓаат во допир’, *asanáciја*, *asanaciја* – *асанација* ‘подобрување на санитарните услови, санирање, оздравување’, *asimiláciја*, *asimilaciја* – *асимилација* ‘претворање на хранливите материи во живи составки на клетката’, *dekapitaciја* – *декапитација*

‘отстранување на главата на фетусот за да се олесни породувањето’, *dekapsulacija* – *декапсулација* ‘оперативно лупење или отстранување на обвивката на еден орган’, *defekacija*, *defekácija* – *дефекација* ‘природен акт на испуштање на фекални маси, празнење на дебелото црево’, *deformacija*, *deformácija* – *деформација* ‘вродено или стекнато отстапување на дел или на орган од телото од нормалната, природната форма’, *dehidracija*, *dehidrácija* – *дехидрација* ‘отстранување на вода од организмот, од органите или од ткивата’, *depilacija*, *depilácija* – *депилација* ‘отстранување на влакна’, *dezinskcija*, *dezinsékcija* – *дезинсекција* ‘уништување на инсекти штетни за растителниот и за животинскиот свет во земјиштето, становите, куќите, инсталациите’, *deskvamacija*, *deskvamácija* – *десквамација* ‘лупење, отпаѓање на горниот рожен дел на кожата’, *deviacija*, *deviácija* – *девијација* ‘свртување, отклонување од нормалната точка или од нормалниот од – од нормалната положба или од нормалната оска на некој орган’, *diseminacija*, *diseminácija* – *дисеминација* ‘смислено прикривање на болеста од страна на болниот’, *disociacija*, *disociácija* – *дисоцијација* ‘акт или состојба на сепарација, раздвоеност’, *emanacija* – *еманација* ‘процес со кој испарливите супстанции во гасовита состојба ја напуштаат материјата чишто се состојки’, *enukleacija* – *енуклеација* ‘оперативно отстранување (лупење) на тумори коишто се инкапсуларни, вадење чисто, интактно како орев од лушпа (пример: вадење на окото поради тумори или повреди)’, *evakuacija*, *evakuácija* – *евакуација* 1. ‘испразнување на нешто (пример: цревната содржина, столица и друго)’, 2. ‘постапка на отстранување на течната содржина на апсцес, циста, хематом и слично со пункција (игла) или со инцизија’, 3. ‘пренесување на заболени или други лица од една средина каде има опасност за влошување на условите за опстанок’, *ekskavacija* – *екскавација* ‘дејство на создавање на вдлабнатина, втиснатост во определена материја (ткиво или орган) или резултатот од таквото дејство’, *ekshumacija*, *ekshumácija* – *ексхумација* ‘откопување на погребан труп за дополнително испитување при сомнение за причината за настапување на смртта (труење, убиство и слично), најчесто по барање на судско – медицински и истражни органи’, *eksploracija*, *eksplorácija* – *експлорација* ‘во медицинска смисла: истражување, проучување со специјални методи, материјали од одделни органи или нивни продукти за дијагностички цели’, *ekstirpacija* – *екстирпација* ‘акт на полно вадење (од корен на определени структури, неоформации, тумори и слично), највообичаено по механички (хируршки) пат’, *fermentacija* – *ферментација* 1. ‘распаѓање на органска материја во поедноставни состојки под влијание на ферменти’, 2. ‘биохемиски третман со лекови, со ферменти’, 3. ‘вриење, ферментирање’, *fibrilacija* – *фибрилација* 1. ‘треперење: кратки и брзи

контракции на мускулните влакна на срцето, преткоморно и коморно треперење’, 2. ‘локална контракција на мускул незабележлива над кожата поради спонтана возбуда на одделни влакна’, *fiksacija – фиксација* 1. ‘фиксирање, зацврстување, врзување’, 2. ‘во хирургијата: начин на имобилизација на скршеница’, *flokulacija – флокулација* 1. ‘собирање на течност’, 2. ‘феномен на преминување на дисперзен колоид во видливи честички или густа маса’, *fluktucija, fluktuacija – флукутација* ‘феномен на брановидно движење на течноста ограничена (затворена) во шуплини со меки или со меко – еластични сидови’, *formacija – формација, fragmentacija, fragmentacija – фрагментација* ‘раздробување (раскршување), кршење на некоја коска на повеќе мали делови – фрагменти’, *granulacija, granulacija – гранулација* 1. ‘формирање, создавање на зрнца од една или од повеќе материи’, 2. ‘создавање на ситни, месести зрнца во рана и маса што ја исполнува неа’, *identifikacija, identifikacija – идентификација* 1. ‘изедначување, воспоставување еднаквост’, 2. ‘ментален механизам на несвесност’, *imobilizacija, imobilizacija – имобилизација* ‘зацврстување, создавање услови за неподвижност со помош на гипсени завои на зглоб, на повеќе зглобови, на цел екстремитет или на целото тело’, *imunizacija, imunizacija – имунизација* ‘процес со којшто се создава имунитет кон определена заразна болест во организмот’, *implantacija, implantacija – имплантација* ‘всадување на дел од ткиво како на пример кожа, нерв или жили во друго место во телото’, *inkrustacija, inkrustacija – инкрустација* 1. ‘покривање со краста, творба на краста’, 2. ‘натопување со минерални соли’, 3. ‘таложеење на минерални соли на површината’, 4. ‘процес на таложеење на цврсти материи во некротизирани ткива или некое натрупување врз туѓи тела што на определен начин навлегле во организмот’, *inkubacija, inkubacija – инкубација* 1. ‘развојниот период на болеста од инфекцијата до селекцијата на болеста’, 2. ‘инкубациска доба’, 3. ‘времето од навлегувањето во организмот на патогените микроорганизми, па сè до појавата на првите знаци на болеста’, *induracija, induracija – индурација* 1. ‘стврднување на определено ткиво или на орган поради ботеење со сврзно ткиво’, 2. ‘процес на стврднување’, 3. ‘ненормално тврдо место’, *infiltracija, infiltracija – инфилтрација* 1. ‘пенетрација или акумулација на супстанции во ткивата што не се за нив нормални’, 2. ‘проникнување, инфилтрирање, сместување и натрупување на различни клеточни елементи или некои хемиски материи или течности коишто можат да бидат и воспалителни’, *inervacija, inervacija – инервација* 1. ‘снабдување со нерви на одреден регион’, 2. ‘нервна стимулација на дел’, *inseminacija, inseminacija – инсеминација* 1. ‘оплодување, осеменување’, 2. ‘навлегување на машката оплодена клетка – сперматозоид во јајце клетката’, *insolacija – инсолација* 1. ‘лекување

со експонирање на телото на сонце (сончање), сончева бања’, 2. ‘сончев удар поради долготрајно изложување (на главата) на сонце’, *instilacija*, *instilácija* – *инстилација* ‘внесување на течност во некоја од телесните шуплини’, *insuflacija*, *insuflácija* – *инсуфлација* ‘внесување, вдувување воздух под притисок или некој лек во вид на прав во некоја од телесните шуплини или во белите дробови’, *intubacija*, *intubácija* – *интубација* 1. ‘внесување, вовлекување на специјална цевка’, 2. ‘воведување на тубус (цевка) преку глотисот во ларинксот за пропуштање на воздух со цел да се подобри дишењето, да се внесат лекови во трахејата, а при наркоза се внесуваат средства за опивање’, *kopulacija*, *kopulácija* – *копулација* ‘спојување, парење на две единки со различни полови, со надворешните полови органи (т.н. копулативен орган – коитус)’, *kalcifikácija* – *калцификација* ‘процес при кој меките ткива стануваат тврди поради таложење на нерастворливи калциумови соли’, *karnifikacija* – *карнификација* ‘промена во секое ткиво или структура каде што ткивото личи на месо’, *kastracija* – *кастрација* ‘отстранување на половите жлезди’, *klavdikacija* – *клаудикација* ‘периодично – повремено накривнување кое се јавува во напади поради болки или чувство на тежина во нозете при одење поради лошо крвоснабдување’, *koagulacija*, *koagulácija* – *коагулација* ‘засирување, згрутчување на крвта; стврднување, солидификација на сол и премин во гел’, *koarktacija* – *коарктација* ‘стеснување, структура (стеснување на десцендентниот дел на аортата), коешто може да биде вродено или стекнато’, *kolikvacija* – *коликвација* ‘омекнување, растопување (на ткивата), преминување од цврста во течна состојба’, *kondenzacija* – *кондензација* ‘процес на згустување; акт на претворање на една материја во погуста состојба’, *konglutinacija* – *конглутинација* 1. ‘аглутинација, згрутчување на црвените крвни зрнца под дејство на комплемент и на антитела’, 2. ‘ненормална атхеренција, слепување на слободни делови на клетките меѓу себе’, *konkvasacija* – *конквасација* 1. ‘тешко траматско оштетување на дел од екстремитетот или од органот, доколку не се изврши хируршко отстранување на девитализираните делови доведува до гангрена на смачканиот дел (смачканица)’, 2. ‘дробење на корени или на стебла во ситни парчиња за полесна екстракција’, *komplikacija*, *komplikácija* – *komplikacija* ‘усложнување, кога на постојаната болест се надоврзува ново заболување’, *mutacija*, *mutácija* – *мутација* 1. ‘промена во формата, квалитетот или некоја друга карактеристичност’, 2. ‘во генетиката – постојана преносна промена во генетските структури, обично во одделните гени’, *operacija*, *operácija* – *операција* ‘постапка во која се отстранува заболен, оштетен орган, туѓо тело или се обновува нормалното функционирање на оштетениот орган’, *osifikacija* – *осификација* ‘создавање на коскено ткиво’, *perflacija* – *перфлација* ‘вдувување,

продување на воздух во празнината на телото или цевчестите органи со цел да се исфрлат насобрани секрети или туѓи честички’, *perspiracija* – *перспирација* ‘функционално излучување на пот’, *pigmentacija*, *pigmentácija* – *пигментација* ‘обојување со пигмент (нормално или патолошко) на кожата и на ткивата како последица на таложее на обојувачка материја’, *refrákcija* – *рефракција* 1. ‘прекршување на светлинските зраци при преминување од една во друга средина’, 2. ‘способност на окото во мирување да ги прекршува светлинските зраци’, *regulacija*, *regulácija* – *регулација* 1. ‘чин на приспособување или состојба на адаптација кон одредени стандарди’, 2. ‘формирање од прегаструла на цел ембрион’, 3. ‘во физиолошка смисла: севкупноста на најразлични заемно усвоени механизми, коишто овозможуваат одржување на постојаност на определени функции и процеси’, *rehabilitacija* – *рехабилитација* ‘повторно воспоставување на здравјето и на определени вредности со психофизичка и морална смисла, коишто биле нарушени од болест или од најразлични психофизички и морални фактори’, *trepnacija*, *trepánacija* – *трепанација* ‘оперативно отворање на черепот со трепан (сврдел)’, *vaksinacija*, *vaksinácija* – *вакцинација* ‘начин на активно имунизирање со бактерии (мртви или живи) или со нивните токсини, а со нивната помош организмот станува отпорен спрема заразни заболувања’, *variacija* – *варијација* ‘варијанта, промена, отстапување од типот на болест (вид на бактерии и слично)’ и *vivisekcija* – *вивисекција* ‘изведување операции на живи животни за научни експерименти’.

Именски деривати што означуваат називи на дејства и нивни резултати се образуваат со суфиксот **-isatio/-izacija/-изација**: *aklimatizácija*, *aklimatizacija* – *аклиматизација* ‘привикнување на организмот кон новите климатски услови’, *faradizacija* – *фарадизација* ‘примена на Фарадиева струја како метод за лекување и за дијагностицирање на некои болести’, *karbonizacija* – *карбонизација* ‘состојба на изгореница од IV степен’, *vaskularizacija* – *васкуларизација* ‘образување на нови крвни жили, враснување на крвни жили (во ткива, тромби и друго)’, *sakralizacija* – *сакрализација* ‘делумно или целосно сраснување на петтиот лумбален прешлен со првиот прешлен на сакралната коска’ и *sterilizacija*, *sterilizácija* – *стерилизација* 1. ‘уништување на сите микроорганизми и нивните спори со употреба на топлина’, 2. ‘одземање на способноста за создавање на потомство’.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се среќаваат глаголски именки образувани со суфиксот **-nje/-ње**. Суфиксот **-nje/-ње** се додава на префиксирани

и непрефиксирани глаголски основи кај сите три групи на глаголи. Овој суфикс се додава на основи од словенско потекло при образување на глаголски именки.

Суфиксот **-пје/-ње** се додава на непрефиксирани глаголски основи при образување на глаголски именки: *močenje* – мочање, *vrenje* – вриење, *migetanje* – треперење, *žeranje* – кривење, *kucaње*, *stiskanje* – стискање, *obnavljanje* – обновување, *gnojenje* – гноење, *kolcanje* – икање, *olckanje*, *olcanje*, *zdravljenje* – оздравување, *serljenje* – вакцинирање, *izpiranje* – плакнење.

Овој суфикс се додава и на префиксирани глаголски основи при образување на глаголски именки: *prilagajanje* – приспособување, *prilagoduvanje*, *zlerljanje* – слепување, *osluškovanje* – прислушување, *osluшuvanje*, *obglavljenje* – обезглавување, *izločanje* – излучување, *strjevanje* – засирување, *zgrutčuvanje*, *stvrđnuвање*, *skrčenje* – стеснување, *utekočinjenje* – втечнување, *omeknuвање*, *pritiskanje* – притискање, *kostenenje* – окостување, *oživljanje* – оживување.

Покрај образување на глаголски именки со суфиксот **-пје/-ње** се среќаваат и глаголски именки образувани со суфиксот **-ев/-ње**³: *kostenitev* – окостување ‘создавање на коскено ткиво’, *zadušitev* – задушвање ‘вид силна асфиксија предизвикана од затнување на дишните патишта или од оток на глотисот и друго’, *odmaknitev* – отклонување, *odдалечување* ‘отклонување, оддалечување или раздвојување од средишната линија на телото, или од средишната линија на шепата или на стапалото’, *prekinitev* – прекинување ‘прекинување на бременоста во првите три месеци’, *krvavitev* – крвање ‘крвање од носот’, *vsaditev* – всадување ‘всадување на дел од ткиво како на пример кожа, нерв или жили во друго место во телото’, *osemenitev* – осеменување 1. ‘оплодување, осеменување’, 2. ‘навлегување на машката оплодена клетка – сперматозоид во јајце клетката’, 3. ‘депонирање на семенската течност во вагината’, *zastrupitev* – труење 1. ‘оштетување на организмот поради внесување на отрови од надворешната средина и од отрови што се создаваат во самиот организам’, 2. ‘состојба создадена со хронично примање на алкохол’, *zožitev* – стеснување ‘стеснување, структура (стеснување на десцендентниот дел на аортата), коешто може да биде вродено или стекнато’, *skopitev* – скопење,

³ Во морфологијата на словенечкиот јазик се среќава образување на глаголски именки со суфиксот -пје, како и со суфиксот -ев (в. Toporišič, J. 2004. Slovenska slovnica – četrta, prenovljena in razširjena izdaja, Maribor: Založba obzorja, str. 246).

штроење 'отстранување на половите жлезди' и *zgotitev* – *згустување* 'процес на згустување; акт на претворање на една материја во погуста состојба'.

Помалку продуктивни суфикси за образување на именски суфиксни деривати што означуваат резултати на некакво дејство поттикнати од надворешен агенс во македонската и во словенечката медицинска терминологија се суфиксите **-ina/-ина** и **-ek/-ок** од словенско потекло: *omrzlina* – *смрзнатина* 'повреда или оштетување на кожата или ткивата предизвикани од ниски температури', *izmeček*, *izpljunek* – *искашлок* 'искашлана материја исфрлена од белите дробови, бронхиите и трахејата преку устата'.

Во двете медицински терминологии продуктивен суфикс за образување на именски деривати што означуваат резултати на некакво дејство поттикнати од надворешен агенс, е суфиксот од словенско потекло **-ica/-ица** со неговата проширена варијанта **-(v)ica/-(в)ица**. Кај дериватите образувани со суфиксот **-ica/-ица** главниот семантички носител на дериватот е основниот глагол, а не глаголската придавка: *mrežnica* – *мрежница* 1. 'чувствителна (на светлина) мембрана на внатрешниот заден дел на окото во хормоидот составена од чувствителен (на светлина) слеп дел', 2. 'мрежница, одвојување на мрежницата', *sončarica* – *сончаница* 'сончев удар, форма на топлински удар како последица од директно дејство на сончевите зраци на гола глава и на врат, што се манифестира со малаксаност и колапс' и *maternica* – *плодница* 'шуплив мускулен орган кај жената во кој се развива и храни ембрионот и фетусот во текот на бременоста'. Суфиксот **-ica/-ица** се додава и на деривати образувани од глаголски основи: *padavica* – *падавица* 'заболување на големиот мозок што се карактеризира со конвулзивни кризи, губење на свеста, што одговара на еден функционален дешарж на група клетки на големиот мозок', како и на деривати образувани од именски основи: *pokostnica* – *покосница* 'сврзоткивната ципа што ја обвива целата површина на коската со исклучок на зглобната 'рскавица', *ključnica* – *клучница* 'клучна коска којашто го формира предниот дел на рамениот појас, а се протега од лопатката до градната коска', *zаноhtnica* – *заноктица* 'воспаление на кожниот набор околу нокот', *poprsnica* – *поребрица* 'серозна обвивка којашто ги обвива белите дробови и внатрешната страна од сидот на градниот кош', *omedlevica* – *несвестица* 1. 'привремено губење на свеста поради церебрална анемија', 2. 'бесвесност паѓање во несвест поради рефлексно нарушување на кардио-васкуларниот систем' и *bradavica* – *брадавица* 'качествен израсток на кожата, на епидермот и на папуларниот пласт на кожата'.

Именските деривати образувани со суфиксот **-ica/-ица** означуваат повреди:

- повреди од механичка природа: *zmečkanina* – *смачканица* ‘тешко трауматско оштетување на дел од екстремитетот или од органот, доколку не се изврши хируршко отстранување на девитализираните делови доведува до гангрена на смачканиот дел (смачканица)’;
- повреди од хемиска или термилошка природа: *sončarica* – *сончаница* ‘сончев удар, форма на топлински удар како последица од директно дејство на сончевите зраци на гола глава и на врат, што се манифестира со малаксаност и колапс’;
- повреди од патофизиолошка природа: *padavica* – *падавица* ‘заболување на големиот мозок што се карактеризира со конвулзивни кризи, губење на свеста, што одговара на еден функционален дешарж на група клетки на големиот мозок’, *zapohtnica* – *заноктица* ‘воспаление на кожниот набор околу нокот’, *poprsnica* – *поробрница* ‘серозна обвивка којашто ги обвива белите дробови и внатрешната страна од сидот на градниот кош’ и *omedlevica* – *несвестица* 1. ‘привремено губење на свеста поради церебрална анемија’, 2. ‘бесвесност паѓање во несвест поради рефлексно нарушување на кардиоваскуларниот систем’.

8. Придавски суфиксни деривати

8.1. Придавски суфиксни деривати што означуваат сличност на нешто

Придавските суфиксни деривати што означуваат сличност на нешто се образуват со суфиксот **-est**, кој се додава на именска основа, но овие деривати се многу ретки и во двете медицински терминологији: *zrnat* – *зрнест* ‘гранулиран, зрнест’, *spongiozna kostna* – *сунѓереста* коска ‘сунѓереста супстанција на коскениот ткиво’.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија суфиксот од словенско потекло **-en/-ен** како финален афиксен елемент се додава на суфиксоидот облик + **-ен**: *brezobliččen* – *безобличен* ‘кој нема одреден облик’.

8.2. Придавски суфиксни деривати што означуваат припадност, однос кон нешто или поседување на некакво својство

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија суфиксот **-ozen/-озен** се додава на туѓи придавски основи, односно на транскрибирани латински медицински термини. Овој суфикс не е продуктивен за образување на придавски деривати и во двете

медицински терминологи: *verukozen* – *верукозен* ‘брадавичест, брадавичав, сличен на брадавица, покриен со брадавици’.

Придавските суфиксни деривати што означуваат однос кон нешто се образуваат со суфиксот **-ski/-ски**, што се додава на основи од словенско потекло: *otročka smola*⁴ – *детска* смола ‘содржината во цревата што ја исфрла новороденчето во првите два дена по раѓањето, составена од слуз, епителни клетки и жолч’, *angleška bolezen* – *англиска* болест ‘болест што го зафаќа целиот скелет со предилекција на одделни негови делови (‘рбетен столб, долни и горни екстремитети) како последица на нарушување на метаболизмот на калциум и фосфор поради недостиг на витамин Д3, при што е нарушена минерализацијата на коските’ и *oslovski kašelj* – *магарешка* кашлица ‘заразно заболување кое се јавува во детската возраст’ и *vénski* – *венски* ‘што се однесува на вените’.

Кај придавските деривати што означуваат припадност, однос кон нешто или поседување на некакво својство, најпродуктивен суфикс што се додава на туѓа основа е суфиксот **-en/-ен**: *aberanten, aberánten* – *аберантен* ‘оддалечен од нормалниот тип, од нормалното место, од нормалниот пат’, *abundánten, abundanten* – *абундантен* ‘богат, изобилен, обилен, прекумерен’, *absolúten* – *апсолутен* ‘безусловен, неограничен, совршен, полн, совршено чист без примеси’, *akúten, akuten* – *акутен* ‘кој одеднаш започнува и брзо тече’, *adekváten, adekvaten* – *адекватен* ‘соодветен, подеднаков, сличен или ист (адекватна дразба за увото – звукот, за окото – светлоста)’, *adherénten, adherenten* – *адхерентен* ‘припоен, прираснат, слепен’, *adhezíven, adheziven* – *адхезивен* ‘кој води до срастување (при воспаленија)’, *adipózen, adipozen* – *адинозен* ‘богат со маст’, *àfebrílen, afebrílen* – *афебрилен* ‘без топлина, без треска, без оган’, *aferénten, aferenten* – *аферентен* ‘што води до центарот или до некоја структура’, *amórfen, amorfen* – *аморфен* ‘кој нема одреден облик’, *eferénten, eferénten* – *еферентен* ‘се однесува на нешто што однесува, одведува од некаков центар кон периферијата (еферентни, центрифугални нервни влакна и друго)’, *febrílen, febrílen* – *фебрилен* 1. ‘топлински, топлотен’, 2. ‘трескав, грозничав’, *floríden* – *флориден* ‘што е во полн развој, во полн расцут на развојот на болеста, на клиничките симптоми’, *fulminánten* – *фулминантен* ‘молскавичен, неочекувано брз, бурен и описан за развој на некоја болест’, *germinativen* – *герминативен* ‘што се однесува на зачетокот на никулецот, на пупката, на половите клетки’, *gracílen* – *грацилен* ‘нежен,

⁴ Горенаведените медицински изрази претставуваат фразеолошки изрази во македонската и во словенечката фразеологија, на пример *otročka smola* – *детска* смола, *angleška bolezen* – *англиска* болест, *oslovski kašelj* – *магарешка* кашлица, в. Фразеолошки речник на македонскиот јазик и Slovar slovenskih frazemov.

тенок, слабичок, слабуњав’, *inkompatibílen* - *некомпатибилен* ‘кој не се поднесува, кој не се трпи (лек што не се поднесува со друг лек)’, *infantílen* – *инфантилен* ‘се однесува за нешто што е детинесто, заостанато и физички и душевно, на ниво на детска возраст’, *interkurenten, interkurénten* – *интеркурентен* ‘нешто што се појавува, се вметнува во текот на некоја друга состојба што го променува текот на болеста’, *intermiténten* – *интермитентен* ‘наизменични периоди на неактивност, мирување и периоди на активност’, *moribunden* – *морибунден* ‘човек што е на умирачка’, *nativen* – *нативен* ‘се однесува на непроменетост, природност во смисла без вештачки или други дополнувања’ и *virílen, virílen* – *вирилен* 1. ‘карактеристични својства за машко’, 2. ‘поседување на машки црти, способност за копулација’.

Со суфиксот **-en/-ен** се образуваат придавски деривати што означуваат припадност, однос кон нешто или поседување на некакво својство. Суфиксот **-en/-ен** е исто така продуктивен суфикс на домашна основа од словенско потекло: *trebušen* – *трбушен* ‘што се однесува на стомакот, трбувот, мевот’, *brezpogojen* – *безусловен* ‘безусловен, неограничен, совршен, полн, совршено чист без примеси’, *naključen* – *случаен* ‘што се случува по несреќа’, *slušen* – *слушен* ‘кој се однесува на звукот или на слуховиот орган, којшто добро и верно го пренесува звукот’, *maščoben* – *мастен* ‘богат со маст’, *dovoden* – *доводен* ‘што води до центарот или до некоја структура’, *hrbten* – *рбетен* ‘што се наоѓа (лежи) во задната половина од оската на телото, спротивно на вентрален – преден’, *čelen* – *челен* ‘челно, што му припаѓа на челото’, *neskladen* – *неусогласен* ‘кој не се поднесува, кој не се трпи (лек што не се поднесува со друг лек)’, *medrebrn* – *меѓуребрен* ‘нешто што се наоѓа помеѓу две ребра’, *dodaten* – *додатен* ‘нешто што се појавува, се вметнува во текот на некоја друга состојба што го променува текот на болеста’, *naraven* – *природен* ‘се однесува на непроменетост, природност во смисла без вештачки или други дополнувања’, *jedrn* – *јадрен* ‘што се однесува на јадрото (нуклеусот)’, *viden* – *виден* ‘што се однесува на видот (пример: видно поле, видни халуцинации)’ и *začeten* – *почетен* ‘кој штотуку почнува, кој штотуку не почнал да постои, да егзистира’.

Придавските деривати што означуваат припадност, однос кон нешто или поседување на некакво својство се образуваат со суфиксот **-aren/-арен**, којшто е помалку продуктивен во двете медицински терминологији. Суфиксот **-aren/-арен** се додава на туѓи основи: *aksiláren, aksilaren* – *аксиларен* ‘кој ѝ припаѓа на пазувата (мишката)’, *alimentáren, alimentaren* – *алиментарен* ‘кој се однесува на храната или на хранењето’,

interlobaren, interlobáren – интерлобарен ‘наоѓање или сместување помеѓу двата лобуса’, *nukleáren* – нуклеарен ‘што се однесува на јадрото (нуклеусот)’ и *vezikularen* – везикуларен ‘што се однесува до везикулата, меурлив’.

Придавските деривати што означуваат припадност, однос кон нешто или поседување на некакво својство се образуваат со суфиксот **-ičen/-ичен**. Овој суфикс се додава на туѓи основи: *akústičen* – акустичен ‘кој се однесува на звукот или на слуховиот орган, којшто добро и верно го пренесува звукот’, *átíričen, atíričen* – атипичен ‘кој е издвоен од нормалната форма или тип’, *gástričen* – гастричен ‘желудочен, желуднички’ и *veneričen, venêričen* – венеричен ‘што се однесува на половите односи’.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија придавските деривати што означуваат однос кон нешто или поседување на некакво својство се образуваат и со суфиксот **-alen/-ален** што се додава на туѓа основа: *abdominalen, abdominálen* – абдоминален ‘што се однесува на стомакот, трбувот, мевот’, *àbnormálen, abnormalen* – абнормален ‘оној што се разликува од нормалното, правилното, природното, здравото’, *àborálen, aboralen* – аборален ‘оддалечен од устата или поставен на спротивниот крај од устата’, *análen* – анален ‘кој се однесува на анусот (задниковиот, аналниот отвор)’, *apikálen, apikalen* – атикален ‘кој припаѓа или е поставен на некој врв’, *dorzalen, dorzálen* – дорзален ‘што се наоѓа (лежи) во задната половина од оската на телото, спротивно на вентрален – преден’, *frontalen, frontálen* – фронтален ‘челно, што му припаѓа на челото’, *gastrointestinalen* – гастроинтестинален⁵ ‘што е заеднички за желудникот и за цревата или за комуникацијата (фистулата) помеѓу желудникот и цревата’, *ileocekalen, ileocekálen* – илеоцекален ‘што припаѓа и на илеумот (усуканото црево) и на цекумот (слепото црево)’, *interkostalen, interkostálen* – интеркостален ‘нешто што се наоѓа помеѓу две ребра’, *intermediálen* – интермедијален ‘среден, што се наоѓа во средината помеѓу надворешниот и внатрешниот дел’, *labiálen* – лабијален ‘којшто се однесува на усните (усните на устата или големите и малите усни на женскиот надворешен полов орган)’, *ventralen, ventrálen* – вентрален 1. ‘што се однесува на стомакот’, 2. ‘преден, што лежи на предната страна на телото или е свртен кон неа’, *visceralen, viscerálen* – висцерален ‘што се однесува на внатрешните органи’ и *vitalen* – витален ‘што се однесува на животот или на орган важен за животот’.

⁵ Дадениот пример е придавско суфиксно образување на композитуми (в. 12. Именски конфиксни композитуми).

8.3. Придавски суфиксни деривати што означуваат мерни методи, мерења, описи, техники или прегледи

Со суфиксот **-ski/-ски** се образуваат придавски суфиксни деривати што означуваат мерни методи, мерења, описи, техники или прегледи. Овој суфикс се додава на основи од словенско потекло во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *porodničarske klešče* – *акушерски* клешти ‘специјални клешти – штипки што се употребуваат во акушерството за фаќање на главата на плодот и за тегнење – извлекување на детето’, *kirurški rez* – *хируршки* рез 1. ‘засек, засекување’, 2. ‘хируршка рана предизвикана од скалпел’, 3. ‘расекување по хируршки пат, отворање по хируршки пат, создавање рана со сечење’, *rentgensko slikanje* – *рендгенско* сликање ‘процес на снимање со рендгенски зраци со помош на рендген апарат’ и *kirurški nož* – *хируршки* нож ‘мал, прав хируршки нож со (обично) конвексно сечило’.

8.4. Придавски суфиксни деривати што означуваат наука или научна област

Придавските деривати што означуваат наука или научна област се образуваат со суфиксот **-ski/-ски** што се додава на основи од словенско потекло: *inkubacijska doba* – *инкубациска* доба 1. ‘развојниот период на болеста од инфекцијата до селекцијата на болеста’, 2. ‘инкубациска доба’, 3. ‘времето од навлегувањето во организмот на патогените микроорганизми, па сè до појавата на првите знаци на болеста’ и *otorško zdravstvo* – *детско* здравство ‘гранка во медицината којашто се занимава со детските болести и нивното лекување, со развојот и грижата за детето’.

9. Именски префиксни деривати

9.1. Именски префиксни деривати што означуваат привативен признак

Во образувањето на медицински термини што означуваат привативен признак во македонската и во словенечката медицинска терминологија како најпродуктивен негациски префикс од грчко потекло е префиксот **а-**. Грчкиот префикс **а-** се среќава со значењето ‘не, негација, без’. И во двете медицински терминологији, медицинските термини образувани со префиксот **а-** се преземени од грчкиот јазик или се образувани врз грчки корени. Префиксот **а-** се среќава со значењето ‘отсуство, лишување, неспособност или вроден недостаток’. Според Наталија Андријевска, негацијата *ne во грчкиот јазик дала *ά*, односно *άv-*, а во лингвистичката терминологија е позната како

alpha privativum (од лат. *privāre* со значење 'лиши, одрече'). Негацијата не- стои како прв дел од зборот и му дава одречно, негациско значење (со смисла 'без, не') (Андријевска 2003: 15). При образување на деривати, грчкиот префикс *á* се заменува со словенските префикси не- и без-. Префиксот не- се додава на именски и глаголски основи, а префиксот без- се додава на именски основи. Предлогот без и негацијата не- во процесот на деривација имаат функција на префикси.

При именските образувања најчесто префиксот **а-** се додава на сложени коренски основи, односно на деривати образувани со суфиксите **-ија** или **-оза**: *afagíja* – *афагија* 'неспособност да се проголта залакот поради органски или психолошки причини', *afoníja*, *afonija* – *афонија* 'неспособност да се говори со звучен глас при зачувано шепотење', *apatíja* – *апатија* 'состојба на рамнодушност, емоционално отсуство, парализа на емоциите', *aklorhidríja*, *aklorhidrija* – *аклорхидрија* 'недостаток на солна киселина во желудникот', *agrafíja*, *agrafija* – *аграфуја* 'неспособност да се искажат мислите со пишан текст при зачуван интелект и нападно нормални движења на раката, шепата и прстите', *abazíja* – *абазија* 'неспособност за одење (за чекорење) при зачувана свест, мускулна сила и осетливост, знак на хистерија', *abulíja* – *абулија* 'отсуство на волја, слабоволие или слабо постоење на волја како последица на болест', *aholíja*, *aholija* – *ахолија* 'престанок на излучувањето на жолчна секреција кај тешките форми на црнодробна жолтица', *ahilíja*, *ahilija* – *ахилија* 'недостаток на гастричен (желудочен) сок', *adaktílíja*, *adaktilija* – *адактилија* 'недостаток на прсти, немање прсти на рацете или на нозете', *adipsíja*, *adipsija* – *адипсија* 'болно недостасување на чувство за жед', *agenezíja*, *agenezija* – *агезија* 'вроден недостаток или неразвиеност на некој орган, на дел од орган или на дел од телото', *agevzíja* – *агеузија* 'отсуство на вкус, немање осет за вкус', *agnatíja* – *агнатија* 'вроден недостаток и тешка неразвиеност на долната вилица настанати поради разни растројства во ембрионалниот развој', *agnozíja*, *agnozija* – *агнозија* 'неспособност за распознавање на сетилните дразби', *amenorêja*, *amenoreja* – *аменореја* 'немање на менструација во годините и во времето кога нормално би требало да е присутна', *anorhíja*, *anorhija* – *анорхија* 'вроден недостаток на семеник', *anoksemíja*, *anoksemija* – *аноксемија* 'недостаток на кислород во крвта', *apepsíja*, *apepsija* – *апепсија* 'недостаток на функцијата за варење', *afakíja*, *afakija* – *афакија* 'недостаток на очната леќа', *afrazíja* – *афразија* 'неспособност за точно употребување на зборовите' и *àgranulocitóza* – *агранулоцитоза* 'прекумерно смалување или исчезнување на гранулираните леукоцити во периферната крв поради оштетување на коскената срж'.

Префиксот **in-** (лат.) се среќава со две значења: **in-¹** 1. 'во, на, внатре', 2. 'не, негација на основниот поим' и **in-²** 1. 'за правец движење значи во, кон', 2. 'за место значи во, на меѓу'. Именски префиксни деривати што означуваат привативен признак се образуваат со латинскиот префикс **in-/ in-/ин-**: *inapetensa, inapeténca* – *инапетенција* 'непостоење на желба за јадење', *inaktivnost* – *инактивност* 1. 'неефикасност, безнадежност', 2. 'особина карактеристична за неактивна', 3. 'запирање на активноста', 4. 'деструкција на активен серум со топлина или со други средства', *inkompatibilnost, inkompatibílnost* – *инкомпатибилност* 'хемиска, физиолошка, терапевска, крвна неподносливост', *intoleranca, intoleránca* – *интолеранција* 1. 'неподносливост (на некои лекови), нетрпеливост', 2. 'неспособност за спротивставување или за издржување', 3. 'алкохолна интолерантност' и *insuficiencia, insuficiénca* – *инсуфициенција* 'недоволност на единката или на органот да ја изврши целосно својата намена'.

Префиксот **a-** од грчко потекло се совпаѓа со словенскиот префикс **ne-/не-** во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *netoč* – *немоќ*, *nespečnost* – *несоница*, *neskladnost* – *некомпатибилност*, *nezdružljivost* – *недоследност*, *nestrpnost* – *нетрпеливост*, *neplođnost* – *неплодност*. Префиксот **ne-/не-** се среќава и во медицинскиот термин *neartroza* – *неартроза* 'создавање на „зглоб“ меѓу два фрагмента на скршена коска кога не доаѓа до сраснување, туку се формира неартроза – псевдоартроза', кој се додава на туѓа основа од грчко потекло.

9.2. Именски префиксни деривати што означуваат признак на опозиција

Префиксот **anti-** (грч.) се среќава со значењето 'против, на(спроти), зад, спротивност, противдејство'. Именските префиксни деривати што означуваат признак на опозиција се образуваат со префиксот **anti-/anti-/анти-** во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *antihelminetik, ántihelmíntik* – *антхелминтични средства* 'противглистни лекарствени средства коишто предизвикуваат истерување на цревните паразити и цревните глисти надвор', *antibiótik* – *антибиотици* 'материи издвоени од габи, бактерии и растенија или добиени од животински ткива, коишто ја притискаат животната дејност (растењето и размножувањето) на микроорганизмите, дури и убиваат некои од нив', *ántikonvulzív* – *антиконвулзивни средства* 'лекарствени средства против грчеви', *ántidiaróik* – *антидијареици* 'лекарства против дијареја', *antidót, antidot* – *антидоти* 'средства за неутрализирање или отстранување на отрови од организмот со

посредство на адсорпција или хемиско врзување’, *antigén* – *антиген* ‘тело кое е способно да предизвика создавање на противтела во крвта кои реагираат посебно’, *antihistamínik*, *antihistaminik* – *антихистаминици* ‘лекарства кои го потискаат дејството на хистаминот’, *antiperistáltika* – *антиперисталтика* ‘перисталтика која се одвива во спротивна насока’, *antiflogístik*, *antiflogistik* – *антифлогистици* ‘лекарства против локално воспаление’, *antipirétik*, *antipiretik* – *антипиретици* ‘средства кои ја смалуваат температурата’, *antirevmátik*, *antirevmatik* – *антиревматици* ‘противревматични лекарствени средства’, *antiséptik*, *antiseptik* – *антисептици* ‘антисептични материји способни да ја сузбијат инфекцијата на кожата на телесните шуплини и на раните’, *ántispazmódik*, *antispazmodik* – *антиспазмоци* 1. ‘лекарствени средства против спазми на глатката мускулатура’, 2. ‘лекарства против грчеви’, *antitoksín* – *антитоксини* ‘специфични имуни противтела коишто се создаваат во организмот под дејство на токсините со задача да го неутрализираат токсичното (отровно) дејство на токсини’.

Во македонската медицинска терминологија на префиксот **анти-** како семантички префиксен еквивалент се среќава префиксот **против-**, а во словенечката медицинска терминологија префиксот **proti-**⁶: *противотров*, *противглистни лекарствени средства*, *противконвулзивни лекарствени средства*, *противдијареични лекарствени средства*, *противхистамински лекарствени средства*, *противсредство*, *противвоспалителни лекарствени средства*, *противревматици*, *противтемпературни лекарствени средства*, *противревматични лекарствени средства*.

Во двете медицински терминологии на префиксот **анти-** како семантички префиксен еквивалент се среќава и латинскиот префикс **contra-/kontra-/контра-** (лат. ‘против, наспрема, отспротива’): *kontraindikacija*, *kóntraindikácija* – *контраиндикација* ‘состојба на болест којашто може одреден тип на третман да го претвори во непожелен и непрописен’.

Префиксот **ана-** е од грчко потекло, а се среќава со значењата ‘негација, недостаток’, ‘над, горе, повторно, движење нагоре, засилување, обратно дејство, со, повторно’. Со префиксот **ана-/ана-/ана-** се образуваат именски деривати што означуваат спротивност на она што е означено во основниот збор: *analogíja*, *analogija* – *аналогија* 1. ‘сличност,

⁶ Во словенечката медицинска терминологија на префиксот *anti-* како семантички префиксен еквивалент се среќава префиксот *proti-*, но нема примери во Словенечкиот медицински термиолошки речник (в. 9.2. Именски префиксни деривати што означуваат признак на опозиција).

усогласеност во одредени црти или врски’, 2. ‘сличност по форма или функција, а не по потекло или развој’, *anatomíja, anatomija – анатомија* ‘наука за составот и градбата на човечкото тело’, *anatoksín – анатоксин* ‘токсин кој со симултано дејство на формалдехид и зголемена температура ја изгубил својата токсичност, но ги задржал своите антигени способности, антоксинот има практична примена во вакцинацијата против тетанус’, *anamnéza, anamneza – анамнеза* 1. ‘предисторијата на една болест’, 2. ‘способност за сеќавање, за спомнување’, *anafilaksija – анафилакција* ‘преосетливост на организмот кон материите внесени во него’, *anasárka, anasarka – анасарка* 1. ‘водена болест во клеточното ткиво’, 2. ‘оток на поткожното ткиво на целото тело’ и *anastomoza – анастомоза* ‘спојница меѓу два сада (крвни или лимфни), два нерва или мускули, два канала или два шупливи органи’.

9.3. Именски префиксни деривати што означуваат функциски признак

Латинскиот префикс **dis-** се среќава со значењето ‘раздвојување, разделување, разидување, спротивност, преобразување или не, негација, лоша состојба, пречка, тешкотија, непријатност, промена, измена’.

Именските префиксни деривати што означуваат функциски признак, односно патолошка состојба (аномалија, деформитет, пореметување, растројство), која се должи на некоја патолошка функција што е означена со основната лексема се образуваат со префиксот **dys-/dis-/дис-**: *discizija – дисцизија* 1. ‘проширување на устата на матката’, 2. ‘рез на очни леќи’, 3. ‘расекување, правење на оперативен рез’, *disimulacija, disimulácija – дисимулација* ‘смислено прикривање на болеста од страна на болниот’, *distrakcija, distrákcija – дистракција* ‘тргање, влечење – за местење на изместена скршеница на коска или на изместен зглоб’, *distrofiija – дистрофија* ‘нарушена (недоволна) исхрана на ткивата, органите и на целиот организам’, *dismenoreja, dismenorêja – дисменореја* ‘болна менструација’, *disostozá – дизостоза* ‘растројство во формирањето и во развојот на коскениот систем’, *dispepsija, dispepsíja – диспепсија* ‘функционално нарушување на дигестијата’, *disfagija – дисфагија* ‘тешко голтање предизвикано од болка, спазам или парализа на голтачката мускулатура’, *disfazija – дисфазиа* ‘растројство во говорот без нарушување на текот на мислите’, *disfonija – дисфонија* 1. ‘засипнатост’, 2. ‘нарушување во гласот’, 3. ‘тешкотии при зборувањето’, *disfrazija – дисфразија* ‘отежнато изразување’, *disforija – дисфорија* ‘непријатно чувство, немир, неспокојство,

малаксаност’, *displazija* – *дисплазија* ‘неправилен, ненормален развој на ткива и на органи’, *distonija*, *distonija* – *дистонија* ‘растројство на тонусот на мускулите’, *disakuza* – *дизакузија* 1. ‘отежнато слушање, ослабен слух, тешкотии во слушањето’, 2. ‘болка во увото при експозиција на звук’, *disartroza* – *дизартроза* ‘лажен зглоб – формирање на таков зглоб по лоша имобилизација на скршеница или радикална секвентректомија’, *disbazija* – *дизбазуја* ‘отежнато, несигурно и нестабилно одење, тетеравење, нарушување во одењето’, *dizenterija*, *dizenterija* – *дизентерија* ‘лош пролив – акутно заразно заболување со воспалување на дебелото црево, чести крваво – слузави фекални маси, со мачни и болни напони и со знаци за интоксикација и дехидрација’, *disfunkcija* – *дисфункција* ‘растројство, губење на нормалната функција на некој орган или систем’, *diskinezija* – *дискинезија* ‘ненормална функција на празнење на жолчни патишта придружени со болки’ и *diskineza* – *дискинезија* ‘растројство во волните (слободните) движења, нарушена координација’.

Префиксот **eu-** (грч. **eu** ‘добро, нормално’) се среќава со значењето ‘добар, поволен, нормален, хармоничен’. Со овој префикс се образуваат именски деривати што означуваат нормална физиолошка состојба во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *evgénika* – *еугеника* ‘гранка во медицината која се занимава со проучување на условите за контрола и подобрување на наследните карактеристики на одредена раса’, *evforija*, *evforija* – *еуфорија* 1. ‘чувство на телесна благосостојба, на задоволство, немање болка, тага и слично’, 2. ‘во психијатријата: ненормално силно чувство на благосостојба’, *evritmija* – *еуритмија* ‘во медицинска смисла се однесува на нормалниот ритам во работата на срцевиот мускул’ и *evtanazija*, *evtanazija* – *еутаназија* 1. ‘лесна смрт, умирање без страдање и болка’, 2. ‘теорија според која би било правилно да се стави крај на страдањата на неизлечиво болните, смрт од милосрдие’.

9.4. Именски префиксни деривати што означуваат квантитативен признак

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија при образувањето на именските префиксни деривати што означуваат квантитативен признак се користат аугментативно-квантитативните префикси **hyper-/hiper-/хипер-** и **super-/super-/супер-**. Префиксот **hyper-** (грч. ‘над’) се среќава со значењето ‘нешто што е над, преку, прекумерно, го засилува основното значење’. Со овој префикс се образува именски дериват што означува квантитативен признак: *hipermetropija* – *хиперметропија* ‘растројство во рефракцијата кое се карактеризира со паралелните зраци што паѓаат врз окото и се спојуваат зад ретината’. Латинскиот префикс **super-** се среќава со значењето

‘над, одозгора, врз, прекумерно, премногу повеќе од нормалното’: *superinfekcija* – *суперинфекција* ‘вторично заразување со исти микроорганизми’.

Именските деривати што означуваат квантитативен признак се образуваат и со префиксите **poly-** (грч. **polys** ‘повеќе, многу’) и **mega-/megal(o)-** (грч. **megas, megale, mega** ‘голем’).

Префиксот **poly-/poli-/поли-** се среќава со значењето ‘многу, повеќе, многукратно’. Со овој префикс се образуваат именски деривати со квантитативен признак: *poliklinika* – *поликлиника* ‘институција која врши медицински услуги на болните, кои лежат во болница’, *poliomyelitis, poliomyelitis* – *полиомиелит* ‘акутна вирусна болест со можни промени во нервната система и парализа со атрофија на мускулни групи и перманентни деформации, детска парализа’, *polyarthritis, polyarthritis* – *полиартрит* ‘воспаление на поголем број на зглобови’, *polydipsia* – *полидипсија* ‘претерана жедност, перзистирани во текот на подолг временски период’, *poliglubulija* – *полиглобулија* ‘зголемен број на црвени крвни зрнца’, *polyphagia* – *полифагија* 1. ‘претерано, прекумерно јадење’, 2. ‘јадење на секаков вид храна’, *polyserositis* – *полисерозит* ‘воспаление на повеќе серозни обвивки (ципи) со различна локализација и екскреција на ексудот со туберкулозна или ревматична причина’, *polyuria* – *полиурија* ‘зголемување на количеството на мочта којашто се исфрла во текот на едно деноноќие’.

Грчкиот префикс **mega-/mega-/мега-, megal(o)-/megal(o)-мегал(о)-** се среќава со значењето ‘прекумерено, мошне големо, со поголеми димензии од нормалното’. Именски деривати што означуваат квантитативен признак се образуваат со овој грчки префикс: *megacolon* – *мегаколон* ‘зголемување и проширување на целото дебело црево или одделни негови делови поради најразлични причини’ и *megalomanija, megalomanija* – *мегаломанија* ‘патолошко чувство на величина кај душевните болни’.

Именските деривати што означуваат квантитативен признак се образуваат и со деминутивните префикси **hypo(o)-** (грч. **hypo** ‘под, оддолу’) и **oligo(o)-** (грч. **oligos** ‘малку’). Префиксот **hypo(o)-/hipo-/хипо-** се среќава со значењето ‘под нормалната вредност, слабост, недостиг, намалување, несовершенство’. Со овој грчки префикс се образуваат именски деривати: *hypogastrij* – *хипогастриум* ‘место, регија под стомакот’, *hipofiza, hipofiza* – *хипофиза* ‘жлезда со повеќе – структурна ендокрина функција сместена во вдлабнатината на коскениот дел од лобницата, т.н. турско седло, локализирана во базата на мозокот’, *hipochondrij* – *хипохондриум* ‘подребрена регија, страничните делови на

епигастриумот, подребрие' и *hipospadija* – *xinospadija* 1. 'вродена мана на мочниот канал (мочоводот) каде надворешниот отвор на мочоводот се наоѓа на долната страна на машкиот полов орган', 2. 'кај жените: вродена мана на мочоводот при која уретратата се отвора во самата вагина'. Префиксот **olig-**, **olig(o)-** се среќава со значењето 'мало, мал, малку на број'. Именски деривати што означуваат квантитативен признак се образуваат со деминутивниот грчки префикс **олиг-**, **олиг(о)-**: *oligemija* – *олигемија* 'смалување на количеството на крв во организмот по крвавење и по дехидрирање' и *oligurija* – *олигурија* 'недоволно лачење на мочка (урина) во текот на едно деноноќие'.

Именските деривати што означуваат квантитативен признак се образуваат со префиксите **bi-/bi-/би-**, **di-/di-/ди-** и **dipl(o)-/dipl(o)-/дипл(о)-**. Латинскиот префикс **bi-** се среќава со значењето 'два, двојно, два пати': *bifurkacija*, *bifurkacija* – *бифуркација* 1. 'место каде што една структура се разделува во две', 2. 'место во душникот каде што се одделуваат левата и десната бронхија'. Со исто значење се среќава и латинскиот префикс **di-**: *dioptrija*, *dioptrija* – *диоптрија* 'единица на рефракција на леќата' и *diplegija* – *диплегија* 'двострана хемиплегија, парализа'.

Именските деривати што означуваат квантитативен признак се образуваат со грчкиот префикс **dipl(o)-** со значење 'двојно, душло, два пати, двократно': *diplokok*, *diplokok* – *диплокок* 'бактерии од групата на коки, обично капсулирани во парови, поретко во вериги' и *diplopija* – *диплопија* 'двојно гледање (визија поради слабост, пареза или парализа на очните мускули)'.

Со латинскиот префикс **re-** со значење 'повторно, обновување, враќање назад, обратно, спротивно дејство' се образуваат именски деривати што означуваат квантитативен признак: *reaktivacija* – *реактивација* 1. 'постапка на повторно воспоставување на нешто што за определен период било неактивно (болест, процес, активност и слично)', 2. 'реактивирање на (имун) серум со помош на комплемент', 3. 'реактивирање на болест, рекрудесуенција на симптомите', *reamputacija* – *реампутација* 'хируршки зафат на повторна оперативна или корективна ампутација на веќе еднаш ампутирани дел од соодветен орган', *reanimacija*, *reanimacija* – *реанимација* 'реставрација на живот или свест на лице со очевидна смрт', *rehabilitacija* – *рехабилитација* 'повторно воспоставување на здравјето и на определени вредности со психофизичка и морална смисла, коишто биле нарушени од болест или од најразлични психофизички и морални фактори', *reinfekcija* – *реинфекција* 'повторна инфекција со исти предизвикувачи на

првобитната инфекција којашто стивнала или поминала’ и *revakcinacija, revakcinácia* – *ревакцинација* ‘повторна вакцинација на лице веќе еднаш вакцинирано со соодветна вакцина’.

9.5. Именски префиксни деривати што означуваат признак на фреквенција

Со префиксите **tachy-** (грч. **tachys** ‘брз’) и **brady-** (грч. **bradys** ‘бавен’) се образуваат именски деривати што означуваат патолошка состојба, која е поврзана со фреквенцијата со забрзан или со намален интензитет. Грчкиот префикс **тахи-** се среќава со значењето ‘брз, забрзан’: *tahikardija, tahikardíja* – *тахикардија* ‘прекумерно забрзана работа на срцето’, *tahipneja* – *тахипнеја* ‘забрзано дишење’, а грчкиот префикс **бради-** се среќава со значењето ‘бавно, долготрајно’: *bradikardija, bradikardíja* – *брадикардија* ‘забавена работа на срцето под 60 удари во минута’.

9.6. Именски префиксни деривати што означуваат сепарациско-елиминаторен признак

Со латинскиот префикс **de-/des-** со значење ‘не, негација, отстранување, одвојување, лишување, уништување, влошување, одделување или елиминирање на нешто, како и отсекување или одвојување на нешто (орган, ткиво...)’, се образуваат именски деривати што означуваат сепарациско-елиминаторен признак: *dekapitacija* – *декапитација* ‘отстранување на главата на фетусот за да се олесни породувањето’, *dekapsulacija* – *декапсулација* ‘оперативно лупење или отстранување на обвивката на еден орган’, *dekokt* – *декокт* ‘издвојување (извлекување) на активните супстанции со помош на сварување, обично со вода’, *dekompenzacija, dekompenzácija* – *декомпензација* ‘нарушена компензација – јасно намалување на функцијата и адаптацијата на еден орган’, *dekompresija* – *декомпресија* ‘ослободување на некој орган што бил под некаков патолошки притисок’, *dekontaminacija* – *деконтаминација* ‘отстранување или неутрализирање на отровен гас или други штетни материи од теренот, зградите, предметите, облеката и друго’, *dekortikacija* – *декортикација* ‘отстранување на кората на орган’, *defekacija, defleksija* – *дефлексија* ‘свиткување на некој дел или орган од телото’, *defloracija, deflorácia* – *дефлорација* ‘полов однос кај девица при кој доаѓа до раскинување на хименот, одземање на невиноста’, *deformacija, deformácia* – *деформација* ‘вродено или стекнато отстапување на дел или на орган од телото од нормалната, природната форма’, *degeneracija, degenerácia* – *дегенерација* ‘патолошки

промени во структурата или во хемискиот состав на едно ткиво или орган при што се намалува животната способност и функцијата’, *dehidracija*, *dehidracija* – *дехидрација* ‘отстранување на вода од организмот, од органите или од ткивата’, *demineralizacija* – *деминерализација* ‘ексцесивно губење на минерални или аноргански соли од органот или од организмот’, *dekompresija* – *декомпресија* ‘ослободување на некој орган што бил под некаков притисок’, *deviacija*, *deviacija* – *девијација* ‘свртување, отклонување од нормалната точка или од нормалниот од – од нормалната положба или од нормалната оска на некој орган’, *devitalizacija* – *девитализација* ‘одземање на виталните особини или на виталноста’, *dezinfekcija*, *dezinfekcija* – *дезинфекција* ‘уништување на патогени микроорганизми, нивните токсини или нивните вектори (пренесувачи)’, *dezinskcija*, *dezinskcija* – *дезинсекција* ‘уништување на инсекти штетни за растителниот и за животинскиот свет во земјиштето, становите, куќите, инсталациите’, *dezorientacija* – *дезориентација* ‘недостаток на правилна претстава за време и за место’, *deskvamacija*, *deskvamacija* – *десквамација* ‘лупење, отпаѓање на горниот рожен дел на кожата’ и *destrukcija*, *destrukcija* – *деструкција* ‘распаѓање, изумирање и гниење на (живите) ткива и на органски и на аноргански материи во организмот (протези, камења и друго)’.

9.7. Именски префиксни деривати што означуваат фузиски принцип

Именските деривати што означуваат фузиски принцип се образуваат со префиксите **sym-** и **syn-** (грч. ‘заедно’). Грчките префикси **sim-** и **sin-** се среќаваат со значењето ‘со, заедно со, кој е во врска со’: *simfiza* – *симфиза* ‘спој на две коски со помош на ’рскавица, којшто се употребува за спој на пубичните коски’, *simblefaron* – *симблефарон* ‘срастување на очните капаци (клепки) со очното јаболкце, адхезија меѓу конјуктивата на клепката и на белката’, *simbióza* – *симбиоза* ‘заедничко живеење на два или повеќе различни организми’, *sinostoza* – *синостоза* ‘сраснатост на соседните коски или делови на една иста коска со осезан материјал’, *sinehija* – *синехија* 1. ‘сраснување, сраснатица, адхезија на два дела’, 2. ‘сраснување, адхезија на ирисот со корнејата или со леќата на окото’, *sindróm* – *синдром* ‘збир од симптоми поврзани меѓу себе и сите заедно ја изразуваат клиничката слика на болеста’, *sindaktilija* – *синдактилија* ‘вродена аномалија на сраснатост на прстите на рацете, а поретко на нозете’, *sinhondroza* – *синхондроза* 1. ‘тип на ’рскавичен зглоб’, 2. ‘’рскавично спојување помеѓу коски’, 3. ‘привремен картилагинозен спој, хијалината ’рскавица се претвора во коскено ткиво’ и *sinartroza* – *синартроза* ‘зглоб во кој коските се соединети со фибризно ткиво’.

9.8. Именски префиксни деривати што означуваат квалитативен признак

Именските деривати што означуваат квалитативен признак се образуваат со префикси од грчко и од латинско потекло:

- со префиксот **pachy-** (грч. **pachys** ‘дебел’): *pahimeningitis* – *пахименингит* ‘воспаление на тврдата мозочна обвивка’;
- со префиксот **brachy-** (грч. **brachys** ‘краток, кус, мал, ситен’): *brahialgija*, *brahialgija* – *брахиалгија* ‘болка во горниот дел на раката (мишката) од невритно или од вазомоторно потекло’;
- со префиксот **dolich(o)-** (грч. **dolichos** ‘долг, издолжен’): *dolihokefalija* – *долихоцефалија* ‘појава на долга, издолжена глава во фронтно – окципитален правец’;
- со префиксот **aniso-** (грч. **an** ‘не’ **isos** ‘еднаков’, со значење ‘нееднаквост, различност, асиметрија’): *ànizocitóza*, *anizocitoza* – *анизоцитоза* ‘нееднаква големина на црвените крвни зрна’, *ànizokoríja*, *anizokorija* – *анизокорија* ‘нееднаквост на зениците’;
- со префиксот **homeo-** (грч. **homoios** ‘сличен, ист, еднаков, подобен’): *homeopatija* – *хомеопатија* ‘метода или постапка во лекувањето при што во основата на тоа учење е содржано сознанието дека делотворното дејство на лековите се појавува (засилува) со нивно разблажување’;
- со префиксот **idi(o)-** (грч. **idios** ‘својствен, личен’): *idiosinkrazija*, *idiosinkrazija* – *идиосинкразија* 1. ‘чудна навика или посебна промена на телото или особена психа на некоја индивидуа’, 2. ‘вродена или стекната преосетливост кон некои материи (лекови, прехранбени продукти, белковини и друго)’;
- со префиксот **auto-** (грч. **autos** ‘сам, од самиот себе’): *ávtohipnóza* – *автохипноза* ‘хипноза за автосугестија, самоуспивање’, *ávtoinfékcija* – *автоинфекција* ‘самозаразување со сопствената виртуелна бактеријална флора, непатогена при обични услови’, *ávtointoksikácija* – *автоинтоксикација* ‘самотруење со создадените токсини во сопствениот организам поради нарушениот метаболизам на материите’, *avtopsíja*, *avtopsíja* – *автопсија* ‘испитување на труп (на внатрешните органи на трупот) за потврдување на причината на смртта’, *ávtotransfúzija*, *ávtotransfúzija* – *автотрансфузија* ‘самовлевање на крв од периферијата кон внатрешните органи при голема загуба на крв’, *ávtovakína*,

avtovakcina – *автовакцина* ‘вакцина направена од патогени микроорганизми присутни кај самиот болен на кого таа ќе му се примени’;

- со префиксот **par-** и **para-** (грч. **para-** ‘покрај, до, близу до, повторно, поново, изменето, недоволно, при, над, надвор, после’): *paracenteza* – *парацентеза* ‘пробод на затворена празнина поради испуштање на крв, гној и друго’, *paralgezija* – *паралгезија* ‘слушање придружено со болка, слушен осет придружен со болка’, *parahidroza* – *парахидроза* ‘нарушување на потењето’, *paranefritis* – *паранефрит* ‘воспаление на околубубрежното сврзно ткиво, обично со нагнојување (параренален апцес)’, *paranoja*, *paranoja* – *параноја* ‘хронично бавно, а прогресивно психичко заболување, коешто се карактеризира со трајно систематизирано лудување, со смислено и правилно поведење на болниот, но без критичен пристап кон својата состојба’, *parapareza* – *паранареза* ‘делумна парализа на долните екстремитети’, *paraplegija*, *paraplegija* – *паранплегија* ‘парализа на долните екстремитети, двострана симетрична парализа со моторна и сензорна афекција’, *paraspadija* – *параспадија* ‘отворање на мочната цевка на страната од машкиот полов орган’, *paratifus* – *паратифус* ‘заболување предизвикано од паратифусни бактерии’;
- со префиксот **met(a)-** (грч. **meta** 1. ‘меѓу, помеѓу, со, промена за место, простор’, 2. ‘после, следен, за време’, 3. ‘преименување од една состојба во друга, променета состојба’): *metabolizem* – *метаболизам* ‘свкупната промена на материите од кои е составен живиот организам, како и оние што се внесуваат во него, при што се одвиваат реакции на синтеза (анаболизам) и реакции на распаѓање (катаболизам) при кои се ослободува енергија’, *metamorfoza*, *metamorfóza* – *метаморфоза* ‘промена од една во друга форма’;
- со префиксот **dia-** (грч.) 1. ‘низ, преку, помеѓу’, 2. ‘настрана, одвоено, подвоено’, 3. ‘комплетно’: *diagnoza*, *diagnóza* – *дијагноза* ‘определување на природата на заболувањето (болеста) врз основа на анамнеза и на клиничко – лабораториски испитувања на болниот’, *dializa*, *dialíza* – *дијализа* ‘пречистување на крвта од штетни и од непотребни материи, пропуштајќи ја низ систем со полупропустливи мембрани’, *diapedeza* – *дијанедеза* ‘преминување на крв или на формиран елемент преку сидот на неповредени капилари и крвни садови’, *diafragma* – *дијафрагма* ‘мускулно – мембранозна преграда што ги разделува градната и абдоминалната шуплина, со конкавниот дел кон стомакот, главен респираторен мускул’, *diastaza*, *diastáza* – *дијастаза* ‘фермент во плунката, цревата, крвта и

урината за разлагање на јаглехидратите’, *diatermija*, *diatermija* – дијатермија ‘примена на посебен облик на високо – фреквентна струја со низок напон за локално затоплување на длабоките меки структури и блага деструкција на заболени ткива, применувана во физикалната терапија’;

- со префиксот **trans-** (лат.) ‘преку, од другата страна, низ, отаде, од онаа страна’: *transfuzija*, *transfuzija* – трансфузија 1. ‘инфузија на целокупната крв, плазма, конституенти на плазмата или инектибилни раствори директно во крвотокот’, 2. ‘давање на крв од соодветна крвна група на болен’, *transudacija* – трансудација ‘собирање на сокови во телесните шуплини без да има воспаление, излегување на течниот составен дел на крвта од капиларите во ткивните простори или во телесните шуплини’;
- со префиксот **per-** (лат. **per-** ‘низ, по, преку’) 1. ‘низ, преку, многу’, 2. ‘прекумерно, претерано, го засилува значењето на основниот збор’: *perflacija* – перфлација ‘вдувување, продувување на воздух во празнината на телото или цевчестите органи со цел да се исфрлат насобрани секрети или туѓи честички’.

9.9. Именски префиксни деривати што означуваат локализациски признак

Префиксот **epi-** (грч. **epi-** ‘на, врз’) се среќава со значењето ‘на, над, врз, преку, до, покрај, прибавување и др.’. Именските деривати што означуваат називи на органи, ткива, тумори, обвивки, жлезди, болести и воспаленија се образувани со префиксот **epi-/epi-/епи-**, а се превземени од грчки медицински термини: *epikondil* – епикондил ‘нерамна испапченост на коската над лактот или над коленото од внатрешната и од надворешната страна на кондилите’, *epidemija*, *epidemija* – епидемија 1. ‘масовно (инфективно) заболување коешто ја напаѓа популацијата на една регија, цела земја или повеќе земји’, 2. ‘болест со висок степен на морбидитет која повремено е присутна во човечката заедница’, 3. ‘сезонско екстензивно преовладување на одредена болест’, *epidêrmis* – епидерм ‘надворешниот покривен аваскуларен слој на кожата кој го сочинува многуслојниот плочест епител’, *epiglottis* – епиглотис ‘јазиковидно капаче со ’рскавична структура, коешто го затвора влезот во гркланот (ларинксот) при актот на голтање’, *epikriza* – епикриза ‘епикритично резиме, критична анализа и процена на определено заболување, како и околностите и последиците по завршување на болеста и околностите кои довеле до неа’, *epilepsija*, *epilepsija* – епилепсија ‘заболување на големиот мозок што се карактеризира со конвулзивни кризи, губење на свеста, што одговара на еден функционален дешарж на група клетки на големиот мозок’, *epifora* – епифора

‘ненормално, непрестано течење на солзи како последица на заболување на окото или најчесто поради стеснување на солзните канали’, *epifiza*, *epifiza* – *енифиза* ‘краиштата на долгите коски (проксимална и дистална), коишто се картилагинозни или одвоени од дршката со ‘рскавичен диск’, *epiziotomija* – *енизиотомија* ‘хируршко засекување на работ на срамницата за да се спречи нејзино неконтролирано кинење при актот на раѓањето за акушерски цели’, *epispadija* – *ениспадија* ‘аномалија во развитокот на мочниот канал низ пенисот така што мочниот отвор се наоѓа на горната страна на пенисот; женска еписпадија: фисура во горниот ѕид на уретрата кај женскиот пол’ и *epidemiologija* – *епидемиологија* ‘наука што се занимава со проучување на епидемиите: нивна појава, причинители, отпорноста на организмот, хигиено – епидемиолошки превентивни и куративни мерки’.

Именските деривати што означуваат локализациски признак се образуваат со префиксот **hypo-** (грч. **hypo-** ‘под, оддолу’) со значење ‘под нормалната вредност, слабост, недостиг, намалување’: *hipohondrij* – *хипохондриум* ‘подребрана регија, страничните делови на епигастриумот, подребрие’, *hipogastrij* – *хипогастриум* ‘место, регија под стомакот’, *hipofiza*, *hipofiza* – *хипофиза* ‘жлезда со повеќе – структурна еднокрина функција сместена во вдлабнатината на коскениот дел од лобницата, т.н. турско седло, локализирана во базата на мозокот’, *hipospadija* – *хипоспадија* ‘вродена мана на мочниот канал (мочоводот) каде надворешниот отвор на мочоводот се наоѓа на долната страна на машкиот полов орган’. Синонимен префикс на префиксот **hypo-** е латинскиот предлог во функција на префикс **sub-** (лат.) со значење ‘под, близу, скоро, делумно, умерено’, со кој се образуваат именски деривати со исто значење: *subacidnost* – *субацидитет* ‘смалување на киселоста во желудникот’ и *subluksacija* – *сублукација* ‘нецелосно искривоколчување кај коешто зглобните краишта остануваат делумно во допир’.

Со префиксот **inter-** (лат.) со значење ‘меѓу, помеѓу’ се образуваат именски деривати што означуваат локализациски признак: *intermisija* – *интермисија* 1. ‘интервал помеѓу две дејства (помеѓу два напади, пристапи на треска кај маларија)’ и *interpozicija*, *interpozicija* – *интерпозиција* ‘прештипување на меки делови, ткиво помеѓу фрагментите на скршеница (скршена коска)’.

Именските деривати што означуваат некакво поместување или позиција се образуваат со префиксот **ante-** (лат.) со значење ‘пред, порано, напред во време и простор’:

antebráhiј, antebrahiј – *антебрахиум* ‘дел од раката од лактот до китката’, *antefléksiја, antefleksija* – *антефлексија* ‘виткање или свиткување на дел од телото кон напред’ и *antevêrziја, anteverzija* – *антеверзија* ‘наваленост, наклонетост напред’.

Со префиксот **endo-** (грч. *endon* ‘внатре’) со значење ‘внатре, во внатрешноста на некој орган, структура’ се образуваат именски деривати што означуваат локализациски признак: *endokarditis, endokarditis* – *ендокардит* ‘абактеријално или бактеријално воспаление на внатрешниот слој на срцето (ендокардот, а најчесто срцевите залистоци)’, *endokrinologija, éndokrinologija* – *ендокринологија* ‘наука што се занимава со проучување на жлездите со внатрешно лачење, испитување и подготвување на хормоните, како и лекувањето при нарушената функција’, *endometriј, endométrij* – *ендометриум* ‘внатрешниот слој, лигавицата којашто ја обложува матката, дебелината и структурата на слојот кои зависат од фазата на менструалниот циклус’, *endoskopija, endoskopija* – *ендоскопија* ‘испитување на лигавицата (гледање внатре во цевчестите или во шупливите органи со помош на ендоскоп за определување на дијагнозата (бронхи, желудник, дебело црево, мочната кеса)’, *endoskóp* – *ендоскоп* ‘специјална направа со систем од цевчиња и електрична светилка за директно гледање на внатрешноста на шупливите и на цевчестите органи во организмот’ и *endotelij* – *ендомел* ‘еднослоен плочест епител којшто ја постила внатрешната површина на крвните и на лимфните садови, како и серозните површини на шупливите органи’.

Именските деривати што означуваат локализација се образуваат со латинскиот префикс **in-** со значење ‘во, на, внатре, проникнување во нешто, вметнување на нешто’: *incizija, incizija, incízija* – *инцизија* ‘расекување по хируршки пат, отворање по хируршки пат, создавање рана со сечење’, *inkrécija* – *инкреција* ‘излучување на жлездите со внатрешна секреција’, *inkrustacija, inkrustacija* – *инкрустација* ‘процес на таложување на цврсти материи во некротизирани ткива или некое натрупување врз туѓи тела што на определен начин навлегле во организмот’, *inkubacija, inkubacija* – *инкубација* 1. ‘времето од навлегувањето во организмот на патогените микроорганизми, па сè до појавата на првите знаци на болеста’, *indigestija* – *индигестија* ‘нарушување во варењето’, *infiltrat, infiltrát* – *инфилтрат* ‘појава што се манифестира во ткивото, интерстицијалниот простор поради проникнување на туѓи материи на тоа ткиво’, *infiltracija, infiltracija* – *инфилтрација* 1. ‘пенетрација или акумулација на супстанции во ткивата што не се за нив нормални’, 2. ‘проникнување, инфилтрирање, сместување и натрупување на различни клеточни елементи или некои хемиски материи или течности коишто можат да

бидат и воспалителни’, *infundíbulum* – *инфундибулум* ‘анатомски термин за пролаз (премин), пасаж во структурата во облик на инка’, *ingestija, ingéstiija* – *ингестија* ‘внесување на храна или на лекови во организмот преку устата’, *injekcija, injékciija* – *инјекција* 1. ‘впрскување, внесување на раствори: интраакутно, мускулно или интравенски’, *inseminacija, insemináciija* – *инсеминација* 1. ‘оплодување, осеменување’, 2. ‘навлегување на машката оплодена клетка – сперматозоид во јајце клетката’, 3. ‘депонирање на семенската течност во вагината’, *instilacija, instiláciija* – *инстилација* ‘внесување на течност во некоја од телесните шуплини’, *insuflacija, insufláciija* – *инсуфлација* ‘внесување, вдувување воздух под притисок или некој лек во вид на прав во некоја од телесните шуплини или во белите дробови’, *intoksikacija, intoksikáciija* – *интоксикација* 1. ‘оштетување на организмот поради внесување на отрови од надворешната средина и од отрови што се создаваат во самиот организам’, 2. ‘состојба создадена со хронично примање на алкохол’, *intubacija, intubáciija* – *интубација* 1. ‘внесување, вовлекување на специјална цевка’, 2. ‘воведување на тубус (цевка) преку глотисот во ларинксот за пропуштање на воздух со цел да се подобри дишењето, да се внесат лекови во трахејата, а при наркоза се внесуваат средства за опивање’, *invagináciija* – *инвагинација* 1. ‘вовлекување на еден дел од цревото во другиот дел на истото црево’, 2. ‘облитерациона операција за лекување на хернија’ и *invazija* – *инвазија* ‘навлегување на бактерии во организмот’.

Префиксот **meso-** (грч. **mesos** ‘среден’) со значење ‘среден, средина, поставено во средината меѓу другите делови’ се среќава пред именскиот дериват што означува назив на орган што означува средство за придржување или за фиксација на орган: *mezoderm, mezodêrm* – *мезодерм* ‘средниот ембрионален пласт меѓу ектодермот и ендодермот од којшто се развива напречно-линиска мускулатура’.

Именските деривати образувани со префиксот **peri-** (грч. **peri-** ‘околу’) со значење ‘околу, од сите страни, близу, надминување’ кај основи на суфиксни деривати образувани со суфиксот **-itis** означуваат некакво воспаление, но може да се сретнат и со друго значење: *perikard* – *перикард* ‘околусрцева обвивка, срцево ќесе, серозната обвивка на срцето’, *perihondrij* – *перихондриум* ‘’рскавична обвивка, сврзоткивната обвивка на ’рскавицата’, *perimetrija* – *периметриум* ‘серозна, перитонеална покривка на матката’, *periostitis* – *перуостит* ‘воспаление на покосницата со хроничен или акутен тек’, *perikarditis* – *перикардит* ‘воспаление на срцевото ќесе (перикардот) со излучување на фибрин или ефузија на ексудот во ќесето или создавање на прирастлици’, *periholangitis*

– *перихолангит* ‘воспаление на ткивото околу жолчните патишта’, *periholecistitis* – *перихолецистит* ‘воспаление на перитонеалната обвивка на жолчниот меур и на ткивото околу жолчниот меур’, *perihondritis* – *перихондрит* ‘воспаление на над’рскавицата, над’рскавичната обвивка (перихондриум)’, *peritonitis* – *перитонит* ‘воспаление на трбушната кошулка (трбушницата)’ и *peritifilitis* – *перитифилит* ‘воспаление на ткивата околу слепото црево и почетниот дел на асцендентниот колон, цекумот’.

10. Придавски префиксни деривати

10.1. Придавски префиксни деривати што се однесуваат на негациско својство

Придавските префиксни деривати образувани со грчкиот префикс **a-**⁷ означуваат некакво негирање, неспособност, неможност или престанок на својството од основната придавка: *átipičen*, *atipičen* – *атипичен* ‘кој е издвоен од нормалната форма или тип’, *amórphen*, *amorphen* – *аморфен* ‘кој нема одреден облик’, *àfebrílen*, *afebrilen* – *афебрилен* ‘без топлина, без треска, без оган’, *àborálen*, *aboralen* – *аборален* ‘оддалечен од устата или поставен на спротивниот крај од устата’.

„Во семантичкиот однос двете зборообразувачки морфеме не- и без- изразуваат одрекување, отсуство, непостоење на она што е именувано со основата или, пак, лишување од него. Аналогните, истозначни префиксни образувања со не- и без-, што се јавуваат пред сè, во категоријата на придавките, укажуваат на нивната улога на синонимни зборообразувачки форманти“ (Андријевска 2003: 114).

Придавските деривати што се однесуваат на негациско својство се образуваат со латинските префикси **ab-** и **in-**: *àbnormálen*, *abnormalen* – *абнормален* ‘оној што се разликува од нормалното, правилното, природното, здравото’, *inkompatibílen* – *некомпатибилен* ‘кој не се поднесува, кој не се трпи (лек што не се поднесува со друг лек)’.

Префиксот **a-** од грчко потекло во македонската и во словенечката медицинска терминологија има соодветен префиксен еквивалент со негацијата **ne-**: *nenormalen* – *ненормален*, *netipičen* – *нетипичен*, *neskladen* – *недоследен*, *nezdružljiv* – *неусогласен*.

⁷ За етимологијата и за значењето на грчкиот префикс a- в. во делот 10.1. Придавски префиксни деривати што се однесуваат на негациско својство.

Придавските префиксни деривати што се однесуваат на негациско својство се образуваат со предлогот **brez-/без-** во функција на префикс. Кај овие деривати мотивирачката основа е составена од предлогот без + именка: без + облик = безобличен: *brezobličen* – безобличен.

10.2. Придавски префиксни деривати што се однесуваат на временска претходност или последователност

Придавските деривати образувани со латинскиот префикс **inter-** со значење ‘меѓу, меѓусебно, помеѓу’ се однесуваат на временска претходност или последователност: *interkostalen, interkostálen* – *интеркостален* ‘нешто што се наоѓа помеѓу две ребра’, *interkurenten, interkurénten* – *интеркурентен* ‘нешто што се појавува, се вметнува во текот на некоја друга состојба што го променува текот на болеста’, *interlobaren, interlobáren* – *интерлобарен* ‘наоѓање или сместување помеѓу двата лобуса’ и *intermediálen* – *интермедијален* 1. ‘среден, што се наоѓа во средината помеѓу надворешниот и внатрешниот дел’, 2. ‘анатомски термин што ја определува структурата што се наоѓа помеѓу две други структури’, 3. ‘времето помеѓу два рока’.

11. Именски композитен корпус

11.1. Именски композитуми со самостојна финална компонента

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се среќаваат именски композитуми со самостојна финална компонента. Самостојната финална компонента претставува слободна лексема со самостојна употреба надвор од композитумот, додадена кон првата компонента, а не е образувана со композициска цел.

Во двете медицински терминологији се изделуваат два подвида на именски композитуми со самостојна финална компонента, именски композитуми со директно срастување и именски композитуми поврзани со сврзувачки формант (интерфикс).

Именскиот композитум со директно срастување е *proteinurija* – *протеинурија*, а именските композитуми поврзани со интерфиксот **-o-** се *ostroglavost* – *остроглавец*, *vrtohlavica*, *vrtohlavica* – *вртоглавица*, *daljnovidnost* – *далековидност*. Овие именски композитуми имаат словенско потекло.

Именските композитуми со директно срастување и именските композитуми поврзани со интерфиксот **-o-** многу ретко се застапени во македонската и во словенечката медицинска терминологија.

Покрај овие два подвида на именски композитуми се среќава и именски композитум образуван од глаголска именка со заменска придавка: *samozastrupitev* – *самотруење*.

11.2. Именски композитуми со несамостојна финална компонента

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се среќаваат именски композитуми со несамостојна финална компонента. Несамостојната финална компонента ги има сите морфолошки карактеристики за образување на една лексема, сепак лексемата нема формална самостојност туку е образувана со композициска цел во компонентен состав.

Именските композитуми со несамостојна финална компонента претставуваат именски композитуми со компонентен состав од именка и глаголска компонента: *žolčevod* – *жолчовод*, *sečevod* – *мочовод*, како и именски композитуми со компонентен состав од број и именска компонента: *dvospolnost* – *двополовост*. Именските композитуми со несамостојна финална компонента имаат словенско потекло и ретко се среќаваат во двете медицински терминологији.

12. Именски конфиксни композитуми

12. 1. Именски конфиксни композитуми што означуваат патолошка состојба

Македонскиот и словенечкиот медицински термилошки корпус е богат со именски композитуми образувани со иницијални и со финални конфикси.

Именските композитуми образувани со финалниот конфикс **-maniја** (грч. **mania** 'лудило, занес') со значење 'силна, болна страст, занес, бес, навика', означуваат патолошка состојба, односно состојба на патолошки страв, манија, изопачена склоност означени во иницијалниот конфикс: *dipsomanija*⁸, *dipsomanija* – *дипсоманија* 'неодолива потреба за конзумирање на големи количества алкохолни пијалаци', *kleptomanija*, *kleptomanija* – *клептоманија* 'наметливо болна наклоност за кражба', *megalomanija*, *megalomanija* – *мегаломанија* 'патолошко чувство на величина кај душевните болни', *narkomanija* – *наркоманија* 'ненормална патолошка страст за употреба на различни наркотични средства за постигнување на определени ненормални психофизички состојби', *nimfomanija* – *нимфоманија* 'преголема, невоздржлива сексуална потреба кај жените' и *piromanija* – *пироманија* 'желба за предизвикување на пожар, опсесивна преокупација за оган'.

Именските композитуми образувани со финалниот конфикс **-fobija** (грч. **phobia**, **phobos** 'страв') со значење 'прекумерен страв без да постои реална основа за загрозеност или опасност', означуваат состојба на патолошки страв, означена во иницијалниот конфикс: *fotofobija* – *фотофобија* 'ненормално неподнесување на светлина како последица од воспаление на одделни делови на окото', *fagofobija* – *фагофобија* 'страв од јадење, психогена дисфагија', *klavstrofobija* – *клаустрофобија* 'наметлив страв од престој во затворена просторија' и *lalofobija* – *лалофобија* 1. 'страв од пелтечење (тепкање) пред зборување', 2. 'страв од зборување, ненормално одбивање да се зборува'.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-uria** (грч. **ouron** 'моч') со значење 'моч, состојба на урината или уринирањето', означуваат присуство на нешто во урината или нивна елиминација: *albuminurija*, *albuminurija* – *албуминурија* 'исфрлање на белковини со урината', *glikozurija*, *glikozurija* – *гликозурија* 'присуство на ненормална

⁸ Во дадениот пример конфиксот е болдиран со цел да се забележи формата на конфиксот во македонскиот и во словенечкиот јазик. Конфиксите, т.е. суфиксите и префиксите ќе бидат болдирани во еден пример и во двата јужнословенски јазика.

количина на шеќер, гликоза во урината’ и *hematurija*, *hematurija* – хематурија ‘патолошка состојба кога урината е крвава’.

Со конфиксот **-aemia** (грч. *aima*, *aimatos*, *haima*, *haimatos* ‘крв’) со значење ‘крв, што се однесува, е во врска со крвта’, се образуваат именски композитуми што означуваат присуство на нешто во крвта: *azotemija* – *азотемија* ‘зголемено присуство на азотни материи во крвта како последица од метаболизмот на белковините, најчесто при бубрежни заболувања или поради голема загуба на течности во организмот’, *glikemija*, *glikemija* – *гликемија* ‘присуство на шеќер во крвта’ и *lipemija* – *липемија* ‘ненормално количество на масни материи во крвта’.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-penia** (грч. ‘сиромаштво’) со значење ‘недостаток, намален број, количество од нешто’, означуваат намалување или недостаток на нешто во организмот: *sideropenija* – *сидеропенија* ‘недостаток на железо во организмот’ и *trombopenija* – *тромбопенија* ‘смален број на крвните плочки во крвта’.

Со конфиксот **-ektasis** (грч. **ек-** ‘надвор’, **teinein** ‘растега’) со значење ‘раширување, проширување на еден шуплив, цевчест орган или сад’, се образуваат именски композитуми што означуваат дилатација (ширење) на некој орган или на крвен сад: *angiektazija*, *angiektazija* – *ангиектазија* ‘дилатација (проширување) на крвен сад’, *bronhiektazija*, *bronhiektazija* – *бронхиектазија* ‘хронично проширување на бронхиите или бронхиолите изразено со смрдлив здив или со мукопурулентни балгами (слуз)’, *flebektaza* – *флебектазија* ‘варикозно проширување на вена (во форма на ќесичка)’, *gastrektazija* – *гастректазија* ‘проширување на желудникот’, *limfangiektazija*, *limfangiektazija* – *лимфангиектазија* ‘дефинитивно проширување на лимфните садови или делови од лимфен сад’, *teleangiektazija*, *teleangiektazija* – *телеангиектазија* ‘проширување на капиларите и на ситните артерии коишто формираат разни видови ангиоми’.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-cardia** (грч. **kardia** ‘срце’) со значење ‘нешто што е во врска со срцето или почетниот горен дел од желудникот, кардијата’, означуваат патолошка состојба, забрзана или забавена работа на срцето, како и срцева болка: *bradikardija*, *bradikardija* – *брадикардија* ‘забавена работа на срцето под 60 удари во минута’, *stenokardija*, *stenokardija* – *стенокардија* ‘пароксизам (напад) на болка во градите со осет на задущување и иманентна смрт поради аноксија’, *tahikardija* и *tahikardija* – *тахикардија* ‘прекумерно забрзана работа на срцето’.

Со конфиксот **-daktylia** (грч. **dactylos** 'прст') со значење 'нешто што е во врска или припаѓа на прст, прстите од рацете или нозете', се образуваат именски композитуми што означуваат патолошка состојба, недостаток на прсти или вродена аномалија на сраснатост: *adaktilija*, *adaktilija* – *адактилија* 'недостаток на прсти, немање прсти на рацете или на нозете' и *sindaktilija* – *синдактилија* 'вродена аномалија на сраснатост на прстите на рацете, а поретко на нозете'.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-dermia** (грч. **derma** 'кожа') со значење 'нешто што е во врска или припаѓа на кожата', означуваат патолошка состојба, заболување или стврднување на кожата и поткожното ткиво: *sklerodermija* – *склеродермија* 1. 'системска болест на сврзното ткиво на кој било дел на телото (кожа, срце, езофагус, бубрези и бели дробови)', 2. 'спонтано, прогресивно, ограничено или дифузно заболување и стврднување на кожата и поткожното ткиво' и *mezoderm*, *mezodêrm* – *мезодерм* 'средниот ембрионален пласт меѓу ектодермот и ендодермот од којшто се развива напречнолинииска мускулатура'.

Со конфиксот **-cephalia** (грч. **kephale** 'глава') со значење 'нешто што е во врска или се однесува на главата', се образува именски композитум што означува патолошка состојба, издолжување на главата во фронтно – окципитален правец: *dolihokefalija* – *долихоцефалија* 'појава на долга, издолжена глава во фронтно – окципитален правец'.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-pathia** (грч. **pathos** 'болест, страдање, тегоба') со значење 'болест, болна, патолошка состојба, заболување, страдање, патење', означуваат аномалија на некаква патолошка промена: *adenopatija*, *adenopatija* – *аденопатија* 'заболување на лимфните јазли поради воспаленија, појава на тумор и на некои крвни болести', *homeopatija* – *хомеопатија* 'метода или постапка во лекувањето при што во основата на тоа учење е содржано сознанието дека делотворното дејство на лековите се појавува (засилува) со нивно разблажување', *lalopatija* – *лалопатија* 'заеднички назив за различни растројства на говорот' и *osteopatija* – *остеопатија* 1. 'секое заболување на коската', 2. 'тераписки систем со истакување на природните нормални функции преку детекција и корекција на дефектни структури'.

Со конфиксот **-megalia** (грч. **mega**) со значење 'патолошко зголемување на обемот, размерите на еден орган, градба', се образуваат именски композитуми што означуваат зголемување на волуменот на нешто: *akromegalija* – *акромегалија* 'прекумерна развиеност на крајните делови од телото (нос, уши, вилицы, стапало, прсти) како

последица на заболување на предниот дел на хипофизата' и *splenomegalia* – спленомегагија 'зголемена слезина'.

Именскиот композитум образуван со конфиксот **-pnea** (грч. **pnoia** 'дишење') со значење 'нешто што се однесува, е во врска со дишењето', означува патолошка состојба: *tahipneja* – *тахипнеја* 'забрзано дишење', а со конфиксот **-ptyzija** (грч.) со значење 'искашлување' се образува именски композитум што означува патолошка состојба или искашлување на крв: *hemoptiza* – *хемоптиза/уја* 'искашлување на крв или на крвава плукалка која потекнува од дишните патишта'.

12.2. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на некаква конзистенција

Со конфиксот **-malacia** (грч. *malakia* 'мекост') со значење 'патолошко омекнување, размекнување на едно ткиво, орган', се образуваат именски композитуми што се однесуваат на омекнување на 'рскавицата и на коските: *hondromalacija* – *хондромалација* 'ненормално омекнување на 'рскавицата' и *osteomalacija* – *остеомалација* 'размекнување на коските поради дефицит на витамин Д, калциум или фосфор придружено со болна мускулна слабост и губење на апетитот'.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-lysis** (грч. 'разврзување, разлабување, разложување, распаѓање, растворање, растопување') се однесуваат на распаѓање на бактериите, ослободување на хемоглобинот, отстранување на плевралните срастувања, хемиско разложување на определени супстанции и разлагање на коскено ткиво: *bakterioliza* – *бактериолиза* 'распаѓање на бактериите под дејство на специјални антитела – бактериолизини, како и под влијание на варење, смрзнување, киселини, жолчни соли, ензими и слично', *hemoliza* – *хемолiza* 'ослободување (испуштање) на хемоглобинот од црвените крвни зрнца и неговото присуство во плазмата', *plevroliza* – *плевролиза* 'оперативно отстранување на плевралните срастувања', *elektroliza*, *elektroliza* – *електролиза* 'хемиско разложување на определени супстанции во раствор со помош на поминување на електричен ток низ нив при што позитивно наелектризираните честички одат кон катодата, а негативните кон анодата', *osteoliza* – *остеолiza* 'разлагање (растопување) на коскено ткиво, разлагање и разделување на коските поради отстранување или губење на калциум од коската' и *spondiloliza* – *спондилолиза* 'разградба, распаѓање на прешлени'.

Со конфиксот **-genesis** (грч. **genesis** 'произведување, создавање') со значења 1. 'потекло, постанок, настанок, создавање', 2. 'процесот на развитокот на болестите, појавите, симптомите, синдромите и законитостите во нивното формирање', се образуваат именски композитуми што се однесуваат на потеклото на нешто: *ontogeneza*, *óntogenéza* – *онтогенеза* 'настанување на единката: историја на индивидуалниот развој на организмот од моментот на неговиот зачеток до крајот на животот' и *pátogenéza* – *патогенеза* 'настанување и развивање на болеста или некоја патолошка состојба'.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-algia** (грч. **algos** 'болка') со значење 'болна состојба, нервна болка, болка без органска причина', се однесуваат на болка на органите и на деловите од човечкиот организам: *artralgija*, *artralgija* – *артралгија* 'болка во зглоб', *brahialgija*, *brahialgija* – *брахиалгија* 'болка во горниот дел на раката (мишката) од невритно или од вазомоторно потекло', *frenalgija* – *френалгија* 'невралгија, болки во вид на напад, еднострано по должината на нервите и отежнато дишење како последица на заболување на вратот, градниот кош и абдоменот', *gastralgija*, *gastralgija* – *гастралгија* 'болка, грчеви во желудникот', *kefalgija* – *цефалгија* 'многу чест симптом кај разни болести на главата или на други системи и органи', *lumbalgija* – *лумбалгија* 'болка во пределот на крстот, која се ограничува на тој дел и не иридира кон нозете', *nevralgija*, *nevralgija* – *невралгија* 'остра, пароксизмална болка по должината на еден или на повеќе нерви', *otalgija*, *otalgija* – *оталгија* 'болка во увото, болка која не е обусловена од заболување на слушниот орган, туку од надразливоста на околината, односно како знак на психичко растројство' и *plevralgija* – *плевралгија* 'болка во или на страната на градниот кош'.

Со конфиксот **-rheoa** (грч. **rrhoia** 'тек') со значење 'истек, течење', се образуваат именски композитуми што се однесуваат на истекување на нешто (телесна, крвна, ткивна течност): *amenorêja*, *amenoreja* – *аменопеја* 'немање на менструација во годините и во времето кога нормално би требало да е присутна', *blenoreja* – *бленопеја* 'лачење на профузен секрет од слузни површини, гонороеичен секрет од уретрата, вагината, конјуктивата, (гонороеична офталмија)', *pioreja* – *пиопеја* 'истекување на гној', *seboreja*, *seborêja* – *себореја* 'прекумерно лачење на лојна материја, болно зголемување на секрецијата на масните жлезди', а со конфиксот **-rhagia** (грч. **rrhagia** 'испуштање на течност') се образува именски композитум што се однесува на изливање на крвна течност: *hemoragija*, *hemoragija* – *хеморагија* 'изливање на крвта од крвните садови во ткивата, во телесните шуплини, во зглобовите или во надворешната средина'.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-stasis** (грч. 'стоење, стоење мирно, застанување, сопирање, застој, забавување') со значење 'одржување на постојано ниво, спречување на зголемување или умножување, забавено или сопрено течење на крв, лимфа', се однесуваат на прекин на нешто, застој: *hemostaza*, *hemostáza* – *хемостаза* 'запирање на крвавење, запирање на изливање на крвта' и *holestaza* – *холестаза* 'пречки или целосен прекин на отекување на жолчката'.

Со конфиксот **-ptosis** (грч. *ptosis* 'спуштање, пад') со значење 'спуштање, поместување кон долу на некој орган', се образуваат именски композитуми што се однесуваат на спуштање на орган: *gastroptoza* – *гастроптоза* 'спуштен желудник – кога неговата долна граница се наоѓа понисоко од вообичаената нормална граница' и *kolproptoza* – *колптоза* 'провиснување на вагиналниот ѕид'.

12.3. Именски конфиксни композитуми што означуваат дијагностички преглед (радиолошки или визуелен)

Именските композитуми образувани со конфиксот **-scopia** (грч. *skopein* 'гледа, прегледува, разгледува') со значење 'преглед со помош на огледало, оптички инструмент или рендгенски зраци', означуваат дијагностички преглед, и се фреквентни во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *gastroskopija*, *gastroskopíja* – *гастроскопија* 1. 'испитување на желудникот одвнатре со специјална направа', 2. 'набљудување на внатрешноста на желудникот со гастроскоп', 3. 'непосредно испитување, инспекција на внатрешниот ѕид на стомакот со помош на гастроскоп (ендоскоп)', *bronhoskopíja* – *бронхоскопија* 'директно гледање на внатрешноста на бронхиите со помош на бронхоскоп', *cistoskopija*, *cistoskopíja* – *цистоскопија* 'директно гледање со оптична направа (цистоскоп) во внатрешноста на мочниот меур, којшто е исполнет со течност', *daktiloskopíja* – *дактилоскопија* 'испитување на отпечатоци на јаготките од прстите за идентификација на дадена личност', *irigoskopija* – *иригоскопија* 'рендгеноскопски преглед на дебелото црево со помош на контрастна клизма во дебелото црево преку ректумот', *laparoskopíja* – *лапароскопија* 'гледање на стомачните органи и на стомачната обвивка одвнатре со помош на лапароскоп (ендоскоп)', *radioskopija* – *радиоскопија* 'преглед со помош на рендген апарат за дијагностички цели', *rektoskopíja* – *ректоскопија* 'инспекција на дебелото црево и ректумот со ректоскоп' и *traheoskopija* – *трахеоскопија* 'инспекција, гледање на внатрешноста на трахејата'.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија продуктивен конфикс е **-graphia** (грч. **graphein** 'пишува') со значење 'пишување, опис, запис, бележење, снимање, препознавање на напишаното', за образување на именски композитуми што означуваат радиографија на орган: *arteriografija* – *артериографија* 1. 'изработка на кривата на артерискиот пулс', 2. 'радиографија на артериите', *bronhografija* – *бронхографија* 'рендгенска слика на бронхиите и нивните гранки и гранчиња со помош на внесена контрастна материја во нив', *elektrokardiografija* – *електрокардиографија* 'регистрација и проучување на осцилациите на електричниот потенцијал на мозокот со помош на електрода на површината на главата или при посебни индикации, интракранијално', *eléktroencefalografija* – *електроенцефалологија* 'регистрација и проучување на осцилациите на електричниот потенцијал на мозокот со помош на електрода на површината на главата или при посебни индикации, интракранијално', *fistulografija* – *фистулографија* 'рендгенографско прикажување на фистулата со помош на контрастно средство', *fluorografija* – *флуорографија* 'фотографско сликање (со мал формат) на флуороскопски (рендгенски) слики, коешто се употребува за сериска (масовна) рендгенографија на градниот кош', *flebografija* – *флебографија* 1. 'рендгенографија на вените со помош на вбригување (внесување) на контрастни средства во организмот', 2. 'графичко регистрирање на венскиот пулс', *histerosalpingografija* – *хистеросалпингографија* 'рендгенолошки метод за прикажување на шуплината на матката и на јајцеводите преку инјектирање на контрастно средство', *holangiografija* – *холангиографија* 'рендгенско сликање на жолчководите после инјектирањето на контрастно средство', *pielografija* – *пиелографија* 'рендгенографија (со контрастни средства) на бубрежната карличка (бубрежното леѓенче, пиелонот) и уретерот', *radiografija*, *radiografija* – *радиографија* 'процес на снимање со рендгенски зраци со помош на рендген апарат', *tomografija* – *томографија* 'специјална техника на рендгенографско сликање на човечкото тело или на некој орган во пластови, во длабински слоеви' и *urografija* – *урографија* 1. 'рендгенско сликање на бубрезите, уретерот (мочоводот) и мочниот меур', 2. 'рендгенографија (снимање) на мочниот апарат со помош на контрастни средства'.

Со конфиксот **-metria** (грч. **metrein** 'мери, измерува') со значење 'акт на мерење или мерка', се образува именски композитум што означува мерен преглед: *dozimetrija* – *дозиметрија* 'мерење на дозата (количеството) на зрачењето'.

12.4. Именски конфиксни композитуми што означуваат хируршки зафати или постапки, интервенција или терапевтски методи

Со конфиксот **-plastika** (грч. *plassein* ‘создава’) со значење ‘создава, формира, обликува’, се образуваат именски композитуми што означуваат пластична операција или дијагностичко испитување на некој дел од телото: *torakoplastika*, *torakoplástika* – *торакопластика* 1. ‘операција на ребрата со притискање на белите дробови’, 2. ‘хируршко отстранување на дел од градниот кош при третман на одредени форми на белодробна туберкулоза’, 3. ‘дијагностичко испитување на градниот кош, како и едноскопско, директно, визуелно испитување на плевралната шуплина’, *uranoplastika* – *уранопластија* 1. ‘пластична операција на грлото’, 2. ‘пластична поправка на непцата’, а со конфиксот **-tomia** (грч.) со значење ‘инцизија, сечење, засек’, се образуваат именски композитуми што означуваат инцизија, хируршки рез, пресекување: *flebotomija*, *flebotomíja* – *флеботомија* ‘инцизија (засек) на вена за испуштање на крв’, *iridotomíja* – *иридотомија* ‘инцизија на шареницата на окото (ирисот) со цел да се создаде нова вештачка црнка, зеница, пупила’, *osteotomija* – *остеотомија* ‘оперативно (хируршко) сечење на коска’, *torakotomija* – *торакотомија* ‘оперативно отворање на градниот кош, односно на плевралната шуплина со цел да се испразни ексудатот’, *traheotomija* – *трахеотомија* ‘оперативно отворање на трахејата кај состојби каде што е отежнато дишењето – за ставање на канила или за експлорација, отстранување на локални лезии, отстранување на туѓо тело или добивање на биоптичен материјал’ и *epiziotomija* – *епизиотомија* ‘хируршко засекување на работ на срамницата за да се спречи нејзино неконтролирано кинење при актот на раѓањето за акушерски цели’.

Именските композитуми образувани со конфиксот **-therapia** (грч. *therapeia* ‘лекување, медицинска нега’) со значење ‘терапија, лекување’, означуваат лекување на болести со определени лекарства и терапии: *eléktroterapija* – *електротерапија* ‘процедури за лекување на заболувања со струја или за апликација на определени лекарства (јонтофореза)’, *mehanoterapija* – *механотерапија* ‘третирање на извесни заболувања или оштетување на локомоторниот апарат (скелет, зглобови, мускули, тетиви итн.), со активна или пасивна мобилизација со помош на механички средства’, *rádioterapija* – *радиотерапија* ‘третирање на болести со рендгенски зраци или со други облици на радијациона енергија’ и *talasoterapija*, *tálasoterapija* – *таласотерапија* ‘лекување на одделни заболувања со сезонско престојување во места со блага морска клима, капење со морска вода, сончање, прошетки покрај морски брег и друго’.

Со конфиксот **-stomia** (грч. stoma ‘уста, отвор’) со значења 1. ‘вештачки создадена уста, отвор, устие, фистула’, 2. ‘хируршка интервенција за создавање отвор, врска, анастомоза на некоја природна шуплина или канал на површината на кожата од телото или во друг канален систем’, се образуваат именски композитуми што означуваат поместување на еден орган од сопственото лежиште на друго место: *enterostomija* – *ентеростомија* ‘артефицијален отвор на цревата за комуникација со надворешната средина направен со хируршки зафат низ абдоминалниот ѕид’, *gastrostomija* – *гастростомија* ‘отвор (фистула) на желудникот создаден по оперативен пат, за вештачка исхрана’ и *kolostomija* – *колостомија* ‘оперативно формирање на комуникација (стома) меѓу дебелото црево и површината на телото преку која се празнат фекалиите’.

Со конфиксот **-ectomy** (грч. *ektome* ‘отсекување, отстранување, изрежување до надвор’) со значење ‘отсекување, отстранување на орган или дел од орган или патолошка творба’, се образуваат именски композитуми што означуваат оперативно отстранување на некој орган или на дел од орган: *apendectomy* – *апендектомија* ‘оперативно отстранување на апендиксот (висулата – слепото црево)’, *gastrectomy* – *гастректомија* ‘исекување на целиот или на дел од желудникот’, *iridectomy* – *иридектомија* 1. ‘исекување на дел од ирисот на окото со помош на оперативен зафат’, 2. ‘ширење на пупилата или создавање на црнка по пат на исекување на дел од ирисот на окото’, *laminectomy* – *ламинектомија* ‘хируршки зафат за отворање на ‘рбетниот канал’, *lobectomy* – *лобектомија* ‘оперативно отстранување на цел белодробен дел – лобус при различни заболувања на белите дробови’, *strumectomy* – *струмектомија* ‘оперативно отстранување на целата гуша или на дел од неа’, *tonsillectomy* – *тонзилектомија* ‘оперативно отстранување на крајник или на крајници’, *vasectomy*, *vazectomy* – *вазектомија* 1. ‘оперативно отстранување на дел од семеводот’, 2. ‘отстранување на семевод поради стерилизација’, *splenectomy* – *спленектомија* ‘вадење, екстирпација (вадење, отстранување) на слезината’, а со конфиксот **-tripsia** (грч.) со значење ‘дробење’, се образува именски композитум што означува дробење на орган: *kefalotripsia* – *кефалотрипсија* ‘дробење на черепот на (мртов) плод за да може да се извлече од матката, за да се овозможи породувањето’.

12.5. Именски конфиксни композитуми што означуваат некакво учење за нешто, гранка од наука, наука, медицина

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија често се среќаваат именски композитуми образувани со конфиксот **-logia** (грч. *logos* 'збор, расправа, наука, учење') што означуваат некакво учење за нешто, гранка од наука, наука, медицина: *angiologija, angiologija* – *ангиологија* 'наука за системот за крвоток кој го сочинуваат срцето, артериите, капиларите, вените и лимфните садови', *antropologija, antropologija* – *антропологија* 'наука за човекот, наука којашто го изучува човекот во неговиот еволуционен развој', *balneologija, balneologija* – *балнеологија* 'наука за бањите и нивното терапевско користење', *biologija, biologija* – *биологија* 'наука за законите на животот на живите организми и односите меѓу нив', *deontologija* – *деонтологија* 'медицинска етика за професионалните обврски на лекарите во односот кон колегите и кон пациентите', *endokrinologija, endokrinologija* – *ендокринологија* 'наука што се занимава со проучување на жлездите со внатрешно лачење, испитување и подготвување на хормоните, како и лекувањето при нарушената функција', *etiologija, etiologija* – *етиологија* 1. 'наука за причините на болеста', 2. 'дел од медицината којшто ги истражува и проучува причините (и причинителите) на заболувањата', *frenologija* – *френологија* 'учење според коешто по надворешниот облик на черепот може да се заклучи за интелектуалните и карактерни особини на некоја личност', *fiziologija* – *физиологија* 'наука којашто ги изучува нормалните функции и животните процеси во организмот, неговите органи, ткива и клетки', *ginekologija, ginekologija* – *гинекологија* 'гранка на медицинската наука која се занимава со изучување на физиологијата и болестите на женските полови органи, како и со нивното лекување и со нивната профилакса', *histologija, histologija* – *хистологија* 1. 'наука за ситниот, микроскопски строеж на ткивото на живите организми', 2. 'медицинско – биолошка гранка што се занимава со проучување на развитокот на ткивата и нивната структура', *hematologija, hematologija* – *хематологија* 1. 'биолошка гранка која ја изучува функцијата, биохемијата и морфологијата на крвта и на крвотворечките ткива', 2. 'гранка во медицината за изучување на крвта и на крвните заболувања и нивното лекување', *imunologija, imunologija* – *имунологија* 'наука што го изучува имунитетот и другите биолошки појави што се во врска со него', *morfologija, morfologija* – *морфологија* 'наука што ја проучува формата и структурата на живите суштества', *nevrologija* – *неврологија* 'медицинска гранка којашто ги проучува развитокот, градбата и функцијата на нервниот систем, како и болувањата и промените коишто настануваат

при различни патолошки процеси и повреди', *osteologija* – *остеологија* 'гранка на анатомијата која ги проучува коските', *patologija*, *patologija* – *патологија* 'гранка во медицината којашто ги изучува болесните процеси во организмот, како и функционалните и структурните промени во ткивата и во органите што ги причинуваат, или се резултат на болестите', *psihopatologija*, *psihopatologija* – *психопатологија* 'наука за душевните процеси во нивните нарушувања', *pozologija* – *позологија* 'наука за одредување дози на лековите и на системот на дозирањето', *radiologija* – *радиологија* 'наука за рендгенските и радиумовите зраци, како и за нивната апликација за дијагностички и терапевтски цели', *rentgenologija* – *рендгенологија* 'наука за рендгенските и јонизационите зраци, како и нивна примена во радиолошката дијагностичка и терапевтска метода', *somatologija* – *соматологија* 1. 'наука за телото', 2. 'изучување на анатомијата и физиологијата на телото', *simptomatologija* – *симптоматологија* 'системска анализа на симптомите, комбинација на симптомите на одредена болест', *stomatologija* – *стоматологија* 'гранка од медицината која ги проучува устата и болестите во устата', *splanhnologija* – *спланхнологија* 1. 'наука за висцералните органи', 2. 'номенклатура којашто се однесува на дигестивниот, респираторниот орган(и) и перитонеумот, жлездите и параганглиите' и *urologija* – *урологија* 'дел од медицината која се занимава со уринарниот тракт кај жената и кај мажот, како и со гениталните органи кај мажот'.

13. Именски конфиксни композитуми со компонентен состав: иницијален конфикс и самостојна лексема

13.1. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на хемиски соединенија, супстанции, минерални формации и самостојна лексема

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат именски композитуми што се однесуваат на хемиски соединенија, супстанции, минерални формации со дадените иницијални конфикси:

- **lip(o)-** (грч. **lipos** 'сало, маст, маснотија, мрснотија') со значења 1. 'нешто што е во врска со масните односно липидите', 2. 'недостапност, отпаѓање': *lipemija* – *липемија* 'ненормално количество на масни материи во крвта';
- **glyc(o)-** (грч. **gleukos** 'слаткост, слатко') со значење 'нешто што е во врска со шеќерот, посебно со гликозата': *glukogén* – *гликоген* 'полисахарид во црниот дроб, во мускулите и во други ткива', *glukozurija*, *glukozurija* – *гликозурија* 'присуство на ненормална количина на шеќер, гликоза во урината', *glukemija*, *glukemija* – *гликемија* 'присуство на шеќер во крвта';
- **tox(o)-** (грч. **toxon** 'отров за мачкање на врвот од стрела') со значење 'нешто што е во врска со отров, труење': *toksemija* – *токсемија* 'труење поради апсорпција на бактериски продукти, токсини создадени од локален извор на инфекција';
- **hist(o)-** (грч. **histion, histos** 'ткиво, ткаенина, ткаење') со значење 'нешто што е во врска со ткиво, ткаење': *histologija*, *histologija* – *хистологија* 1. 'наука за ситниот, микроскопски строеж на ткивото на живите организми', 2. 'медицинско – биолошка гранка што се занимава со проучување на развитокот на ткивата и нивната структура';
- **gynaek(o)-** (грч. **gyne, gynaikos** 'жена, сопруга') со значење 'нешто што е во врска со жената или женскиот пол': *ginekologija*, *ginekologija* – *гинекологија* 'гранка на медицинската наука која се занимава со изучување на физиологијата и болестите на женските полови органи, како и со нивното лекување и со нивната профилакса', *ginekomastija* – *гинекомастија* 'претерано развиени дојки кај машки личности';

- **fibr(o)-** (лат. **fibtra** 'влакно') со значење 'влакно, конче, жилка, нешто што е влакнесто, фиброзното ткиво': *fibrotoraks* – *фиброторакс* 'опсежни плеврални прирастоци како последица од прележан плеврит';
- **cyt-, cyt(o)-** (грч. **kylos** 'празен сад, ткиво') со значење 'нешто што се однесува, припаѓа на клетката, може да биде и продолжеток со исто значење за цитоплазмата': *citologija* – *цитологија* 'научна гранка од биологијата која го проучува потеклото, морфологијата, физичко-хемиските особини и функцијата на клетките', *citoplázma* – *цитоплазма* 'целокупната материја во клетката со исклучок на јадрото';

13.2. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на локомоторниот апарат

Именските композитуми што се однесуваат на локомоторниот апарат во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат со дадениве иницијални конфикси:

- **spondyl-, spondyl(o)-** (грч. **spondylos** 'пршлен') со значење 'нешто што е во врска со пршлените на 'рбетниот столб': *spondiloliza* – *спондилолиза* 1. 'дефект во 'рбетниот мозок како последица на спондилолистеза', 2. 'разградба, распаѓање на прешлени', *spondilolisteza* – *спондилолистеза* 'изместување на телото на V лумбален пршлен (поретко на IV и III) со тоа што прешленот се поместува напред во однос на прешленот што е под него или во однос на крсната коска', *spondilitis* – *спондилит* 1. 'туберкулозно воспаление на пршлените', 2. 'воспаление на еден или повеќе прешлени';
- **oste-, oste(o)-** (грч. **osteon** 'коска') со значење 'коска, коскен, нешто што е во врска со коските': *osteoblastom* – *остеобласт* 'матична коскена ќелија', *osteohondrom* – *остеохондром* 'тумор од коскено и од 'рсквично ткиво', *osteodistrofija* – *остеодистрофија* 'растројство во создавањето на коските од што може да резултираат промени во скелетот', *osteologija* – *остеологија* 'гранка на анатомијата која ги проучува коските', *osteoliza* – *остеолиза* 'разлагање (растопување) на коскено ткиво, разлагање и разделување на коските поради отстранување или губење на калциум од коската', *osteomalacija* – *остеомалација*

‘размекнување на коските поради дефицит на витамин Д, калциум или фосфор придружено со болна мускулна слабост и губење на апетитот’, *osteomyelitis* – *остеомиелит* ‘воспаление на срцевината на коската’, *osteonekroza* – *остеонекроза* ‘изумирање на коската’, *osteopatiја* – *остеопатија* 1. ‘секое заболување на коската’, 2. ‘тераписки систем со истакување на природните нормални функции преку детекција и корекција на дефектни структури’, *osteoporóza* – *остеопороза* ‘шупливост на коските’, *osteosarkom* – *остеосарком* ‘сарком на коските’, *osteoskleroza* – *остеосклероза* ‘постапна деструкција на коскениот ткиво и заменување во тврдо фиброзно ткиво’, *osteosinteza* – *остеосинтеза* ‘оперативно зацврстување на фрагменти на коска со спојување на краиштата со шев, прстени, плочи или други механички средства’, *osteotomija* – *остеотомија* ‘оперативно (хируршко) сечење на коска’;

- **trache-, trache(o)-** (грч. **trachea** ‘трахеја, душник, дишник’): *traheoskopija* – *трахеоскопија* ‘инспекција, гледање на внатрешноста на трахејата’, *traheotomija* – *трахеотомија* ‘оперативно отворање на трахејата кај состојби каде што е отежнато дишењето – за ставање на канила или за експлорација, отстранување на локални лезии, отстранување на туѓо тело или добивање на биоптичен материјал’;
- **arthr-, arthr(o)-** (грч. **arthron** ‘зглоб’) со значење ‘нешто што е во врска со зглоб или зглобови’: *artralgija*, *artralgija* – *артралгија* ‘болка во зглоб’, *artrografija*, *artrografija* – *артрографија* ‘рендгенско снимање на зглоб по претходно полнење на зглобот со контрастно средство’;
- **cephal-, cephal(o)-** (грч. **kephale** ‘глава’) со значење ‘нешто што е во врска или се однесува на главата’: *kefalhematom* – *кефалхематом* ‘крвна цумка на главата’, *kefalotripsija* – *кефалотрипсија* ‘дробење на черепот на (мртов) плод за да може да се извлече од матката, за да се овозможи породувањето’, *kefalgija* – *цефалгија* ‘многу чест симптом кај разни болести на главата или на други системи и органи’;
- **chondr-, chondr(o)-** (грч. **chondros** ‘’рскавица’) со значење ‘нешто што е во врска или припаѓа на ’рскавицата’: *hondrodistrofija* – *хондродистрофија* ‘растројство на нормалниот процес на окоскување на ’рскавиците во интраутериниот живот, со запирање на растот на долгите коски и добивање на цуцест раст’, *hondromalacija* – *хондромалација* ‘ненормално омекнување на ’рскавицата’.

13.3. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на кожата и на лигавиците

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат именски композитуми што се однесуваат на кожата и лигавиците со дадените иницијални конфикси:

- **scler-, scler(o)-** (грч. **skleros** ‘тврдо’) со значење ‘нешто тврдо’: *sklerodermija* – *склеродермија* 1. ‘системска болест на сврзното ткиво на кој било дел на телото (кожа, срце, езофагус, бубрези и бели дробови)’, 2. ‘спонтано, прогресивно, ограничено или дифузно заболување и стврднување на кожата и поткожното ткиво’;
- **trich-, trich(o)-** (грч. **trix, trichos** ‘влакно’) со значење ‘нешто што е во врска со влакно, коса или структура во вид на влакно’: *trihofitija, trihofitija* – *трихофитија* ‘заболување на кожата и нејзините додатоци (коса, влакна и нокти)’;
- **derm-, derm(o)-** (грч. **derma** ‘кожа’) со значење ‘нешто што е во врска или припаѓа на кожата’: *dermatitis* – *дерматит* ‘воспаление на кожата’.

13.4. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на кардиоваскуларниот апарат

Именските композитуми што се однесуваат на кардиоваскуларниот апарат во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат со дадените иницијални конфикси:

- **leuc(o)-** (грч. **leukos** ‘бел’) со значење ‘бело’: *levkocitoza* – *леукоцитоза* ‘зголемен број на бели крвни зрнца поради различни причини’;
- **lymph-, lymph(o)-** (лат. **lymphā** ‘лимфа, светла, жолтеникава, провидна, алкална течност, течност со солен вкус која циркулира во лимфните садови, а потекнува од ткивните течности’) со значење ‘нешто што е во врска со лимфата, лимфатичното ткиво или лимфоцитите’: *limfadenitis* – *лимфоденит* ‘воспаление на лимфните жлезди од специфичен или неспецифичен вид’, *limfangiom* – *лимфангиома* ‘нова творба којашто се развива од лимфните садови како последица на нивниот неправилен развој’, *limfogramulomatoza* –

лимфогрануломатоза 1. 'опасна болест на мозокот', 2. 'лошо – качествено заболување на целиот организам, на ретикуло – ендотелијалниот систем (лимфни јазли, сплина, црн дроб и друго)', *limfosarkom* – *лимфосаркома* 'лошо – качествен, малиген тумор којшто се развива во лимфо – ретикуларното ткиво';

➤ **haem-, haema-, haemato-, haemo-** (грч. **haima, haimatos** 'крв') со значење 'крв, крвен': *hematokrit* – *хематокрит* 'направа за издвојување на крвните зрнца', *hematologija, hematologija* – *хематологија* 1. 'биолошка гранка која ја изучува функцијата, биохемијата и морфологијата на крвта и на крвотворечките ткива', 2. 'гранка во медицината за изучување на крвта и на крвните заболувања и нивното лекување', *hematoroéza* – *хематопоеза* 'процес на создавање и развиток на клеточните елементи во крвта', *hemaglutinacija* – *хемаглутинација* 'слепување на еритроцитите (црвените крвни зрнца) настанато од антителата (хемаглутинините) или од одделни вирусни партикли', *hematemeza* – *хематемеза* 'повраќање (блуење) на крв', *hematurija, hematurija* – *хематурија* 1. 'патолошка состојба кога урината е крвава', 2. 'симптом на некое заболување или трауматска лезија на мочните патишта', *hemoliza* – *хемолиза* 'ослободување (испуштање) на хемоглобинот од црвените крвни зрнца и неговото присуство во плазмата', *hemoptiza* – *хемоптиза/ија* 'искашлување на крв или на крвава плуканка која потекнува од дишните патишта', *hemoragija, hemoragija* – *хеморагија* 'изливање на крвта од крвните садови во ткивата, во телесните шуплини, во зглобовите или во надворешната средина', *hemostaza, hemostaza* – *хемостаза* 'запирање на крвавење, запирање на изливање на крвта', *hemotoraks* – *хемоторакс*, *хематоторакс* 'излив на крв во плевралната шуплина како последица на траума на градниот кош';

➤ **vas(o)-** (грч. **vas** 'сад') со значење 'нешто што е во врска со сад, канал': *vasektomija, vazektomija* – *вазектомија* 1. 'оперативно отстранување на дел од семеводот', 2. 'отстранување на семевод поради стерилизација', 3. 'делумен или целосен пресек на крвните вени', *vazokonstriktor* – *вазоконстриктор* 'стегач на крвните садови, нерв чиешто дразнење предизвикува стегање на крвните садови', *vazodilatator* – *вазодилатор* 1. 'проширувач на вени и на артерии', 2. 'нерв чие дразнење предизвикува проширување на нервните садови', *vazografija* –

вазографија ‘рендгенографија на артерии и на вени со внесување на контрастна материја во нив’;

- **aden-, aden(o)-** (грч. **aden, adenos** ‘жлезда’) со значење ‘нешто што е во врска со жлезда или лимфен јазол, жлезда, жлезден’: *adénoкарцином* – *аденокарцином* ‘рак кој се развива од жлездениот епител, злокачествен епителен тумор со потекло од жлезденото ткиво со атипична на градбата на ткивото и на клетките’, *adenopatíja*, *adenopatija* – *аденопатија* ‘заболување на лимфните јазли поради воспаленија, појава на тумор и на некои крвни болести’;
- **angi(o)-, angei-, angi-** (грч. **angeion** ‘сад’) со значење ‘нешто што е во врска со крвните садови, а поретко со лимфните садови’: *ángieктазíja*, *angiektazija* – *ангиектазија* ‘дилатација (проширување) на крвен сад’, *angiologíja*, *angiologija* – *ангиологија* ‘наука за системот за крвоток кој го сочинуваат срцето, артериите, капиларите, вените и лимфните садови’;
- **card-, cardi-, cardio-** (грч. **kardia** ‘срце’) со значење ‘нешто што е во врска со срцето или почетниот горен дел од желудникот, кардијата’: *kardiospazem* – *кардиоспазам* ‘грч – спазам (стегање) на влезниот дел на желудникот (кардијата) поради отежната нормална пасажа, која доведува до проширување на хранопроводот’, *kardiotónik* – *кардиотоници* ‘лекови и други средства што ја засилуваат работата на срцето и на срцевиот мускул’.

13.5. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на респираторниот апарат

Именските композитуми што се однесуваат на респираторниот апарат во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат со дадениов иницијален конфикс:

- **pleur-, pleur(o)-** (грч. **pleura** ‘страна, ребро, бок, сид’) со значење ‘нешто што е во врска, се однесува или припаѓа на белодробната кошула, плеврата’: *plevралgija* – *плевралгија* ‘болка во или на страната на градниот кош’, *plevritis*, *plevrítis* – *плеврит* ‘воспаление на плеврата со ексудација во плевралната шуплина и во плевралната површина’, *plevroliza* – *плевролиза* ‘оперативно отстранување на плевралните срастувања’.

13.6. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на дигестивниот апарат

Именските композитуми што се однесуваат на дигестивниот апарат во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат со дадените иницијални конфикси:

- **rect(o)-** (лат. **rectum** 'право црево') со значење 'нешто што е во врска или се однесува на правото црево': *rektoskopija* – *ректоскопија* 'инспекција на дебелото црево и ректумот со ректоскоп';
- **enter-, enter(o)-** (грч. **enteron** 'црево') со значење 'нешто што е во врска со цревата или се однесува на нив, утроба, внатрешност': *enteritis* – *ентерит* 'воспаление на лигавицата на тенките црева', *enterostomija* – *ентеростомија* 'артефицијален отвор на цревата за комуникација со надворешната средина направен со хируршки зафат низ абдоминалниот ѕид';
- **colo-, colono-** (грч. **kolon** 'дебело црево') со значење 'нешто што е во врска со дебелото црево или му припаѓа на дебелото црево': *kolitis*, *kolitis* – *колит* 'воспалување на лигавицата на дебелото црево', *kolostomija* – *колостомија* 'оперативно формирање на комуникација (стома) меѓу дебелото црево и површината на телото преку која се празнат фекалиите'.

13.7. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на уринарниот апарат

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија именските композитуми што се однесуваат на уринарниот апарат се образуваат со дадените иницијални конфикси:

- **pyel-, pyel(o)-** (грч. **pyelos** 'леѓенче, сад') со значење 'нешто што е во врска со бубрежната карлица, бубрежната чашка': *pielitis* – *пиелит* 'воспаление на бубрежната карличка (бубрежното леѓенче), пиелонот како последица на бактериска инфекција', *pielografija* – *пиелографија* 'рендгенографија (со контрастни средства) на бубрежната карличка (бубрежното леѓенче, пиелонот) и уретерот', *pielonefritis* – *пиелонефрит* 'воспаление на бубрежната карличка и бубрегот (бубрежниот паренхим) како последица на наугорна, хематогена, лимфогена или наудолна инфекција';

- **cyst-, cyst(o)-, cysti-** (грч. **kystos** ‘меур, ќесе, бабуле’) со значење ‘нешто што е во врска со мочниот меур, бабулето или припаѓа на природна, анатомска или патолошка отворена творба во вид на меур, ќесе’: *cistopielitis* – *цистопиелит* ‘истовремено воспаление на мочниот меур и на пиелонот (бубрежното легенче), кое настанува со ширење на инфекцијата од мочниот меур кон бубрегот или обратно’, *cistoskopija, cistoskopija* – *цистоскопија* ‘директно гледање со оптична направа (цистоскоп) во внатрешноста на мочниот меур, којшто е исполнет со течност’;
- **uro-** (грч. **ouron** ‘моч’) со значење ‘нешто што е во врска со мочта, мочањето или мочниот систем’: *urografija* – *урографија* 1. ‘рендгенско сликање на бубрезите, уретерот (мочоводот) и мочниот меур’, 2. ‘рендгенографија (снимање) на мочниот апарат со помош на контрастни средства’, *urologija* – *урологија* ‘дел од медицината која се занимава со уринарниот тракт кај жената и кај мажот, како и со гениталните органи кај мажот’, *uropoeza* – *уропоеза* ‘создавање, произведување или секретирање на моч’.

13.8. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на гениталниот и на репродуктивниот апарат

Именските композитуми што се однесуваат на **на гениталниот и на репродуктивниот апарат** во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат со дадениве иницијални конфикси:

- **hyster(o)-, hyster-** (грч. **hystera** ‘матка’) со значење ‘нешто што е во врска или се однесува на матката, хистеријата’: *histerotomija* (грч.) – *цезареја* (лат.) ‘акушерска операција со којашто се овозможува породување на фетусот со рез на абдоминалниот ѕид и отворање на ѕидот на матката’, *histerosalpingografija* – *хистеросалпингографија* ‘рендгенолошки метод за прикажување на шуплината на матката и на јајцеводите преку инјектирање на контрастно средство’;
- **orchi-, orchio-, orcho-** (грч. **orchidion** од **orchis, orcheos** ‘семеник’) со значење ‘нешто што се однесува, е во врска со семениците, тестисите’: *orhitis* – *орхит* ‘воспаление на семеникот’;

- **episi(o)-** (грч. **epision** ‘срамница, надворешни полови органи’, **episeon** ‘срам’) со значење ‘нешто што е во врска со вагината или ѝ припаѓа на вагината’: *epiziotomija* – *епизиотомија* ‘хируршко засекување на работ на срамницата за да се спречи нејзино неконтролирано кинење при актот на раѓањето за акушерски цели’;
- **colp-, colp(o)-** (грч. **kolpos** ‘вагина, влезисте, ножница, родница’) со значење ‘нешто што е во врска со вагината или ѝ припаѓа на вагината’: *kolpoptoza* – *колпптоза* ‘провиснување на вагиналниот сид’.

13.9. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на нервниот систем и на душевната состојба

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија именските композитуми што се однесуваат **на нервниот систем и на душевната состојба** се образуваат со дадениве иницијални конфикси:

- **neur(o)-, neur-** (грч. **neuron** ‘нерв’) со значење ‘нешто што се однесува на нерв, нервите или на нервниот систем’: *nevritis, nevritis* – *неврит* ‘воспалителен процес проследен и со дегенерација, којшто ги зафаќа нервните влакна’, *nevroblastom* – *невробласт* ‘неузреана, ембрионална клетка од која се развиваат невроцити’, *nevroepiteliomi* – *невроепителиом* ‘припаѓа на туморите од неврологија, а се јавува како тумор на мрежницата’, *nevrologija* – *неврологија* ‘медицинска гранка којашто ги проучува развитокот, градбата и функцијата на нервниот систем, како и болувањата и промените коишто настануваат при различни патолошки процеси и повреди’;
- **psych-, psycho-** (грч. **psyche** ‘душа’) со значење ‘дух, душа, душевна состојба, умствена функција од душевно потекло’: *psihopatija, psihopatija* – *психопатија* ‘душевна, психичка нарушеност со или без асоцијација на субнормална интелигенција’, *psihopatologija, psihopatologija* – *психопатологија* ‘наука за душевните процеси во нивните нарушувања’;

- **dips(o)-** (грч. **dipsa** ‘жед’) со значење ‘нешто што е во врска со жед’: *dipsomanija*, *dipsomanija* – *дипсоманија* ‘неодолива потреба за конзумирање на големи количества алкохолни пијалаци’.

13.10. Именски конфиксни композитуми што се однесуваат на оториноларингологија, стоматологија и офталмологија

Именските композитуми што се однесуваат на оториноларингологија, стоматологија и офталмологија во македонската и во словенечката медицинска терминологија се образуваат со дадените иницијални конфикси:

- **kerat-, kerat(o)-** (грч. **keras, keratos** ‘рог, рожница’) со значење ‘нешто што е во врска со 1. рожницата на окото, 2. рожестото ткиво на кожата’: *keratitis* – *кератит* ‘воспаление на рожницата’;
- **irid-, irid(o)-** (грч. **iris** ‘шареница’) со значење ‘нешто што се однесува на ирисот, шареницата на окото’: *iridektomija* – *иридектомија* 1. ‘исекување на дел од ирисот на окото со помош на оперативен зафат’, 2. ‘ширење на пупилата или создавање на црнка по пат на исекување на дел од ирисот на окото’, *iritis* – *ирит*, *иритис* ‘воспаление на шареницата на окото (ирисот) придружено со болка, цилиарна кончетија, фотофобија, контракција на пупилата и обезбојување на ирисот’, *iridodializa* – *иридодијализа* 1. ‘одвојување, одлепување на шареницата на окото од местото на нејзиното прицврстување за цилијарното тело како последица од траума на окото’, 2. ‘расцепување на ирисот (вродено или друго) што создава повеќе пупили’, *iridotomija* – *иридотомија* ‘инцизија на шареницата на окото (ирисот) со цел да се создаде нова вештачка црнка, зеница, пупила’;
- **ot-, ot(o)-** (грч. **ous, otos** ‘уво’) со значење ‘нешто што е во врска со увото, ушите’: *otalgija* – *оталгија* ‘болка која не е обусловена од заболување на слушниот орган, туку од надразливоста на околината, односно како знак на психичко растројство’, *otoskleroza* – *отосклероза* ‘стврднување (создавање на тврд кожурец) на внатрешното уво со губење на слушната функција’;

- **dacry-, dacry(o)-** (грч. **dakryon** ‘солза’) со значење ‘нешто што е во врска со солзите или со солзниот апарат’: *dakriocistitis* – *дакриоцистит* ‘воспаление на солзната ќесичка’;
- **blephar-, blephar(o)-** (грч. **blepharon** ‘очен капак, клепка’) со значење ‘нешто што е во врска очните капаци, клепки’: *blefarítis* – *блефарит* ‘воспаление на очните клепки, главно на лигавицата по работ од клепката’, *blefarospazem* – *блефароспазам* ‘грч, спазам (најчесто тоничен) на околуочниот мускул којшто причинува повеќе или помалку комплетно затворање на клепките’.

14. Именски коренски композитуми со нулта конфикс

Именските коренски композитуми образувани со нулта конфикс⁹ се среќаваат во македонската и во словенечката медицинска терминологија:

- **-coccus (мн.), -кок, -кок** (грч. **kokkos** ‘зрно’) со значење ‘бактерии со елипсеста, топчеста или бубреговидна форма’: *diplokok*, *diplokók* – *диплокок* ‘бактерии од групата на коки, обично капсулирани во парови, поретко во вериги’, *gonokok*, *gonokók* – *гонокок* ‘грам негативна бактерија, диплокок, којашто предизвикува венерично заболување кај луѓето, познато како гонореја’, *stafilokok*, *stafilokók* – *стафилокок* ‘микроорганизам од фамилијата Micrococaceae Eubacteriales’;
- **-cyt, -cit, -цит** (грч. **kytos** ‘празен сад, шуплина’) со значење ‘нешто што се однесува, припаѓа на клетката, може да биде и продолжеток со исто значење и за цитоплазмата’: *eritrocít* – *еритроцит* ‘црвено крвно зрнце: човечките еритроцити се без јадро, жолтеникави, тркалезни, биконкавни дискови, кои содржат хемоглобин со кој транспортираат кислород’, *fagocit*, *fagocít* – *фагоцит* ‘слободна или фиксирана неподвижна ќелија која проголкува бактерии, други клетки и честички за да ги безуспешно свари’, *limfocít* – *лимфоцит* ‘еден вид на бели крвни зрнца коишто се создаваат во лимфното ткиво’, *trombocit*, *trombocít* – *тромбоцит* ‘крвна плочка’;

⁹ Во делот Именски композитуми се користи терминот конфикс за означување на терминот афикс (префикс, нулта суфикс и суфикс) во зборообразувањето на македонскиот јазик (в. 12. Именски конфиксни композитуми).

- **-blast, -blasto, -blastom, -бласт** (грч. **blastos** ‘зачеток од развиток на ембрионот кон правилниот форматен елемент’): *osteoblastom* – *остеобласт* ‘матична коскена ќелија’, *nevroblastom* – *невробласт* ‘неузрeана, ембрионална клетка од која се развиваат невроцити’;
- **-gen, -ген** (грч. **gennan** ‘дава плод, изнесува, произведува, причинува’) со значење ‘нешто што дава, предизвикува некаков ефект, се изроди, раѓа, потекло’: *antigén* – *антиген* ‘тело кое е способно да предизвика создавање на противтела во крвта кои реагираат посебно’, *fibrinogén* – *фибриноген* ‘протеин од којшто се создава фибринот, глобулин на крвната плазма, којшто во процесот на сосирувањето на крвта под дејство на тромбин преминува во фибрин’, *glukogén* – *гликоген* ‘полисахарид во црниот дроб, во мускулите и во други ткива’;
- **-cele, -cocele, -kele, -келе** (грч. **kele** ‘кила, тумор, оток’, грч. **koilia** ‘шуплина, стома’) со значења 1. ‘нешто што е во врска со локално проширување, кила, хернија, оток’ и 2. ‘нешто штоо е во врска со шуплина, дупка’: *varikokela* – *варикоцела* 1. ‘раширени вени, особено на семенскиот дел’, 2. ‘тумор од варикозно проширени и издолжени сперметични вени’, *omfalokela* – *омфалокела* ‘папочна кила’.

15. Именски композитуми образувани од повеќе компоненти

Во истражениот медицински материјал од двата медицински термиолошки речници се обработени само десет именски композитуми образувани од повеќе компоненти:

- *eléktrókardiográm* – електрокардиограм ‘запис (визуелна регистрација) на текот на акционите струи на срцето’ **ММТР, СМТР**

electrocardiogramma → *electro-* + грч. *cardia-* ‘срце’ + грч. *gramma-* ‘запис’

‘индиректен графички запис на електричните потенцијали на срцето предизвикано од работата на разните негови делови, регистрирана од електрокардиограф’ **ММР**

- *eléktroencefalografíja* – електроенцефалографија ‘регистрација и проучување на осцилациите на електричниот потенцијал на мозокот со помош на електрода на површината на главата или при посебни индикации, интракранијално’ **ММТР, СМТР**

elektroencephalographia → *electro-* + грч. *encephalon-* ‘мозок’ + грч. *graphein-* ‘пишува’
‘графичко бележење на биоелектричната активност на мозочната кора со електроенцефалограф’ **ММР**

- *elektrokardiografíja* – електрокардиографија ‘постапка за графичко регистрирање на акционите струи на срцето заради дијагностички цели’ **ММТР, СМТР**

electrocardiographia → *electro-* + грч. *cardia-* ‘срце’ + грч. *graphein-* ‘пишува’

‘графички запис на промените во електричните потенцијали предизвикани од работата на срцевиот мускул со помош на електрокардиограф, регистрирана на површината од телото, а се користи како метод за испитување на срцевата функција’ **ММР**

- *endokrinologija, éndokrinologíja* – ендокринологија ‘наука што се занимава со проучување на жлездите со внатрешно лачење, испитување и подготвување на хормоните, како и лекувањето при нарушената функција’ **ММТР, СМТР**

endocrinología → грч. *endon-* ‘внатре’ + грч. *krinein-* ‘лачи, одделува’ + грч. *-logia* ‘збор, расправа, наука, учење’

‘наука која се занимава со проучување на жлездите со внатрешно лачење и хормоните кои тие ги лачат, како и последицата од нивната нарушена функција’ **ММР**

- *gastroenterokolitis* – *гастроентероколит(ис)* ‘заболување кај кое истовремено е воспалена лигавицата на желудникот, на тенките црева и на дебелото црево’
ММТР, СМТР

gastroenterocolitis → **грч.** *gaster-* ‘желудник’ + **грч.** *enteron-* ‘црево’ + **грч.** *colon-* ‘дебело црево’ + **грч.** *-itis* ‘воспаление’

‘истовремено воспаление на желудникот, тенките црева и дебелото црево’ **ММР**

- *histerosalpingografija* – *хистеросалпингографија* ‘рендгенолошки метод за прикажување на шуплината на матката и на јајцеводите преку инјектирање на контрастно средство’ **ММТР, СМТР**

histerosalpingographía → **грч.** *hystera-* ‘матка’ + **грч.** *salpinx-* ‘јајцевод’ + **грч.** *graphein-* ‘пишува’

‘рендгенграфија на шуплината од матката и јајцеводите после внесено контрастно средство во нив’ **ММР**

- *limfogramulomatoza* – *лимфогрануломатоза* 1. ‘опасна болест на мозокот’, 2. ‘лошо – качествено заболување на целиот организам, на ретикуло – ендотелијалниот систем (лимфни јазли, сплина, црн дроб и др.)’ **ММТР, СМТР**

lymphogramulomatosis → **лат.** *lympa-* ‘лимфа’ + **лат.** *granuloma-* ‘зрно’ + **грч.** *-osis* ‘болест, болен процес’ **ММР**

- *paratireoidea* – *паратиреоидеја* ‘околуштитна жлезда’ **ММТР, СМТР**

parathyreoidea → **грч.** *para-* ‘покрај, до’ + **грч.** *thyreos* ‘штит’ + **грч.** *eidos* ‘лик, облик, сличен’

‘сместена покрај тиреоидната жлезда, лачи хормон кој го регулира метаболизмот на калциумот и фосфатот во телото’ **ММР**

- *psihopatologija, psíhopatologíja – психопатологија* ‘наука за душевните процеси во нивните нарушувања’ **ММТР, СМТР**

psychopathología → **грч.** *psyche*- ‘душа’ + **грч.** *pathos*- ‘болест, страдање’ + **грч.** *-logia* ‘збор, расправа, наука, учење’

‘гранка на психологијата која се занимава со причината и природата на растројството во човековото однесување и душевните болести, патолошка психологија’ **ММР**

- *simptomatologíja – симптоматологија* ‘системска анализа на симптомите, комбинација на симптомите на одредена болест’ **ММТР, СМТР**

symptomatología → **грч.** *symptomato*- ‘случка, несреќен случај, знак, белег, обележие’ + **грч.** *-logia* ‘збор, расправа, наука, учење’

1. ‘наука за знаците на болестите’, 2. ‘збирот на симптоми карактеристични за една болест’ **ММР**

Во двете медицински терминологи се среќава само еден придавски композитум што истовремено се однесува на два органа:

- *gastrointestinalen – гастроинтестинален* ‘што е заеднички за желудникот и за цревата или за комуникацијата (фистулата) помеѓу желудникот и црево’ **ММТР, СМТР**

gastrointestinalis → **грч.** *gaster*- ‘желудник’ + **лат.** *intestinum*- ‘црево’

‘што припаѓа на двата органа на гастроинтестиналниот тракт’ **ММР**

16. Глаголски деривати во словенечката медицинска терминологија

Од истражениот медицински материјал се доаѓа до заклучок дека во македонскиот медицински термилошки речник не се обработени глаголите, а тоа не значи дека глаголи нема во македонската медицинска терминологија. Во словенечкиот медицински термилошки речник се среќаваат глаголски деривати образувани со суфиксот **-ira/-(iz)-ira** и инфинитивна наставка **-ti**.

Со суфиксот **-ира** по потекло од германскиот јазик се образуваат многу глаголи од туѓи основи. Суфиксот **-из-ира** претставува проширен суфикс на суфиксот **-ира**, а е добиен со додавање на суфиксниот елемент **-из-** на основниот суфикс **-ира**. Суфиксниот елемент **-из-** е по потекло од грчкиот јазик (Конески 1999: 211).

Во словенечката медицинска терминологија глаголските деривати на **-ira/-(iz)-ira** и инфинитивна наставка **-ti** се класифицирани во две групи: глаголски суфиксни деривати што означуваат вршење на некакво дејство што се реализира со помош на нешто и глаголски суфиксни деривати што означуваат доведување во некаква состојба или појава предизвикана од нешто. Глаголските деривати образувани со суфиксот **-ira/-(iz)-ira** и инфинитивна наставка **-ti** се мотивирани од именски, придавски и глаголски основи.

Во глаголските суфиксни деривати што означуваат вршење на некакво дејство што се реализира со помош на нешто се среќаваат: *aducirati* 'се движи, привлекува' **MTS**, *amputirati* 1. 'да се отстрани орган, екстремитет или дел од екстремитет со операција' **SMS**, 2. 'одземе, отсеке, отстрани' **MTS**, *aplicirati* 1. 'внесување на лек или тест реагенс во или на организмот' **SMS**, 2. 'дава, употребува' **MTS**, *diferencirati* 1. 'прави разлика помеѓу слични појави' **SMS**, 2. 'постепено отстранување на вишокот на боја од хистолошка подготовка при регресивно боене' **SMS**, 3. 'објасни, истражува, одвои' **MTS**, *injecirati* 1. 'давање инјекција во вена, мускул, кожа, под кожа или во зглоб' **SMS**, 2. 'инјектира' **MTS**, *reducirati* 1. 'давање на електрони или водород, одземање на кислород' **SMS**, 2. 'се намали, спушти, смалува, ограничи' **MTS**, *superponirati* 1. 'покрива нешто, покрива со нешто или се преклопува со нешто' **SMS**, 2. 'прикрие' **MTS** и *sondirati* 1. 'истражува, мери со сонда' **SMS**, **MTS**, 2. 'да се утврди, да се истражува како размислување, состојба' **SMS**.

Во глаголските суфиксни деривати што означуваат доведување во некаква состојба или појава предизвикана од нешто се среќаваат: *abducirati* 1. 'поместување на дел од телото од средната рамнина на телото или средната рамнина на екстремитетот' **SMS**, 2.

‘се оддалечи од централната линија’ **MTS**, *definírati* ‘дефинира’ **MTS**, *dislocírati* ‘рашири, дистрибуира, распредели’ **MTS**, *ekscitírati* 1. ‘предизвикува’ **SMS**, 2. ‘возбуди’ **SMS**, 3. ‘оживува, предизвикува, умре’ **MTS**, *kupírati* ‘да се ублажи болеста во пупката’ **MTS**, *potencírati* ‘умножува, ескалира, зголемува, преувеличува’ **MTS**, *regredírati* 1. ‘доживува регресија’ **SMS**, 2. ‘уназади, опаѓа, се повлекува’ **MTS**, *reponírati* 1. ‘поставување орган, ткиво или скршена коска во првобитната, правилната или нормалната положба’ **SMS**, *rotírati* 1. ‘ротира околу сопствената оска’ **SMS**, 2. ‘(за)врти’ **MTS**, *sintetizírati* ‘составува’ **MTS** и *vegetírati* 1. ‘се живее само со основни животни функции’ **SMS**, 2. ‘живее, живее неактивно, живее за еден ден’ **MTS**.

17. Абревијативни деривати и нивните значења во македонскиот и во словенечкиот медицински термилошки речник

„Во некои деривациски проучувања се изделува абревијацијата како посебен начин на деривација преку која се добиваат паралелни номинални единици со сложените називи. Абревијативните деривати го наоѓаат своето место во лексичкиот систем како абревијатури, коишто по своето значење и функција се разгедуваат во рамки на именските деривати“ (Велева 2006: 14–15).

Примери за абревијативни деривати во словенечкиот медицински термилошки речник:

CARS – centralna anestezijska-reanimacijska služba, MTS (C), str. 47.

ChE – holinesteraza, MTS (C), str. 49.

CIT – centralna intezivna terapija, MTS (C), str. 52.

CK – creatin kinaza, MTS (C), str. 52

CPK – creatin fosfat kinaza, MTS (C), str. 52

CUB – centralni urgentni blok, MTS (C), str. 63

DDT – diklor-difenil-trikloretan, MTS (C), str. 66.

EA – enteroanastomoza, MTS (E), str. 87.

EAG – encefaloarteriogram, MTS (E), str. 85.

EEG – elektroencefalografija, MTS (E), str. 80.

EKG – electrocardiograf, MTS (E), str. 81.

EKG – electrocardiogram, MTS (E), str. 81.

EMG – elektromiografija, MTS (E), str. 82.

EVG – elektroventrikulografija, MTS (E), str. 83.

GEA – gastroenteroanastomoza, MTS (G), str. 103.

GPT – glutamat piruvat transaminaza, MTS (G), str. 106.

Примери за абривијативни деривати¹⁰ во македонскиот медицински термилошки речник:

ЕКГ – електрокардиограм, ММТР (Е), стр. 42.

Според Јорданов, абривијативните деривати се класифицирани на: абривијативни деривати што означуваат крвно-ткивни состојки или материи со протеинска структура (хормони, ензими и др.), абривијативни деривати што означуваат патолошка состојба предизвикана од воспалителен или невоспалителен агенс и абривијативни деривати што означуваат дијагностички испитувања и терапевтски средства (мерки, методи, прегледи и постапки, интервенции, серуми и вакцини) (Јорданов 2001: 85–92).

Вакви примери на абривијативни деривати се среќаваат само во словенечката медицинска терминологија. Абривијативни деривати што означуваат крвно-ткивни состојки или материи со протеинска структура (хормони, ензими и др.): **АСТН** ‘adenokortikotropni hormon iz sprednjega reznja hipofize’, **СК** ‘creatin kinaza’, **СПК** ‘creatin phosfat kinaza’, **ChE** ‘holin esteraza’, **GPT** ‘glutamat piruvat transaminaza’, **HBDH** ‘hydroxybutyrat dehidrogeneza’, **SGPT** ‘serum glutamatpiruvat transaminaza’, **SGOT** ‘serumska glutamatoksalacetatna transaminaza’, абривијативни деривати што означуваат патолошка состојба предизвикана од воспалителен или невоспалителен агенс: **αHBDH** ‘alfa hydroxy butyrat dehidroza’, абривијативни деривати што означуваат дијагностички испитувања и терапевтски средства (мерки, методи, прегледи и постапки, интервенции, серуми и вакцини): **CARS** ‘centralna anestezijska-reanimacijska služba’, **CIT** ‘centralna intenzivna terapija’, **DDT** ‘diklor-difenil-trikloreтан, prašek za uničevanje mrčesa’, **TEL** ‘totalna ekstirpacija uterusа z laparatomija’, **TEV** ‘totalna ekstirpacija uterusа le vaginalna mtoda’, **TIBC** ‘skupna sposobnost vezanje železa na transferin’.

¹⁰ Во трудот се среќава само еден пример на абривијативен дериват во Македонскиот медицински термилошки речник, в. во делот 17. Абривијативни деривати и нивните значења во македонскиот и во словенечкиот медицински термилошки речник. Бројот на абривијативни деривати е поголем, но тие не се внесени во Македонскиот медицински термилошки речник.

ЗАКЛУЧОК

Докторската дисертација со наслов *Терминологијата низ процесот на зборообразувањето во македонскиот и во словенечкиот јазик (со акцент на дел од медицинската терминологија)* е составена од: вовед, историско зборообразување, зборообразувачки теории во словенските јазици и некои европски јазици, именски суфиксни деривати, придавски суфиксни деривати, именски префиксни деривати, придавски префиксни деривати, именски конфиксни композитуми, именски конфиксни композитуми со компонентен состав: иницијален конфикс и самостојна лексема, именски коренски композитуми со нулта конфикс, именски композитуми образувани од повеќе компоненти, глаголски деривати во словенечката медицинска терминологија, абривијативни деривати и нивните значења во македонскиот и во словенечкиот медицински термилошки речник, а на крајот од дисертацијата е даден словенечко-македонски медицински термилошки речник [в. Прилог].

Според теоријата на Кирил Конески, деривацијата претставува жив процес на образување нови зборови во македонскиот јазик. Теоријата на Конески се базира врз основа на чешката теорија на Милош Докулил, т.н. ономазиолошка теорија.

Според чешката теорија на Милош Докулил, деривацијата претставува начин на образување нови зборови со афикси (префикси и суфикси), кои се додаваат на коренот на зборот. Зборот од кој се изведува друг збор се нарекува изведен или базичен збор, а изведениот збор се нарекува дериват.

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се среќаваат два фреквентни термилошки корпуси: дериватен конфиксен корпус и композициски конфиксен корпус. Под поимот конфиксна деривација се подразбира образување на префиксни и суфиксни деривати од конфиксни основи од грчко и од латинско потекло, а поретко од словенско потекло.

Медицинскиот дериватен термилошки корпус во македонскиот јазик го сочинуваат именски деривати, придавски деривати, абривијативни деривати, а медицинскиот дериватен термилошки корпус во словенечкиот јазик го сочинуваат именски деривати, придавски деривати, глаголски деривати и абривијативни деривати.

Во медицинскиот термилошки корпус на македонскиот и на словенечкиот јазик суфиксот **-ost/-ост** од словенско потекло е продуктивен суфикс за образување на именски деривати што означуваат апстрактни особини: *vzdržnost* – *воздржаност*, *kislost* –

киселост, debelost – дебелост, ohromelost – вкочанетост, spiščenost – спуштеност, neplodnost – неплодност, dremavost – дремливост.

Како најпродуктивни се истакнуваат суфиксите **-ismus/-ízem/-изам, -osis/-oza/-оза, -itis (едн.), -itidis, -itides (мн.)/-ítis/-ит, -итис** во словенечката и во македонската медицинска терминологија, суфикси од туѓо (грчко) потекло, а именските деривати што се образувани со овие суфикси се со изразено терминолошко значење.

Грчкиот суфикс **-ismus** (грч. **isomos** ‘состојба, факт, процес или резултат на некое дејство, болна состојба, труење, теорија’) се среќава во транскрибирана форма **-ízem** во словенечкиот и **-изам** во македонскиот јазик. Со една група на именски деривати образувани со суфиксот **-ismus/-ízem/-изам** се означува состојба, факт, процес или резултат на некое дејство, болна состојба, труење, теорија, а со друга група на именски деривати образувани се означува патолошка состојба или склоност од душевна природа [в. 7.2.].

Именските деривати образувани со грчкиот суфикс **-osis/-oza/-оза** именуваат болен процес од воспалителен и невоспалителен карактер, ненормално зголемување и нараснување, распространето образување на нешто кое е означено во основата или дегенеративен процес на конфиксната именска основа. Кај некои именски суфиксни деривати, суфиксот **-osis/-oza/-оза** упатува на бактеријата што е причинител на болеста или именува состојба која се должи на бактеријата посочена во именската основа [в. 7.2.].

Еден од најпродуктивните и најпрепознатливите суфикси за образување на именски деривати е суфиксот **-itis, -itidis (мн.)/-ítis/-ит, -итис**, кој е од грчко потекло, а се среќава во транскрибирана форма **-ítis/-ит, -итис** во македонски и во словенечки медицински термини. Грчкиот суфикс **-itis, -itidis, -itides** се среќава со значењето ‘воспаление, воспалително заболување’.

Во примери од македонската медицинска терминологија покрај именски деривати образувани со суфиксот **-итис** се среќаваат и именски деривати образувани со суфиксот **-ит**: *apendicitis – апендицитум, arteriítis – артеритум, faringitis, faringítis – фарингитум(ис), irítis – иритум, иритис.*

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија се среќаваат образувања на именски деривати со суфиксот **-oma/-om/-ом**. Суфиксот **-oma** (грч. **oma, onkoma**) има грчко потекло и се среќава со значењето ‘испупчување, отечување, тумор,

новораст, неоплазма'. Именските деривати образувани со овој суфикс означуваат називи на тумори (бенигни, плочести, епителни, малигни, качествени, нови творби, туморозни формации): *fibróm* – *фиброма*, *hematóm* – *хематом*, *sarkom*, *sarkóm* – *сарком*, но со овој суфикс се образуваат именски деривати и со други медицински значења: *ateróm*, *aterom* – *атером*, *stafilóm* – *стафилом*, *trahóm* – *трахома*.

Во образувањето на именски суфиксни деривати што означуваат некаква материја се користат суфиксите **-asis**, **-sis/-aza/-аза**, **-osis/-oza/-оза** и **-inum (-in-um)/-ín/-ин**. Со суфиксот **-asis**, **-sis/-aza/-аза** се образуваат именски деривати што означуваат ензими (ферменти), со суфиксот **-osis/-oza/-оза** се образуваат именски деривати што означуваат називи на шеќери (моносахариди, гроздов шеќер, шеќер во крвта, млечен шеќер), а со суфиксот **-inum (-in-um)/-ín/-ин** се образуваат именски деривати што означуваат некаква материја (хормони, пигменти и органски материи) [в. 7.3.].

Во македонската и во словенечката медицинска терминологија продуктивен суфикс за образување на именски деминутивни деривати е суфиксот **-ula/-ula/-ула**, кој има грчко потекло: *avrikula*, *avrikula* – *аурикула*, *gránula* – *гранула*, *klavikula* – *клавикула*, *mandíbula* – *мандибула*. Грчкиот суфикс **-ula** (грч. **oulon** 'жлебина, венец') се среќава и со медицинското значење 'деминутив од нешто што е во врска со жлебината, забните венци и гингивата' [в. 7.4.].

Во двете медицински терминологии продуктивен суфикс е суфиксот **-log/-log/-лог** (грч. **logos** 'збор, говор'), кој се користи за образување на именски агентивни деривати што означуваат 'лице – специјалист' во дадена гранка од медицината: *balneológ* < *balneologija*/ *балнеолог* < *балнеологија*, *biológ* < *biologija*/ *биолог* < *биологија*, *citológ* < *citologija*/ *цитолог* < *цитологија*, *endokrinológ* < *endokrinologija*/ *ендокринолог* < *ендокринологија*.

Грчкиот префикс **а-** се среќава со значењето 'не, негација, без'. И во двете медицински терминологии, медицинските термини образувани со префиксот **а-** се преземени од грчкиот јазик или се образувани врз грчки корени. Префиксот **а-** се среќава со значењето 'отсуство, лишување, неспособност или вроден недостаток'. При образување на деривати, грчкиот префикс **ά** се заменува со словенските префикси **не-** и **без-**. Префиксот **не-** се додава на именски и глаголски основи, а префиксот **без-** се додава на именски основи. Предлогот **без** и негацијата **не-** во процесот на деривација имаат функција на префикси [в. 9.1.].

Префиксот **a-** од грчко потекло се совпаѓа со словенскиот префикс **не-/не-** во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *netoš – немоќ, nespečnost – несоница, neskladnost – некомпатибилност, nezdržljivost – недоследност, nestrpnost – нетрпеливост, neplodnost – неплодност.*

Грчкиот префикс **anti-** се среќава со значењето 'против, на(спроти), зад, спротивност, противдејство'. Именските префиксни деривати што означуваат признак на опозиција се образуваат со префиксот **anti-/anti-/анти-** во македонската и во словенечката медицинска терминологија: *antihelmitik, ántihelmíntik – антхелминтични средства, antibiótik – антибиотици, ántikonvulzív – антиконвулзивни средства, ántidiaróik – антидијареици.* Во македонската медицинска терминологија на префиксот **анти-** како семантички префиксен еквивалент се среќава префиксот **против-**, а во словенечката медицинска терминологија префиксот **proti-** (в. 9.2.). Во двете медицински терминологии на префиксот **анти-** како семантички префиксен еквивалент се среќава и латинскиот префикс **contra-/kontra-/контра-** со значење 'против, наспрема, отспротива': *kontraindikacija, kóntraindikácia – контраиндикација.*

Латинскиот префикс **dis-** се среќава со значењето 'раздвојување, разделување, разидување, спротивност, преобразување или не, негација, лоша состојба, пречка, тешкотија, непријатност, промена, измена'. Именските префиксни деривати што означуваат функциски признак, односно патолошка состојба (аномалија, деформитет, пореметување, растројство), која се должи на некоја патолошка функција што е означена со основната лексема се образуваат со префиксот **dys-/dis-/дис-** [в. 9.3.].

Префиксот **eu-** (грч. **eu** 'добро, нормално') се среќава со значењето 'добар, поволен, нормален, хармоничен'. Со овој префикс се образуваат именски деривати што означуваат нормална физиолошка состојба во македонската и во словенечката медицинска терминологија [в. 9.3.]

Со латинскиот префикс **re-** со значење 'повторно, обновување, враќање назад, обратно, спротивно дејство' се образуваат именски деривати што означуваат квантитативен признак: *reaktivacija – реактивација, reamputacija – реампутација, reanimacija, rèanimácia – реанимација, rehabilitacija – рехабилитација, reinfekcija – реинфекција, revakcinacija, rèvakcinácia – ревакцинација.*

Со префиксите **tachy-** (грч. **tachys** ‘брз’) и **brady-** (грч. **bradys** ‘бавен’) се образуваат именски деривати што означуваат патолошка состојба, која е поврзана со фреквенцијата со забрзан или со намален интензитет [в. 9.5.].

Именските деривати што означуваат квалитативен признак се образуваат со префикси од грчко и од латинско потекло [в. 9.8.].

Именските деривати што означуваат називи на органи, ткива, тумори, обвивки, жлезди, болести и воспаленија се образувани со префиксот **epi-/epi-/епи-**, а се превземени од грчки медицински термини: *epikondil* – епикондил, *epidemija*, *epidemija* – епидемија, *epidêrmis* – епидерм, *epiglottis* – епиглотис, *epikriza* – епикриза.

Со префиксот **endo-** (грч. **endon** ‘внатре’) со значење ‘внатре, во внатрешноста на некој орган, структура’ се образуваат именски деривати што означуваат локализациски признак: *endokarditis*, *endokarditis* – ендокардит, *endokrinologija*, *éndokrinologija* – ендокринологија, *endometrij*, *endomètrij* – ендометриум, *endoskopija*, *endoskopija* – ендоскопија.

Именските деривати образувани со префиксот **peri-** (грч. **peri-** ‘околу’) со значење ‘околу, од сите страни, близу, надминување’ кај основи на суфиксни деривати образувани со суфиксот **-itis** означуваат некакво воспаление, но може да се сретнат и со друго значење [в. 9.9.].

Македонскиот и словенечкиот медицински термиолошки корпус е богат со именски композитуми образувани со иницијални и со финални конфикси: именски конфиксни композитуми што означуваат патолошка состојба; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на некаква конзистенција; именски конфиксни композитуми што означуваат дијагностички преглед (радиолошки или визуелен); именски конфиксни композитуми што означуваат хируршки зафати или постапки, интервенција или терапевтски методи; именски конфиксни композитуми што означуваат некакво учење за нешто, гранка од наука, наука, медицина; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на хемиски соединенија, супстанции, минерални формации и самостојна лексема; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на локомоторниот апарат; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на кожата и на лигавиците; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на кардиоваскуларниот апарат; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на респираторниот апарат; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на

дигестивниот апарат; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на уринарниот апарат; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на гениталниот и на репродуктивниот апарат; именски конфиксни композитуми што се однесуваат на нервниот систем и на душевната состојба и именски конфиксни композитуми што се однесуваат на оториноларингологија, стоматологија и офталмологија (в. 12. и в. 13.).

Во истражениот медицински материјал од двата медицински термилошки речници се обработени само десет именски композитуми образувани од повеќе компоненти [в. 15.].

Придавските суфиксни деривати што означуваат однос кон нешто се образуваат со суфиксот **-ski/-ски**, што се додава на основи од словенско потекло: *otročka smola* – *детска* смола ‘содржината во цревата што ја исфрла новороденчето во првите два дена по раѓањето, составена од слуз, епителни клетки и жолч’, *angleška bolezen* – *англиска* болест ‘болест што го зафаќа целиот скелет со предилекција на одделни негови делови (‘рбетен столб, долни и горни екстремитети) како последица на нарушување на метаболизмот на калциум и фосфор поради недостиг на витамин Д3, при што е нарушена минерализацијата на коските’ и *oslovski kašelj* – *магарешка* кашлица ‘заразно заболување кое се јавува во детската возраст’ и *vénski* – *венски* ‘што се однесува на вените’.

Горенаведените медицински изрази претставуваат фразеолошки изрази во македонската и во словенечката фразеологија [в. 8.2.].

Се надеваме, со овој двојазичен словенечко-македонски медицински термилошки речник ќе дадеме придонес кон идните лексикографски трудови во македонскиот и во словенечкиот јазик, односно ќе биде особено значаен за корисниците на медицинската терминологија (особено кај преведувачите и толкувачите) [в. Прилог].

Се надеваме дека докторскиот труд под наслов *Терминологијата низ процесот на зборообразувањето во македонскиот и во словенечкиот јазик (со акцент на дел од медицинската терминологија)* ќе даде голем придонес во лингвистичката наука како во македонистиката така и во словенистиката, како во медицината така и пошироко, односно ќе биде значаен за корисниците на медицинската терминологија, особено кај преведувачите, бидејќи прилог кон трудот е двојазичниот словенечко-македонски медицински термилошки речник.

ЗА РЕЧНИКОТ

Медицинските термини и медицинските изрази со кои се именуваат значењата и најновите достигнувања во светот на медицината, денес брзо се шират во јазиците. Семантичката и зборообразувачката обработка на медицинските термини и медицинските изрази резултира со двојазичен медицински термилошки речник, во кој по азбучен ред се обработени и се подредени 1483 медицински термини. Најголемиот број медицински термини навлегуваат во македонскиот и во словенечкиот јазик со неопходните морфолошки, зборообразувачки и семантички прилагодувања, директно преземени од грчката или од латинската терминологија, а мал дел од нив се заменуваат со медицински термини од словенско потекло.

Словенечко-македонскиот медицински термилошки речник од овој труд е прилог кон докторската дисертација и содржи вкупно 1483 медицински термини подредени по азбучен ред: **A-A** (270 медицински термини), **B-B** (29 медицински термини), **C-Ц** (17 медицински термини), **D-Д** (112 медицински термини), **E-E** (82 медицински термини), **F-Ф** (78 медицински термини), **G-Г** (52 медицински термини), **H-X** (66 медицински термини), **I-И** (113 медицински термини), **K-K** (116 медицински термини), **L-Л** (43 медицински термини), **M-M** (35 медицински термини), **N-H** (26 медицински термини), **O-O** (56 медицински термини), **P-П** (105 медицински термини), **R-P** (42 медицински термини), **S-C** (123 медицински термини), **T-T** (58 медицински термини), **U-У** (18 медицински термини), **V-B** (41 медицински термини) и **Z-З** (1 медицински термин). Словенечко-македонскиот медицински термилошки речник е двојазичен медицински речник и описен речник на медицински термини на словенечки и на македонски јазик.

Медицинскиот речник е наменет за поширокиот круг на корисници (*доктори, специјалисти доктори, медицински лица, студенти од областа на медицината, лингвисти, преведувачи*) како есенцијален прирачник што ќе ги упатува во правилната употреба на медицинските термини во однос на нивното потекло и нивните значења во македонскиот и во словенечкиот јазик.

Во овој речник, според неговата намена, влегува најупотребуваната медицинска лексика во македонскиот и во словенечкиот јазик. Речникот содржи именски медицински термини, придавски медицински термини, сложени медицински термини, синоними, синонимни изрази на македонски и на словенечки јазик, како и значења на медицинските термини на македонски јазик.

Во него прво е запишан словенечкиот медицински термин, во загради е латинскиот медицински термин, а на крај е запишан македонскиот медицински термин. После медицинскиот термин се дава неговото значење или неговите значења. Еден медицински термин може да има повеќе од едно значење во речникот. После секое значење се среќаваат скратениците СМТР, ММТР (в. Скратеници). Постојат медицински термини кои се среќаваат со значење само во СМТР или само во ММТР. После секое значење на деден медицински термин следува синоним/ синоними или синонимен израз/ синонимни изрази за истиот термин. Словенечките медицински термини што означуваат лекарствени средства се запишани во еднина, а македонските медицински термини се запишани во множина во овој речник.

Во Словенечко-македонскиот медицински термилошки речник е обработен медицинскиот термин *алгија* кој потекнува од грчкото **algos** со значење 'болка'. По спроведените истражувања и направените консултации со специјалисти доктори во Државна болница во Скопје, се заклучува дека овој медицински термин не се употребува во медицината, ниту се пишува во медицинските извештаи и медицинските рецепти. Овој медицински термин се употребува само во *анестезиологијата* 'дел од медицината, наука за анестезијата'. Во првото издание на Медицинскиот речник (2007 год.) од Кирил Демерџиев се среќава медицинскиот термин *алгија*, но не и во второто дополнително и изменето издание на Медицинскиот речник (2022 год.) од Кирил Демерџиев, Анета Демерџиева, Милчо Демерџиев и Зорица Демерџиев. Во второто дополнително и изменето издание на Медицинскиот речник медицинскиот термин *алгија* е заменет со медицинскиот термин *долор* кој потекнува од латинското **dolores** со значење 'бол, болка'.

Во Речникот се среќаваат повеќе медицински термини кои во својот состав ја содржат компонентата *алгија* (*артралгија, брахиалгија, френиалгија, гастралгија, цефалгија, лумбалгија, невралгија, оталгија, плевралгија*), сите тие медицински термини се запишани под компонентата *алгија*, но се подредени и по азбучен ред. Сите медицински термини не се подеднакво фреквентни во употребата во македонскиот и во словенечкиот јазик. Кај некои термини има синоними и синонимни форми, кај некои нема, но сепак, тие го претставуваат нашиот корпус од словенечкиот и од македонскиот медицински термилошки речник.

Лексикографските изданија, односно речниците се нецелосни и недовршени трудови, па затоа, неопходно е постојано да се дополнуваат и ревидираат. Словенечко-

македонскиот медицински термилошки речник претставува медицински, етимолошки, зборообразувачки, семантички и синонимен речник.

Се надеваме, со овој двојазичен словенечко-македонски медицински термилошки речник ќе дадеме придонес кон идните лексикографски трудови во македонскиот и во словенечкиот јазик, односно ќе биде особено значаен за корисниците на медицинската терминологија (особено кај преведувачите и толкувачите).

ПРИЛОГ: СЛОВЕНЕЧКО-МАКЕДОНСКИ
МЕДИЦИНСКИ ТЕРМИНОЛОШКИ РЕЧНИК

A – A

abazija (abasía, lat.) **абазија**

‘неспособност за одење (за чекорење) при зачувана свест, мускулна сила и осетливост, знак на хистерија’ СМТР, ММТР

син. неспособност за одење (за чекорење)

abdómen (abdómen, lat.) **абдомен**

‘просторот меѓу градниот кош и малата карлица’ СМТР, ММТР

син. trebuh (ljudi), zadek (živali)

син. трбув, стомак, мев (кај човекот), корем (кај животните)

abdominalen, abdominálen (abdominális, lat.)

абдоминален

‘што се однесува на стомакот, трбувот, мевот’ СМТР, ММТР

син. trebušen **син.** трбушен, стомачен

abdukciја, abdúkcija (abdúctio, lat.) **абдукција**

‘отклонување, оддалечување или раздвојување од средишната линија на телото, или од средишната линија на шепата или на стапалото’ СМТР, ММТР

син. odmik, odmaknitev

син. отклонување, оддалечување, раздвојување

abdúktor (abdúctor, lat.) **абдуктор**

‘мускул кој раздвојува, отстранува или оддалечува од средишната линија на телото, или од средишната линија на главата, на шепата или на стапалото’ СМТР, ММТР

син. мускул оддалечувач, мускул раздвојувач

aberráciја (aberrátio, lat.) **аберација**

1. ‘скршнување, отклонување од нормалната градба, неправилна положба, слаб степен на аномалија’ СМТР, ММТР

2. ‘душевна растроеност’ СМТР, ММТР

3. ‘неправилна рефракција на леќа или неправилно создавање на фокус во некои леќи’ СМТР, ММТР

син. застранување

aberanten, aberánten (áberrans, lat.) **аберантен**

‘оддалечен од нормалниот тип, од нормалното место, од нормалниот пат’ СМТР, ММТР

син. блуднички, застранет, скршнат, залутан

ablaktáciја (ablactátio, lat.) **аблактација**

1. ‘одбивање на детето од доење коешто се спроведува наеднаш или постепено со прихранување’ СМТР, ММТР

2. ‘престанок на излачување млеко од млечните жлезди’ СМТР, ММТР

син. одбивање

ablaciја, abláciја (ablátio, lat.) **аблација**

‘отстранување на некој дел или орган од телото’ СМТР, ММТР

син. отстранување, отсекување, откинување, одлепување, лупење

àbnormálen, abnormalen (abnormális, lat.)

абнормален

‘оној што се разликува од нормалното, правилното, природното, здравото’

СМТР, ММТР

син. nenormalen

син. ненормален, неправилен, неприроден

àborálen, aboralen (áboralis, lat.) **аборален**

‘оддалечен од устата или поставен на спротивниот крај од устата’ СМТР, ММТР

abórtus (abórtus, lat.) **абортус**

‘прекинување на бременоста во првите три месеци’ СМТР, ММТР

син. prekinitev nosečnosti, splav

син. прекинување, пометнување

abrazija, brazija (abrásió, lat.) **абразија**
‘стружење делови или цела лигавица на некој орган со остра лажичка за дијагностички или тераписки цели’ **СМТР, ММТР**

син. гребење, стружење, стружење на ткива

abruptija, abruptija (abruptio, lat.) **абрупција**
‘попречен прелом (скршеница, фрактура) на коска’ **СМТР, ММТР**

син. прекин, откинување, прелом (скршеница, фрактура)

abundanten, abundanten (abundans, lat.)

абундантен

‘богат, изобилен, обилен, прекумерен’ **СМТР, ММТР**

син. богат, обилен, изобилен, прекумерен

abulija (abulia, lat.) **абулија**

‘отсуство на волја, слабоволие или слабо постоење на волја како последица на болест’ **СМТР, ММТР**

син. неодлучност, недостаток на волја, безволие (патолошко), слабоволие, болна бесмисленост

absces, absces (abscessus, lat.) **апсцес**

‘ограничено насобран гној во ткивата или во меѓуткивните простори како последица на воспаление предизвикано од гнојнородни бактерии’ **СМТР, ММТР**

син. oгнојек **син.** гнојник, мозол

absenca, absenca (absentia, lat.) **апсенција**

‘недостаток на свест, краткотраен недостаток на свест’ **СМТР, ММТР**

син. недостаток на свест, душевно отсуство

absoluten (absolutus, lat.) **апсолутен**

‘безусловен, неограничен, совршен, полн, совршено чист без примеси’ **СМТР, ММТР**

син. resničen, popoln, brezpogojen, nesporen, neomejen

син. безусловен, неограничен, совршен, полн

absorpcija, absorpcija (absorptio, lat.)

апсорпција

1. ‘впивање на гасови, течности, светлосни зраци, рендгенски зраци’ **СМТР, ММТР**

2. ‘шмукање, примање на материи во ткивата преку крвните и лимфните садови’ **СМТР, ММТР**

син. впивање, шмукање

abstinenca, abstinenca (abstinentia, lat.)

апстиненција

‘воздржување од алкохолни пијалаци, полово воздржување и слично’ **СМТР, ММТР**

син. vzdržnost **син.** воздржаност

abusus, abúzus (abúsus, lat.) **абузуз**

‘прекумерна употреба (на никотин, на алкохол и друго)’ **СМТР, ММТР**

син. прекумерно уживање, прекумерна употреба на нешто

akceleracija, akceleracija (acceleratio, lat.)

акцелерација

‘зголемување на брзината во секоја секунда во врска со работата на срцето, пулсот (забрзување на растежот на децата)’ **СМТР, ММТР**

син. брзање, забрзување

akcidentalen, akcidentalen (accidentális, lat.)

акцидентен

‘што се случува по несреќа’ **СМТР, ММТР**

син. naključen **син.** случаен

aklimatizacija, aklimatizacija (acclimatisatio, lat.)

аклиматизација

‘привикнување на организмот кон новите климатски услови’ **СМТР, ММТР**

син. навика, привикнување, приспособување, прилагодување

akomodácija, akomodacija (accommodatio, lat.)
акомодација

1. 'промена во органот или во структурата според новата состојба' **СМТР**
2. 'привикнување на окото да гледа јасно' **СМТР, ММТР**

син. прилагодување, привикнување, приспособување

akrecija, akrecija (accrétio, lat.) **акреција**

1. 'сраснување на деловите коишто по својата природа се одвоени (сраснување на надворешната страна на перикардиумот со околината)' **СМТР, ММТР**

син. сраснување

2. 'таложее, зголемување на обемот на некоја туѓа материја во некоја шуплина' **СМТР, ММТР**

син. таложее, зголемување, прираст

acéfalus (acéphalus, lat.) **ацефалус**

'изрод без глава' **СМТР, ММТР**

sin. spaček brez glave

син. безглав, изрод без глава, безглавост

acetábulum (acetábulum, lat.) **ацетабулум**

1. 'зглобна чашка во колкот' **СМТР**
2. 'зглобна јама на карличната коска' **СМТР**
3. 'чашка на карличната коска во која влегува главата на бедрената коска' **ММТР**

син. зглобна чашка, карлична чашка

aholija, aholija (acholia, lat.) **ахолија**

'престанок на излучувањето на жолчна секреција кај тешките форми на црнодробна жолтица' **СМТР, ММТР**

син. недостаток на жолчна секреција

aklorhidrija, aklorhidrija (achlorhydria, lat.)

ахлорхидрија

'недостаток на солна киселина во желудникот' **СМТР, ММТР**

ahilija, ahilija (achylia, lat.) **ахилија**

1. 'недостаток на гастричен (желудочен) сок' **СМТР**

2. 'неизлучување на слободна солна киселина и на ферментите (пепсин, хемозин) од желудникот' **СМТР, ММТР**

aciditeta (aciditas, lat.) **ацидитет**

'количина на киселина во течноста' **СМТР, ММТР**

sin. kislost

син. киселост

acidóza, acidoza (acidosis, lat.) **ацидоза**

'зголемување на киселите материи во крвта и во ткивата, или смалување на алкалната резерва на крвта во текот на нарушениот метаболизам како последица на болест (дијабет, гладување, труење и друго)' **СМТР, ММТР**

син. труење со кисели материи

ákna, akna (ácne, lat.) **акна**

1. 'збирен поим за различни кожни заболувања кај кои се појавуваат воспалителни јазолчиња (мозолки) до големина на леќа или лешник кои на врвот се загноени' **СМТР, ММТР**

2. 'воспалителни промени кои се врзани со лојните жлезди и нивните изводни канали, како и влакнестите фоликули' **СМТР, ММТР**

sin. mozoljavost, mozoljavica

син. мозол (плюскавец)

akrocefalija (acrocephalia, lat.) **акроцефалија**

'заострена глава, шилеста деформација на черепот' **СМТР, ММТР**

sin. ostroglavost

син. заострена глава, шилеста глава, остроглавец

akrómij (acrómion, lat.) **акромион**

'врвот на лопаткиниот гребен, лопаткин израсток' **СМТР, ММТР**

син. лопаткин израсток

akupunktúra (acupunctúra, lat.) **акупунктура**
‘забодување на тенки игли во ткивата со цел да се постигне каутеризација или обезболување’
СМТР, ММТР
син. иглобод

akústičen (acústicus, lat.) **акустичен**
‘кој се однесува на звукот или на слуховиот орган, којшто добро и верно го пренесува звукот’
СМТР, ММТР
sin. slušen **син.** слушен, слухов

akúten, akuten (acútus, lat.) **акутен**
‘кој одеднаш започнува и брзо тече’
СМТР, ММТР
син. брз, брзотечен

abreviáciija (abbreviatio, lat.) **абривијација**
‘скратување (патолошко) или скратување со операција’
СМТР, ММТР
син. скратување

adekváten, adekvaten (adaequátus, lat.)
адекватен
‘соодветен, подеднаков, сличен или ист (адекватна дразба за увото – звукот, за око – светлоста)’
СМТР, ММТР
sin. ustrezen, enakovreden
син. соодветен, сличен, ист

adaktilija, adaktilija (adaktylía, lat.) **адактилија**
‘недостаток на прсти, немање прсти на рацете или на нозете’
СМТР, ММТР
син. беспрстие, недостаток на прсти

adaptáciija, adaptacija (adaptatio, lat.)
адаптација
‘функционален однос на организмот и околината со којшто се одржува живот’
СМТР, ММТР
sin. prilagajanje
син. приспособување, прилагодување

adúkcija (adductio, lat.) **адукција**
1. ‘преминување кон централната линија, затегнување на екстремитетите’
СМТР
2. ‘доведување на дел од телото кон средната линија’
ММТР

addúktor (adductor, lat.) **адуктор**
‘мускул кој приведува дел од телото кон средната линија’
СМТР, ММТР
син. мускул доведувач, мускул приведувач, мускул придвижувач, мускул стегач

adenítis (adenítis, lat.) **аденит**
1. ‘воспаление на лимфните јазли или жлезди’
СМТР
2. ‘акутно воспаление на жлездите’
СМТР, ММТР
син. воспаление на лимфните јазли и жлезди

adenóiden (adenoiden, lat.) **аденоиден**
1. ‘кој има отечени лимфни јазли’
СМТР
2. ‘сличен на жлездено ткиво, сличен на лимфни јазли (порано лимфните јазли ги сметале за жлезди)’
СМТР, ММТР
син. жлездолик

adénokarcinóm (adenocarcinóma, lat.)
аденокарцином
‘рак кој се развива од жлездениот епител, злокачествен епителен тумор со потекло од жлезденото ткиво со атипичност на градбата на ткивото и на клетките’
СМТР, ММТР
sin. žlezni rak
син. рак на жлезда, карцином на жлезда, малигна новотворба на жлезденото ткиво

adenóm (adenóma, lat.) **аденом**
‘тумор кој се развива од жлездениот епител’
СМТР, ММТР
син. тумор на жлезда, жлезден тумор

adenopatija, adenopatija (adenopathía, lat.)
аденопатија

‘заболување на лимфните јазли поради
воспаленија, појава на тумор и на некои крвни
болести’ **СМТР, ММТР**

син. limfadenopatija

син. заболување на лимфните јазли

adefagija (adepagía, lat.) **адефагија**

‘прекумерно јадење, прекумерно уживање во
јадење’ **СМТР, ММТР**

син. прекумерно уживање во храна, лакомост,
ненаситност, алчност

adherénten, adherenten (adhaérens, lat.)

адхерентен

‘припоен, прираснат, слепен’ **СМТР, ММТР**

син. припоен, слепен, сраснат, зараснат, споен

adhezija, adhezija (adhaésio, lat.) **адхезија**

‘срастување на две површини во телото со
сврзно ткиво кое се развива на воспалителна
основа’ **СМТР, ММТР**

син. сраснатост

adhezíven, adheziven (adhaesívus, lat.)

адхезивен

‘кој води до срастување (при воспаленија)’

СМТР, ММТР

син. сраснат, слепен, прилепен

adipsija, adipsija (adipsía, lat.) **адипсија**

‘болно недостасување на чувство за жед’ **СМТР,
ММТР**

син. недостаток на чувство за жед, безжедност

adipóznost (adipósitas, lat.) **адипозност**

‘прекумерно натрупување на маст (сало) во
клетките и во ткивата како последица на
нарушување на размената на материи, или на
внатрешната секреција на организмот’ **СМТР,
ММТР**

син. debelost, obesitas **син.** згоеност, дебелина

adipózen, adipozen (adipósus, lat.) **адипозен**

‘богат со маст’ **СМТР, ММТР**

син. maščoben, debel

син. згоен, угоен, мастен, дебел

aditus (áditus, lat.) **адитус**

‘влез, пристап’ **СМТР, ММТР**

син. влез, пристап

ádjuvans (ádjuvans, lat.) **адјуванс**

1. ‘помошен додаток во лек, помошна
супстанција со којашто се зголемува дејството
на лекот’ **СМТР**

2. ‘потпомагачко средство, помагало’ **ММТР**

adnéksi, adneksi (adnéxa, lat.) **аднекси**

‘припоени органи на некој друг орган (на
матката)’ **СМТР, ММТР**

син. припоени органи, прилепци

adneksítis (adnexítis, lat.) **аднексит**

‘воспаление на припоените органи (прилепците)
на матката (јајници и маткини траби)’ **СМТР,
ММТР**

adrenalín (adrenalín, adrenalinum, lat.)

адренилин

‘хормон

од сржта на надбубрежните жлезди кој се
создава и на завршеточите од сите симпатички
нерви (освен од потните жлезди)’ **СМТР, ММТР**

adúltus (adúltus, lat.) **адултен**

‘кој пораснал, станал зрел, полнолетен’ **СМТР,
ММТР**

син. odrasli **син.** возрасен, полнолетен, зрел

adolescénca (adolescéntia, lat.) **адолесценција**

‘период во развојот на човекот кој почнува со
созревањето на половите органи и со појавата на
секундарните полови особини, а завршува со

престанувањето на растењето и со половата зрелост' **СМТР, ММТР**

sin. mladostniška doba, mladostništvo

син. младост, зрелост, младешка доба, доба по пубертетот, состојба на возрастно лице

àdinamíja, adinamija (adynamía, lat.) **адинамија**

'општ клинички поим кој означува прекумерна слабост на организмот настаната од различни причини' **СМТР, ММТР**

sin. nemoč

син. немоќ, физичка слабост, бесилие, бессилност, премаленост, беспомошност, исцрпеност, умореност

aerofagíja, aerofagija (aërophagía, lat.)

аерофагија 'болно

голтање на воздух поради што желудникот се надувува, се јавува кај нервозните лица (психопати) кај кои постои заболување на хранопроводот или на желудникот' **СМТР, ММТР**

alkoholízem (aethylísmus, alcoholísmus, lat.)

алкохолизам

'прекумерно употребување на алкохолни пијалаци' **СМТР, ММТР**

син. пијанство, склоност кон пиеење

àfebrílen, afebrilen (afebrílis, lat.) **афебрилен**

'без топлина, без треска, без оган' **СМТР, ММТР**

син. без треска, без топлина, без оган

afékcija, afekcija (afféctio, lat.) **афекција**

1. 'вознемиреност, емоционална развиеност' **СМТР**

2. 'заболување, инфекција' **СМТР**

3. 'општ термин за чувствување' **СМТР**

4. 'состојба на болест' **СМТР**

5. 'напад на болест' **ММТР**

sin. bolezensko stanje **син.** заболување, инфекција

afékt, afekt (afféctus, lat.) **афект**

'жестока возбуденост, страст' **СМТР, ММТР**

син. страст, емоционална возбуденост

aferénten, aferenten (áfferens, lat.) **аферентен**

'што води до центарот или до некоја структура'

СМТР, ММТР

sin. dovoden

син. доведен

agenezíja, agenezija (agenesía, lat.) **агенезија**

1. 'неплодност кај жени' **СМТР**

2. 'вроден недостаток или неразвиеност на некој орган, на дел од орган или на дел од телото' **СМТР, ММТР**

ágens (ágens, lat.) **агенс**

'носител на фактори со определено дејство'

СМТР, ММТР

син. предизвикувач, фактор

agevzija (ageusía, lat.) **агеузија**

'отсуство на вкус, немање осет за вкус' **СМТР, ММТР**

син. безвкусност

aglutinácija, aglutinacija (agglutinátio, lat.)

аглутинација

'слепување на бактерии, еритроцити и други клеточни елементи во мали купчиња и нивно седиментирање' **СМТР, ММТР**

sin. zlepljanje

син. слепување

agravácija, agravacija (aggravátio, lat.)

агравација

'преувеличување на субјективните тешкотии на една болест' **СМТР, ММТР**

син. преувеличување

agnatíja (agnathía, lat.) **агнатија**

'вроден недостаток и тешка неразвиеност на долната вилица настанати поради разни

растројства во ембрионалниот развиток' **СМТР, ММТР**

син. состојба без вилица

agnozíja, agnozija (agnosía, lat.) **агнозија**

‘неспособност за распознавање на сетилните дразби’ **СМТР, ММТР**

син. душевно слепило, душевно нарушување

agoníja, agonija (agonía, lat.) **агоонија**

‘претсмртна состојба’ **СМТР, ММТР**

син. smrtni boj

син. борба со смрт, претсмртна борба, умирање

àgranulocitóza (agranulocytosis, lat.)

агранулоцитоза

‘прекумерно смалување или исчезнување на гранулираните леукоцити во периферната крв поради оштетување на коскената срж’ **СМТР, ММТР**

agrafíja, agrafija (agraphía, lat.) **аграфија**

‘неспособност да се искажат мислите со пишан текст при зачуван интелект и нападно нормални движења на раката, шепата и прстите’ **СМТР, ММТР**

син. неспособност за пишување

agripníja, agripnija (agrypnia, lat.) **агрипнија**

‘несоница, од причини настанати во самиот организам’ **СМТР, ММТР**

син. nespečnost

син. несоница

akromegalfíja (akromegalía, lat.) **акромегалија**

‘прекумерна развиеност на крајните делови од телото (нос, уши, вилица, стапало, прсти) како последица на заболување на предниот дел на хипофизата’ **СМТР, ММТР**

aktinomikóza, aktinomikoza (aktinomycosis, lat.)

актиномикоза

1. ‘заболување предизвикано од актиномицети (зрачни габи)’ **СМТР, ММТР**

2. ‘гнојно-воспалителен процес проследен со создавање на гранулационо ткиво, кој се јавува во усната шуплина, во цревниот канал и на кожата’ **СМТР, ММТР**

син. жарница

alalíja (alalía, lat.) **алалија**

1. ‘ограниченост на говорот кај децата како последица на недоразвиеност или оштетување на областите за говор во големиот мозок’ **СМТР, ММТР**

2. ‘неможност за говорење поради заболување на говорниот апарат’ **СМТР, ММТР**

син. немост

albíno (albino, lat.) **албиотичар**

‘лице кај кое постои албинизам’ **СМТР, ММТР**

син. белич, бел човек

albinízem (albinismus, lat.) **албинизам**

‘вроден недостаток на багрилната материја меланин во целото тело, а најмногу изразен на кожата, косата и ирисот и кај т.н. албиотичари (беличи)’ **СМТР, ММТР**

albúmen (albumen, lat.) **албумен**

‘белковина, стар назив за албуменот’

син. beljakovina

син. белковина, протеин

albuminuríja, albuminurija (albuminuria, lat.)

албуминурија

‘исфрлање

на белковини со урината’ **СМТР, ММТР**

син. proteinurija

син. протеинурија

àleksíja, Aleksija (alexía, lat.) **алексија**

‘губење на способноста да се разберат писмените знаци’ **СМТР, ММТР**

син. besedna slepota

син. писмено слепило

algeziја, algeziја (algésia, lat.) **алгезија**
‘преосетливост за болка, способност да се согледа болката’ **СМТР, ММТР**
син. осетливост за болка

algija (algía, lat.) **алгија**
‘болка без органска основа’ **СМТР, ММТР**
син. болка, чувство на болка

artralgija, artralgija (arthralgía, lat.) **артралгија**
‘болка во зглоб’ **СМТР, ММТР**
син. болка во зглоб, зглобна болка

brahialgija, brahialgija (brachialgía, lat.)
брахиалгија
‘болка во горниот дел на раката (мишката) од невритно или од вазомоторно потекло’ **СМТР, ММТР**
син. болка во мишката

frenalgija (phrenalgía, lat.) **френалгија**
‘невралгија, болки во вид на напад, еднострано по должината на нервите и отежнато дишење како последица на заболување на вратот, градниот кош и абдоменот’ **СМТР, ММТР**
син. дијафрагмална болка

gastralgija, gastralgija (gastralgía, lat.) **гастралгија**
‘болка, грчеви во желудникот’ **СМТР, ММТР**
син. kŕč v želodcu **син.** желудочна болка

kefalgija (cephalgía, lat.) **цефалгија**
‘многу чест симптом кај разни болести на главата или на други системи и органи’ **СМТР, ММТР**
син. главоболка, болка во главата, главоболие

lumbalgija (lumbalgía, lat.) **лумбалгија**
‘болка во пределот на крстот, која се ограничува на тој дел и не иридира кон нозете’ **СМТР, ММТР**
син. болка во крстот, крстоболка

neuralgija, neuralgija (neuralgía, lat.) **невралгија**
‘остра, пароксизмална болка по должината на еден или на повеќе нерви’ **СМТР, ММТР**
син. neuralgična bolečina **син.** нервна болка

otalgija, otalgija (otalgía, lat.) **оталгија**
‘болка во увото, болка која не е обусловена од заболување на слушниот орган, туку од надразливоста на околината, односно како знак на психичко растројство’ **СМТР, ММТР**
син. bolečina v ušesu
син. болка во увото, ушна болка

pleuralgija (pleuralgía, lat.) **плевралгија**
‘болка во или на страната на градниот кош’ **СМТР, ММТР**
син. болка во градниот кош

alternácija, alternácija (alternatio, lat.) **алтернација**
‘редовно разменување на две појавни форми, втора можност’ **СМТР, ММТР**
син. втора можност

alvéol (alvéolus, lat.) **алвеола**
‘творба во вид на меурче или чашка, шуплинка’ **СМТР, ММТР**
син. mešička **син.** меурче, чашка, шуплина

alvéol pljučni (alvéolus pulmonális, lat.)
алвеола (белодробна)
‘малечки меурчиња со коишто завршуваат разгранувањата на бронхиите (душниците)’ **СМТР, ММТР**
син. белодробни меурчиња

amavróza, amavroza (amaurosis, lat.) **амавроза**
‘слепило од централно потекло без објективен очен наод’ **СМТР, ММТР**
син. слепило

ambliopija, ambliopija (amblyopía, lat.)

амблиопија

‘ослабување на видот без објективен наод на очите’ СМТР, ММТР

син. слаб вид

amenoreja, amenoreja (amenorrhoea, lat.)

аменореја

‘немање на менструација во годините и во времето кога нормално би требало да е присутна’ СМТР, ММТР

син. недостаток на менструација

ametropija, ametropija (ametropía, lat.) **аметропија**

‘аномалија на рефракцијата при што постои несоваѓање на должината на оптичката оска и силата на прекршувачкиот апарат на окото’ СМТР, ММТР

amilaza (amilaza, lat.) **амилаза**

‘фермент кој врши хидролитско распаѓање на гликогенот’ СМТР, ММТР

amnezija, amnezija (amnesia, lat.) **амнезија**

‘делумно или целосно губење на паметот, во потесна смисла празнина во спомените, опаѓање на памтењето на спомените како последица на заболување’ СМТР, ММТР

син. несеќавање, заборав, заборавеност, губење на меморијата

retrogradna amnezija (retrograda amnesia, lat.)

(ретроградна) амнезија

‘делумно или целосно губење на памтењето на настаните пред почетокот на заболувањето или губењето на свеста’ СМТР, ММТР

син. ретроградно несеќавање

amnij, amnij (amnion, lat.) **амнион**

‘внатрешна обвивка на фетусот, шуплината меѓу амнионот и плодот исполнета со амнионска течност’ СМТР, ММТР

sin. амнијска овојница, плодник

син. внатрешна обвивка на плодот, плодничка

amorfen, amorfen (amorphus, lat.) **аморфен**

‘кој нема одреден облик’ СМТР, ММТР

sin. brezobličen, neizoblikovan

син. безобличен, бесформен

amocija (amotio, lat.) **амоција**

‘отстранување, отсекување на мрежница’ СМТР, ММТР

син. отстранување на мрежница, отсекување на мрежница

ablacija (ablatio, lat.) **аблација**

‘отстранување на некој дел или орган од телото’ СМТР, ММТР

син. отстранување

amputacija, amputacija (amputatio, lat.)

ампутација

‘хируршко отстранување на некој дел од телото, а особено на екстремитетите помеѓу два зглоба’ СМТР, ММТР

син. отсекување, отстранување

anacidnost, anacidnost (anaciditas, lat.) **анацидност**

‘непостоење на слободна солна киселина во желудочниот сок поради неизлачување од желудочните клетки’ СМТР, ММТР

син. недостаток на солна киселина во

желудочниот сок

anemija, anemija (anaemia, lat.) **анемија**

‘смалување на количеството на еритроцити и содржината на хемоглобинот во единица волумен крв’ СМТР, ММТР

sin. slabokrvnost

син. малокрвност, слабокрвност

anestezija, anestezija (anaesthesia, lat.)
анестезија

1. 'загуба на осетливоста на одреден дел од телото како последица на некои болести на нервниот систем' **СМТР, ММТР**

2. 'губење на осетливоста како последица од дејството на анестетичките лекарствени средства' **СМТР, ММТР**

син. неосетливост, нечувствителност, опојка

anestétik (едн.) (anaesthetica, lat.)
анестетични средства (мн.)

'лекарствени средства кои ја отстрануваат надразливоста на крајните апарати на сетилните нерви и ја блокираат спроводливоста на импулсите по нервните влакна' **СМТР, ММТР**

син. анестетични лекарствени средства

anakúza (anakúsis, lat.) **анакузија**
'полна загуба на слухот' **СМТР, ММТР**

sin. gluhost **син.** глувост

analéptik, analeptika (едн.) (analéptica, lat.)
аналептични средства (мн.)

1. 'средства кои оживуваат и ја повраќаат силата на организмот' **СМТР, ММТР**

2. 'лекарства за возбуждавање на вегетативните центри за дишење и кардиоваскуларните центри' **СМТР, ММТР**

син. средства за оживување

analgezija, analgezija (analgesia, lat.) **аналгезија**
'отстранување или губење на осетот за болка' **СМТР, ММТР**

син. неосетливост, нечувствителност, безболност, мртвост

analgétik, analgetik (едн.) (analgéticum, lat.)
аналгетични средства (мн.)

'средства за смалување на болката' **СМТР, ММТР**

син. средство против болка, лек против болка

analogija, analogija (analogia, lat.) **аналогија**

1. 'сличност, усогласеност во одредени црти или врски' **СМТР, ММТР**

2. 'сличност по форма или функција, а не по потекло или развој' **СМТР, ММТР**

син. сличност, сродност, усогласеност

analíza, analiza (analysis, lat.) **анализа**
'повторно разгледување, разлагање на една сложена целина на составните делови' **СМТР, ММТР**

син. разгледување, разлагање, оценка

anamnéza, anamneza (anamnesis, lat.) **анамнеза**

1. 'предисторијата на една болест' **СМТР, ММТР**

2. 'способност за сеќавање, за спомнување' **СМТР, ММТР**

anafilaksija (anaphylaxia, lat.) **анафилаксија**

'преосетливост на организмот кон материите внесени во него' **СМТР, ММТР**

син. преосетливост

anasárka, anasarka (anasarca, lat.) **анасарка**
1. 'водена болест во клеточното ткиво' **СМТР, ММТР**

2. 'оток на поткожното ткиво на целото тело' **СМТР, ММТР**

sin. vodeničnost **син.** воденка

anastomoza (anastomosis, lat.) **анастомоза**
'спојница меѓу два сада (крвни или лимфни), два нерва или мускули, два канала или два шупливи органи' **СМТР, ММТР**

син. спојница

anatomija, anatomija (anatomia, lat.) **анатомија**
'наука за составот и градбата на човечкото тело' **СМТР, ММТР**

син. наука за човечкото тело

anatoksín (anatoxinum, lat.) **анатоксин**
‘токсин кој со симултано дејство на формалдехид и зголемена температура ја изгубил својата токсичност, но ги задржал своите антигени способности, антоксинот има практична примена во вакцинацијата против тетанус’ **СМТР, ММТР**
син. заштитна вакцина

androgén (едн.) (androgéni [hormoni], lat.)
андрогени (мн.)
‘материи кои имаат биолошко дејство како машкиот полов хормон (тестостерон или андростерон)’ **СМТР, ММТР**

androgínija (androgynía, lat.) **андрогинија**
‘женски особини кај мажот’ **СМТР, ММТР**
син. женскост

anencefal, anencefal (anencéphalus, lat.)
аненцефалус
1. ‘изрод без мозок’ **СМТР, ММТР**
2. ‘прв дел од сложенка што се наносува на (одлив на мозокот)’ **ММТР**
син. изрод без мозок, безмозочник, жабоглавец

anevrízma, anevrizma (aneurýsma, lat.) **аневризма**
‘ограничено или дифузно проширување на артеријата, пулсирачка надуеност на артерискиот ѕид’ **СМТР, ММТР**
син. вретенеста, локална, испакната артерија

ángiektazija, angiektazija (angiektasía, lat.)
ангиектазија
‘дилатација (проширување) на крвен сад’ **СМТР, ММТР**
син. проширување на крвен сад

limfangiektazija, limfangiektazija
(lymphangiektasiae, lat.) **лимфангиектазија**
‘дефинитивно проширување на лимфните садови или делови од лимфен сад’ **СМТР, ММТР**
син. проширување на лимфен сад, проширен лимфен сад

teleangiektazija, teleangiektazija
(teleangiektasiae, lat.) **телеангиектазија**
‘проширување на капиларите и на ситните артерии коишто формираат разни видови ангиоми’ **СМТР, ММТР**

angína (angina, lat.) **ангина**
1. ‘акутно воспаление на крајниците, на непцето и на соседните мукозни мембрани’ **СМТР, ММТР**
2. ‘спазматична, стегачка или задушувачка болка’ **СМТР**
3. ‘неспецифично инфективно воспаление на лимфниот сад во голтникот, главно на непчените крајници (грлицы)’ **ММТР**

angína pectoris (angina pectoris, lat.)
ангина (пекторална)
‘синдром кој се состои од напад на болки во пределот на градната коска и на срцето’ **СМТР, ММТР**
син. градна ангина, срцев спазам, срцев грч

arteriografija (arteriographia, lat.) **артериографија**
1. ‘изработка на кривата на артерискиот пулс’ **СМТР, ММТР**
2. ‘радиографија на артериите’ **СМТР, ММТР**

angiologija, angiologija (angiología, lat.)
ангиологија
‘наука за системот за крвоток кој го сочинуваат срцето, артериите, капиларите, вените и лимфните садови’ **СМТР, ММТР**
син. наука за системот за крвоток

angióm (angióma, lat.) **ангиом**
‘бениген тумор составен од лимфни (лимфангиом) или крвни садови (хемангиом) или истовремено од лимфни и од крвни садови (лимфангиохемангиом)’ СМТР, ММТР
син. бениген, васкуларен тумор

hemangióm, hemangiom (haemangióma, lat.)
хемангиом

1. ‘печурковидна, бенигна творба од проширени крвни садови со локализација на кожата или на лигавиците’ СМТР, ММТР

2. ‘кавернозен хемангиом, тумор составен од крвни садови исполнети со венска крв со локализација во црниот дроб, сплинката, кожата и на јазикот’ СМТР, ММТР

син. кавернозен хемангиом, васкуларен тумор

ànizocitóza, anizocitoza (anisocytósis, lat.)
анизоцитоза

‘нееднаква големина на црвените крвни зрнца’ СМТР, ММТР

ànizokoríja, anizokorija (anisokoría, lat.)
анизокорија

‘нееднаквост на зениците’ СМТР, ММТР

син. нееднаквост на зениците

ankilóza, ankiлоza (ankylósis, lat.) **анкилоза**

‘неприродна неподвижност и крутост на зглобовите поради сраснување на зглобните површини на коските, на зглобните ‘рскавици или на контрактурите на лигаментите и на тетивите’ СМТР, ММТР

син. otrdelost sklepa

син. тврд зглоб, крут зглоб

ankilostomiаza (ankylostomíаza, lat.)
анкилостомијаза

‘заболување предизвикано од паразитот Ancylostoma duodenale’ СМТР, ММТР

син. рударска глиставост

anomalíja, anomalija (anomalía, lat.) **аномалија**
‘ненормалност во градбата или во функцијата на органите поради неправилен развој’ СМТР, ММТР

син. неправилност во градбата

anonímen (anónymus, lat.) **анонимен**
‘безимен, непознат, неименуван’ СМТР, ММТР

син. безимен, непознат, неименуван

anófeles (anópheles, lat.) **анофел**
‘комарец кој ја пренесува маларијата (само женскиот)’ СМТР, ММТР

син. komar mrzličar

син. маларичен комарец

ànoftalmíja (anophthalmía, lat.) **анофталмија**
‘недостиг на едно или на двете очи’ СМТР, ММТР

син. од раѓање без очи

anopsíja, anopsija (anopsía, lat.) **анопсија**
‘губење на видот, слепило со едното око не поради заболување на ретината, туку од други причини’ СМТР, ММТР

син. губење на видот, слепило со едното око, слепило

anorhíja, anorhija (anorchía, lat.) **анорхија**
‘вроден недостаток на семеник’ СМТР, ММТР

син. вроден недостаток на семеник

anoreksíja (anorexía, lat.) **анорексија**
‘немање желба за јадење’ СМТР, ММТР

син. inapetenca, neješčnost

син. без апетит, без желба за јадење

antrakóza, antrakoza (anthracósis, lat.) **антракоза**
‘наслаги од честички на јаглен во ткивата’ СМТР, ММТР

anozmija, anozmija (anosmia, lat.) **аносмија**
‘губење на сетилото за мирис’ **СМТР, ММТР**
sin. nemožnost vohanja

син. безмирисен

anoksemija, anoksemija (anoxaemia, lat.)
аноксемија

‘смалување на кислород во крвта’ **СМТР, ММТР**

син. недостаток на кислород во крвта

antebráhij, antebrahij (antebrachium, lat.)
антебрахиум

‘дел од раката од лактот до китката’ **СМТР, ММТР**

sin. podlaket

син. подлактица

antefléksija, antefleksija (anteflexio, lat.)

антефлексија

‘виткање или свиткување на дел од телото кон напред’ **СМТР, ММТР**

син. свитканост напред, свиткување напред

ántraks, antraks (ánthrax, lat.) **антракс**

‘заразна болест на домашните животни која се префрла на човекот (како пришт, злочест оток, белодробно или цревно заболување) предизвикана од антраксен бацил’ **СМТР, ММТР**

sin. črni prišč, vranični prisad

син. заразен пришт, црн пришт, устрел, злочест оток

antevêrzija, anteverzija (anteversus, lat.)
антеверзија

‘наваленост, наклонетост напред’ **СМТР, ММТР**

sin. nagnjenost naprej

син. наваленост напред, наклонетост напред

antihelminik, ántihelminik (едн.)
(anthelmintium, lat.)

антхелминични средства (мн.)

‘противглистни лекарствени средства коишто предизвикуваат истерување на цревните паразити и цревните глисти надвор’ **СМТР, ММТР**

син. противглистни лекарствени средства, средства против цревни паразити, средства против цревни глисти

antibiótik (едн.) (antibioticum, lat.)

антибиотици (мн.)

‘материи издвоени од габи, бактерии и растенија или добиени од животински ткива, коишто ја притискаат животната дејност (растењето и размножувањето) на микроорганизмите, дури и убиваат некои од нив’ **СМТР, ММТР**

ántikonvulzív (едн.) (anticonvulsivum, lat.)

антиконвулзивни средства (мн.)

‘лекарствени средства против грчеви’ **СМТР, ММТР**

син. противконвулзивни лекарствени средства

ántidiaróik (едн.) (antidiarrhóicum, lat.)

антидијареици (мн.)

‘лекарства против дијареја’ **СМТР, ММТР**

син. противдијареични лекарствени средства

antidót, antidot (едн.) (antidótum, lat.)

антидоти (мн.)

‘средства за неутрализирање или отстранување на отрови од организмот со посредство на адсорпција или хемиско врзување’ **СМТР, ММТР**

син. противотров, противсредство

antigén (antigenum, lat.) **антиген**

‘тело кое е способно да предизвика создавање на противтела во крвта кои реагираат посебно’ **СМТР, ММТР**

antihistamínik, antihistaminik (едн.)
(antihistamínicum, lat.) **антихистаминици** (мн.)
'лекарства кои го потискаат дејството на
хистаминаот' **СМТР, ММТР**

син. противхистамински лекарствени средства

antiperistáltika (antiperistáltika, lat.)
антиперисталтика

'перисталтика која се одвива во спротивна
насока' **СМТР, ММТР**

син. обратна перисталтика

antiflogístik, antiflogistik (едн.)
(antiphlogísticum, lat.) **антифлогистици** (мн.)

'лекарства против локално воспаление' **СМТР,
ММТР**

син. противвоспалителни лекарствени средства

antipirétik, antipiretik (едн.) (antipyreticum, lat.)
антипиретици (мн.)

'средства кои ја смалуваат температурата'
СМТР, ММТР

син. противтемпературни лекарствени средства

antirevmátik, antirevmatik (едн.)
(antirheumáticum, lat.) **антиревматици** (мн.)

'противревматични лекарствени средства'
СМТР, ММТР

син. противревматици, противревматични
лекарствени средства

antiséptik, antiseptik (едн.) (antisépticum, lat.)
антисептици (мн.)

'антисептични материи способни да ја сузбијат
инфекцијата на кожата на телесните шуплини и
на раните' **СМТР, ММТР**

син. обеззаразувачи, обеззаразувачки
лекарствени средства, средство за дезинфекција

ántispazmódik, antispazmodik (едн.)
(antispasmódicum, lat.) **антиспазмодици** (мн.)

1. 'лекарствени средства против спазми на
глатката мускулатура' **СМТР, ММТР**

2. 'лекарства против грчеви' **СМТР, ММТР**

син. спазмолитични лекарствени средства,
лекарства против грчеви

antitoksín (едн.) (antitoxinum, lat.)
антитоксини (мн.)

'специфични имуни противтела коишто се
создаваат во организмот под дејство на
токсините со задача да го неутрализираат
токсичното (отровно) дејство на токсини'

СМТР, ММТР

син. противотров, серум

antropologíja, antropologija (anthropología, lat.)
антропологија

'наука за човекот, наука којашто го изучува
човекот во неговиот еволуционен развој'

СМТР, ММТР

син. наука за човекот

anuríja, anurija (anuría, lat.) **анурија**

'состојба при која не се чува никаква урина во
мочниот меур како последица на заболувања
(бубрежни, кардиоваскуларни, запушување на
уретерот)' **СМТР, ММТР**

син. неможност за создавање на урина

ánus (ánus, lat.) **анус**

'заднопрооден отвор со кој завршува дебелото
црево' **СМТР, ММТР**

sin. analna odprtina

син. заднопрооден отвор, анален отвор

análen (anális, lat.) **анален**

'кој се однесува на анусот (задниковиот,
аналниот отвор)' **СМТР, ММТР**

sin. zadnjikov **син.** газен, задников

ánus preternaturalni (ánus praeternaturalis, lat.)
анус (неприроден)

‘неприроден заднопрооден отвор создаден
вештачки за исфрлање на гасовите и на изметот’
СМТР, ММТР

син. неприроден отвор, вештачки анус (отвор)

aórta abdominalna (aórta abdominális, lat.)
аорта (абдоминална)

‘дел на аортата од дијафрагмата надолу, дел од
аортата во абдоминалната празнина’ **СМТР,**
ММТР

син. стомачна аорта, трбушна аорта

aórta ascendentna (aórta ascéndens, lat.)
аорта (наугорна)

‘наугорниот дел од аортата’ **СМТР, ММТР**

син. наугорна, голема, тесна одводница

aórta torakalna (aórta thoracális, lat.)
аорта (торакална)

‘дел на аортата од нејзиниот почеток до
дијафрагмата’ **СМТР, ММТР**

син. градна аорта

apatija (apathía, lat.) **апатија**

‘состојба на рамнодушност, емоционално
отсуство, парализа на емоциите’ **СМТР, ММТР**

син. otopelost

син. емоционално отсуство, парализа на
емоциите, бесчувствителност

apersija, аперсија (apersía, lat.) **апепсија**

‘недостаток на функцијата за варење’

син. слабо варење, неварење

aperitiv (едн.) (aperitívum, lat.) **аперитиви** (мн.)

‘средства за отворање на апетит’ **СМТР, ММТР**

син. средства за апетит, апетитни средства

afagija (aphagía, lat.) **афагија**

‘неспособност да се проголта залакот поради
органиски или психолошки причини’ **СМТР,**
ММТР

син. неспособност за голтање, неможност за
голтање

afakija, афакија (aphakía, lat.) **афакија**

‘недостаток на очната леќа’ **СМТР, ММТР**

син. око без леќа, недостаток на очната леќа

afazija, афазија (aphasía, lat.) **афазија**

‘растројство во говорењето како последица на
оштетување на главниот мозок’ **СМТР, ММТР**

afonija, афонија (aphonía, lat.) **афонија**

‘губење на гласот, неспособност да се говори со
звучен глас при зачувано шепотење’ **СМТР,**
ММТР

син. izguba glasu

син. безгласност, губење на гласот, без глас

afrazija (aphrasía, lat.) **афразија**

‘неспособност за точно употребување на
зборовите’ **СМТР, ММТР**

afrodizija, афродизија (aphrodisía, lat.) **афродизија**

‘прекумерен полов нагон’ **СМТР, ММТР**

син. прекумерен сексуален нагон, прекумерен
полов нагон

afrodiziak (едн.) (aphrodisíacum, lat.)

афродизијаци (мн.)

‘лекарствени средства за зголемување на
половиот нагон’ **СМТР, ММТР**

син. сексуално средство, полово средство

áfta (áphthae, lat.) **афта**

‘бели меурчиња по лигавицата на устата коишто
пукаат и оставаат мали ерозии во жолтеникав
налеп’ **СМТР, ММТР**

син. осип (габи) во устата, млечничка

apikálen, apikalen (apicális, lat.) **апикален**
‘кој припаѓа или е поставен на некој врв’ **СМТР, ММТР**

син. врвен, горен

apikolíza, apikoliza (apicolýsis, lat.) **апиколиза**
‘ослободување на белодробните врвови од сраснатините’ **СМТР, ММТР**

aplazíja (aplasía, lat.) **аплазија**
‘недоволна развиеност на ткивата и органите, закржлавеност поради разни нарушувања во развојот’ **СМТР, ММТР**

син. закржлавеност, неразвиеност

apnêja (árnoë, lat.) **апнеја**
‘привремен застој на дишењето поради немање потреба за дишење’ **СМТР, ММТР**

син. респираторна пауза

aronevróza (aroneurósis, lat.) **апоневроза**
‘плоско широко сувожиле како обвивка на мускулите, сувожилна растеглица, сувожилна лисница (ќесе)’ **СМТР, ММТР**

син. сувожилно ќесе, сувожилна растеглица (ќесе), сувожиле

arofíza, arofiza (arophýsis, lat.) **апофиза**
‘издаденост на коската како неразвоен нејзин дел’ **СМТР, ММТР**

син. коскен продолжеток, коскен израсток

aropleksíja, aropleksija (apoplexía, lat.) **апоплексја**

‘одненадеж или мошне брзо настапено прекинување на дејноста на големиот мозок или на неговите одделни делови како последица на акутно оштетување на крвната циркулација, придружено со загуба на свеста и со појава на парализи по телото’ **СМТР, ММТР**

син. мозочна капка, мозочен удар

apendektomíja (appendektomía, lat.) **апендектомија**

‘оперативно отстранување на апендиксот (висулата – слепото црево)’ **СМТР, ММТР**

син. оперативно отстранување на апендиксот, оперативно отстранување на висулата, оперативно отстранување на слепото црево

apéndiks (appéndix, lat.) **апендикс**
‘додаден орган како црвовиден израсток на слепото црево’ **СМТР, ММТР**

син. додаток, црвовиден израсток на слепото црево, црвовидна висулка

apendicítis (appendicítis, lat.) **апендицит**
‘воспаление на црвовидната висулка, воспаление на слепото црево’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на слепото црево

aplikácija (applicátio, lat.) **апликација**
‘применување, употребување, давање’ **СМТР, ММТР**

син. применување, употребување, давање

apozícija, apozicija (apposítio, lat.) **апозиција**
‘вглавување, поставување, насадување’ **СМТР, ММТР**

син. вглавување, поставување, насадување

arahnoídea (arachnoidéa, lat.) **арахноидеја**
‘пајажинеста обвивка на големиот и на ’рбетниот мозок’ **СМТР, ММТР**

син. рајчевница **син.** пајажинеста мозочна обвивка

arahnoidítis (arachnoidítis, lat.) **арахноидит**
‘воспаление на пајажинестата мозочна обвивка, особено на ’рбетниот мозок’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на мозочната обвивка

aréola dojke (aréola mammae, lat.) **ареола на дојка**
‘кружно пигментирана кожа околу дојкината брадавица’ **СМТР, ММТР**

син. околуцицкино крукче, брадавичен круг на дојка

aróma (aróma, lat.) **арома**
‘пријатен мирис, мирис или вкус на растенија кои содржат многу ароматични материи’ **СМТР**, **ММТР**

син. пријатен мирис, мирис

arrector (arrector, lat.) **аректор**
‘мускул кој ги исправа, кој ги подигнува, односно наежува и накострешува влакната на телото’ **СМТР**, **ММТР**

син. мускул кострешник, мускул наежувач

aritmija, aritmija (arhythmia, lat.) **аритмија**
‘неправилна работа на срцето, работа на срцето со неправилен ритам’ **СМТР**, **ММТР**

син. нарушување на срцевиот ритам, неправилност во срцевиот ритам

arozija, arozija (arrosio, lat.) **арозија**
‘нагризување, подјадување, разјадување (пример: на сидот од крвен сад од соседен воспалителен процес или на коска од аневризма)’ **СМТР**, **ММТР**

син. нагризување, подјадување, разјадување

artefákt, artefakt (artefactum, lat.) **артефакт**
‘вештачки продукт којшто се појавува при некои испитувања како техничка грешка’ **СМТР**, **ММТР**

син. вештачка творба

artêrfja, arterija (artéria, lat.) **артерија**
‘крвен сад по кој крвта тече од срцето или од периферијата’ **СМТР**, **ММТР**

sin. odvodnica, utripalnica

син. крводоводница, доводница

arteriítis (arteriítis, lat.) **артерит**
‘воспаление на слоевите од сидот на артеријата’ **СМТР**, **ММТР**

sin. vnetje arterije

син. воспаление на крводоводницата, воспаление на доводницата, воспаление на артеријата

arteriográm, arteriogram (arteriográmma, lat.) **артериограм**

1. ‘пулсна крива’ **СМТР**, **ММТР**

2. ‘рендгенска слика на артерија’ **СМТР**, **ММТР**

artrítis, arthritis (arthritis, lat.) **артрит**
‘воспаление на зглоб’ **СМТР**, **ММТР**

sin. vnetje sklepa **син.** воспаление на зглоб

artrodéza, artrodeza (arthrodésis, lat.) **артродеза**
‘создавање на анкилоза по оперативен пат’ **СМТР**, **ММТР**

син. оперативно зацврстување на зглоб

artrografija, artrografija (arthrographía, lat.) **артрографија**

‘рендгенско снимање на зглоб по претходно полнење на зглобот со контрастно средство’ **СМТР**, **ММТР**

artróza, artroza (arthrosis, lat.) **артроза**
‘дегенеративни творби на зглобовите поради внатрешни и надворешни причини (старост, повреди)’ **СМТР**, **ММТР**

sin. degenerativni revatizem

син. дегенеративен ревматизам

artikulácija (articulatio, lat.) **артикулација**

1. ‘зглоб’ **СМТР**

2. ‘создавање гласови и говор со органите за говор’ **СМТР**

3. ‘место на кое коските доѓаат во допир’ **ММТР**

artificiálen, artificialen (artificiális, lat.) **артифицијален**
‘создаден вештачки’ СМТР, ММТР
син. вештачки, неприроден

ascítes, ascites (ascítes, lat.) **асцит**
‘насобирање на течност во трбушната шуплина (мевот)’ СМТР, ММТР
син. trebušna vodenica **син.** трбушна воденица

asépsa, asepsa (asépsis, lat.) **асепса**
1. ‘состојба во која нема живи микроорганизми’ СМТР, ММТР
2. ‘во хирургијата: метод за лекување на рани и за извршување на операции во состојба без микроорганизми’ СМТР, ММТР
син. brezkužnost **син.** операциска стерилност

asomníja, asomnija (asomnía, lat.) **асомнија**
‘бессоница’ СМТР, ММТР
син. несоница, бессоница

aspekt (aspéctus, lat.) **аспект**
‘поглед, видик, становиште, надворешен изглед’ СМТР, ММТР
син. поглед, видик, становиште, надворешен изглед

asfiksija, asfiksija (asphyxía, lat.) **асфиксија**
‘тешко нарушување на дишењето и на крвната циркулација до целосен застој поради немање на кислород’ СМТР, ММТР
син. задушување, несвесност, недишење

aspirácija, aspiracija (aspirátio, lat.) **аспирација**
1. ‘продирање на течни или на тврди материи во трахејата или во бронхиите при вдишување’ СМТР, ММТР
2. ‘исшмукување на течности од телесните шуплини и од цевчестите органи’ СМТР, ММТР
син. шмукање

asanácija, asanacija (assanátio, lat.) **асанаџија**
‘подобрување на санитарните услови, санирање, оздравување’ СМТР, ММТР
син. sanacija

син. санирање, оздравување, обновување

asimilácija, asimilacija (assimilátio, lat.) **асимилаџија**

‘претворање на хранливите материи во живи составки на клетката’ СМТР, ММТР

astenija, astenija (asthenía, lat.) **астенија**
‘општа телесна и мускулна слабост, немање сила, состојба на премаленост’ СМТР, ММТР
син. слабост, бессилност

astigmatizem, astigmatizem (astigmatismus, lat.) **астигматизам**

‘рефракционо нарушување на видот при коешто зраците кои паѓаат во окото не се соединуваат во една точка на ретината’ СМТР, ММТР
син. безжаришност

atavizem, atavizem (atavismus, lat.) **атавизам**
‘појава на особеностите кај дадено лице, кои не постојат кај неговите родители, но се забележани кај неговите поблиски или подалечни предци’ СМТР, ММТР

ataksija, ataksija (ataxía, lat.) **атаксија**
‘нарушувања на координацијата на движењата на мускулите при зачувана мускулна маса’ СМТР, ММТР

atelektáza, atelektaza (atelectásis, lat.) **ателектаза**
‘состојба на белиот дроб или на дел од него при која белодробните алвеоли не содржат или содржат многу мало количество воздух, а сидовите им се прилепени’ СМТР, ММТР
син. kolaps pljuč

син. белодробен колапс

ateróm, aterom (atheróma, lat.) **атером**
‘ретенциона циста на лојна жлезда како
последица на зачепување на изводниот канал’
СМТР, ММТР

artérioskleróza, arterioskleroza

(artherosclerósis, lat.) **артериосклероза**
‘стврднување на артерискиот ѕид, стврднување
на артериите со загуба на еластичноста на ѕидот’
СМТР, ММТР

ateromatóza (atheromatósis, lat.) **атероматоза**
‘размекнување на артерискиот ѕид како
последица на хијалинската или на масната
дегенерација поради што по артерискиот ѕид се
создаваат делови исполнети со маса слична на
каша, на кои доаѓа и до стеснување на луменот
на крвните садови’ **СМТР, ММТР**

син. омекнување на артерискиот ѕид

átlas, atlas (átlas, lat.) **атлас**
‘првиот вратен прешлен’ **СМТР, ММТР**
син. првиот вратен прешлен

atoníja, atonija (atonía, lat.) **атонија**
‘ослабен тонус, ослабување на напрегнатата
еластичност и возбуденост на ткивата и на
органиите’ **СМТР, ММТР**

син. flacidnost, mlahavost, ohlapnost

син. разлабавеност, отпуштеност, ослабен тонус

atrezija, atrezija (atresía, lat.) **атрезиа**
1. ‘целосна или делумна зачепеност на отвор’
СМТР, ММТР

2. ‘вродено непостоење на некој природен отвор
(уста, задник), ретко стекната мана како
последица на срастување (облитерација)’ **СМТР,
ММТР**

син. целосна или делумна зачепеност на отвор,
затнатост

átrij, atrij (átrium, lat.) **атриум**
‘трем, претсостојба, преткомора’ **СМТР, ММТР**
син. преткомора, претсостојба, трем

atrofija, atrofija (atrophía, lat.) **атрофија**

1. ‘намалување на обемот и на размерите на
клетките, ткивата и на органите како последица
на општи или на месни нарушувања во
хранењето’ **СМТР, ММТР**

2. ‘силно ослабување како последица на
недоволна или на некавалитетна храна, тешки
заболувања и друго’ **СМТР, ММТР**

син. usihanje

син. упад, сувост, одливање, намалување на
органи и на клетки

átipičen, atipičen (atýpicus, lat.) **атипичен**
‘кој е издвоен од нормалната форма или тип’
СМТР, ММТР

син. netipičen

син. нетипичен, необичен, незабележителен

avdiográm, avdiogram (audiográmma, lat.)
аудиограм

‘графички приказ на испитување на слухот’
СМТР, ММТР

auditus (audítus, lat.) **слух**

‘способност за слушање’ **СМТР, ММТР**

син. sluh

син. слух

avrikula, avrikula (aurícula, lat.) **аурикула**

1. ‘ушка, ушна школка’ **СМТР, ММТР**

2. ‘приврзок на левиот атриум на срцето, срцева
ушка’ **СМТР, ММТР**

син. uhelj

син. ушка, ушна школка, срцева ушка

auris (áuris, lat.) **уво**

‘орган за слух кој се состои од три дела,
надворешно, средно и внатрешно уво’ **СМТР,
ММТР**

sin. uho **син.** орган за слух

avskultácija, avskultacija (auscultatio, lat.)

аускултација

‘слушање на звуците коишто настануваат во разни органи (срце, бели дробови, црева)’ **СМТР, ММТР**

ММТР

sin. osluškovanjej

син. прислушување, ослушување

ávtohipnóza (autohypnósis, lat.) **автохипноза**

‘хипноза за автосугестија, самоуспивање’

СМТР, ММТР

син. самозаспивање, самоуспивање

ávtoinfékcija (autoinféctio, lat.) **автоинфекција**

‘самозарадување со сопствената виртуелна бактеријална флора, непатогена при обични услови’ **СМТР, ММТР**

ávtointoksikácija (autointoxicátio, lat.)

автоинтоксикација

‘самотруење со создадените токсини во сопствениот организам поради нарушениот метаболизам на материите’ **СМТР, ММТР**

sin. samozastrupitev **син.** самотруење

avtokláv (autokláv, lat.) **автоклава**

‘апарат за стерилизација со пара под притисок’

СМТР, ММТР

avtopsija, avtopsija (autopsia, lat.) **автопсија**

‘испитување на труп (на внатрешните органи на трупот) за потврдување на причината на смртта’

СМТР, ММТР

sin. obdukcija

син. отворање на труп, обдукција, секција

ávtotransfuzija, ávtotransfúziya (autotransfúsió, lat.)

автотрансфузија

‘самовлевање на крв од периферијата кон внатрешните органи при голема загуба на крв’

СМТР, ММТР

sin. intraoperativna reinfuzija

син. самовлевање на крв

ávtovakcina, avtovakcina (autovaccina, lat.)

автовакцина

‘вакцина направена од патогени микроорганизми присутни кај самиот болен на кого таа ќе му се примени’ **СМТР, ММТР**

sin. avtogená vakcina

син. вакцина, бактериска вакцина, автогена вакцина

ávitaminóza, avitaminoza (avitaminósis, lat.)

авитаминоза

‘заболување како резултат на недостиг на еден од повеќето витамини’ **СМТР, ММТР**

aksíla, aksila (axilla, lat.) **аксила**

‘просторот кој се наоѓа во аголот помеѓу рамото и градниот кош’ **СМТР, ММТР**

sin. pazduha **син.** мишка

aksiláren, aksilaren (axilláris, lat.) **аксиларен**

‘кој ѝ припаѓа на пазувата (мишката)’ **СМТР, ММТР**

azotemija (azotaemia, lat.) **азотемија**

‘зголемено присуство на азотни материи во крвта како последица од метаболизмот на белковините, најчесто при бубрежни заболувања или поради голема загуба на течности во организмот’ **СМТР, ММТР**

ázygos (ázygos, lat.) **азигос**

‘сам, поединечен’ **СМТР, ММТР**

син. непарен, сам, поединечен

alterácija, alteracija (alterátio, lat.) **алтерација**
‘менување на структурата на клетките, ткивата и органите проследено со нарушување на нивната животна дејност’ **СМТР, ММТР**

sin. sprememba **син.** промена

alopescija, alopecija (alopescia, lat.) **алопеција**
‘паѓање на влакната (на главата, на брадата, на веѓите и на другите делови на телото)’ **СМТР, ММТР**

sin. plešavost

син. косопасец, косопадница, ќелавост

alergija, alergija (allergia, lat.) **алергија**
‘изменета реактивност на организмот предизвикана од сензибилизација спрема повторното дејство на ист алерген’ **СМТР, ММТР**

sin. preobčutljivost

син. осетливост, преосетливост

alkaloíd (alkaloídi, lat.) **алкалоид**
‘органиска материја од растително потекло која содржи азот и има силно физиолошко дејство и алкохолен карактер’ **СМТР, ММТР**

alimentáren, alimentaren (alimentárius, lat.)
алиментарен

‘кој се однесува на храната или на хранењето’
СМТР, ММТР

син. хранителен, прехранбен, диетален

В – Б

bacil, bacíl (bacillus, lat.) **бацил**

1. ‘стапчест микроб, стапчеста бактерија’ **СМТР**

2. ‘стапче во очната леќа’ **СМТР**

3. ‘род на микроорганизми од фамилијата бацили’ **ММТР**

bakteriolíza (bacteriolýsis, lat.) **бактериолиза**

‘распаѓање на бактериите под дејство на специјални антитела – бактериолизини, како и под влијание на варење, смрзнување, киселини, жолчни соли, ензими и слично’ **СМТР, ММТР**

син. распаѓање на бактерии

baktêrija (bactérium, lat.) **бактерија**

1. ‘знак за сите микроби и патогени болести’
СМТР

2. ‘едноќелиски микроорганизми коишто не создаваат пори, а се со различна форма’ **ММТР**

balneologija, balneologija (balneología, lat.)
балнеологија

‘наука за бањите и нивното тераписко користење’ **СМТР, ММТР**

brada, bráda (bárba, lat.) **брада**

1. ‘издаденост на предната страна на долната вилица’ **СМТР, ММТР**

2. ‘влакната на лицето во пределот на долната вилица’ **СМТР, ММТР**

син. долниот дел од лицето, раст на влакната на образот

bifurkacija, bifurkacija (bifurcátio, lat.)
бифуркација

1. ‘место каде што една структура се разделува во две’ **СМТР, ММТР**

2. ‘место во душникот каде што се одделуваат левата и десната бронхија’ **ММТР**

син. разделување на два дела, расцеп

bilirubín (bilirubín, bilirubinum, lat.) **билирубин**
‘црвен жолчен пигмент на жолчката и на
жолчните камења во облик на калциумска сол’
СМТР, ММТР

син. жолчна боја

bioķemija (bioķemia, lat.) **биохемија**
‘наука која ги проучува хемиските процеси во
живата природа и виталните процеси во сите
живи организми’ **СМТР, ММТР**

biologija, biologija (biologija, lat.) **биологија**
‘наука за законите на животот на живите
организми и односите меѓу нив’ **СМТР, ММТР**

biopsija (biopsija, lat.) **биопсија**
‘микроскопско испитување на парченца од ткива
или од органи од живо тело за дијагностички
цели’ **СМТР, ММТР**

blastóm (blastóma, lat.) **бластом**
1. ‘збир на дегенерирани клетки на некои ткива’
СМТР

2. ‘тумор со независна локална експанзија и
растење’ **ММТР**

син. нова творба, вистинска нова творба

blenoreja (blenorhoea, lat.) **бленореја**
1. ‘гнојно воспаление на слузницата, особено на
окуларната конјуктива’ **СМТР**

2. ‘лачење на профузен секрет од слузни
површини, гонороеичен секрет од уретрата,
вагината, конјуктивата, (гонороеична офталмија)’
ММТР

blefaritis (blepharitis, lat.) **блефарит**
‘воспаление на очните клепки, главно на
лигавицата по работ од клепката’ **СМТР, ММТР**

син. vnetje veke

син. воспаление на очната клепка

blefarospazem (blepharospasmus, lat.)
блефароспазам

‘грч, спазам (најчесто тоничен) на околуочниот
мускул којшто причинува повеќе или помалку
комплетно затворање на клепките’ **СМТР,
ММТР**

син. грч на околуочниот мускул, спазам на
околуочниот мускул

botulizem, botulizem (botulismus, lat.) **ботулизам**
‘тешко алиментарно труење со месо
предизвикано од токсините на Bacillus Botulinus’
СМТР, ММТР

син. труење со расипано месо

nadleht (brachium, lat.) **брахиум**
‘горниот дел на раката од рамото до лактот’
СМТР, ММТР

син. nadlaket **син.** надлактица

bradikardija, bradikardija (bradycardia, lat.)
брадикардија

‘забавена работа на срцето под 60 удари во
минута’ **СМТР, ММТР**

син. бавно отчукување на срцето

brahialgija, brahialgija (brachialgia, lat.)
брахиалгија

‘болка во горниот дел на раката (мишката) од
невритно или од вазомоторно потекло’ **СМТР,
ММТР**

син. болка во мишката

bronhiektazija, bronhiektazija (bronchiektasie, lat.)
бронхиектазија

‘хронично проширување на бронхиите или
бронхиолите изразено со смрдлив здив или со
мукопулентни балгами (слуз)’ **СМТР, ММТР**

син. раширување на бронхиите

bronhografija (bronchographía, lat.) **бронхографија**
‘рендгенска слика на бронхиите и нивните
гранки и гранчиња со помош на внесена
контрастна материја во нив’ **СМТР, ММТР**
син. рендгенско сликање на бронхиите

bronhofonija (bronchophonia, lat.) **бронхофонија**
‘звучен тон добиен при аускултација кога
болниот зборува поради солидификација на
белиот дроб’ **СМТР, ММТР**

bronhopnevmonija, brónhopnevmonija
(bronchopneumonía, lat.) **бронхопневмонија**
‘воспаление на белодробното ткиво и на
бронхијалните гранки’ **СМТР, ММТР**
син. тип пневмонија, белодробна болест

bronhoskopija (bronchoskopia, lat.)
бронхоскопија
‘директно гледање на внатрешноста на
бронхиите со помош на бронхоскоп’ **СМТР,**
ММТР
син. ендоскопија на бронхиите

bronh (brónchus, lat.) **бронхија**
1. ‘цевка што снабдува воздух од душникот до
белите дробови’ **СМТР**
2. ‘една од гранките на душните патишта’ **ММТР**
син. душник

bubón (búbon, lat.) **бубон**
1. ‘воспалени и отечени лимфни јазли, обично во
препоните’ **СМТР**
2. ‘згоеност на слабинските жлезди’ **ММТР**
син. ницина (згустена крв во бедрата), воспалени
и отечени лимфни јазли

bulbus, búlbus (búlbus, lat.) **булбус**
‘тркалезно проширување на некој орган
(пример: булбус на дванаесетпалечно црево)’
СМТР, ММТР
sin. razširina **син.** испакнатост (главица)

bulimija, bulimíja (bulimía, lat.) **булимија**
‘болно, зголемено чувство на глад, зголемен
апетит’ **СМТР, ММТР**
син. ненаситност, алчност, зголемен апетит

búla (búlla, lat.) **була**
1. ‘меур, оток на област’ **СМТР**
2. ‘збир на дегенерирани клетки на некои ткива’
СМТР
3. ‘плик (плускавец) по кожата или по
лигавиците исполнет со течна содржина и со
големина како зрно грав до кокошкино јајце и
поголем’ **ММТР**
син. плик, плускавец, меур, тумор, нова творба

burza, búrza (bursa, lat.) **бурза**
‘кесе, торбичка исполнета со вискозна течност,
сместена во зоната на фрукцијата во ткивата’
СМТР, ММТР
sin. sluznik, vreća iz peritoneja
син. кесе, торбичка, служна вреќичка

С – Ц

cekum (cécum, caecum, coecum, lat.) **слепо црево**

‘дел од дебелото црево, долго 6 – 8 см, сместено во десната илеоцекална регија (десниот долен абдомен), а на него виси апендиксот’ **СМТР, ММТР**

sin. slepo črevo **син.** слепо црево

celica (célula, lat.) **клетка**

‘најмалата самостојна структура на живиот организам’ **СМТР, ММТР**

celulít (cellulítis, lat.) **целулит**

‘воспаление на растреситото сврзно ткиво (на кожата и под кожата, заедно со масното ткиво со крвните и со лимфните садови во тој предел)’ **СМТР, ММТР**

cerúmen (cerúmen, lat.) **церумен**

‘лоен чеп со тестеста конзистенција и восочна боја, којшто се јавува поради хиперсекреција на кожните жлезди во надворешниот ушен канал, што понекогаш наполно го затвора и го отежнува слушањето’ **СМТР, ММТР**

sin. ušesno maslo, ušesna smola

син. ушен чеп, лоен чеп, ушно масло

cêrviks (cêrvix, lat.) **цервикс**

‘врат – го поврзува долниот фронтален дел на главата и на трупот’ **СМТР, ММТР**

sin. vrat **син.** врат

cianoza, cianóza (cyanósis, lat.) **цијаноза**

‘модра дисколорација на кожата и на лигавицата поради зголемената концентрација на редуциран хемоглобин во крвта’ **СМТР, ММТР**

sin. modrikavost **син.** модрикавост

cirkulacija (circulátio, lat.) **циркулација**

‘регуларно движење во кружен ток (пр.: движењето на крвта во кардиоваскуларниот систем)’ **СМТР, ММТР**

sin. kroženje, obtok **син.** крвоток

ciroza, ciróza (cirrhósis, lat.) **цироза**

‘хронично интерстицијално воспалување на кој било орган’ **СМТР, ММТР**

cisterna (cisténa, lat.) **цистерна**

‘затворен, проширен, суборахноидален простор кој служи за собирање на одвишокот на ликвор’ **СМТР, ММТР**

син. резервоар во мозокот

citoplázma (citoplásma, lat.) **цитоплазма**

‘целокупната материја во клетката со исклучок на јадрото’ **СМТР, ММТР**

син. клеточна материја, клеточен прашок

ciliarnika (cyclítis, lat.) **циклит**

‘воспаление на цилиарното ткиво на окото’ **СМТР, ММТР**

cíkel, cíklus (cýclus, lat.) **цикал, циклус**

‘периодични повторувања на некои појави во исти временски интервали; серија од настани кои сочинуваат заокружена целина’ **СМТР, ММТР**

cista, císta (cystis, lat.) **циста**

‘секоја вреќа, нормална или патолошка, вреќа исполнета со течност или со полутврд материјал’ **СМТР, ММТР**

cistitis (cystítis, lat.) **цистит**

‘воспаление на мочниот меур’ **СМТР, ММТР**

cistopielitis (cystopyelítis, lat.) **цистопиелит**

‘истовремено воспаление на мочниот меур и на пиелонот (бубрежното леѓенче), кое настанува

со ширење на инфекцијата од мочниот меур кон бубрегот или обратно' **СМТР, ММТР**

cistoskopija, cistoskopija (cystoskopía, lat.)

цистоскопија

'директно гледање со оптична направа (цистоскоп) во внатрешноста на мочниот меур, којшто е исполнет со течност' **СМТР, ММТР**

citologija (cytología, lat.) **цитологија**

'научна гранка од биологијата која го проучува потеклото, морфологијата, физичко-хемиските особини и функцијата на клетките' **СМТР, ММТР**

син. наука за клетките

D–Д

dakriocistitis (dakryocystítis, lat.) **дакриоцистит**

'воспаление на солзната ќесичка' **СМТР, ММТР**

син. vnetje solznega mešička

син. воспаление на солзната ќесичка

dekstroskolioza (dextroscoliosis, lat.)

декстросколиоза

'искривување на 'рбетниот столб кон десно'

СМТР, ММТР

daktilogram (daktylográmma, lat.) **дактилограм**

'отпечаток на прстите' **СМТР, ММТР**

син. отпечаток на прстите

daktiloskopija (daktyloskopia, lat.) **дактилоскопија**

'испитување на отпечатоци на јаготките од прстите за идентификација на дадена личност'

СМТР, ММТР

daltonizem (daltonismus, lat.) **далтонизам**

'слепило за бои – вродено растројство кај човекот да не ги разликува боите, особено слепило за црвената боја' **СМТР, ММТР**

син. слепило за бои, слепило за црвената боја

debilnost (debilitas, lat.) **дебилност**

'застој во психичкиот развој на личноста со оглед на возраста, слабост' **СМТР, ММТР**

син. слабост

dekapitacija (decapitatio, lat.) **декапитација**

'отстранување на главата на фетусот за да се олесни породувањето' **СМТР, ММТР**

син. obglavljenje **син.** обезглавување

dekapsulacija (decapsulatio, lat.) **декапсулација**

'оперативно лупење или отстранување на обвивката на еден орган' **СМТР, ММТР**

dekókt (decóctum, lat.) **декокт**
‘издвојување (извлекување) на активните супстанции со помош на сварување, обично со вода’ **СМТР, ММТР**

dekompenzacija, dekompenzácija
(decompensátio, lat.) **декомпензација**
‘нарушена компензација – јасно намалување на функцијата и адаптацијата на еден орган’ **СМТР, ММТР**
sin. odproved
син. нарушена компензација, компензациско пореметување

dekompresija (decompréssio, lat.) **декомпресија**
‘ослободување на некој орган што бил под некаков патолошки притисок’ **СМТР, ММТР**

dekontaminácija (decontaminátio, lat.)
деконтаминација
‘отстранување или неутрализирање на отровен гас или други штетни материи од теренот, зградите, предметите, облеката и друго’ **СМТР, ММТР**

dekortikacija (decorticátio, lat.) **декортикација**
‘отстранување на кората на орган’ **СМТР, ММТР**

dekubitus (decúbitus, lat.) **декубит**
‘рана на телото настаната од долго лежење’ **СМТР, ММТР**
sin. razjeda zaradi pritiska
син. рана од лежење

dekurzus (decúrsus, lat.) **декурзус**
‘писмено регистрирање на текот на болеста, дневник за текот на болеста’ **СМТР, ММТР**
син. дневник за тек на болеста

defekacija, defekácija (defecátio, lat.) **дефекација**
‘природен акт на испуштање на фекални маси, празнење на дебелото црево’ **СМТР, ММТР**
sin. odvajanje
син. празнење на дебелото црево

defanza (defénsa musculaire, fr.)
дефанс (мускулен)
‘рефлекторно затегање на мускулите на сидот од абдоменот, акутен процес во абдоменот’ **СМТР, ММТР**

defleksija (defléxio, lat.) **дефлексија**
‘свиткување на некој дел или орган од телото’ **СМТР, ММТР**
син. свитканост

defloracija, deflorácija (deflorátio, lat.)
дефлорација
‘полов однос кај девица при кој доаѓа до раскинување на хименот, одземање на невиноста’ **СМТР, ММТР**
син. одземање на невиноста

deformacija, deformácija (deformátio, lat.)
деформација
‘вродено или стекнато отстапување на дел или на орган од телото од нормалната, природната форма’ **СМТР, ММТР**
син. изобличеност, изобличување

degeneracija, degenerácija (degenerátio, lat.)
дегенерација
‘патолошки промени во структурата или во хемискиот состав на едно ткиво или орган при што се намалува животната способност и функцијата’ **СМТР, ММТР**

dehiscenca (dehiscéntia, lat.) **дехиспенција**
‘попуштање на шев на рана или отворање на рабовите на претходно затворена рана’ **СМТР, ММТР**

син. отворање, режење, рез

dehidracija, dehidracija (dehydratio, lat.)

дехидрација

‘отстранување на вода од организмот, од органите или од ткивата’ **СМТР, ММТР**

син. отстранување на вода од организмот

delirij, delirij (delirium, lat.) **делириум**

1. ‘состојба на крајна ментална и моторна возбуденост’ **СМТР, ММТР**

2. ‘бладање’ **СМТР, ММТР**

син. ментално потсмевање, бладање

dementia, demencia (dementia, lat.) **деменција**

1. ‘општ поим за ментална уназаденост’ **СМТР, ММТР**

2. ‘слабоумност (детериорација)’ **СМТР, ММТР**

син. слабоумност, слабоумје, ментална уназаденост

demineralizacija (demineralisatio, lat.)

деминерализација

‘ексцесивно губење на минерални или аноргански соли од органот или од организмот’

СМТР, ММТР

dendrit (dendritum, lat.) **дендрит**

1. ‘мал кус израсток од цитоплазмата на нервната клетка’ **СМТР, ММТР**

2. ‘продолжение на протоплазмата на клетката што личи на гранка’ **СМТР, ММТР**

син. разгранет нерв

deontologija (deontologia, lat.) **деонтологија**

‘медицинска етика за професионалните обврски на лекарите во односот кон колегите и кон пациентите’ **СМТР, ММТР**

син. наука за здравствени должности и обврски

depilacija, depilacija (depilatio, lat.) **депилација**

‘отстранување на влакна’ **СМТР, ММТР**

син. отстранување на влакна

depresija, depresija (depressio, lat.) **депресија**

‘тажно расположение, душевна потиснатост, разочараност и отежнато размислување’ **СМТР, ММТР**

син. тажно расположение, безнадежност, жалост, душевна траума

dekompresija (decompressio, lat.) **декомпресија**

‘ослободување на некој орган што бил под некаков притисок’ **СМТР, ММТР**

depur(g)acija (depuratio, lat.) **депурација**

‘општ назив за прочистување, пурификација, отстранување на отпадни и на гнили материи’ **СМТР, ММТР**

dërma (dërma, lat.) **дерма**

‘кожа – вистинскиот слој под епидермот’ **СМТР, ММТР**

син. кожа

dermatitis (dermatitis, lat.) **дерматит**

‘воспаление на кожата’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на кожата

dezinfekcija, dezinfekcija (desinfectio, lat.)

дезинфекција

‘уништување на патогени микроорганизми, нивните токсини или нивните вектори (пренесувачи)’ **СМТР, ММТР**

dezinssekcija, dezinssekcija (desinssectio, lat.)

дезинсекција

‘уништување на инсекти штетни за растителниот и за животинскиот свет во земјиштето, становите, куќите, инсталациите’ **СМТР, ММТР**

dezorientácija (desorientátio, lat.) **дезориентација**
‘недостаток на правилна претстава за време и за место’ **СМТР, ММТР**

deskvamacija, deskvamácija (desquamátio, lat.)
десквамација

‘лупење, отпаѓање на горниот рожен дел на кожата’ **СМТР, ММТР**

син. лупење на горниот рожен дел на кожата

destrukcija, destrúkcija (destrúctio, lat.)
деструкција

‘распаѓање, изумирање и гниење на (живите) ткива и на органски и на аноргански материи во организмот (протези, камења и друго)’ **СМТР, ММТР**

detrit (detritus, lat.) **детрит**
‘секој материјал создаден од распаднато гнило, гангренозно ткиво’ **СМТР, ММТР**

deviacija, deviácija (deviátio, lat.) **девијација**
‘свртување, отклонување од нормалната точка или од нормалниот од – од нормалната положба или од нормалната оска на некој орган’ **СМТР, ММТР**

devitalizacija (devitalisatio, lat.) **девитализација**
‘одземање на виталните особини или на виталноста’ **СМТР, ММТР**

dekstroza, dekstróza (dextrósis, lat.) **декстроза**
‘декстроротационен моносахарид, хексоза, д-гликоза’ **СМТР, ММТР**
син. гроздов шеќер

diabétes (diabétes, lat.) **дијабет(ес)**
‘шеќерна болест – хронична болест придружена со исфрлање на големи количества моч, со зголемени вредности на шеќер во крвта’ **СМТР, ММТР**

син. sladkorka **син.** шеќерна болест

sladkorka (diabétes méllitus, lat.) **шеќерен дијабет**
‘шеќерна болест – хронично растројство на метаболизмот на јаглехидратите како последица од намалено лачење на инсулин од панкреасот’ **СМТР, ММТР**

diagnoza, diagnóza (diagnósis, lat.) **дијагноза**
‘определување на природата на заболувањето (болеста) врз основа на анамнеза и на клиничко – лабораториски испитувања на болниот’ **СМТР, ММТР**

diferencialna diagnoza
(diagnósis – differentiális, lat.)

(диференцијална) дијагноза

‘детерминирање (потврдување) на точната дијагноза кај болен со симптоми слични кај повеќе болести’ **СМТР, ММТР**

dializa, dialíza (dialýsis, lat.) **дијализа**
‘пречистување на крвта од штетни и од непотребни материи, пропуштајќи ја низ систем со полупропустливи мембрани’ **СМТР, ММТР**

diapedeza (diapédesis, lat.) **дијапедеза**
‘преминување на крв или на формиран елемент преку сидот на неповредени капилари и крвни садови’ **СМТР, ММТР**

diaforeza, diaforéza (diaphorésis, lat.) **дијафореза**
‘изобилно потење’ **СМТР, ММТР**
син. изобилно потење

diafragma (diaphragma, lat.) **дијафрагма**
‘мускулно – мембранозна преграда што ги разделува градната и абдоминалната шуплина, со конкавниот дел кон стомакот, главен респираторен мускул’ **СМТР, ММТР**
син. мускулно – мембранозна преграда, главен респираторен мускул

diáfiza, diafíza (diaphýsis, lat.) **дијафиза**
‘трупот, средниот дел на долгите, цевчести
коски меѓу двете епифизи’ **СМТР, ММТР**

diareja, diarêja (diarrhoéa, lat.) **дијареја**
‘честа повеќе или помалку течна столица поради
забрзана перисталтика на цревата на нервна,
токсична или бактеријална основа’ **СМТР,
ММТР**
син. пролив, дрскање

diaskopija, diaskopíja (diaskopía, lat.) **дијаскопија**
‘преглед на површни лезии со дијаскоп’ **СМТР,
ММТР**

diastaza, diastáza (diastásis, lat.) **дијастаза**
1. ‘поделба, простор’ **СМТР**
2. ‘фермент во плунката, цревата, крвта и
урината за разлагање на јаглехидратите’ **ММТР**
3. ‘одделување на епифизата од дијафизата без
траума кај детски долги коски’ **ММТР**
4. ‘едноставно сепарирање на зглобни делови од
нормалните врски’ **ММТР**
5. ‘одделување на правите трбушни мускули во
предниот сид на стомакот’ **ММТР**

diástola (diástola, lat.) **дијастола**
‘ритмично ширење на срцето после систолата
(стегањето)’ **СМТР, ММТР**
син. срцева фреквенција со срцев ритам

diatermija, diatermíja (diathermia, lat.) **дијатермија**
‘примена на посебен облик на високо –
фреквентна струја со низок напон за локално
затоплување на длабоките меки структури и
блага деструкција на заболени ткива,
применувана во физикалната терапија’ **СМТР,
ММТР**

diateza, diatéza (diathésis, lat.) **дијатеза**
‘конституционална аномалија – предиспозиција
на организмот кон некои заболувања или кон
група болести’ **СМТР, ММТР**

син. склоност кон болест

diéta (diéta, lat.) **диета**
‘определен режим на исхрана на болниот со
делумно или целосно воздржување од некои
јадења’ **СМТР, ММТР**
син. определен режим на исхрана

digestíja (digéstio, lat.) **дигестија**
‘процес на конверзија на применета храна во
материји што мораат да се ресорбираат во
дигестивниот тракт со консеквентна
преработувачка во ткивата или во енергетските
процеси’ **СМТР, ММТР**
син. варење

dilaceracija (dilacerátio, lat.) **дилацерација**
1. ‘создавање на отвор во леќа со катаракта, со
пробивање со инструмент и со разделување на
двете половини’ **СМТР, ММТР**
2. ‘поместување на зачеток на заб’ **СМТР, ММТР**

dilatacija (dilatátio, lat.) **дилатација**
‘проширување на некој орган (на срцето),
инструментално проширување на отвор или на
канал’ **СМТР, ММТР**
син. проширување, инструментално
проширување

dekstroverzija (dextrovérsio, lat.) **декстроверзија**
‘поместување или свртување на некој орган в
десно’ **СМТР, ММТР**
син. поместување в десно

dioptriја, dioptrija (dioptría, lat.)
диоптер, диоптрија
‘единица на рефракција на леќата’ **СМТР, ММТР**

diplegija (diplegía, lat.) **диплегија**
‘двострана хемиплегија, парализа’ **СМТР, ММТР**
син. двострана хемиплегија, двострана парализа

diplokok, diplokók (diplococcus, lat.)
диплокок
‘бактерии од групата на коки, обично капсулирани во парови, поретко во вериги’
СМТР, ММТР

diplopija (diplopía, lat.) **диплопија**
‘двојно гледање (визија поради слабост, пареза или парализа на очните мускули)’ **СМТР, ММТР**
син. двоен вид

dipsomanija, dipsomanija (dipsomanía, lat.)
дипсоманија
‘неодолива потреба за конзумирање на големи количества алкохолни пијалаци’ **СМТР, ММТР**
син. повремено пијанчење, повремено пијанство

discizija (discísio, lat.) **дисцизија**
1. ‘проширување на устата на матката’ **СМТР**
2. ‘рез на очни леќи’ **СМТР**
3. ‘расекување, правење на оперативен рез’
ММТР

diskus (discus articuláris, lat.) (зглобен) **диск(ус)**
‘меѓузглобна влакнесто – ’рскавична плоча (менискус)’ **СМТР, ММТР**
син. зглобна плоча

dislokacija (dislocátio, lat.) **дислокација**
‘поместување од нормалната позиција или место (ектопија)’ **СМТР, ММТР**
син. растојание, простор

dispanzêr (dispanzér, lat.) **диспанзер**
‘специјализирана установа за лекување и за превентива која се состои од поликлиника и од стационар за активно откривање на болести’
СМТР, ММТР

dispozicija, dispozicija (dispositio, lat.)
диспозиција
‘физичка или ментална склоност (вродена или стекната) кон некои заболувања’ **СМТР, ММТР**
син. душевно расположение

diseminacija, diseminacija (disseminatio, lat.)
дисеминација
‘ширење на патогени бактерии во организмот или меѓу населението’ **СМТР, ММТР**

disimulacija, disimulacija (dissimulatio, lat.)
дисимулација
‘смислено прикривање на болеста од страна на болниот’ **СМТР, ММТР**
син. криење на болеста, прикривање на болеста

disociacija, disociacija (dissociatio, lat.)
дисоцијација
‘акт или состојба на сепарација, раздвоеност’
СМТР, ММТР
син. состојба на раздвоеност

distalen, distálen (distális, lat.) **дистален**
‘оддалечен’ **СМТР, ММТР**
син. оддалечен

distenzija (disténsio, lat.) **дистензија**
‘состојба на растегнатост или зголемување, акт на растегање, на ширење’ **СМТР, ММТР**
син. состојба на растегнатост

distorzija, distorzija (distórsio, lat.) **дисторзија**
‘состојба на шинување од природна (или нормална) позиција’ **СМТР, ММТР**
син. zvin **син.** состојба на шинување

distrakcija, distrákcija (distráctio, lat.) **дистракција**
‘тргање, влечење – за местење на изместена
скршеница на коска или на изместен зглоб’
СМТР, ММТР

син. тргање, влечење

diureza, diuréza (diurésis, lat.) **диуреза**
‘процесот на создавање (формирање) и
излучување на урината (мочта)’ **СМТР, ММТР**

diurétik (едн.) (diuréticum, diuretica [remedia], lat.)
диуретици (мн.)

‘лековити средства за зголемување на лачењето
на урината (мочта)’ **СМТР, ММТР**

divertikel, divertíkel (divertículum, lat.)

дивертикул

‘кесе или џеб со отвор во тубулен или во шуплив
орган’ **СМТР, ММТР**

distroffja (dystrophía, lat.) **дистрофија**

‘нарушена (недоволна) исхрана на ткивата,
органите и на целиот организам’ **СМТР, ММТР**

син. нарушен метаболизам

dolihokefalija (dólichocéphalos, lat.)

долихоцефалија

‘појава на долга, издолжена глава во фронтно –
окципитален правец’ **СМТР, ММТР**

sin. dolgoglavost **син.** долга, издолжена глава

dólor (dólor, lat.) **долор**

‘непријатен осет при повредување или
нарушување или мошне силна дразба на делови
на телото или на органите’ **СМТР, ММТР**

sin. bolečina **син.** болест

dorzalen, dorzálen (dorsális, lat.) **дорзален**

‘што се наоѓа (лежи) во задната половина од
оската на телото, спротивно на вентрален –
преден’ **СМТР, ММТР**

sin. hrbten

син. ’рбетен

doza (dósis, lat.) **доза**

‘одредено количество на медикација или
јонизирано или друго зрачење во одредено
време’ **СМТР, ММТР**

dozimetrfja (dosimetría, lat.) **дозиметрија**

‘мерење на дозата (количеството) на зрачењето’
СМТР, ММТР

син. мерење на дозата на зрачењето

dren, drén (drain [dren], lat.) **дрен**

‘направа во облик на цевка или пантлика за
отстранување на течност, откако ќе се стави во
шуплината на рана или во телесната шуплина’
СМТР, ММТР

син. цевка за исцедување на течност

drenaža, drenáža (draináge, lat.) **дренажа**

‘одведување на секретот од оперативна рана или
од телесните шуплини’ **СМТР, ММТР**

dróga (dróga, lat.) **дрога**

‘секоја хемиска или биолошка материја која е
применета на човек, а се користи за ублажување
на болка, ја контролира физичката и психичката
кондиција, спречува болест или ненормална
состојба’ **СМТР, ММТР**

duodénum (duodénum, lat.) **дуоденум**

‘дванаесетпалечно црево – почетниот дел од
тенкото црево, којшто се надоврзува на
пилоричниот дел на желудникот’ **СМТР, ММТР**

sin. dvanajstnik **син.** дванаесетпалечно црево

duplikatura (duplicatúra, lat.) **дупликатура**

‘удвојување’ **СМТР, ММТР**

син. удвојување

disakuza (dysakúsis, lat.) **дизакузија**

1. 'отежнато слушање, ослабен слух, тешкотии во слушањето' **СМТР, ММТР**

2. 'болка во увото при експозиција на звук' **СМТР, ММТР**

син. оштетување на слухот

disartroza (dysarthrosis, lat.) **дизартроза**

'лажен зглоб – формирање на таков зглоб по лоша имобилизација на скршеница или радикална секвентротомија' **СМТР, ММТР**

син. лажан зглоб

disbazija (dysbasia, lat.) **дизбазија**

'отежнато, несигурно и нестабилно одење, тетеравање, нарушување во одењето' **СМТР, ММТР**

син. отежнато одење, нестабилно одење, тетеравање

dizenterija, dizenterija (dysenteria, lat.) **дизентерија**

'лош пролив – акутно заразно заболување со воспалување на дебелото црево, чести крваво – слузави фекални маси, со мачни и болни напони и со знаци за интоксикација и дехидрација' **СМТР, ММТР**

син. griža, krvava griža **син.** пролив, дијареја

disfunkcija (dysfunctio, lat.) **дисфункција**

'растројство, губење на нормалната функција на некој орган или систем' **СМТР, ММТР**

син. нарушување на функцијата

diskinezija (dyskinesia, lat.) **дискинезија**

'ненормална функција на празнење на жолчни патишта придружени со болки' **СМТР, ММТР**

diskineza (dyskinésis, lat.) **дискинезија**

'растројство во волните (слободните) движења, нарушена координација' **СМТР, ММТР**

син. нарушена координација

dismenoreja, dismenoreja (dysmenorrhoea, lat.)

дисменореја

'болна менструација' **СМТР, ММТР**

син. boleča menstruacija

син. болна менструација

dismorfoza (dysmorphosis, lat.) **дисморфоза**

'појавување во друг облик при промена на условите' **СМТР, ММТР**

disostoza (dysostosis, lat.) **дизостоза**

'растројство во формирањето и во развојот на коскениот систем' **СМТР, ММТР**

dispepsija, dispepsija (dyspepsia, lat.) **диспепсија**

'функционално нарушување на дигестијата' **СМТР, ММТР**

син. слабо варење, нарушување во варењето

disfagija (dysphagia, lat.) **дисфагија**

'тешко голтање предизвикано од болка, спазам или парализа на голтачката мускулатура' **СМТР, ММТР**

син. отежнато голтање, нарушување при голтањето

disfazija (dysphasia, lat.) **дисфазија**

'растројство во говорот без нарушување на текот на мислите' **СМТР, ММТР**

син. нарушување во говорот

disfonija (dysphonia, lat.) **дисфонија**

1. 'засипнатост' **СМТР, ММТР**

2. 'нарушување во гласот' **СМТР, ММТР**

3. 'тешкотии при зборувањето' **СМТР, ММТР**

disfrazija (dysphrasia, lat.) **дисфразија**

'отежнато изразување' **СМТР, ММТР**

син. отежнато изразување

disforija (dýsphoria, lat.) **дисфорија**
'непријатно чувство, немир, неспокојство, малаксаност' **СМТР, ММТР**

син. непријатно чувство, немир, неспокојство, малаксаност

displazija (dysplasia, lat.) **дисплазија**
'неправилан, ненормален развој на ткива и на органи' **СМТР, ММТР**

distonija, distonija (dystonia, lat.) **дистонија**
'растројство на тонусот на мускулите' **СМТР, ММТР**

Е – Е

eléktrokardiogram (electrocardiogramma, lat.)
електрокардиограм

'запис (визуелна регистрација) на текот на акционите струи на срцето' **СМТР, ММТР**

ého (echo, lat.) **ехо**
'повторување на еден звук (тон) поради рефлeksi на звучните бранови од некаква пречка' **СМТР, ММТР**

eléktroencefalografija
(elektroencephalographia, lat.)

електроенцефалографија

'регистрација и проучување на осцилациите на електричниот потенцијал на мозокот со помош на електрода на површината на главата или при посебни индикации, интракранијално' **СМТР, ММТР**

eferenten, eferénten (éfferens, lat.) **еферентен**
'се однесува на нешто што однесува, одведува од некаков центар кон периферијата (еферентни, центрифугални нервни влакна и друго)' **СМТР, ММТР**

син. odvoden **син.** одведувачки

eflorescencia, eflorescénca (efflorescéntia, lat.)
ефлоресценција

'промена на кожата, ерупција на кожата (исипување, расцвет) како симптом на различни инфективни и алергиски заболувања' **СМТР, ММТР**

син. kožna vzbrst, vzbrst **син.** кожна болест, осип

ejakulácija (ejaculátio, lat.) **ејакулација**
'ненадеен чин на исфрлање, експулзија' **СМТР, ММТР**

син. полов излив, семенски излив

prezgodnja ejakulacija (ejaculatio praecox, lat.)
(предвремена) ејакулација

‘исфрлање на семето како последица на најразлични психоневротични причини при половите односи’ **СМТР, ММТР**

elektrokardiografija (electrocardiographia, lat.)
електрокардиографија

‘постапка за графичко регистрирање на акционите струи на срцето заради дијагностички цели’ **СМТР, ММТР**

eklampsija, eklampsija (eklampsia, eclampsia, lat.)
еклампсија

‘конвулзии или кома, најчесто кај бремени жени или во пуерперкумот (послеродов период) со појава на хипертензија, отоци и белковини во мочта’ **СМТР, ММТР**

син. porodna božjast

син. нервна болест со грчеви и со несвесност

otroška božjast (eklampsia infantum, lat.)
еклампсија кај деца

‘општо име на сите состојби на грчеви проследени со несвест кај децата од најразлична етиологија’ **СМТР, ММТР**

син. детска еклампсија

elektroliza, elektrolíza (elektrolýsis, lat.)
електролиза

‘хемиско разложување на определени супстанции во раствор со помош на поминување на електричен ток низ нив при што позитивно наелектризираните честички одат кон катодата, а негативните кон анодата’ **СМТР, ММТР**

elektrón (electronum, lat.) **електрон**

‘извонредно ситна честичка, една од составните честички на атомот, наелектризирана негативно’ **СМТР, ММТР**

elektroforeza, elektroforéza (elektrophorésis, lat.)
електрофореза

‘метод на одвојување на составките на колоидалните раствори со разни средства (хартија, агар, скроб, екрилати и друго)’ **СМТР, ММТР**

eléktroterapíja (elektrotherapía, lat.)
електротерапија

‘процедури за лекување на заболувања со струја или за апликација на определени лекарства (јонтофореза)’ **СМТР, ММТР**

elefantiáza (elephantiasis, lat.) **елефантијаза**

‘енормно зголемување на нозете (слично на ‘слоновски’ нозе и стапала) поради хронична лимфна стаза како последица на вродени малформации или стечени заболувања’ **СМТР, ММТР**

син. изобличена zdebelena koža, slonovka

elevacija, elevácija (elevatio, lat.) **елевација**

‘акт на преминување на нешто оддолу нагоре (подигнување на рацете над главата)’ **СМТР, ММТР**

син. подигање, кревање

elevator, elevátor (elevatórium, elevator, lat.)
елеватор

1. ‘направа за подигање товар(и) или на делови од нешто втиснато во други структури’ **СМТР, ММТР**

2. ‘мускул којшто при контракција подига или отвора некој дел (подигач на очните клепачи)’ **СМТР, ММТР**

eliminacija, eliminácija (eliminatio, lat.)
елиминација

‘акт на отстранување, оддалечување од организмот поради различни мотиви или неземање предвид на нешто за коешто нема позитивни параметри’ **СМТР, ММТР**

син. отстранување, излучување

emanácija (emanátio, lat.) **еманаџија**
‘процес со кој испарливите супстанции во гасовита состојба ја напуштаат материјата чиишто се состојки’ **СМТР, ММТР**

embolija, embolġja (embolía, lat.) **емболија**
‘ненадејно затнување на крвен сад со капки маст, воздушни меурчиња или тромбуси, коишто носени од крвта стигнуваат до поситни крвни садови’ **СМТР, ММТР**

émbrio (émbryo, lat.) **ембрион**
‘организам во тек на развој од оплоденото јајце сè до реализација на вид способен за самостоен и активен живот, а кај човекот: ембрион постар од 3 месеци, фетус’ **СМТР, ММТР**

син. зародиш, зачеток

emocija, emócija (emótio, lat.) **емоџија**
‘ментална возбуденост предизвикана од мотиви на радост, тага, страв, изненадување, навреда’ **СМТР, ММТР**

sin. čustvo **син.** чувство на возбуда

emfizem pljuč (emphyséma pulmónum, lat.)
емфизем на белите дробови
‘заболување на белите дробови’ **СМТР, ММТР**
син. надуени бели дробови

empiem (empyéma, lat.) **емпием**
‘собирање на гној во одделни шуплини и во простори во организмот при гнојни воспалителни процеси’ **СМТР, ММТР**

син. набирање на гној во шуплините на органите

emulzija, emúlzija (emúlsio, lat.) **емулзија**
‘белузлава течна супстанција во којашто се суспензирани масни, смолести, цврсти честички од други нерастворливи вид состојки’ **СМТР, ММТР**

enantem (enanthéma, lat.) **енантем**
‘ненормално вцрвенување на лигавиците (усната шуплина, носот), слично на егзантема на кожата при определени инфективни заболувања и дејство на штитни коски’ **СМТР, ММТР**

син. мукозен исип

encefalítis (encephalítis, lat.) **енцефалит**

1. ‘осип на кожата’ **СМТР**
2. ‘воспаление на мозокот’ **СМТР**
3. ‘воспалителен процес во големиот мозок (енцефалон) при инфективна или друга токсично – метаболичка етиологија’ **ММТР**

endemġja (endemía, lat.) **ендемија**
‘секоја перманентно присутна болест, но со мал број во одреден регион’ **СМТР, ММТР**

endokarditis, endokardítis (endocardítis, lat.)
ендокардит

‘абактеријално или бактеријално воспаление на внатрешниот слој на срцето (ендокардот, а најчесто срцевите залистоци)’ **СМТР, ММТР**

sin. vnetje endokardija

син. воспаление на срцевите залистоци

endokrinologija, éndokrinologġja (endocrinología, lat.) **ендокринологија**

‘наука што се занимава со проучување на жлездите со внатрешно лачење, испитување и подготвување на хормоните, како и лекувањето при нарушената функција’ **СМТР, ММТР**

син. наука за жлездите со внатрешно лачење

endometriј, endométriј (endométrium, lat.)
ендометриум

‘внатрешниот слој, лигавицата којашто ја обложува матката, дебелината и структурата на слојот кои зависат од фазата на менструалниот циклус’ **СМТР, ММТР**

sin. maternična sluznica

син. мукозна мембрана

endoskopija, endoskopija (endoskopía, lat.)
ендоскопија

‘испитување на лигавицата (гледање внатре во цевчестите или во шупливите органи со помош на ендоскоп за определување на дијагнозата (бронхи, желудник, дебело црево, мочната кеса)’ **СМТР, ММТР**

endoskop (endoskop[os], lat.) **ендоскоп**

‘специјална направа со систем од цевчиња и електрична светилка за директно гледање на внатрешноста на шупливите и на цевчестите органи во организмот’ **СМТР, ММТР**

endotelij (endothélium, lat.) **ендотел**

‘еднослоен плочест епител којшто ја постила внатрешната површина на крвните и на лимфните садови, како и серозните површини на шупливите органи’ **СМТР, ММТР**

enterítis (enterítis, lat.) **ентерит**

‘воспаление на лигавицата на тенките црева’ **СМТР, ММТР**

sin. črevesni katar

син. воспаление на лигавицата на тенките црева

enterostomija (enterostomía, lat.) **ентеростомија**

‘артефицијален отвор на цревата за комуникација со надворешната средина направен со хируршки зафат низ абдоминалниот сид’ **СМТР, ММТР**

син. цревен отвор

enukleacija (enucleátio, lat.) **енуклеација**

‘оперативно отстранување (лупење) на тумори коишто се инкапсуларни, вадење чисто, интактно како орев од лушпа (пример: вадење на окото поради тумори или повреди)’ **СМТР, ММТР**

син. отстранување (лупење)

enuréza (enúresis, lat.) **енуреза**

‘спонтано помочување’ **СМТР, ММТР**

sin. močenje

син. спонтано помочување

eozinofilija (eosinphilía, lat.) **еозинофилија**

‘зголемен број на еозинофилни леукоцити во крвта или надвор од крвта при некои заболувања’ **СМТР, ММТР**

epikondil (epicóndylus, lat.) **епикондил**

‘нерамна испапченост на коската над лактот или над коленото од внатрешната и од надворешната страна на кондилите’ **СМТР, ММТР**

epidemija, epidemija (epidemía, lat.) **епидемија**

1. ‘масовно (инфективно) заболување коешто ја напаѓа популацијата на една регија, цела земја или повеќе земји’ **СМТР, ММТР**

2. ‘болест со висок степен на морбидитет која повремено е присутна во човечката заедница’ **СМТР, ММТР**

3. ‘сезонско екстензивно преовладување на одредена болест’ **СМТР, ММТР**

epidemiologija (epidemiología, lat.)

епидемиологија

‘наука што се занимава со проучување на епидемиите: нивна појава, причинители, отпорноста на организмот, хигиено – епидемиолошки превентивни и куративни мерки’ **СМТР, ММТР**

epidērmis (epidērmis, lat.) **епидерм**

‘надворешниот покривен аваскуларен слој на кожата кој го сочинува многуслојниот плочест епител’ **СМТР, ММТР**

sin. pokožnica **син.** горниот слој на кожата

epiglōtis (epiglōtis, lat.) **епиглотис**

‘јазиковидно капаче со ’рскавична структура, коешто го затвора влезот во гркланот (ларинксот) при актот на голтање’ **СМТР, ММТР**

sin. poklopec

син. јазиковидно капаче, капаче на гркланот

epikriza (epikrīsis, lat.) **епикриза**

‘епикритично резиме, критична анализа и процена на определено заболување, како и околностите и последиците по завршување на болеста и околностите кои довеле до неа’ **СМТР, ММТР**

син. конечна проценка на болеста

epilacija, epilacija (epilatio, lat.) **епилација**

‘акт на отстранување на корените од влакната од одделни делови на телото по механички пат или со други (хемиско-фармаколошки) средства’ **СМТР, ММТР**

epilepsija, epilepsija (epilepsia, lat.) **епилепсија**

‘заболување на големиот мозок што се карактеризира со конвулзивни кризи, губење на свеста, што одговара на еден функционален дешарж на група клетки на големиот мозок’ **СМТР, ММТР**

sin. božjast, morbus sacer, padavica

син. падавица, света болест

epifora (epiphora, lat.) **епифора**

‘ненормално, непрестано течење на солзи како последица на заболување на окото или најчесто поради стеснување на солзните канали’ **СМТР, ММТР**

син. солзење

epifiza, epifiza (epiphysis, lat.) **епифиза**

‘краиштата на долгите коски (проксимална и дистална), коишто се картилагинозни или одвоени од дршката со ’рскавичен диск’ **СМТР, ММТР**

sin. okrajek **син.** коскен оклоп, шишарка

epiziotomija (epiziotomia, lat.) **епизиотомија**

‘хируршко засекување на работ на срамницата за да се спречи нејзино неконтролирано кинење при актот на раѓањето за акушерски цели’ **СМТР, ММТР**

epispadija (epispadia, lat.) **еписпадија**

‘аномалија во развитокот на мочниот канал низ penisот така што мочниот отвор се наоѓа на горната страна на penisот; женска эписпадија: фисура во горниот сид на уретрата кај женскиот пол’ **СМТР, ММТР**

epistaksa (epistaxis, lat.) **епистакса**

‘крвавење од носот’ **СМТР, ММТР**

sin. krvavitev iz nosu **син.** крвавење од носот

epistrófēus (epistrópheus, lat.) **епистрофеус**

‘вториот прешлен во вратниот дел од ’рбетниот столб карактеристичен по својата анатомска градба’ **СМТР, ММТР**

син. вториот вратен прешлен

epitelij, epitelij (epithelium, lat.) **епител**

‘ткиво формирано од еден или од повеќе пластови од клетки кои го покриваат телото, однадвор (епидерм), внатрешните шупливи цевчести органи (ендотел), коишто имаат карактеристични анатомски и физиолошки својства’ **СМТР, ММТР**

erekcija, erekcija (erectio, lat.) **ерекција**

‘состојба на набрекнување (исправање) на извесни органски ткива и структури поради

контракција на соодветни мускули или наплив на крв' **СМТР, ММТР**

син. набрекнување

erozija, erozija (erósio, lat.) **ерозија**

1. 'површен дефект на мукозната мембрана или рожницата' **СМТР**

2. 'повеќезначаен термин којшто во прв ред се однесува на процесите на деградација на еден релјеф или систем којшто бил компактен пред да започнат да дејствуваат врз него кај различни штетни чинители (ерозија при дегенеративни процеси на коските, загуба на супстанција, опаѓање на моралот и слично)' **ММТР**

син. разјадување

erupcija, erupcija (erúptio, lat.) **ерупција**

1. 'појава (релативно брза) на гнојници, петна, црвенило на кожата при различни инфекциски заболувања и алергиски реакции' **СМТР, ММТР**

2. 'во медицинска смисла: вонредно брза и обилна евакуација на насобрана крв (хематом), гној (апсцес) и друго' **СМТР, ММТР**

erizipel, erizipél (erysipelas, lat.) **еризипел**

'контагиозно, инфективно заболување предизвикано од стрептокок со воспаление на кожата (дермит) и поткожното ткиво карактеризирано со црвенило и со оток на афектирана зона' **СМТР, ММТР**

син. šen

син. црвен ветар, црвенка, роза

eritem, eritém (erythéma, lat.) **еритем**

'термин употребуван за секоја конгестија на кожата која се манифестира со црвена обоеност на површината (еритем) или во внатрешноста на лигавиците (енантем) поради најразлични етнолошки фактори' **СМТР, ММТР**

син. rdečina

син. црвенило

eritermija (erythraemia, lat.) **еритермија**

'зголемување на бројот на црвените крвни зрнца како последица на нарушена (преголема) активност на коскената срцевина' **СМТР, ММТР**

син. преголем број на црвени крвни клетки

eritrocít (erythrocyt, lat.) **еритроцит**

'црвено крвно зрнце: човечките еритроцити се без јадро, жолтеникави, тркалезни, биконкавни дискови, кои содржат хемоглобин со кој транспортираат кислород' **СМТР, ММТР**

син. rdeča krvnička, rdeče krvno telesce

син. црвени крвни клетки

evgénika (eugénika, lat.) **еугеника**

'гранка во медицината која се занимава со проучување на условите за контрола и подобрување на наследните карактеристики на одредена раса' **СМТР, ММТР**

evnuh (eunúchus, lat.) **евнух**

'кастриран човек којшто се задолжувал како чувар на харемот со карактеристични промени на телото (евнухоидизам)' **СМТР, ММТР**

син. скопец, чувар на харемот

evforija, evforija (euphoria, lat.) **еуфорија**

1. 'чувство на телесна благосостојба, на задоволство, немање болка, тага и слично' **СМТР, ММТР**

2. 'во психијатријата: ненормално силно чувство на благосостојба' **СМТР, ММТР**

evritmija (eurhythmia, lat.) **еуритмија**

'во медицинска смисла се однесува на нормалниот ритам во работата на срцевиот мускул' **СМТР, ММТР**

син. normalen srčni ritem

син. правилно треперење на срцето

evtanazija, evtanazija (euthanasía, lat.) **еутаназија**

1. 'лесна смрт, умирање без страдање и болка' **СМТР, ММТР**

2. 'теорија според која би било правилно да се стави крај на страдањата на неизлечиво болните, смрт од милосрдие' **СМТР, ММТР**

син. лесна смрт, смрт од милосрдие

evakuacija, evakuácija (evacuátio, lat.) **евакуација**

1. 'испразнување на нешто (пример: цревната содржина, столица и друго)' **СМТР, ММТР**

2. 'постапка на отстранување на течната содржина на апсцес, циста, хематом и слично со пункција (игла) или со инцизија' **СМТР, ММТР**

3. 'пренесување на заболени или други лица од една средина каде има опасност за влошување на условите за опстанок' **СМТР, ММТР**

evolucija, evolúcija (evolútio, lat.) **еволуција**

'последователност на манифестациите на едно заболување' **СМТР, ММТР**

син. развој, развој, развивање, развојен процес

eksartikulacija (exarticulátio, lat.) **ексартитулација**

'хируршка интервенција при која ампутацијата на еден крајник (рака, нога) или прст се извршува во некој зглоб (колело, колк, рамо, лакот и друго)' **СМТР, ММТР**

син. отстранување на дел од зглоб

ekskavacija (excavátio, lat.) **екскавација**

'дејство на создавање на вдлабнатина, втиснатост во определена материја (ткиво или орган) или резултатот од таквото дејство' **СМТР, ММТР**

син. издлабен простор или кавитет во облик на џеб

ekscizija, excízija (excísio, lat.) **експизија**

'хируршко исекување на дел од заболел или повреден орган или ткиво' **СМТР, ММТР**

ekskrecija, ekskrecija (excrétio, lat.) **екскреција**

'акт, процес, функција на излучување, отфрлање на разновидни продукти од метаболизмот во надворешната средина или во шуплините на соодветни органи, материја што е излучена' **СМТР, ММТР**

син. функција на излучување

ekshumacija, ekshumácija (exhumátio, lat.)

ексхумација

'откопување на погребан труп за дополнително испитување при сомнение за причината за настапување на смртта (труење, убиство и слично), најчесто по барање на судско – медицински и истражни органи' **СМТР, ММТР**

син. izkop trupa

син. откопување на погребан труп

ekspanzija, ekspanzija (expánsio, lat.) **експанзија**

1. 'процес или состојба на зголемување во обем, површина или во количество' **СМТР, ММТР**

2. 'регија или ареал со зголемување на обемот или на површината' **СМТР, ММТР**

eksperiment, eksperiment (experimentum, lat.)

експеримент

1. 'научно поставена низа од практични дејства со определена цел за проверка или за докажување на извесни теоретски поставки' **СМТР, ММТР**

2. 'процедура со цел да се открие или демонстрира некој факт или општа вистина' **СМТР, ММТР**

син. poskus

син. обид, опит

eksploracija, eksplorácija (explorátio, lat.)

експлорација

'во медицинска смисла: истражување, проучување со специјални методи, материјали од одделни органи или нивни продукти за дијагностички цели' **СМТР, ММТР**

син. истрага

ekspozíciija (expositio, lat.) **експозиција**
‘во медицинска смисла: подолго или покусо
изложување на дејство на определени куративни
зрачења или изложување на штетни дејства на
определени патолошки чинители (инфективни,
радијациони и друго)’ **СМТР, ММТР**

син. изложување

eksikacija (exsiccatio, lat.) **ексикацио**
1. ‘акт (процес) на исушување поради губење на
нормалната течност во определени ткива или
органи или резултатот од таквиот процес’
СМТР, ММТР

2. ‘отстранување на кристализационата вода’
СМТР, ММТР

син. исушување

ekstirpacija (extirpátio, lat.) **екстирпација**
‘акт на полно вадење (од корен на определени
структури, неоформации, тумори и слично),
највообичаено по механички (хируршки) пат’
СМТР, ММТР

eksudat, eksudát (exsudátum, lat.) **ексудат**
‘течноста што при воспалителните процеси
(најчесто) се исцедува, излегувајќи од
заболениите ситни крвни садови (капилари,
венули, лимфни садови) во структурите на
ткивата или во шуплините на органите, богата со
белковини и според составот со различни
карактеристики’ **СМТР, ММТР**

син. исцедок, излив

ekstrakt, ekstrákt (extráctum, lat.) **екстракт**
‘концентрирана подготовка на растителен или
анимален лек со помош на погоден растварач,
испарување на течниот дел и создавање од
присутната маса’ **СМТР, ММТР**

син. исцрпок

etiologija, etiologija (aetiología, lat.) **етиологија**
1. ‘наука за причините на болеста’ **СМТР, ММТР**
2. ‘дел од медицината којшто ги истражува и
проучува причините (и причинителите) на
заболувањата’ **СМТР, ММТР**
син. наука за причините на болеста

F – Ф

facies (facies, lat.) **фациес**

1. 'лице, предниот дел на главата' **СМТР, ММТР**
2. 'израз на лицето' **СМТР, ММТР**
3. 'површина, страна' **СМТР, ММТР**

син. лице, дел, страна, површина

faradizacija (faradisatio, lat.) **фарадизација**

'примена на Фарадиева струја како метод за лекување и за дијагностицирање на некои болести' **СМТР, ММТР**

fascija (fascia, lat.) **фасција**

'тенка, широка сврзоткивна ципа со која се покриени мускулите, мускулната обвивка' **СМТР, ММТР**

син. mišična ovojnica

син. мускулна ципа, мускулна обвивка

febrilen, febrilen (febrilis, lat.) **фебрилен**

1. 'топлински, топлотен' **СМТР**
2. 'трескав, грозничав' **ММТР**

fekunditeta (fecunditas, fecundatio, lat.)

фекундација

'оплодување' **СМТР, ММТР**

син. plodnost **син.** плодност

feminizem (feminismus, lat.) **феминизам**

'присуство на секундарни сексуални карактеристики кај маж' **СМТР, ММТР**

син. женственост кај маж

femur (femur, lat.) **фемур**

'бут, бутна – бедрена коска, натколеница'

СМТР, ММТР

син. бут, бедро, бедрена коска, бутна коска, натколеница

fermentacija (fermentatio, lat.) **ферментација**

1. 'распаѓање на органска материја во поедноставни состојки под влијание на ферменти' **СМТР**

2. 'биохемиски третман со лекови, со ферменти' **СМТР**

3. 'вриење, ферментирање' **ММТР**

син. vrenje **син.** вриење

ferment (fermentum, lat.) **фермент**

'ферменти, ензими се органски материји кои ги создаваат растителните и животинските клетки' **СМТР, ММТР**

син. ензим

fertiliteta (fertilitas, lat.) **фертилитет**

1. 'плодност, родност' **СМТР, ММТР**

2. 'способност да се затрудни или да се индуцира плодност' **СМТР, ММТР**

син. plodnost **син.** плодност, родност

fetus (fetus, lat.) **фетус**

'зачеток, плодот во утерусот од деветтата недела на зачнувањето па сè до раѓањето' **СМТР, ММТР**

син. plod

син. плод, зачеток, човечки плод

fibrilacija (fibrillatio, lat.) **фибрилација**

1. 'треперење: кратки и брзи контракции на мускулните влакна на срцето, преткоморно и коморно треперење' **СМТР, ММТР**

2. 'локална контракција на мускул незабележлива над кожата поради спонтана возбуда на одделни влакна' **СМТР, ММТР**

син. migetanje **син.** треперење

fibrinogen (fibrinogen, fibrinogenum, lat.)

фибриноген

'протеин од којшто се создава фибрилот, глобулин на крвната плазма, којшто во процесот на сосирувањето на крвта под дејство на тромбин преминува во фибрин' **СМТР, ММТР**

fibrinolíza, fibrinoliza (fibrinolysis, lat.)

фибринолиза

‘процес при кој настанува растопување на сталожен фибрин’ **СМТР, ММТР**

fibrin, fibrín (fibrínium, lat.) **фибрин**

‘нерастворлива бела течна материја, која во процесот на коагулацијата на крвта се добива од фибриногенот на крвната плазма, а под дејство на ферментот тромбин’ **СМТР, ММТР**

fibróm (fibróma, lat.) **фиброма**

‘бениген тумор составен од зрело сврзно ткиво богато со крвни садови’ **СМТР, ММТР**

син. бениген тумор

fibroza (fibrósis, lat.) **фиброза**

‘создавање на сврзно ткиво, зголемување на сврзното ткиво, фиброзна дегенерација’ **СМТР, ММТР**

fibrotoraks (fibrothórax, lat.) **фиброторакс**

‘опсежни плеврални прирастоци како последица од прележан плеврит’ **СМТР, ММТР**

fibula (fibula, lat.) **фибула**

‘писка: потенката надворешна наткоска на потколеницата’ **СМТР, ММТР**

син. меѓница

син. писка

fisura, fisúra (fissúra, lat.) **фисура**

‘пукнатина, расцеп (цепнатина), бразда’ **СМТР, ММТР**

син. пукнатина, расцеп

fistula, fistula (fistula, lat.) **фистула**

‘тесен канал кој води од внатрешните делови на телото кон надвор, или, пак поврзува еден орган со друг’ **СМТР, ММТР**

sterkoralna fistula (fistula stercorális, lat.)

фистула стеркоралис

‘канал помеѓу дебелото црево и надворешната површина на телото со екскреција на фецес (измет)’ **СМТР, ММТР**

син. отвор за исфрлање на фецес (измет)

fistulografija (fistulographía, lat.) **фистулографија**

‘рендгенографско прикажување на фистулата со помош на контрастно средство’ **СМТР, ММТР**

fiksacija (fixátio, lat.) **фиксација**

1. ‘фиксирање, зацврстување, врзување’ **СМТР, ММТР**

2. ‘во хирургијата: начин на имобилизација на скршеница’ **СМТР, ММТР**

син. прицврстување, зацврстување

flatulenca (flatuléntia, lat.) **флатуленција**

‘подување на стомакот поради насобирање на поголемо количество на воздух или на гасови во желудникот или во цревата’ **СМТР, ММТР**

син. надуено црево со воздух

fleksija, fleksija (fléxio, lat.) **флексија**

‘чин на свиткување или состојба да биде свиткан (пример: екстремитет во зглобот или структурата, орган, дел од орган)’ **СМТР, ММТР**

син. свитканост, свиткување

fleksor (fléxor, lat.) **флексор**

‘секој мускул кој флектира (свиткува) зглоб’ **СМТР, ММТР**

fleksura (flexúra, lat.) **флексура**

1. ‘завој, колено’ **СМТР**

2. ‘анатомски термин за кривина во орган, дел од орган или структура’ **ММТР**

flokulacija (floculatio, lat.) **флокулација**

1. 'собирање на течност' **СМТР**
2. 'феномен на преминување на дисперзен колоид во видливи честички или густа маса' **ММТР**

floriden (flóridus, lat.) **флориден**

'што е во полн развој, во полн расцут на развојот на болеста, на клиничките симптоми' **СМТР**, **ММТР**

син. високоразвиен процес на болеста

flukuacija, flukuacija (fluctuatio, lat.)

флукуација

'феномен на брановидно движење на течноста ограничена (затворена) во шуплини со меки или со меко – еластични сидови' **СМТР**, **ММТР**

син. движење

fluid (flúidum, lat.) **флуид**

'течност, течна средина или гас' **СМТР**, **ММТР**

син. течност

fluorescentia, fluorescentia (fluorescencia, lat.)

флуоресценција

'особина на некои тела или раствори да емитураат светлина по експозиција на светлински зраци' **СМТР**, **ММТР**

fluorografija (fluorographia, lat.)

флуорографија

'фотографско сликање (со мал формат) на флуороскопски (рендгенски) слики, коешто се употребува за сериска (масовна) рендгенографија на градниот кош' **СМТР**, **ММТР**

fobija (fobia, lat.) **фобија**

'болен страв од нешто, натраплив страв' **СМТР**, **ММТР**

син. страв

fokus (fócus, lat.) **фокус**

1. 'централно место на некој патолошки процес' **СМТР**, **ММТР**

2. 'точка во која се собираат светлински зраци или бранови на звук' **СМТР**, **ММТР**

син. фокусна точка на болеста, огниште на болеста, жариште на болеста

folikuloza (folliculosis, lat.) **фоликулоза**

1. 'фоликуларна катаракта на очната мрежница' **СМТР**

2. 'болест со прекумерно, абнормално зголемување на лимфните јазли' **ММТР**

fontanela, fontanela (fontanella, lat.)

фонтанела

'меко место на главата кај новороденче и мало дете, коешто не е сè уште окостено, и всушност претставува мембрана, ципа составена од сврзано ткиво' **СМТР**, **ММТР**

син. меџава

син. меко место на главата кај новороденче

foramen (foramen, lat.) **форамен**

'природен отвор, окно, дупка, премин, посебно отвор на коска' **СМТР**, **ММТР**

син. odprtina **син.** отвор, дупка, окно

forceps (forceps, lat.) **форцепс**

'специјални клешти – штипки што се употребуваат во акушерството за фаќање на главата на плодот и за тегнење – извлекување на детето' **СМТР**, **ММТР**

син. porodničarske klešče

син. акушерски клешти, акушерски штипки

formacija (formatio, lat.) **формација**

'процес на создавање на облик, форма, творба, единка со дефинитивна структура' **СМТР**, **ММТР**

син. создавање на творба

forniks (fórnix, lat.) **форникс**

‘свод, аркада, лак’ СМТР, ММТР

син. свод, аркада, лак

fotofobija (fotophobia, photophobia, lat.)

фотофобија

‘ненормално неподнесување на светлина како последица од воспаление на одделни делови на окото’ СМТР, ММТР

fraktura, fraktúra (fractúra, lat.) **фрактура**

‘скршеница, скршена коска’ СМТР, ММТР

sin. zlom **син.** скршеница, скршена коска

fragmentacija, fragmentácia (fragmentatio, lat.)

фрагментација

‘раздробување (раскршување), кршење на некоја коска на повеќе мали делови – фрагменти’ СМТР, ММТР

син. дробење на коска, кршење на коска, раздробување на коска, раскршување на коска

fragment, fragment (fragmentum, lat.) **фрагмент**

‘парче, дел од коска, ткиво и друго’ СМТР, ММТР

син. извадок од коска, парче од коска, дел од коска

frigidnost, frigidnost (frigidnost, lat.) **фригидност**

‘сексуална рамнодушност кај жената, состојба на неможност за полова возбуда при полов однос, ладен, сексуална незаинтересираност’ СМТР, ММТР

син. полово студенило

frontalen, frontálen (frontális, lat.) **фронтален**

‘челно, што му припаѓа на челото’

СМТР, ММТР

sin. čelen

син. челен

fulminánten (fulminánten, lat.) **фулминантен**

‘молскавичен, неочекувано брз, бурен и описен за развој на некоја болест’ СМТР, ММТР

funkcija (functio, lat.) **функција**

‘нормална активност, работа на клетки, ткива, органи или на целиот организам’ СМТР, ММТР

син. ред

fúndus (fúndus, lat.) **фундус**

‘дно на некоја празнина’ СМТР, ММТР

син. дно на празнина

furunkel, furúinkel (furunculul, lat.) **фурункул**

‘ограничено гнојно воспаление на кожата коешто се формира околу влакното и околу лојните жлезди’ СМТР, ММТР

furunkuloza, furunkulóza (furunculosis, lat.)

фурункулоза

1. ‘заболување’ СМТР

2. ‘појава на повеќе фурункули (чиреви)’ ММТР

feokromocitom (phaeochromocytoma, lat.)

феохромцитом

‘тумор кој има потекло од клетки на медулата на надбубрегот’ СМТР, ММТР

fagocit, fagocít (phagocyt[os], lat.) **фагоцит**

‘слободна или фиксирана неподвижна ќелија која проголтава бактерии, други клетки и честички за да ги безуспешно свари’ СМТР, ММТР

син. езофагеална клетка

fagocitoza, fagocítóza (phagocytosis, lat.)

фагоцитоза

‘својство на определени клетки (фагоцити) во микроорганизмот, коишто во себе ги вовлекуваат и ги уништуваат микроорганизмите, другите туѓи клетки и туѓи тела (честички)’ СМТР, ММТР

син. способност

fagofobija (phagophóbia, lat.) **фагофобија**
'страв од јадење, психогена дисфагија' **СМТР, ММТР**

син. страв од јадење, страв од голтање, ментална дисфагија

falanga, falánga (phálanx, lat.) **фаланга**
'коска помеѓу два зглоба на прстите на рацете и на нозете' **СМТР, ММТР**

син. зглоб на прст

fálus, fálos (phállus, phallós, lat.) **фалус**
'машки полов орган' **СМТР, ММТР**

син. машки гениталии

fantóm (phantóm[a], lat.) **фантом**

1. 'привидение, сениште' **СМТР, ММТР**

2. 'во акушерството: кукла, модел на некој дел од телото, женска карлица за демонстрирање и изучување на положбата на плодот, како и механизмот на раѓање и друго' **СМТР, ММТР**

син. кукла, модел на некој дел од телото

3. 'фантомска болка: чувствување на болка во ампутиран екстремитет (нога, рака) и осет дека ампутираниот дел сè уште постои' **СМТР, ММТР**

син. фантомска болка, лажен приказ, илузија, страв

farmakoréja, farmakoréja (pharmakoréa, lat.)

фармакопеја

'книга – кодекс којашто содржи список на лекови (средства, препарати и други супстанции), коишто се наоѓаат во аптеките со опис за нивното потекло, со нивните фармакогностички и хемиски особини, како и упатства за нивниот состав и квалитет' **СМТР, ММТР**

син. фармацевтска книга, фармацевтски прирачник

faringitis, faringítis (pharyngítis, lat.)

фарингит(ис)

'воспаление на слузокожата на фарингосот' **СМТР, ММТР**

син. воспаление на грлото

farinks, fárinks (phárynx, lat.) **фаринкс**

'простор што лежи помеѓу горниот дел на хранопроводот и дишните патишта, што се наоѓа зад усната и носната шуплина' **СМТР, ММТР**

син. žrelo

син. грло

flebektaza (phlebektásis, lat.) **флебектазија**

'варикозно проширување на вена (во форма на ќесичка)' **СМТР, ММТР**

син. проширени вени

flebitis (phlebitis, lat.) **флебит(ис)**

'воспаление на видот на вена' **СМТР, ММТР**

син. vnetje ven

син. воспаление на вени

flebografija (phlebographía, lat.) **флебографија**

1. 'рендгенографија на вените со помош на вбризување (внесување) на контрастни средства во организмот' **СМТР, ММТР**

2. 'графичко регистрирање на венскиот пулс' **СМТР, ММТР**

flebolit (phlebolíth[os], lat.) **флеболит**

'камен или минерален талог во вена' **СМТР, ММТР**

син. roapnel venski trombus

син. венски камен, запушен венски тромб

flebotomija, flebotomija (phlebotomía, lat.)

флеботомија

'инцизија (засек) на вена за испуштање на крв' **СМТР, ММТР**

син. инцизија (засек) на вена, отворање на вена

flegmona, flegmóna (phlegmóna, lat.) **флегмона**
‘воспаление на сврзно ткиво со тенденција за брзо дифузно ширење со некроза, улцерација и апсцес на ткивото’ **СМТР, ММТР**
син. гнојно поткожно воспаление

fonácija (phonátio, lat.) **фонација**
‘произведување на гласови со кои се служиме во зборувањето’ **СМТР, ММТР**
син. tvorjenje glasov za govor
син. формирање на глас

foniatrija (phoniatriá, lat.) **фонијатрија**
‘наука – гранка од медицината којашто се занимава со гласовните недостатоци’ **СМТР, ММТР**
син. наука за гласовните недостатоци

fotopsija (photopsía, lat.) **фотопсија**
‘субјективна восприемчивост на светлина од разни форми (во вид на светли искри, блесок, испрекинати линии, точки, дамки поради заболување на ретината на окото)’ **СМТР, ММТР**
син. искра, субјективна восприемчивост на светлина

frenalgija (phrenalgía, lat.) **френалгија**
‘невралгија, болки во вид на напад, еднострано по должината на нервите и отежнато дишење како последица на заболување на вратот, градниот кош и абдоменот’ **СМТР, ММТР**
син. дијафрагмална болка

frenikoekshaireza (phrenicoexhairésis, lat.)
френикоексереза
‘оперативно делумно отстранување, парализа на половината на дијафрагмата’ **СМТР, ММТР**
син. кинење на дијафрагмалниот нерв

frenologija (phrenología, lat.) **френологија**
‘учење според коешто по надворешниот облик на черепот може да се заклучи за интелектуалните и карактерни особини на некоја личност’ **СМТР, ММТР**

ftiza, ftíza (phthisis, lat.) **фтиза**
1. ‘пропаѓање на организмот или на дел од телото’ **СМТР, ММТР**
2. ‘пулмонална, белодробна туберкулоза’ **СМТР, ММТР**
син. pljučna tuberkuloza
син. офтика, сушица

fiziologija (physiología, lat.) **физиологија**
‘наука којашто ги изучува нормалните функции и животните процеси во организмот, неговите органи, ткива и клетки’ **СМТР, ММТР**

G – Г

gamet, gamét (едн.) (gamét[es], lat.) **гамет(и)** (мн.)

‘машки и женски полови клетки кои се потребни за сексуалната репродукција за создавање на нов индивид’ **СМТР, ММТР**

син. полова клетка

gangrena, gangréna (gangraéna, lat.) **гангрена**

‘смрт на ткиво, маса поради недостатна васкуларизација и недостатна исхрана како последица од бактериска инвазија и гниење (путрификација)’ **СМТР, ММТР**

син. смрт на ткиво

gastralgia (gastralgía, lat.) **гастралгија**

‘болка во желудникот’ **СМТР, ММТР**

син. желудочна болка

gastrektazija (gastrektasía, gastrectasia, lat.)

гастректазија

‘проширување на желудникот’ **СМТР, ММТР**

син. проширен желудник

gastrektomija (gastrektomía, gastrectomia, lat.)

гастректомија

‘исекување на целиот или на дел од желудникот’ **СМТР, ММТР**

gástričen (gástricus, lat.) **гастричен**

‘желудочен, желуднички’ **СМТР, ММТР**

sin. želodčen

син. желудочен

gastritis (gastritis, lat.) **гастрит(ис)**

‘воспаление на желудникот’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на желудникот

gastroenteritis, gástroenterítis (gastroenterítis, lat.)

гастроентерит(ис)

1. ‘воспаление на желудникот и на цревата’ **СМТР**

2. ‘воспаление на стомакот и на цревата’ **ММТР**

gastroenterokolitis (gastroenterocolítis, lat.)

гастроентероколит(ис)

‘заболување кај кое истовремено е воспалена лигавицата на желудникот, на тенките црева и на дебелото црево’ **СМТР, ММТР**

gastrointestinalen (gastrointestinalís, lat.)

гастроинтестинален

‘што е заеднички за желудникот и за цревата или за комуникацијата (фистулата) помеѓу желудникот и цревата’ **СМТР, ММТР**

син. дигестивен

gastroptoza (gastroptósis, lat.) **гастроптоза**

‘спуштен желудник – кога неговата долна граница се наоѓа понисоко од вообичаената нормална граница’ **СМТР, ММТР**

sin. povešeni želodec

син. спуштен желудник

gastroskopija, gastroskopija (gastroskopía, lat.)

гастроскопија

1. ‘испитување на желудникот одвнатре со специјална направа’ **СМТР**

2. ‘набљудување на внатрешноста на желудникот со гастроскоп’ **СМТР**

3. ‘непосредно испитување, инспекција на внатрешниот ѕид на стомакот со помош на гастроскоп (ендоскоп)’ **ММТР**

gastrospazem (gastrospásmus, lat.) **гастроспазам**

‘спазмодичен грч на желудникот’ **СМТР, ММТР**

син. желудочен грч

gastrostomija (gastrostomía, lat.) **гастростомија**

‘отвор (фистула) на желудникот создаден по оперативен пат, за вештачка исхрана’ **СМТР, ММТР**

gen, gén (gen[os], genus, lat.) **ген**

‘основната единица на наследените особини која сама се репродуцира и е лоцирана со дефинирана

позиција во соодветниот хромозом' **СМТР, ММТР**

син. наследна основа

generaliziran (generalisátus, lat.) **генерализиран**
'процес што зафатил повеќе органи, дури и
целото тело' **СМТР, ММТР**

geneza (genésis, lat.) **гене́за**

'потекло, почеток на создавање, настанување и
развиток на единка или на состојба (пример:
биогенеза, гаметогенеза, патогенеза)' **СМТР, ММТР**

син. потекло, развиток

genitáljij (едн.) (genitále, genitalia, lat.)

гениталии (мн.)

'полови, генитални органи за размножување
(машки, женски)' **СМТР, ММТР**

син. полови органи

geriatrjja (geriatriá, lat.) **геријатрија**

'научна медицинска дисциплина што го изучува
старењето во сите аспекти: клинички,
биохемиски, социолошки и историски' **СМТР, ММТР**

germinacija (germinatío, lat.) **герминација**

'формирање на зачеток од оплоденото јајце'
СМТР, ММТР

син. никнење, 'ртење

germinativen (germinatívus, lat.) **герминативен**

'што се однесува на зачетокот на никулецот, на
пупката, на половите клетки' **СМТР, ММТР**

gerontologija, gerontología (gerontología, lat.)

геронтологија

'гранка на медицинската наука која ги проучува
појавите и сите аспекти: клинички, биолошки,

историски, социолошки, кои се во врска со
старењето и општо со староста' **СМТР, ММТР**
син. наука за старењето и за староста, наука за
стари лица

gingivítis (gingivítis, lat.) **гингивит**

'воспаление што го опфаќа гингивалното ткиво'
СМТР, ММТР

син. vnetje dlesni

син. воспаление на гингивалното ткиво

glabéla (glabélla, lat.) **глабела**

'неокоскениот дел меѓу веѓите во височина над
коренот на носот' **СМТР, ММТР**

glava, gláva (cáput, lat.) **глава**

'горниот дел на телото со сферичен облик споен
со трупот со помош на вратот' **СМТР, ММТР**

gljja (glia, lat.) **глија**

'нервно потпорно ткиво во кое се сместени
телцата на нервните клетки и на нервните
израстоци' **СМТР, ММТР**

glióm (glióma, lat.) **глиом**

'тумор којшто е составен од невроглија и од
глиозни клетки, се развива во големиот и во
'рбетниот мозок' **СМТР, ММТР**

glomêrul (glomérulus, lat.) **гломерул**

'општ анатомски термин за клопче, врзопче
составено од крвоносни садови и од нервни
vlakna' **СМТР, ММТР**

син. врзопче од крвоносни садови и од нервни
vlakna

glomerulonefritis (glomerulonephritis, lat.)

гломерулонефрит

1. 'воспаление на бубрезите' **СМТР**

2. 'разни воспаленија на бубрежните гломерули
– дифузно и обострано' **ММТР**

glósa (glóssa, lat.) **глоса**
‘јазик – мускулно – слузничав орган сместен во усната празнина (корен на јазикот, врв, горна и долна страна)’ **СМТР, ММТР**

glótis (glótis, lat.) **глотис**
‘ларингален орган за создавање на глас, составен од две гласни жици, слузокожа на гркланот и отворот меѓу нив’ **СМТР, ММТР**
син. гласилки

glukoza (glucósis, lat.) **гликоза**
‘шеќер во крвта’ **СМТР, ММТР**
sin. krvni sladkor **син.** крвен шеќер

glúteus (glútaeus músculus, lat.) **глутеус**
‘седалиште кое ги опфаќа мускулите на кои се седи, тоа се мускулите на задната страна, колкот и на бедрата’ **СМТР, ММТР**
син. заден мускул

glikemija, glikemija (glykaemia, lat.) **гликемија**
‘присуство на шеќер во крвта’ **СМТР, ММТР**
син. зголемен шеќер во крвта

glikogén (glykogén, lat.) **гликоген**
‘полисахарид во црниот дроб, во мускулите и во други ткива’ **СМТР, ММТР**

glukoza, glukóza (glykósis, lat.) **гликоза**
‘гроздов шеќер’ **СМТР, ММТР**
sin. grozdni sladkor **син.** гроздов шеќер

glikozurija, glikozurija (glykosuria, glycosuria, lat.) **гликозурија**
‘присуство на ненормална количина на шеќер, гликоза во урината’ **СМТР, ММТР**
sin. sladkorji v urinu
син. шеќер во урината, гликоза во урината

gonáda (gonáde, lat.) **гонада**
‘жлезда која продуцира гамети: јајник (овариум), семеник (тетис)’ **СМТР, ММТР**
син. полова жлезда

gonokok, gonokók (gonococcus, lat.) **гонокок**
‘грам негативна бактерија, диплокок, којашто предизвикува венерично заболување кај луѓето, познато како гонореја’ **СМТР, ММТР**

gonoreja, gonorêja (gonorrhoea, lat.) **гонореја**
‘заразно воспаление на слузокожите на полово – уринарните органи, се пренесува со полов контакт’ **СМТР, ММТР**
sin. karavica **син.** капавица, полова болест

gracilen (gracilis, lat.) **грацилен**
‘нежен, тенок, слабичок, слабуњав’ **СМТР, ММТР**
sin. vitek, nežen

син. нежен, тенок, слабичок, слабуњав

granulacija, granulacija (granulatio, lat.) **гранулација**
1. ‘формирање, создавање на зрнца од една или од повеќе материи’ **СМТР, ММТР**
2. ‘создавање на ситни, месести зрнца во рана и маса што ја исполнува неа’ **СМТР, ММТР**
син. зрнесто ткиво, зрно

granulacije (granulationes, lat.) **гранулации**
1. ‘зрнеста творба во леукоцитите’ **СМТР**
2. ‘специфични израсоти на надворешната страна, кои учествуваат во ресорпцијата на ликворот’ **ММТР**

granuliran, granulíran (granulatus, lat.) **грануларен**
‘гранулиран, зрнест’ **СМТР, ММТР**
sin. zgnat **син.** гранулиран, зрнест

gránula (gránulum, granula, lat.) **гранула**

‘мали зрнца или партикли, гранулациите што се наоѓаат во протоплазмата’ **СМТР, ММТР**

син. зрно

granulom, granulóm (granulóma, lat.) **гранулом(а)**

‘оток, ограничена туморозна формација од ткиво слично на гранулационото ткиво, односно составена од клетки на младо сврзно ткиво, чија генеза е од воспалително потекло’ **СМТР, ММТР**

син. оток, зрнеста нова творба

granuloza, granulóza (granulósis, lat.) **гранулоза**

1. ‘трахом, вирусно воспаление на очните капаци, египетско заболување на окоото’

СМТР

2. ‘појава на многубројни зрнца, бобичасти јазолчиња’ **ММТР**

gravidnost, gravidnost (gravíditas, lat.) **гравидитет**

‘гравидност, бременост’ **СМТР, ММТР**

sin. nosečnost **син.** гравидност, бременост

guma, gúma (gúmma, lat.) **гума**

‘глуждеста формација која се јавува во терцијарниот леус во разни органи и ткива под форма на гранулационо ткиво (инфективен гранулом)’ **СМТР, ММТР**

sin. sifilom

син. сифилистичен тумор во трета фаза

ginekologija, ginekologija (gynaekología, lat.)

гинекологија

‘гранка на медицинската наука која се занимава со изучување на физиологијата и болестите на женските полови органи, како и со нивното лекување и со нивната профилакса’ **СМТР, ММТР**

ММТР

син. наука за женски болести

ginekomastija (gynaekomastía, lat.) **гинекомастија**

‘претерано развиени дојки кај машки личности’ **СМТР, ММТР**

gir, girus (едн.) (gýrus, lat.) **гирус(и)** (мн.)

‘извивка, бразда во мозокот, кривулест набор на кората на големиот мозок’ **СМТР, ММТР**

sin. vijuga **син.** мозочна бразда

Н – Х

hábitus (hábitus, lat.) **хабитус**

1. 'телесна позиција, телесна надворешност'
СМТР

2. 'физички и ментални карактеристики' **СМТР**

3. 'процена на надворешните карактеристики на здрава или boleжлива личност од кои можат да се донесат заклучоци за предиспонираноста на истата кон некои заболувања' **ММТР**

halisteréza (halisterésis, lat.) **халистереза**

'вид процес со губење на калциумовите соли од коските, којшто се манифестира со омекнување на коските (остеомалација, рахитис и други остеопатии)' **СМТР, ММТР**

halucinacija, halucinácija (hallucinatio, lat.)

халуцинација

1. 'илузија, заблуда, визуелни и аудитивни измами' **СМТР**

2. 'необјективни и нереални перцепции без предмет во сферата на соодветното сетило, предизвикани од непријатни, пред сè надворешни и внатрешни фактори' **ММТР**

син. прислушнување, илузија, заблуда

helioza (heliósis, lat.) **хелиоза**

'сончев удар, форма на топлински удар како последица од директно дејство на сончевите зраци на гола глава и на врат, што се манифестира со малаксаност и колапс' **СМТР, ММТР**

sin. sončarica **син.** сончаница

helmintiaza (helminthiasis, lat) **хелминтијаза**

'болна состојба предизвикана од инфекција со црви (паразити, цревни глисти во организмот)' **СМТР, ММТР**

син. глиставост

hemeralopija (hemeralopia, lat.) **хемералопија**

'денско слепило, дефектна визија при силна светлина' **СМТР, ММТР**

sin. dnevna slepota

син. денско слепило, кокошкино слепило

hepatítis (hepatítis, lat.) **хепатит**

'воспаление на црниот дроб' **СМТР, ММТР**

sin. vnetje jeter

син. воспаление на црниот дроб

hepatolit (hepatolith[os]) **хепатолит**

'камен во црнодробен жолчовод, особено камен во црниот дроб' **СМТР, ММТР**

sin. kamen v žolčnih izvodilih

син. камен во црниот дроб

herediteta (heréditas, lat.) **херидитет**

'наследност, пренесување на особините кај живите суштества од предците на потомството' **СМТР, ММТР**

син. наследност

hermafroditizm (hermaphroditismus, lat.)

хермафродитизам

'особина на оној што има два пола' **СМТР, ММТР**

sin. dvospolnost **син.** двополовост

hermafrodit, hermafrodít (hermaphrodít[os], lat.)

хермафродит

'индивидуален организам со гонадно ткиво типично за двата пола' **СМТР, ММТР**

sin. dvospolnik **син.** двополов

hèrnija (hèrnia, lat.) **хернија**

'подуеница која настанува од протурување на перитонеумот под кожата преку отвори во трбушниот сид, кои можат да бидат природни, односно создадени во ембрионалниот развој на единката или стекнати во текот на животот' **СМТР, ММТР**

sin. kila **син.** кила

herpes, hêrpes (hêrpes, lat.) **херпес**
 ‘акутно, вирусно, кожно заболување со групи на мали меурчиња’ **СМТР, ММТР**
син. мали меурчиња

hiát (лат.) (hiátus, fissura, lat.) **фисура (грчко)**
 ‘пукнатина, прснатина, пукнатина на коска’
СМТР, ММТР
син. пукнатина

hibernácija (hibernátio, lat.) **хибернација**
 1. ‘вештачко ладење на организмот или на одделни органи’ **СМТР**
 2. ‘состојба на заспаност’ **СМТР, ММТР**
син. зимски сон

hilus, hílus (hílus, lat.) **хилус**
 1. ‘дупка, место каде што крвните садови и лигаментите влегуваат во белите дробови, црниот дроб или во слезината’ **СМТР**
 2. ‘депресија или дупка на некој орган, влезното место каде припаѓаат неговите крвни садови, нерви и водови (канални)’ **ММТР**
син. дупка, врата, порта

hirsutizem (hirsutismus, lat.) **хирзутизам**
 ‘ненормална, интезивна влакнавост, посебно кај жената’ **СМТР, ММТР**

histologija, histologíja (histología, lat.) **хистологија**
 1. ‘наука за ситниот, микроскопски строеж на ткивото на живите организми’ **СМТР, ММТР**
 2. ‘медицинско – биолошка гранка што се занимава со проучување на развитокот на ткивата и нивната структура’ **СМТР, ММТР**

homeopatíja (homeopathía, lat.) **хомеопатија**
 ‘метода или постапка во лекувањето при што во основата на тоа учење е содржано сознанието

дека делотворното дејство на лековите се појавува (засилува) со нивно разблажување’
СМТР, ММТР

hondromatoza (chondromatosis, lat.)
хондроматоза
 ‘повеќе бројни (мултиплени) бенигни тумори од ’рсквично потекло на повеќе места’ **СМТР, ММТР**
син. масивни хондроми

hórda (chórda, lat.) **хорда**
 ‘секоја долга, тркалезна, флексибилна структура или орган, врска, жица, нитка’ **СМТР, ММТР**
син. нитка

hormón (hormón, lat.) **хормон**
 ‘производ на жлездите со внатрешна секреција и специфично физиолошко дејство’ **СМТР, ММТР**

higiéna (hygiéna, lat.) **хигиена**
 ‘наука за здравјето, за неговото зачувување и подобрување’ **СМТР, ММТР**

himen (hýmen, lat.) **химен**
 ‘мембранозен набор којшто делумно или наполно го затвора надворешниот отвор на вагината’ **СМТР, ММТР**
син. devička kožica
син. девствена кожичка

histeríja (hystería, lat.) **хистерија**
 ‘еден вид психонеуроza, реакција на организмот на т.н. психички конфликт’ **СМТР, ММТР**

histerosalpingografija (hysterosalpingographía, lat.)
хистеросалпингографија
 ‘рендгенолошки метод за прикажување на шуплината на матката и на јајцеводите преку инјектирање на контрастно средство’ **СМТР, ММТР**

histerotomija (hysterotómia, sectio caesarea, lat.)
цазареја

‘ акушерска операција со којашто се овозможува породување на фетусот со рез на абдоминалниот ѕид и отворање на ѕидот на матката’ **СМТР, ММТР**

син. царски рез

hematokrit (haematokrit, lat.) **хематокрит**
‘ направа за издвојување на крвните зрнца’
СМТР, ММТР

hematologija, hematologija (haematología, lat.)
хематологија

1. ‘биолошка гранка која ја изучува функцијата, биохемијата и морфологијата на крвта и на крвотворечките ткива’ **СМТР, ММТР**

2. ‘гранка во медицината за изучување на крвта и на крвните заболувања и нивното лекување’
СМТР, ММТР

син. наука за крвта

hematóm (haematóma, lat.) **хематом**

1. ‘крвна модринка, модрица, црнка’ **СМТР**

2. ‘излив на крв во мекото ткиво’ **СМТР**

3. ‘туморозна формација со екстравазирана крв или со крвен подлив кој настанува при крвавење во ткивата’ **ММТР**

син. излив, крвен подлив

hematopóeza (haematopoiésis, lat.) **хематопоеза**
‘ процес на создавање и развој на клеточните елементи во крвта’ **СМТР, ММТР**

hematoza (hematosis, lat.) **хематоза**
‘ формирање на крв, артеријализација, аерација на крвта во белите дробови’ **СМТР, ММТР**

hemaglutinacija (haemagglutinatio, lat.)
хемаглутинација

‘слепување на еритроцитите (црвените крвни зрнца) настанато од антителата (хемаглутинините) или од одделни вирусни партикли’ **СМТР, ММТР**

син. слепување на еритроцитите

hematemeza (haematémesis, lat.) **хематемеза**
‘ повраќање (блуење) на крв’ **СМТР, ММТР**

син. повраќање на крв

hematurija, hematurija (haematuría, lat.)
хематурија

1. ‘патолошка состојба кога урината е крвава’
СМТР, ММТР

2. ‘симптом на некое заболување или трауматска лезија на мочните патишта’ **СМТР, ММТР**

син. izložanje krvi v seči

син. излачување на крв со урината

hemoglobín (haemoglobín[um], lat.) **хемоглобин**
‘ црвениот пигмент во еритроцитите, носител на кислородот’ **СМТР, ММТР**

син. црвена крвна боја, боја на црвените крвни зрнца, крвна боја, боја на крвта

hemogram (haemogramma, lat.) **хемограм**

‘крвна слика која се изразува со броеви на одделни крвни клетки во определена зафатнина на крв, како и со леукоцитна диференцијална формула’ **СМТР, ММТР**

син. krvna slika

син. крвна слика

hemoliza (haemolysis, lat.) **хемолиза**

‘ослободување (испуштање) на хемоглобинот од црвените крвни зрнца и неговото присуство во плазмата’ **СМТР, ММТР**

hemofilija, hemofilija (haemophilía, lat.)

хемофилија

‘наследен хеморагичен синдром предизвикан од недостаток или биолошка неактивност на антихемофилен глобулин’ **СМТР, ММТР**

син. krvavičnost **син.** крвавење

hemoptiza (haemoptýsis, lat.) **хемоптиза/ија**

‘искашлување на крв или на крвава плуканка која потекнува од дишните патишта’ **СМТР, ММТР**

син. искашлување на крв или на крвава плуканка

hemoragija, hemoragija (haemorrhagía, lat.)

хеморагија

‘изливање на крвта од крвните садови во ткивата, во телесните шуплини, во зглобовите или во надворешната средина’ **СМТР, ММТР**

син. krvavitev **син.** крвавење

hemoragičen (haemorrhágicus, lat.)

хеморагичен (црвен), инфаркт

1. ‘крвав’ **СМТР**

2. ‘вид инфаркт кој се карактеризира со крвјосаност поради пролив на крв од блиските (соседните) вени, а се јавува во белите дробови и во цревата’ **ММТР**

hemoroídi (haemorrhoidális, lat.) **хемороиди**

‘јазливо (варикозно) проширување на вените околу излезот на задното црево предизвикано од застојот на крвта’ **СМТР, ММТР**

син. хемороиден јазол

hemostaza, hemostáza (haemostásis, lat.)

хемостаза

‘запирање на крвавење, запирање на изливање на крвта’ **СМТР, ММТР**

син. запирање на крвавење

hemotoraks (haemothórax, haematothorax, lat.)

хемоторакс, хематоторакс

‘излив на крв во плевралната шуплина како последица на травма на градниот кош’ **СМТР, ММТР**

син. излив на крв во плевралната шуплина (празнина)

hemiplegija, hemiplegija (hemiplegía, lat.)

хемиплегија

‘фатеност, парализа на едната страна на телото поради оштетување на мозокот, крвавење или омекнување (молација)’ **СМТР, ММТР**

син. парализа на едната страна на телото, фатеност на едната страна на телото

hipermetropija (hypermetropía, lat.)

хиперметропија

‘растројство во рефракцијата кое се карактеризира со паралелните зраци што паѓаат врз окото и се спојуваат зад ретината’ **СМТР, ММТР**

син. daljnovidnost **син.** далековидост

hipohondrij (hypochondrium, lat.) **хипохондриум**

‘подребена регија, страничните делови на епигастриумот, подребрие’ **СМТР, ММТР**

син. podrebrje, regio hypochondriaca

син. подребена регија, подребрие

hipogastrij (hypogástrium, hypogastrica, lat.)

хипогастриум

‘место, регија под стомакот’ **СМТР, ММТР**

син. podtrebušje, pubična regija, regio pubica

син. регија под стомакот

hipofiza, hipofiza (hypophýsis, lat.)

хипофиза

‘жлезда со повеќе – структурна ендокрина функција сместена во вдлабнатината на коскениот дел од лобницата, т.н. турско седло,

локализирана во базата на мозокот' **СМТР**,
ММТР

sin. glandula pituitaria, možganski privesek
син. жлезда со внатрешна секреција во черепот,
турско седло

hipospadija (hypospadiá, lat.) **хипоспадија**

1. 'вродена мана на мочниот канал (мочоводот)
каде надворешниот отвор на мочоводот се наоѓа
на долната страна на машкиот полов орган'
СМТР, **ММТР**

син. оток на уретрата

2. 'кај жените: вродена мана на мочоводот при
која уретратата се отвора во самата вагина'
СМТР, **ММТР**

halacion (chalázion, lat.) **халазион**

1. 'јачмен на веѓи, точка' **СМТР**

2. 'тркалезно, безболно, јасно ограничено
туморче на очниот капак' **ММТР**

helitis (cheilitis, lat.) **хејлит**

'воспаление на усните' **СМТР**, **ММТР**

син. воспаление на усните

hoane (мн.) (choáne, lat.) **хоана** (едн.)

'секоја шуплина како олук или како
инфундибулум; парен отвор, двата задни отвори
на носната шуплина преку кои се комуницира со
фарингсот' **СМТР**, **ММТР**

син. носни школки

holangiografija (cholangiographía, lat.)

холангиографија

'рендгенско сликање на жолчководите после
инјектирањето на контрастно средство' **СМТР**,
ММТР

holangitis (cholangítis, lat.) **холангит**

'воспаление на жолчните патишта'

СМТР, **ММТР**

sin. vnetje žolčnih izvodil

син. воспаление на жолчните патишта

holecistitis (cholecystítis, lat.) **холецистит**

'воспаление на жолчниот меур (ќесе)' **СМТР**,
ММТР

sin. vnetje žolčnika

син. воспаление на жолчниот меур

holedohus (cholédochus, lat.) **холедох(ус)**

'главниот изведен канал на жолчката, жолчовод'
СМТР, **ММТР**

sin. žolčevod

син. жолчовод

holelitiaza (cholellithiasis, lat.) **холелитијаза**

'формирање и присуство на жолчни камења'
СМТР, **ММТР**

holestaza (cholestásis, lat.) **холестаза**

'пречки или целосен прекин на отекување на
жолчката' **СМТР**, **ММТР**

sin. zastoј žolča

син. запирање на жолчката

holesteatóm (cholesteatóma, lat.) **холестеатом**

'холестеатом на средното уво, кое се состои од
епидермални луспи и од холестерин; бениген,
плочест, епителен тумор со менингите,
централниот нервен систем, коските на главата,
а најчесто во средното уво, мастоидната зона'
СМТР, **ММТР**

holesterín (cholesterínium, lat.) **холестерин**

'стерол од животинско потекло којшто се наоѓа
во големиот мозок, јајниците, надбубрежните
жлезди и жолчката, а е составен дел од жолчните
камења' **СМТР**, **ММТР**

hondritis (chondrítis, lat.) **хондрит**

'воспаление на 'рскавицата' **СМТР**, **ММТР**

sin. vnetje hrustanca

син. воспаление на 'рскавицата

hondrodistrofija (chondrodystrophia, lat.)

хондродистрофија

‘растројство на нормалниот процес на окоскување на ‘рскавиците во интраутериниот живот, со запирање на растот на долгите коски и добивање на цуцест раст’ **СМТР, ММТР**

син. болест на ‘рскавицата во феталниот стадиум

hondrom (chondroma, lat.) **хондром**

‘бениген тумор настанат со пролиферација на ‘рскавичните клетки’ **СМТР, ММТР**

син. ‘рскавичен тумор, ‘рскавична творба

hondromalacija (chondromalacia, lat.)

хондромалација

‘ненормално омекнување на ‘рскавицата’ **СМТР, ММТР**

син. омекнување на ‘рскавицата

I – И

idiopátičen (idiopáthicus, lat.) **идиопатски**

1. ‘идиопатски со значење дека некоја болест е примарна, односно дека настанала без да е познат причинителот’ **СМТР, ММТР**

2. ‘морбидна состојба од спонтана причина’ **СМТР, ММТР**

identifikacija, identifikácija (identificatio, lat.)

идентификација

1. ‘изедначување, воспоставување еднаквост’ **СМТР**

2. ‘ментален механизам на несвесност’ **ММТР**

idiosinkrazija, idiosinkrazija (idiosyncrasia, lat.)

идиосинкразија

1. ‘чудна навика или посебна промена на телото или особена психа на некоја индивидуа’ **СМТР, ММТР**

2. ‘вродена или стекната преосетливост кон некои материи (лекови, прехранбени продукти, белковини и друго)’ **СМТР, ММТР**

idiotija, idiotija (idiotia, lat.) **идиотија, идиотизам**

‘вродена или стекната малоумност, со количник на душевен развој’ **СМТР, ММТР**

син. малоумност, слабоумност, слабоумје (слабоумие), душевна неразвиеност

ileítis (ileitis, lat.) **илеит**

1. ‘воспаление на тенките црева’ **СМТР**

2. ‘воспаление на илеумот (усукано црево)’ **СМТР**

3. ‘воспаление на делот од тенкото црево (илеум)’ **ММТР**

ileocekalen, ileocekálen (ileocecalis [régio], lat.)

илеоцекален

1. ‘дел од слепото црево и влезот на тенкото црево во слепото црево’ **СМТР**

2. ‘што припаѓа и на илеумот (усуканото црево) и на цекумот (слепото црево)’ **СМТР, ММТР**

ileum (ileum, lat.) **илеум**
1. 'долниот дел од тенкото црево' **СМТР**
2. 'дистален дел, крајната порција на тенкото црево, која се шири од јајунумот до цекумот' **СМТР, ММТР**
син. spodnje tanko črevo, vito črevo
син. изопачено црево

ileus (ileus, lat.) **илеус**
'непроодност во цревата, парализа на перисталтиката на цревата' **СМТР, ММТР**

ilium (ilium, lat.) **илиум**
'горниот дел од карличната коска'
СМТР, ММТР
син. črevnica **син.** бедрена коска

iluzija, iluzija (illúsió, lat.) **илузија**
1. 'психолошка сензорна измама од погрешно толкување на впечатоците' **СМТР**
2. 'самоизмама, слепило, заблуда, празна надеж' **СМТР**
3. 'искривена перцепција или застапеност на вистинските реалности' **СМТР**
4. 'нарушување во можноста на забележувањето при што елементите се изобличени' **ММТР**
5. 'погрешна интерпретација на реалната сензорна слика' **ММТР**
син. самоизмама, слепило, заблуда, празна надеж

imbecilnost (imbecillitas, lat.) **имбецилност**
1. 'слабоумност' **СМТР**
2. 'од умерен до тежок степен на ментална попреченост' **СМТР**
3. 'вродена или стекната душевна заостанатост во најраната возраст' **ММТР**
4. 'ментално дефектен човек' **ММТР**
син. слабоумност

imbibicija, imbibicija (imbibitio, lat.) **имбибиција**
1. 'апсорпција на течност' **СМТР, ММТР**
2. 'вшмукување на материји растворени во течност од страна на ткивата' **СМТР, ММТР**
3. 'натопување на цврсто тело со течност која навлегува во неговата внатрешност со помош на неговата капиларност' **СМТР, ММТР**
син. натопување, вшмукување, апсорпција

imobilizacija, imobilizacija (immobilisatio, lat.) **имобилизација**
'зацврстување, создавање услови за неподвижност со помош на гипсени завои на зглоб, на повеќе зглобови, на цел екстремитет или на целото тело' **СМТР, ММТР**

imún (immúnis, lat.) **имун**
'отпорен кон определена болест, зараза или отров' **СМТР, ММТР**
син. отпорен, неосетлив

imunizacija, imunizacija (immunisatio, lat.) **имунизација**
'процес со којшто се создава имунитет кон определена заразна болест во организмот' **СМТР, ММТР**
син. имунитет, отпорност

imuniteta, imuniteta (immúnitas, lat.) **имунитет**
'заштитеност, односно отпорност на организмот кон патогени микроорганизми и кон нивните токсини' **СМТР, ММТР**
син. заштитеност, отпорност, неприфатливост на болеста

imunologija, imunologija (immunología, lat.) **имунологија**
'наука што го изучува имунитетот и другите биолошки појави што се во врска со него' **СМТР, ММТР**

impetigo (impetigo, lat.) **импетиго**

‘бактеријална, воспалителна, кожна болест карактеризирана со појава на пустули, гнојни меурчиња’ **СМТР, ММТР**

sin. krastavost, povrhnja piodermija

син. гнојна краста, краставост, површна пиодерма

impetigo contagiozni (impetigo contagiōsa, lat.)

импетиго контагиоза

‘префатлива (главно детска) контагиозна болест на кожата (по лицето, околу устата и околу носниците)’ **СМТР, ММТР**

implantacija, implantacija (implantatio, lat.)

имплантација

‘всадување на дел од ткиво како на пример кожа, нерв или жили во друго место во телото’ **СМТР, ММТР**

sin. vsaditev **син.** всадување, вкоренување

impotencia, impotēca (impotētia, lat.)

импотенција

‘полова немоќ (слабост), недостиг на сила, првенствено копулативна способност или вирилитет’ **СМТР, ММТР**

син. полова немоќ, полова неможност, импотентност, вирилитет

impresija, impresija (impressio, lat.) **импресија**

1. ‘плитка, широка вдлабнатина или втиснатина на коска или на друг дел од телото или од органот’ **СМТР**

2. ‘сензуален впечаток’ **СМТР**

3. ‘вдлабнување, свиткување, втиснување врз површината на друг орган’ **ММТР**

син. вдлабнување, свиткување, втиснување, отпечаток

impulz, impūlz (impulsus, lat.) **импулс**

1. ‘поттик, процес на деполаризација на површинскиот слој (на мускул или на нервно влакно) како последица што се пренесува по нервните влакна во некој ефектор (било во мускулите, било во жлездите)’ **СМТР, ММТР**

2. ‘ненадејна сила на возбудување’ **СМТР, ММТР**

3. ‘ненадејна, неконтролирана детерминација за реагирање, за активност’

СМТР, ММТР

син. поттик, возбуда или внатрешен стимул

inaktivnost (inactivitas, lat.) **инактивност**

1. ‘неефикасност, безнадежност’ **СМТР**

2. ‘особина карактеристична за неактивна’ **СМТР**

3. ‘запирање на активноста’ **ММТР**

4. ‘деструкција на активен серум со топлина или со други средства’ **ММТР**

син. неактивност

inanicija, inanicija (inanitio, lat.) **инаниција**

1. ‘гладост, ослабеност заради недоволно внесување на храна’ **СМТР**

2. ‘сериозно слабеење поради недостаток на храна, со екстремно губење на телесната маса’ **СМТР**

3. ‘физичка исцрпеност како последица од долготрајна потхранетост поради не внесување на доволно квалитетно количество на хранливи материи во исхраната’ **ММТР**

син. истоштеност, исцрпеност, гладост

inapetencia, inapetēca (inappetētia, lat.)

инапетенција

‘непостоење на желба за јадење’ **СМТР, ММТР**

sin. anoreksija

син. немање апетит, нејадливост, анорексија, без желба (волја) за јадење

incest, incést (incéstus, incestum, lat.) **инцест**
‘полов однос меѓу роднини од прв ред’ **СМТР, ММТР**
син. крвопролевање, крвосрам, крвожедност

incipiens (incipiens, lat.) **инципиенс**
‘кој штотуку почнува, кој штотуку не почнал да постои, да егзистира’ **СМТР, ММТР**
син. зачетен **син.** почетен

incizija, incíziја, incízija (incísio, lat.) **инцизија**
1. ‘засек, засекување’ **СМТР**
2. ‘хируршка рана предизвикана од скалпел’ **СМТР**
3. ‘расекување по хируршки пат, отворање по хируршки пат, создавање рана со сечење’ **ММТР**
син. kirurški rez, vrez
син. прорез, засек, рез, хируршки рез, хируршки засек

incisivus (incisívus [dens], lat.) **инцизив**
‘преден заб, вакви заби има 4 на горната и 4 на долната вилица’ **СМТР, ММТР**
син. секач заб, режач заб

incizura, incizúra (incisúra, lat.) **инцизура**
‘усек, засек (зарез), вдлабнатина на работ на коска или на ’рскавичните делови’ **СМТР, ММТР**
син. zarez
син. усек, засек (зарез), вдлабнатина

inklinacija, inklinácija (inclinátio, lat.) **инклинација**
1. ‘склоност кон некое заболување’ **СМТР, ММТР**
2. ‘наведнување, наклон, наклонување, изместување на некој орган околу неговата трансверзална оска’ **СМТР, ММТР**
син. склоност, наведнување, наклон, наклонување, изместување

inkompatibilnost, inkompatíbnost
(incompatíbilitas, lat.) **инкомпатибилност**
‘хемиска, физиолошка, тераписка, крвна неподносливост’ **СМТР, ММТР**
син. neskladnost, nezdrúžljivost
син. неподносливост, некомпатибилност

inkompatíblen (incompatíbilis, lat.) **некомпатибилен**
‘кој не се поднесува, кој не се трпи (лек што не се поднесува со друг лек)’
СМТР, ММТР
син. neskladen, nezdrúžljiv
син. неподнослив, недоследен, неусогласен, неспојлив

inkrécija (incrétum, incretio, lat.) **инкреција**
‘излучување на жлездите со внатрешна секреција’ **СМТР, ММТР**
син. notranja sekrecija
син. излучување, внатрешно лачење, внатрешна секреција

inkrustacija, inkrustácija (incrustátio, lat.) **инкрустација**
1. ‘покривање со краста, творба на краста’ **СМТР**
2. ‘натопување со минерални соли’ **СМТР**
3. ‘таложеење на минерални соли на површината’ **СМТР**
4. ‘процес на таложеење на цврсти материи во некротизирани ткива или некое натрупување врз туѓи тела што на определен начин навлегле во организмот’ **ММТР**
син. струп, таложеење

inkubacija, inkubácija (incubátio, lat.) **инкубација**
1. ‘развојниот период на болеста од инфекцијата до селекцијата на болеста’ **СМТР**
2. ‘инкубациска доба’ **СМТР**
3. ‘времето од навлегувањето во организмот на патогените микроорганизми, па сè до појавата на првите знаци на болеста’ **ММТР**

sin. inkubacijska doba

син. развојна доба, инкубациска доба

inkubátor (incubátor, inkubator, lat.) **инкубатор**
‘направа, апарат, тип комора во којашто се одржува константна температура, а служи за негување на предвремено родени или недоносени бебиња’ **СМТР, ММТР**

син. направа, апарат, тип комора за предвремено родени новороденчиња

indeks, índeks (index, lat.) **индекс**

‘вториот прст на раката’ **СМТР, ММТР**

sin. kazalo **син.** показалец

indikacija, indikácija (indicatio, lat.) **индикација**
‘знак или околност кои укажуваат на болест, потреба за третирање, почеток на напад на болест, патоказ или предупредување’ **СМТР, ММТР**

син. знак, патоказ, предупредување

indigestija (indigestio, lat.) **индигестија**

‘нарушување во варењето’ **СМТР, ММТР**

син. лошо варење, дигестивно нарушување

indolencia (indolentia, lat.) **индоленција**

‘состојба на неосетливост на болка поради органска или психичка причина’ **СМТР, ММТР**

син. инертност, бесчувствителност, немарност, зачмаеност, мрзеливост, неосетливост, рамнодушност, тромавост

induracija, indurácija (induratio, lat.) **индурација**

1. ‘стврднување на определено ткиво или на орган поради ботење со сврзно ткиво’ **СМТР, ММТР**

2. ‘процес на стврднување’ **СМТР, ММТР**

3. ‘ненормално тврдо место’ **СМТР, ММТР**

син. процес на стврднување

inércija (inertia, lat.) **инерција, инертност**

1. ‘мрзеливост, слабост, неактивност, заспаност, неподвижност’ **СМТР**

2. ‘неактивност или бавност во работењето’ **СМТР**

3. ‘неспособност за активно движење’ **ММТР**

infantilen (infantilis, lat.) **инфантилен**

‘се однесува за нешто што е детинесто, заостанато и физички и душевно, на ниво на детска возраст’ **СМТР, ММТР**

sin. nezrel

син. недоразвиен, недорастен, детинест

infantilízem (infantilismus, lat.) **инфантилизам**

1. ‘физичка и ментална заостанатост во детска фаза’ **СМТР**

2. ‘состојба на перзистенција на детски особини во зрела возраст’ **СМТР, ММТР**

син. инфантилност, детство

infarkt, infárkt (infarctus, lat.) **инфаркт**

‘ограничена некроза на одреден дел од некој орган којашто настанала поради престанување на додаток на крв по тој дел од органот, а како последица од затнување на артерија од тромб, емболус, механичен притисок и слично)’ **СМТР, ММТР**

infarkcija (infarctio, lat.) **инфаркција**

‘појава што означува дека се создава инфаркт’ **СМТР, ММТР**

sin. odmrtje tkiva

син. создавање на инфаркт

infékcija (infectio, lat.) **инфекција**

‘навлегување и размножување на патогени микроорганизми во организмот’ **СМТР, ММТР**

sin. okužba, nalezljiva bolezen

син. инфективна болест

inferior (infērior, lat.) **инфериор**
‘позициониран надолу, пониско кон долу; во анатомската номенклатура: долната страна на орган или на други структури’ **СМТР, ММТР**
sin. spodnji
син. долен, долната страна на орган

infiltrat, infiltrát (infiltrátum, infiltratus, lat.)
инфилтрат
‘појава што се манифестира во ткивото, интерстицијалниот простор поради проникнување на туѓи материи на тоа ткиво’
СМТР, ММТР

infiltracija, infiltrácija (infiltrátio, lat.)
инфилтрација
1. ‘пенетрација или акумулација на супстанции во ткивата што не се за нив нормални’
СМТР, ММТР
2. ‘проникнување, инфилтрирање, сместување и натрупување на различни клеточни елементи или некои хемиски материи или течности коишто можат да бидат и воспалителни’ **СМТР, ММТР**
син. проникнување, инфилтрирање, сместување, натрупување

inflamacija (inflammátio, lat.) **инфламација**
‘реакција на ткивата како последица на нарушување од различни коски: бактерии, вируси, топлина, студ, траума, рендгенски зраци, радијација, хемикалии и друго’ **СМТР, ММТР**
син. воспаление

influenca, influéncia (influéntia, influenza, lat.)
инфлуенца
‘акутна, инфективна, вирусна, респираторна болест’ **СМТР, ММТР**
sin. gripa **син.** грип

infrakcija, infrácija (infráctio, lat.) **инфракција**
‘неполна или делумна скршеница на коска без дислокација на коскените фрагменти’ **СМТР, ММТР**
sin. nalom
син. фрактура на коските, скршеница

infundíbulum (infundíbulum, lat.) **инфундибулум**
‘анатомски термин за пролаз (премин), пасаж во структурата во облик на инка’ **СМТР, ММТР**
sin. lijak
син. инка, инкасто стеснување

infúzija, infuzija (infúsió, lat.) **инфузија**
‘терапевтско внесување на течности во организмот (физиолошки раствор, плазма, замени на крв) под кожа, во вена, ректално со специјален прибор, каде што течноста влегува по пат на притисок’ **СМТР, ММТР**
син. вбризгување на течност во вена или под кожа

infuz, infúz (infúsum, lat.) **инфуз(ум)**
‘воден екстракт од некоја билка или од дрога попарен со зовриена вода’ **СМТР, ММТР**
sin. poparek **син.** попарек

ingestija, ingéstija (ingéstia, lat.) **ингестија**
1. ‘проголтана храна, јадење’ **СМТР**
2. ‘уживање’ **СМТР**
3. ‘внесување на храна или на лекови во организмот преку устата’ **ММТР**

inhalacija, inhalácija (inhalátio, lat.) **инхалација**
‘вдишување на пареа, гасови што се добиваат од течности било природно или при загревање до испарување’ **СМТР, ММТР**
син. вдишување

inhibicija, inhibicija (inhibitio, lat.) **инхибиција**
‘сопирање, спречување, кочење на определен процес, функција или појава’ **СМТР, ММТР**
син. сопирање, спречување, кочење

injekcija, injekcija (injection, lat.) **инјекција**
1. ‘впрскување, внесување на раствори: интраакутно, мускулно или интравенски’
СМТР, ММТР
2. ‘состојба на некое ткиво кога крвните садови му се преполнети со крв’
СМТР, ММТР
син. vbrizg
син. впрскување, внесување, вбризување, инјектирање

injekcija intramuskularna
(injection intramuscularis, lat.)
инјекција (интрамускуларна)
‘внесување, впрскување со помош на шприц со шуплива игла на растворени лекови во течности, серуми, длабоко во внатрешноста во самиот мускул, во мускулното ткиво’ **СМТР, ММТР**
син. инјекција во мускул

inervacija, inervacija (innervation, lat.) **инервација**
1. ‘снабдување со нерви на одреден регион’
СМТР, ММТР
2. ‘нервна стимулација на дел’ **СМТР, ММТР**

inseminacija, inseminacija (insemination, lat.)
инсеминација
1. ‘оплодување, осемнување’ **СМТР, ММТР**
2. ‘навлегување на машката оплодена клетка – сперматозоид во јајце клетката’ **СМТР, ММТР**
3. ‘депонирање на семенската течност во вагината’ **СМТР, ММТР**
син. osemenitev
син. оплодување, осемнување, вештачко оплодување

insercija (insertio, lat.) **инсерција**
1. ‘вметнување на една или повеќе нуклеотидни базни парови во двојно влакно ДНК, вметнување на вирусна ДНК, вметнување на нов хромозомски дел во хромозомот’ **СМТР**
2. ‘место на кое е сврзан, припоен некој мускул за коската или фасцијата која ја движи’ **ММТР**
3. ‘чин на инплактиција’ **ММТР**

in situ (in situ, lat.) **ин ситу**
‘израз што означува дека нешто се наоѓа во првобитна, нормална, природна положба без инвазија на соседните органи и структури’
СМТР, ММТР
син. местоположба

insolacija (insolation, lat.) **инсолација**
1. ‘лекување со експонирање на телото на сонце (сончање), сончева бања’
СМТР, ММТР
2. ‘сончев удар поради долготрајно изложување (на главата) на сонце’ **СМТР, ММТР**
син. сончање, сончаница, сончев удар

insomnija, insomnija (insomnia, lat.) **инсомнија**
‘состојба на неможност за спиење, отсуство на сон или бавно заспивање’
СМТР, ММТР
син. nespečnost
син. бессоница, несоница, отсуство на сон

inspiracija (inspiration, lat.) **инспирација**
‘вдишување на воздух, гас или пара во белите дробови’ **СМТР, ММТР**

син. vdih **син.** вдишување

inspiririj, inspiririj (inspiration, lat.) **инспириум**
‘првата фаза од актот на дишењето’ **СМТР, ММТР**
син. vdih **син.** дишење

instilacija, instilácija (instillátio, lat.) **инстилација**
‘внесување на течност во некоја од телесните шуплини’ **СМТР, ММТР**

instinkt, instíntk (instíntus, lat.) **инстинкт**
‘наследен нагон кај луѓето’ **СМТР, ММТР**
sin. nagon
син. нагон, наследен нагон

insuficienca, insuficiénc
(insufficiénc, insuffitientia lat.) **инсуфициенција**
‘недоволност на единката или на органот да ја изврши целосно својата намена’ **СМТР, ММТР**
sin. nezmogljivost
син. функционална слабост, неспособност, намален капацитет на некој орган

insuflacija, insuflácija (insufflátio, lat.)
инсуфлација
‘внесување, вдувување воздух под притисок или некој лек во вид на прав во некоја од телесните шуплини или во белите дробови’ **СМТР, ММТР**
син. внесување, вдувување воздух

ínsula (ínsula, lat.) **инсула**
‘дел од кората на големиот мозок’ **СМТР, ММТР**
син. остров, островче, островце

inzult, insúlt (insúlutus, lat.) **инсулт**
‘телесна или психичка повреда (нарушување на функцијата на некој орган)’ **СМТР, ММТР**
син. напад, повреда, удар – капка

integracija (integrátio, lat.) **интеграција**
‘доведување, враќање во првобитната состојба или положба (потполно оздравување)’
СМТР, ММТР
син. потполно оздравување

intelekt (intelléctus, lat.) **интелект**
1. ‘ум, памет, разум, когнитивна моќ’ **СМТР**
2. ‘збир на определени духовни функции коишто перцепирањето го претвораат во спознание’
ММТР
3. ‘способност за спознавање, разбирање, размислување’ **ММТР**

intelligéncnost (intelligéncia, lat.) **интелигенција**
1. ‘разумност, бистроумност, способност за правилно размислување’ **СМТР**
2. ‘способност за создавање на поими, расудување, разбирање на односи, решавање на новосоздадени проблеми и ситуации’ **ММТР**
син. разумност, бистроумност, способност за правилно размислување

intencija (inténtio, lat.) **интенција**
1. ‘стремеж, намера, усилба’ **СМТР, ММТР**
2. ‘процес на оздравување’ **ММТР**

interkostalen, interkostálen (intercostális, lat.)
интеркостален
‘нешто што се наоѓа помеѓу две ребра’ **СМТР, ММТР**
sin. medrebrn **син.** меѓуребрн

interkurenten, interkurénten (intercúrens, lat.)
интеркурентен
‘нешто што се појавува, се вметнува во текот на некоја друга состојба што го променува текот на болеста’ **СМТР, ММТР**
sin. vmesen, dodaten **син.** додатен, вметнат

interlobaren, interlobáren (interlobáris, lat.)
интерлобарен
‘наоѓање или сместување помеѓу двата лобуса’
СМТР, ММТР
син. меѓулобусен

intermediálen (intermédicus, lat.) **интермедијален**

1. 'среден, што се наоѓа во средината помеѓу надворешниот и внатрешниот дел'

СМТР, ММТР

2. 'анатомски термин што ја определува структурата што се наоѓа помеѓу две други структури' **СМТР, ММТР**

3. 'времето помеѓу два рока' **СМТР, ММТР**

intermisija (intermíssio, lat.) **интермисија**

1. 'привремено престанување на определено дејство или појава (пример на покачена температура или на некој лек)' **СМТР, ММТР**

2. 'интервал помеѓу две дејства (помеѓу два напади, пристапи на треска кај маларија)'

СМТР, ММТР

син. отсуство, интервал помеѓу две дејства

intoksikacija, intoksikácija (intoxicátio, lat.)

интоксикација

1. 'оштетување на организмот поради внесување на отрови од надворешната средина и од отрови што се создаваат во самиот организам' **СМТР, ММТР**

2. 'состојба создадена со хронично примање на алкохол' **СМТР, ММТР**

син. zastupitev **син.** труење на организмот

intoleranca, intoleránca (intolerántia, lat.)

интолеранција

1. 'неподносливост (на некои лекови), нетрпеливост' **СМТР, ММТР**

2. 'неспособност за спротивставување или за издржување' **СМТР, ММТР**

3. 'алкохолна интолерантност' **СМТР, ММТР**

син. nestrpnost

син. неподносливост, нетрпеливост, неспособност, интолерантност

intima, íntima (íntima, lat.) **интима**

'внатрешниот слој на сидот на крвните и на лимфните садови' **СМТР, ММТР**

син. внатрешен слој на вената

intestinum tenue (intestínium ténue, lat.)

интестинум тенуе

'тенко црево' **СМТР, ММТР**

син. тенко црево, тесно црево

intestinum crassum (intestínium crássum, lat.)

интестинум красум

'дебело црево' **СМТР, ММТР**

син. дебело црево, широко црево

intestinum (intestínium, lat.) **интестинум**

'црево кое почнува од излезот на желудникот и завршува со анусот' **СМТР, ММТР**

син. črevo

син. црево

intertrigo, intertrígo (intertrígo, lat.) **интертриго**

'воспаление на кожата како последица од заемно триење на две кожни површини што континуирано се допираат' **СМТР, ММТР**

син. дерматит, воспаление на кожата

interupcija (interrúptio, lat.) **интер(р)упција**

1. 'неконтинуираност' **СМТР, ММТР**

2. 'прекинување, прекратување, паузи во континуитет' **СМТР, ММТР**

син. прекинување, прекратување, пауза во континуитет

interpozicija, interpozícija (interpositio, lat.)

интерпозиција

'прештипување на меки делови, ткиво помеѓу фрагментите на скршеница (скршена коска)' **СМТР, ММТР**

intermiténten (intermittens, lat.) **интермитентен**
‘наизменични периоди на неактивност, мирување и периоди на активност’ **СМТР, ММТР**

intra partum (intra partum, lat.) **интра партум**
‘за време на породувањето (раѓањето)’ **СМТР, ММТР**

intubacija, intubácija (intubatio, lat.) **интубација**
1. ‘внесување, вовлекување на специјална цевка’ **СМТР, ММТР**
2. ‘воведување на тубус (цевка) преку глотисот во ларинксот за пропуштање на воздух со цел да се подобри дишењето, да се внесат лекови во трахејата, а при наркоза се внесуваат средства за опивање’ **СМТР, ММТР**

intumesenca (intumescéntia, lat.) **интумесценција**
1. ‘нормално или патолошко задебелување, подувување, зголемување по обем’ **СМТР, ММТР**
2. ‘процес на подувување’ **СМТР, ММТР**
3. ‘задебелување на ‘рбетниот мозок во лумбалниот (слабинскиот) дел’ **СМТР, ММТР**

invaginácija (invaginatio, lat.) **инвагинација**
1. ‘вовлекување на еден дел од цревото во другиот дел на истото црево’ **СМТР, ММТР**
2. ‘облитерациона операција за лекување на хернија’ **СМТР, ММТР**

invazija (invásio, lat.) **инвазија**
1. ‘напад или почеток на болест’ **СМТР, ММТР**
2. ‘навлегување на бактерии во организмот’ **СМТР, ММТР**

involúcija (involutio, lat.) **инволуција**
1. ‘повлекување или регресирање до поранешните размери после зголемувањето’ **СМТР, ММТР**

2. ‘ретроградни промени во еволуција, се однесува за ткиво кое доаѓа до намалување на бројот на клетки без дегенерација’ **СМТР, ММТР**

3. ‘збрчкување на орган кај старци’ **СМТР, ММТР**

iridektomija (iridektomía, lat.) **иридектомија**
1. ‘исекување на дел од ирисот на окото со помош на оперативен зафат’ **СМТР, ММТР**
2. ‘ширење на пупилата или создавање на црнка по пат на исекување на дел од ирисот на окото’ **СМТР, ММТР**

iris (iris, lat.) **ирис**
1. ‘циркуларна пигментна мембрана зад корлејата перформирана од пупилата’ **СМТР, ММТР**
2. ‘шареница на окото, ципа со различна боја која се простира по предната површина, а во средината е црквата, зеницата (пупила)’ **СМТР, ММТР**

iritis (iritis, lat.) **ирит, иритис**
‘воспаление на шареницата на окото (ирисот) придружено со болка, цилиарна кончетија, фотофобија, контракција на пупилата и обезбојување на ирисот’ **СМТР, ММТР**
син. воспаление на шареницата на окото (ирисот)

iridodializa (iridodialýsis, lat.) **иридодијализа**
1. ‘одвојување, одлепување на шареницата на окото од местото на нејзиното прицврстување за цилијарното тело како последица од траума на окото’ **СМТР, ММТР**
2. ‘расцепување на ирисот (вродено или друго) што создава повеќе пупили’ **СМТР, ММТР**

син. одвојување на ирисот, одлепување на ирисот, расцепување на ирисот

iridotomija (iridotomía, lat.) **иридотомија**

‘инцизија на шареницата на окоето (ирисот) со цел да се создаде нова вештачка црнка, зеница, пупила’ **СМТР, ММТР**

син. инцизија (засек) на шареницата на окоето

irigácija (irrigátio, lat.) **иригација**

‘промивање или плакнење на рана или на телесна шуплина со млаз вода или друга течност’ **СМТР, ММТР**

син. izpiranje

син. плакнење на рана, плакнење на шуплина

irigator, irigátor (irrigátor, lat.) **иригатор**

1. ‘сад за плакнење на дебелите црева’ **СМТР**

2. ‘подготовка за плакнење’ **СМТР**

3. ‘направа со чија помош се врши промивање’ **ММТР**

irigoskopija (irrigoscopia, lat.) **иригоскопија**

‘рендгеноскопски преглед на дебелото црево со помош на контрастна клизма во дебелото црево преку ректумот’ **СМТР, ММТР**

iritacija (irritatio, lat.) **иритација**

‘состојба на раздразнетост, гнев, огорченост, лутина’ **СМТР, ММТР**

ishias, ishias (ischias, lat.) **ишијас**

‘заболување на коренчињата или на стеблото на бедрените нерви’ **СМТР, ММТР**

син. невралгија, неврит

izolacija (isolatio, lat.) **изолација**

1. ‘одвојување, расчленување, одделување на едни од други (на здрави од заразно заболени)’ **СМТР, ММТР**

2. ‘сепарирање на дел од ткивна култура со интерполирање на интерен материјал’ **СМТР, ММТР**

izotop (isotop[os], lat.) **изотоп**

‘елемент со ист хемиски карактер како и друг елемент којшто зазема исто место во периодниот систем’ **СМТР, ММТР**

К – К

kaheksija (kahexia, cachexia, lat.) **кахексија**

1. 'слабеене, болеливост, пропаѓање' **СМТР**
2. 'исцрпеност, ослабеност' **СМТР**
3. 'состојба карактеризирана со голема исцрпеност, ослабување, физичка слабост и општа астенија' **ММТР**

син. слабеене, болеливост, исцрпеност, ослабеност, физичка слабост

karcinom, karcinóm (carcinoma, lat.) **карцином**

'малиген (злокачествен) тумор кој се развива од покривен или жлездест епител, со брз раст, разорно дејство и склоност кон разранување, рецидивирање и метастазирање' **СМТР, ММТР**

син. rak **син.** рак

kopulacija, kopulácija (copulatio, lat.) **копулација**

'спојување, парење на две единки со различни полови, со надворешните полови органи (т.н. копулативен орган – коитус)' **СМТР, ММТР**

син. спојување на две полови клетки, парење на две полови клетки

korneja (córnea, lat.) **корнеја**

'мезодермната обвивка на очната чашка која го формира надворешниот слој (пласт на белката и рожницата)' **СМТР, ММТР**

kumulacija, kumulácija (cumulatio, lat.) **кумуляација**

'кумулятивно дејство, симптоми на труење што ненадејно се појавуваат при повторно или долготрајно давање на терапевтски дози на лекови' **СМТР, ММТР**

син. труење

kadáver (cadáver, lat.) **кадавер**

'тело на мртов организам – човек, леш' **СМТР, ММТР**

син. truplo **син.** леш, мртовец, труп

kalkanej (calcáneus, calcaneum, lat.)

калканеус, калканеум

'најголемата коска на стапалото преку која се пренесува тежината на телото' **СМТР, ММТР**

син. петична коска, петница

kutis (cútis, lat.)

кожа

'надворешна обвивка на телото, која се состои од два слоја: епидерм – површински слој од ектодермално потекло и врзаниот слој под епидермот – од мезодермално потекло богат со крвни садови и нерви' **СМТР, ММТР**

син. koža

син. кожа, надворешна обвивка на телото

kalcifikácija (calcificatio, lat.) **калцификација**

'процес при кој меките ткива стануваат тврди поради таложење на нерастворливи калциумови соли' **СМТР, ММТР**

kamenček (cáculus, lat.)

камен

'ненормално стврднување, камен во животинското тело составен од минерални соли' **СМТР, ММТР**

син. конкремент

kalus, kálus (cállus, lat.)

калус

'новоформирано и неорганизирано коскено ткиво при заздравување на скршена коска, создадено врз фибринска основа, што се мнеева со тврда адултна коска' **СМТР, ММТР**

kalvariija (calvária, lat.)

калварија

'коскен свод на черепот или покрив на главата составен од горните делови на фронталната, париталната и окципиталната коска' **СМТР, ММТР**

син. lobanjski svod

син. карнијален свод

kamra (cámara, lat.) **камера**

‘анатомски термин за секој отворен простор, шуплина во облик на кутија во орган и во венрикулите’ **СМТР, ММТР**

kanal (canális, lat.) **канал**

‘генерален анатомски термин за тесен, тубуларен, цевчест одвод’ **СМТР, ММТР**

син. цевка, цевчест одвод

kapilara (едн.) (capilláris, lat.) **капилар(и)** (мн.)

‘најмалите крвни садови кои формираат мрежа меѓу артериите и вените’ **СМТР, ММТР**

kapsula, kápsula (cápsula, lat.) **капсула**

‘општ термин за обвивка на орган или на друга структура составена од ’рскавично, масно, фиброзно или мембранско ткиво; растворливи кожурци (чаури); капсули во кои се ставаат лекови’ **СМТР, ММТР**

син. обвивка

karbonizacija (carbonisátio, lat.) **карбонизација**

‘состојба на изгореница од IV степен’ **СМТР, ММТР**

karbunkel, karbúinkel (carbúnculus, lat.) **карбункул**

‘група од неколку густо наредени фурункули (чирови) – гнојници, со заеднички инфилтрат и некротичка инфекција на кожата и поткожниот слој’ **СМТР, ММТР**

kardija (cárdia, lat.) **кардија**

‘горниот дел на желудникот во кој завршува хранопроводот’ **СМТР, ММТР**

син. уста на желудникот

kardiospazem (cardiospásmus, lat.) **кардиоспазам**

‘грч – спазам (стегање) на влезниот дел на желудникот (кардијата) поради отежната нормална пасажа, која доведува до проширување на хранопроводот’ **СМТР, ММТР**

син. грч, спазам

kardiotónik (едн.) (cardiotónicum remédium, lat.)

кардиотоници (мн.)

‘лекови и други средства што ја засилуваат работата на срцето и на срцевиот мускул’ **СМТР, ММТР**

káries (cáries, lat.) **кариес**

‘молекуларно распаѓање или смрт на коскено ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. гнилоост

karminatív (едн.) (carminatívum remedium, lat.)

карминативни средства (мн.)

‘средства за олеснување на дистензија на стомакот или на цревата од воздух или гасови; лекови што ја олеснуваат напнатоста на гасови во цревата и ја ублажуваат и смируваат болката’ **СМТР, ММТР**

karnifikacija (carnificátio, lat.) **карнификација**

‘промена во секое ткиво или структура каде што ткивото личи на месо’ **СМТР, ММТР**

karúnkula (carúncula, lat.) **карункула**

‘мало, нормално или патолошко месесто издигнување (пример: солзна брадавица – мал брадавичав изросток во внатрешниот агол на очните капаи и друго)’ **СМТР, ММТР**

син. брадавица

kastracija (castrátio, lat.) **кастрација**

‘отстранување на половите жлезди’ **СМТР, ММТР**

син. skopitev

син. скопење, штроење

katarákta (catarácta, lat.) **катаракта**

‘секакво заматување во леќата без разлика на интензитетот и обемот’ **СМТР, ММТР**

син. motnjava leče, siva mrena

син. очна мрежница

ketgut (cátgut, lat.) **кетгут**
‘конец за хируршки шев’ **СМТР, ММТР**

kavêrna (cavêrna, lat.) **каверна**
‘шуплина во организмот или во еден орган’
СМТР, ММТР
син. шуплина, празнина, дупка

kavum (cávum, lat.) **кавум**
‘најдлабокиот простор на абдоминалната (стомачната) шуплина или на дното на малата карлица’ **СМТР, ММТР**

kefaleja (cephaléa, kephaléa, lat.) **главоболка**
‘се јавува како чест симптом кај различни заболувања, вклучувајќи ги заболувањата и на самата глава’ **СМТР, ММТР**
син. болка во главата, главоболка

kefalgija (cephalgía, lat.) **цефалгија**
‘многу чест симптом кај разни болести на главата или на други системи и органи’ **СМТР, ММТР**
син. главоболка, болка во главата, главоболие

kefalhematom (cephalhaematóma, lat.)
кефалхематом
‘крвна цумка на главата’ **СМТР, ММТР**
син. крвна цумка

kefalotripsija (cephalotripsía, lat.) **кефалотрипсија**
‘дробење на черепот на (мртов) плод за да може да се извлече од матката, за да се овозможи породувањето’ **СМТР, ММТР**

klavdikacija (claudicatio, lat.) **клаудикација**
‘периодично – повремено накривнување кое се јавува во напади поради болки или чувство на тежина во нозете при одење поради лошо крвоснабдување’ **СМТР, ММТР**
син. šerapje **син.** кривење, куцање

klavstrofobija (claustrophobia, lat.)
клаустрофобија

‘наметлив страв од престој во затворена просторија’ **СМТР, ММТР**

klavikula (clavícula, lat.) **клавикула**
‘клучна коска којашто го формира предниот дел на рамениот појас, а се протега од лопатката до градната коска’ **СМТР, ММТР**

sin. ključnica **син.** клучна коска, клучница

klimakterij, klimaktêrij (climactérium, lat.)
климактериум

‘синдром на ендокрински, соматски и психички промени што настануваат при завршувањето на репродуктивната фаза на жената’ **СМТР, ММТР**
sin. klimaks, mena **син.** преоден период

klitoris, klitoris (clitoris, lat.) **клиторис**
‘мало, долгманесто, еректилно тело на предниот и горен дел на женскиот надворешен полов орган, еквивалент на penisот на мажот’ **СМТР, ММТР**
sin. ščegetavček **син.** дражница

kloáka (cloaca, lat.) **клоака**
1. ‘заеднички отвор за измет и урина’ **СМТР**
2. ‘заеднички одводен канал за репродуктивниот дуктус, цревето кај птиците’ **ММТР**
3. ‘кај цицачите е транзитна структура во ембрионалниот живот’ **ММТР**

klizma, klízma (clýsma, lat.) **клизма**
‘клистир, течност што се внесува во цревата преку газното црево за разни цели (прочистување, хранење, давање на лекови)’ **СМТР, ММТР**
sin. klistir **син.** клистир

koagulacija, koagulacija (coagulatio, lat.)
коагулација
‘засирување, згрутчување на крвта;
стврднување, солидификација на сол и премин
во гел’ **СМТР, ММТР**
sin. strjevanje
син. засирување, згрутчување, стврднување

koagulum (coagulum, lat.) **коагулум**
‘сириште, сосирук (крвен сосирук при
згрутчување на крвта)’ **СМТР, ММТР**
sin. strdek **син.** сириште, сосирук

koarktacija (coarctatio, lat.) **коарктација**
‘стеснување, структура (стеснување на
десцендентниот дел на аортата), коешто може да
биде вродено или стекнато’ **СМТР, ММТР**
sin. zožitev, skrčenje
син. стеснување на аортата, тесна аорта

koitus, kóitus (coitus, lat.) **коитус**
‘сексуално спојување помеѓу личности од
спротивен пол’ **СМТР, ММТР**
sin. kopulacija, občevanje, spolni odnos, spolno
občevanje, spolna združitev
син. сексуален однос, сексуална заедница

kontakt (contactus, lat.) **контакт**
‘контаминација – допирање до личност што
боледува од заразна болест’ **СМТР, ММТР**
sin. stik **син.** допир со заразна личност

kolk, kôlk (sóxa, lat.) **колк**
‘зглобот меѓу карличната коска и главата на
бутната коска’ **СМТР, ММТР**

koksitis (coxitis, lat.) **коксит**
1. ‘воспаление на колкот’ **СМТР**
2. ‘воспаление на зглобот во колкот’ **ММТР**

крепитација (crepitatio, lat.) **крепитација**
1. ‘симптом за скршеница, триење на нерамни
скршени површини на коската’ **СМТР, ММТР**
2. ‘шум што се слуша при аскултација на белите
дробови над воспалително огниште’ **ММТР**
3. ‘чувство на крцкање при притисок на кожата
кај поткожен емфизем’ **СМТР, ММТР**

kriza (crisis, lat.) **криза**
‘промена, често кон оздравување на акутна
болест; многу брза интензификација на
симптомите во текот на болеста’ **СМТР, ММТР**

krasta (crústa, lat.) **кроста**
‘секундарна промена на кожата или на
лигавицата во вид на корка којашто се формира
од осушениот секрет’ **СМТР, ММТР**
син. корка, струпка

kroničen, króničen (chronicus, lat.) **хроничен**
‘перзистенција во долг временски период’
СМТР, ММТР
син. долготраен

kontracepsija, kontracépcija (contracéptio, lat.)
контрацепција
‘превенција, спречување на (несаканата)
бременост или оплодување’ **СМТР, ММТР**

kontraksija, kontrákcija (contractio, lat.)
контракција
1. ‘стегање, скратување, грчење’ **СМТР, ММТР**
2. ‘скратување на мускул (контрахирање) или
создавање на тензија при грчење на мускулот;
патолошко скусување, скратување или
собирање, набирање’ **ММТР**

kontraktura (contractúra, lat.) **контрактура**
‘состојба на мускул, фиксиран и силно спорен
кон пасивно растегнување како последица на
фиброза на ткивата што го поткрепуваат

мускулот или зглобот, или поради нарушување во самиот мускул' **СМТР, ММТР**

kontraindikacija, kóntraindikácija

(contraindicatio, lat.) **контраиндикација**

‘состојба на болест којашто може одреден тип на третман да го претвори во непожелен и непрописен’ **СМТР, ММТР**

kolika, kólíka (cólica, lat.) **колика**

‘силна болка во stomachot со изненадени напади, којашто потекнува од цревата или од други абдоминални органи, придружена со колапс, потење и повраќање (блуење)’ **СМТР, ММТР**

син. абдоминален грч, stomachен грч

kolitis, kolítis (colítis, lat.) **колит**

‘воспалување на лигавицата на дебелото црево’ **СМТР, ММТР**

kolaps, koláps (collápsus, lat.) **колапс**

‘состојба на акутна циркулациона криза (слабост) со општа телесна малаксаност, недоволно крвоснабдување на мозокот’ **СМТР, ММТР**

kolikvacija (colliquatio, lat.) **коликвација**

‘омекнување, растопување (на ткивата), преминување од цврста во течна состојба’

СМТР, ММТР

син. utekočínjenje, zmeščanje nekrotičnega tkiva

син. втечнување, омекнување

kolostomija (colostomía, lat.) **колостомија**

‘оперативно формирање на комуникација (стома) меѓу дебелото црево и површината на телото преку која се празнат фекалиите’ **СМТР, ММТР**

kolóstrum (colóstrum, lat.) **колострум**

‘редок секрет сличен на млеко од млечните жлезди, кој на притисок се цеди од брадавиците

од втората половина на бременоста и во првите денови пред раѓањето’ **СМТР, ММТР**

син. mlezivo, skuta **син.** сириште

kónha (cóncha, lat.) **конха**

‘секоја формација што личи на школка, коска школка; коскени испакнувања на надворешните сидови на носните шуплини’ **СМТР, ММТР**

син. nosna koljka

син. коска школка, носна школка

konkrement (concreméntum, lat.) **конкремент**

‘цврста маса што се формира во шуплините на органи, жлезди, одвоени канали (во жолчното кесе, мочниот меур, во каналчињата на плунковите жлезди итн.)’ **СМТР, ММТР**

син. kamen **син.** камен, камче, каменче

konkrecija (concrétio, lat.) **конкреција**

‘создавање на камен во природна шуплина или во ткивото на организмот; абнормална унија, сраснување на две блиски структури’ **СМТР, ММТР**

kondenzacija (condensátio, lat.) **кондензација**

‘процес на згустување; акт на претворање на една материја во погуста состојба’ **СМТР, ММТР**

син. zghostitev

син. згустување, згустеност

kondilóm (condylóma, lat.) **кондилом**

‘топчест израсток како брадавица на слузницата близу до анусот или до вулвата’ **СМТР, ММТР**

kondil (cóndylus, lat.) **кондил**

‘тапо истакнување на крајот на коската, а служи за артикулација со друга коска’ **СМТР, ММТР**

konfuzija (confúsió, lat.) **конфузија**
‘психичко растројство со вознемиреност,
збрканост и нарушување на континуирана мисла
или на писмено излагање’ СМТР, ММТР
син. вознемиреност

kongelacija (congelátio, lat.) **конгелација**
‘повреда или оштетување на кожата или ткивата
предизвикани од ниски температури’ СМТР,
ММТР
sin. omrzlina **син.** смрзнатина

kongestija, kongéstija (congéstio, lat.) **конгестија**
‘ненормална акумулација на крв во некој дел на
крвотокот; надојдување на крв во некој орган
или регија, исполнување на крвните жили со крв,
активно, пасивно, функционално и друго’
СМТР, ММТР
син. наплив на крв

konglutinacija (conglutinátio, lat.) **конглутинација**
1. ‘аглутинација, згрутчување на црвените крвни
зрнца под дејство на комплемент и на антитела’
СМТР, ММТР
2. ‘ненормална атхеренција, слепување на
слободни делови на клетките меѓу себе’ СМТР,
ММТР
син. сврзување, лепење, слепување

konióza (coniósis, lat.) **кониоза**
‘заболување на белите дробови предизвикано од
инхалација на прав’ СМТР, ММТР

konjunktíva (conjunctíva, lat.) **конјунктива**
‘тенка сврзна лигавица (слузница) која ја
обложува (обвива) задната страна на очните
капаи, како и предниот дел на белката на окоото’
СМТР, ММТР
sin. očesna veznica, očesna sluznica
син. очна обвивка, очна слузница

konjunktivitis, konjunktivítis (conjunctivítis, lat.)
конјунктивит
‘воспаление на сврзната обвивка на окоото -
конјунктивата’ СМТР, ММТР

konkvasacija (conquassátio, lat.) **конквасација**
1. ‘тешко траматско оштетување на дел од
екстремитетот или од органот, доколку не се
изврши хируршко отстранување на
девитализираните делови доведува до гангрена
на смачканиот дел (смачканица)’ СМТР, ММТР
sin. zmečkanina **син.** смачканица
2. ‘дробење на корени или на стебла во ситни
парчиња за полесна екстракција’ СМТР, ММТР
син. дробење

konzilij, konzílij (consilium, lat.) **конзилиум**
‘советување на специјалисти за болен човек во
однос на дијагнозата на лекувањето’ СМТР,
ММТР
sin. zdravniški posvet
син. медицинска консултација, консултации на
лекар со пациент

konstitucija (constitútio, lat.) **конституција**
1. ‘структура на телото, основа на телото, состав,
вродена основа, вродени телесни и душевни
својства’ СМТР
2. ‘група на својства на организмот коишто
можат да ги обединат луѓето со исти особини во
одреден тип’ ММТР
син. телесна градба, градба на телото

konstrikcija (constrictio, lat.) **констрикција**
1. ‘задржаност, задржување, затворање’ СМТР
2. ‘стегање, стисната структура или дел’ ММТР
3. ‘стеснување’ ММТР
4. ‘морбиден осет на стегање, непопустливост’
ММТР

konstriktor (constrictor, lat.) **констриктор**
‘стегач – мускул што врши стегане, стеснување’
СМТР, ММТР

sin. konstriktorna mišica

син. стегнат мускул, стегач

kontinenca (continéntia, lat.) **континенција**
‘воздржување (пример: од сексуален живот),
задржување (пример: на мочта)’ **СМТР, ММТР**

sin. držnost

син. воздржување, задржување

kontúzija (contúσιο, lat.) **контузија**
‘повреда на ткивата под дејство на удар или
механички притисок без да доведе до прекин на
интегритетот на кожата’ **СМТР, ММТР**

konvolut, konvolút (convolutum, lat.) **конволут(ен)**
‘свиен, свиткан, склопчен (вени, црева)’ **СМТР,
ММТР**

син. свиен, свиткан, склопчен

koma, kóma (cóma, lat.) **кома**
‘коматозна состојба, длабока загуба на свеста за
подолго време’ **СМТР, ММТР**

sin. globoka nezavest, komatozno stanje

син. длабока несвест

komisúra (commissúra, lat.) **комисура**
‘сврзна материја, сврзница, врска, спојка,
спојница меѓу два дела’ **СМТР, ММТР**

син. сврзница, врска, спојка

kompenczacija (compensátio, lat.) **компензација**
‘надополнување на секоја дефектна функција
или структура предизвикана од заболување или
оштетување на некој орган или ткиво’ **СМТР,
ММТР**

син. надополнување

kompléks (compléxus, lat.) **комплекс**
‘целост од различни дејства и симптоми, збир
или комбинација на разни феномени помеѓу
слични или различни симптоми, кои чинат една
целина’ **СМТР, ММТР**

син. целина, збир

komplikacija, komplikácija (complicatio, lat.)
komplikacija

‘усложнување, кога на постојаната болест се
надоврзува ново заболување’ **СМТР, ММТР**

sin. zaplet

син. усложнување

kompresija, kompresija (compresio, lat.)
компресија

‘кога некој орган или систем е притиснат или се
наоѓа под притисок од ширењето на тумурозен
процес или од внатрешно крвање’ **СМТР,
ММТР**

sin. stiskanje, pritiskanje, stisnjenje

син. стискање, притискање

kemoterapija, kémoterapija (chemotherapia, lat.)
хемотерапија

‘лекување на болести со применување на крв,
крвни продукти’ **СМТР, ММТР**

kloroza, kloróza (chlorosis, lat.) **хлороза**

‘примарна, јувенилна, железо-дефицитарна
анемија – ретка форма на анемија кај девојчиња
во време на пубертет’ **СМТР, ММТР**

син. бледило, тип на анемија, бледа (бела) болест

katalepsija, katalepsija (katalepsia, lat.)
каталепсија

1. ‘мускулна вкочанетост како знак на
психомоторна болест’ **СМТР**

2. ‘состојба на ригидно задржување за подолго
во неприродна положба на телото или
крајниците’ **ММТР**

3. ‘вкочанетост на телото во позиција во која е
болниот’ **ММТР**

katalizátor (katalizátor, catalysator lat.)

катализатор

‘материја што ја забрзува или забавува некоја хемиска реакција без да се појавува во крајните продукти на реакцијата’ **СМТР, ММТР**

katatonija (katatonía, catatonia lat.) **кататонија**

1. ‘збир на психомоторни болесни симптоми’ **СМТР**

2. ‘форма на шизофренија карактеризирана со негативни реакции, со фази на продолжителна психичка напнатост изразена во кататонен ступор (синдром) или во кататонична возбуда (со движечка или говорна вознемиреност)’ **ММТР**

keloid (keloid, lat.) **келоид**

1. ‘лузна на нова творба’ **СМТР**

2. ‘своеобразно, необично туморовидно, фиброзно разрастување на сврзното ткиво на кожата во процесот на зараснување на раните од хируршки интервенции или од изгореници’ **ММТР**

kefalotripsija (kephalotripsía, cephalotripsia, lat.)

кефалотрипсија

‘дробење на черепот на (мртов) плод за да може да се извлече од матката, за да се овозможи породувањето’ **СМТР, ММТР**

син. дробење на черепот на мртов плод

keratín (keratín, keratinum, lat.) **кератин**

‘склеропротеин, белковидна рожеста материја во роговите, поткожицата на ноктите и на дланките’ **СМТР, ММТР**

син. белковидна рожеста материја

keratitis (keratitis, lat.) **кератит**

‘воспаление на рожницата’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на рожницата

keratoza (keratosis, lat.) **кератоза**

‘секоја промена придружена со нагласено орожување на кожата’ **СМТР, ММТР**

син. болесна инфекција

kleptomanija, kleptomanija (kleptomanía, lat.)

клептоманија

‘наметливо болна наклоност за кражба’ **СМТР, ММТР**

син. болесна крадливост, болесна склоност кон кражба

klimaterij, klimaktêrij (klimaktérium, lat.)

климактериум

‘синдром на ендокрини, соматски и психички промени што настануваат при завршувањето на репродуктивната фаза на жената’ **СМТР, ММТР**

син. промена

koláps (koláps, collápsus, lat.) **колапс**

1. ‘состојба на акутна циркулациона криза (слабост) со општа телесна малаксаност, недоволно крвоснабдување на мозокот’ **СМТР, ММТР**

2. ‘пропаѓање на сидовите на еден орган (колапс на белодробното ткиво)’ **СМТР, ММТР**

kólíka (kólíka, colica, lat.) **колика**

1. ‘цревни грчеви’ **СМТР**

2. ‘грчевити болки во стомачните органи’ **СМТР**

3. ‘силна болка во мевот со изненадни напади, потекнува од цревата или од други абдоминални органи, придружено со колапс, потење и повраќање’ **ММТР**

син. цревни грчеви

kolpoptoza (kolpoptosis, colpoptosis, lat.)

колпоптоза

‘провиснување на вагиналниот сид’ **СМТР, ММТР**

син. спаѓање на вагиналниот сид

komprésa (komprésa, compressa, lat.) **компрес**
‘неколку слоја од газа која притиска некој посебен дел, во некои случаи газата содржи лекови’ **СМТР, ММТР**

син. облога

konstitúcija (konstitúcija, constitutio, lat.)
конституција

1. ‘структура на телото, вродена концепција, вродени физички карактеристики’ **СМТР**
2. ‘збир на вродени физички и ментални карактеристики на човекот’ **СМТР**
3. ‘група на својства на организмот кои можат да ги обединат луѓето со исти особини во одреден тип’ **ММТР**

син. структура на телото

konvolút (konvolút, convolutus, lat.) **конволут(ен)**
‘свиен, свиткан, склопчен’ **СМТР, ММТР**

син. свиткан, склопчен

koprolít (koprolíthos, coprolithus, lat.) **копролит**
‘како камен тврда фекална маса во дебелото црево’ **СМТР, ММТР**

син. fekalit

син. тврда фекална маса

kretinízem (kretinízem, cretenismus, lat.)
кретенизам

1. ‘вродена болест поради дефект на тироидната жлезда’ **СМТР**
2. ‘физичка и ментална неразвиеност заради недостаток на тироидната жлезда’ **СМТР**
3. ‘хронична состојба на телесна и на душевна заостанатост’ **ММТР**

kriza, kríza (krísis, crisis, lat.) **криза**

1. ‘критичното време, пресврт на текот на некое заболување кое оди кон подобрување или кон влошување’ **СМТР, ММТР**
2. ‘изненадна промена, често кон оздравување на акутна болест’ **СМТР, ММТР**

3. ‘многу брза интензификација на симптомите во текот на болеста’ **СМТР, ММТР**

син. пресврт, кулминација (врв) на болеста

kimografija (kymographía, lat.) **кимографија**
‘рендгенокимографија – метод за прикажување на движењата на еден орган (граден или абдоминален) со помош на рендгенски зраци’ **СМТР, ММТР**

kifoskolioza (kyphoscoliosis, lat.) **кифосколиоза**
‘комбинирано искривување на ’рбетниот столб во две насоки – кон назад и странично’ **СМТР, ММТР**

син. искривен ’рбетен столб во две насоки

kifoza (kyphósis, cyphosis, lat.) **кифоza**

1. ‘кружен ’рбет’ **СМТР**

2. ‘зголемено искривување на ’рбетот назад’ **СМТР**

3. ‘состојба карактеризирана со ненормално зголемен конвекситет на курватурата на торакалниот ’рбетен столб при латерална (странична) опсервација’ **ММТР**

kvadriiceps (quádriceps, lat.) **квадрицепс**
‘што има четири глави’ **СМТР, ММТР**

син. четвороглав

xseroza (xerodermía, lat.) **ксеродерма**
‘сувост на кожата, слаба форма на ихтиоза’ **СМТР, ММТР**

син. сувост на кожата

L – Л

labiálen (labiális, lat.) **лабијален**
‘којшто се однесува на усните (усните на устата или големите и малите усни на женскиот надворешен полов орган)’ **СМТР, ММТР**
sin. ustničen **син.** уснен

laktacija, laktácija (lactatio, lat.) **лактиција**
1. ‘создавање и лачење на млеко во млечните жлезди’ **СМТР**
2. ‘доење, хранење со мајчино млеко’ **СМТР**
3. ‘доба на доење’ **СМТР**
4. ‘секреција на млеко од млечните жлезди’ **СМТР**
5. ‘период на доење, излучување на млеко од млечните жлезди’ **ММТР**
син. доење, период на доење

laktoza, laktóza (lactósis, lactosaum, lat.) **лактоза**
‘млечен шеќер кој го содржи млекото како дисахарид, кој се хидрализира со киселини или некои ензими до глукоза и до галактоза’ **СМТР, ММТР**
sin. mlečni sladkor
син. млечен шеќер, дисахарид во млекото

las (capillus, lat.) **коса**
‘анатомски термин употребуван во множина за означување на агрегација на влакна на главата’ **СМТР, ММТР**
син. влакно

lezija, lezija (laésio, lat.) **лезија**
‘повреда, нарушување на еден интегритет (ткиво, орган, систем и слично)’ **СМТР, ММТР**
син. повреда, рана, дефект

lalopatija (lalopathía, lat.) **лалопатија**
‘заеднички назив за различни растројства на говорот’ **СМТР, ММТР**

син. растројство во говорот, нарушување во говорот

lalofobija (lalophobia, lat.) **лалофобија**
1. ‘страх од пелтечење (тепкање) пред зборување’ **СМТР**
2. ‘страх од зборување, ненормално одбивање да се зборува’ **ММТР**

lamela, laméla (lamélla, lat.) **ламела**
1. ‘плочка, коскена плочка’ **СМТР**
2. ‘тенок слој на коскено ткиво околу коскениот канал’ **СМТР**
3. ‘лушпа, плочка, тенок слој од ткиво’ **ММТР**
син. лушпа, плочка, коскена плочка, тенок слој од ткиво

laminektomija (laminektomía, lat.) **ламинектомија**
‘хируршки зафат за отворање на ’рбетниот канал’ **СМТР, ММТР**

laparoskopija (laparoscopía, lat.) **лапароскопија**
‘гледање на стомачните органи и на стомачната обвивка одвнатре со помош на лапароскоп (ендоскоп)’ **СМТР, ММТР**

lápis (lápís, lat.) **лапис**
1. ‘камен од сребро нитрат којшто се употребува за горење на рани’ **СМТР**
2. ‘сребрен нитрат којшто се употребува локално како антиинфективно средство, особено профилактично кај новороденчињата (офталмија)’ **ММТР**

laténca (laténtia, lat.) **латентност**
‘својство на нешто што е притаено, сè уште не се покажало, но постои (може да излезе на видело, да се покаже во дадени услови)’ **СМТР, ММТР**
sin. latentni čas, latentna doba
син. тајност, невидливост, латентна состојба

leča, léča (lens, lat.) **леќа**
‘(очно) транспарентно и конвексно тело (дел) од
окото сместено меѓу задната очна комора и
стакленото тело што учествува во механизмот на
рефракцијата’ **СМТР, ММТР**

leontiaza (leontíasis, lat.) **леонтијаза**
‘промена на размерите на коските на лицето и на
черепот која прогресира полека лицето да личи
како она на лавот’ **СМТР, ММТР**

lépra (lépra, lat.) **лепра**
‘инфективно заболување со долготраен тек
којшто се појавува во три форми и предизвикува
оштетување и деформации на повеќе системи во
организмот’ **СМТР, ММТР**
син. gobavost **син.** габичност

letaliteta, letalitéta (letálitas, lat.) **леталитет**
‘односот на бројот на умрени од едно
заболување со бројот на заболени од истото
заболување’ **СМТР, ММТР**
син. smrtnost **син.** смртност

letargija, letargíja (lethargía, lat.) **летаргија**
‘состојба на патолошки сон со силно смалување
на физичките пројави на животот,
неподвижност, смалување на метаболизмот и
отсуство на реакција при најразновидни дразби’
СМТР, ММТР
син. летаргичен сон, болесна заспаност,
ментална вкочанетост, неактивност, дремливост,
мртвило

levkociti (leukocýti, lat.) **леукоцити**
‘бели крвни зрнца’ **СМТР, ММТР**
син. бели крвни телца, бели крвни зрнца, бели
крвни клетки

levkocitoza (leukocytósis, lat.) **леукоцитоза**
‘зголемен број на бели крвни зрнца поради
различни причини’ **СМТР, ММТР**
син. зголемен број на бели крвни телца, зголемен
број на бели крвни клетки

libído (libído, lat.) **либидо**
‘се однесува на сексуална желба’ **СМТР, ММТР**
син. привлечност, посакување, сексуална желба,
сексуален нагон

lišaj, lišáj (líchen, lat.) **лишај**
1. ‘воспаление на кожата што предизвикува
чешање’ **СМТР**
2. ‘папулозна ерупција на кожата со
задебелување на епидермот’ **ММТР**

ligament, ligamènt (ligaméntum, lat.) **лигамент**
‘лента од сврзно ткиво, коешто ги поврзува
коските и ’рскавиците во состав на еден зглоб, со
што е овозможена цврстина и отпорност’ **СМТР,**
ММТР
син. сврзно ткиво

ligatúra (ligatúra, lat.) **лигатура**
1. ‘врзување на вена’ **СМТР**
2. ‘нишка со која се прави дрвена лигатура’
СМТР
3. ‘подврска, подврзување’ **СМТР**
4. ‘поврзување, врзување на средните и на
поголемите крвни садови за да се запре
крварењето’ **ММТР**
син. врзување, поврзување

lipemija (lipaemía, lat.) **липемија**
‘ненормално количество на масни материи во
крвта’ **СМТР, ММТР**
син. зголемување на маснотиите во крвта

lipaza, lipáza (lipásis, lat.) **липаза**

‘липолитичен фермент од групата на естеразите, којшто ги разлага масните на глицерин и на масни киселини’ **СМТР, ММТР**

син. ензим што ги разградува масните

lipóid (едн.) (lipoídi, lat.) **липоиди** (мн.)

‘органиски супстанции со различна хемиска структура на масните’ **СМТР, ММТР**

lipom, lipóm (lipóma, lat.) **липом**

1. ‘масна нова творба’ **СМТР**
2. ‘збир на дегенеративни клетки на масното ткиво’ **СМТР**
3. ‘тумор од масно ткиво’ **ММТР**

likvor, líkvor (líquor, lat.) **ликвор**

‘мозочно – ‘рбетна течност сместена во шуплините на големиот, малиот и ‘рбетниот мозок, како и на мозочните обвивки’ **СМТР, ММТР**

син. мозочно – ‘рбетна течност

litiaza (lithfásis, lat.) **литијаза**

‘болест поради создавање камен од различно потекло во различни шупли, внатрешни органи (мочниот или жолчниот меур или во нивните канали)’ **СМТР, ММТР**

син. камен во одделни органи

lobektomija (lobektomía, lat.) **лобектомија**

‘оперативно отстранување на цел белодробен дел – лобус при различни заболувања на белите дробови’ **СМТР, ММТР**

син. оперативно отстранување на белодробен дел

logopedija (logopaedia, lat.) **логопедија**

‘научна гранка што се занимава со проучување и со лекување на дефектите во говорот’ **СМТР, ММТР**

син. наука за говорните нарушувања

logoreja (logorrhóe, lat.) **логореја**

‘претерано, прешироко и абнормално зборување’ **СМТР, ММТР**

син. абнормално зборување

lordoza, lordóza (lordósis, lat.) **лордоза**

‘една од физиолошките кривини на ‘рбетниот столб со конвекситет спрема напред во однос на фронталната рамнина’ **СМТР, ММТР**

син. искривување на ‘рбетниот столб кон напред

lues, lúes (lúes, lat.) **луес**

‘заразно венерично заболување предизвикано при директен или индиректен контакт, како и инутеро’ **СМТР, ММТР**

син. sifilis

син. сифилис, полова болест

lumbalgija (lumbalgía, lat.) **лумбалгија**

‘болка во пределот на крстот, која се ограничува на тој дел и не иридира кон нозете’ **СМТР, ММТР**

син. болка во крстот, крстоболка

lúmen (lúmen, lat.) **лумен**

‘шуплина или канал во цевка или цевковиден орган’ **СМТР, ММТР**

lupus, lúpus (lúpus, lupus vulgaris, lat.)

лупус вулгарис

‘туберкулозно воспаление на кожата на лицето и на носот’ **СМТР, ММТР**

límfa (lýmpa, lat.) **лимфа**

‘животинско течно ткиво, просирно и безбојно, кај човекот составено од 97 % плазма и 3 % бели крвни зрнца сместено во лимфниот систем’ **СМТР, ММТР**

limfadenitis (lymphadenítis, lat.) **лимфоденит**
‘воспаление на лимфните жлезди од специфичен или неспецифичен вид’ **СМТР, ММТР**

limfangiom (lymphangióma, lat.) **лимфангиома**
‘нова творба којашто се развива од лимфните садови како последица на нивниот неправилен развиток’ **СМТР, ММТР**
син. лимфна нова творба

limfocít (lymphocýt[os], lat.) **лимфоцит**
‘еден вид на бели крвни зрнца коишто се создаваат во лимфното ткиво’ **СМТР, ММТР**
син. вид бели крвни клетки од лимфните жлезди

limfогranulomatoza (lymphogranulomatósis, lat.)
лимфогрануломатоза
1. ‘опасна болест на мозокот’ **СМТР**
2. ‘лошо – качествено заболување на целиот организам, на ретикуло – ендотелијалниот систем (лимфни јазли, сплина, црн дроб и друго)’ **ММТР**

limfosarkom (lymphosarcóma, lat.) **лимфосаркома**
‘лошо – качествен, малиген тумор којшто се развива во лимфо – ретикуларното ткиво’ **СМТР, ММТР**
син. maligni limfom
син. малиген тумор на лимфните јазли

М – М

makroskopičen (makroskópikus, lat.)
макроскопски

‘видлив со голо око или без микроскоп’ **СМТР, ММТР**

син. видлив со голо око

mikroskopičen, mikroskópičen
(mikroskópicus, lat.) **микроскопски**

‘невидлив со голо око, ситен, видлив само со микроскоп’ **СМТР, ММТР**

син. невидлив со голо око

malárija (malária, lat.) **маларија**
‘инфективно фебрилно заболување предизвикано од заразни комарци’ **СМТР, ММТР**

син. močvirska mrzlica

син. треска, мочуришна треска

malformacija (malformatio, lat.) **малформација**
‘неправилен развиток, најчесто вроден, на одделни органи или делови од органи или на организмот’ **СМТР, ММТР**

син. аномалија во градбата на органите

maníja (manía, lat.) **манија**
‘лудост како душевна растроеност, се карактеризира со експанзивна емоционална состојба на зголемена моторна активност, на самокритичност и на летање на идеите’ **СМТР, ММТР**

син. безумност, абнормална ментална состојба

mandíbula (mandíbula, lat.) **мандибула**
‘единствената подвижна коска од составот на коските на лицето, чишто движења ја овозможуваат правилната исхрана и зборувањето’ **СМТР, ММТР**

maskulinizem (masculinismus, lat.) **маскулинизам**
‘видливи изразени машки својства во психичка и во физичка смисла кај жената’ **СМТР, ММТР**

mazohízem (masochismus, lat.) **мазохизам**
‘вид на полова ненормалност (перверзност) при што сладострасноста се постигнува преку чувство на болка (психичка и физичка), која ја предизвикува партнерот со различни средства и постапки’ **СМТР, ММТР**

син. изопачена сексуална перверзија, форма на сексуална дегенерација, сексуално задоволство со удари, понижување на сексуалниот партнер

mastitis, mastítis (mastítis, lat.) **маститит**
‘воспалителен процес на млечните жлезди во градата (во текот на лактација)’ **СМТР, ММТР**
син. vnetje dojk **син.** воспаление на дојка

mediastinum (mediastinum, lat.) **медиастинум**
‘средиштен простор во градниот кош ограничен со градната коска, градниот пределен дел на ѓрбетникот и двете белодробни крила’ **СМТР, ММТР**
син. средоградие

mekonij (mecónium, lat.) **мекониум**
‘содржината во цревата што ја исфрла новороденчето во првите два дена по раѓањето, составена од слуз, епителни клетки и жолч’ **СМТР, ММТР**
син. otroška smola
син. столица од новороденче, детска смола

mehanoterapija (mechanotherápia, lat.)
механотерапија
‘третирање на извесни заболувања или оштетување на локомоторниот апарат (скелет, зглобови, мускули, тетиви итн.), со активна или пасивна мобилизација со помош на механички средства’ **СМТР, ММТР**

medicina (medicína, lat.) **медицина**
‘наука чијашто цел е да го зачува присутното и да го воспостави загубеното здравје, како и да ја проучува градбата и функцијата на човечкиот организам’ **СМТР, ММТР**
син. здравствена заштита, здравство

megakolon (megacólon, lat.) **мегаколон**
‘зголемување и проширување на целото дебело црево или одделни негови делови поради најразлични причини’ **СМТР, ММТР**
син. razširjeni kolon
син. заоблено, проширено дебело црево

megalomanija, megalomaníja (megalomanía, lat.)
мегаломанија
‘патолошко чувство на величина кај душевните болни’ **СМТР, ММТР**

meléna (melaéna, lat.) **мелена**
‘црна столица, појава на исфрлање на црни, фекални, воденикави содржини од цревата при крвавење од хранопроводот, желудникот или горниот дел на цревата’ **СМТР, ММТР**
син. črno blato, smolasto blato
син. црна столица

melanholiја, melanholfja (melancholía, lat.)
меланхолија
‘тешка тага, состојба на силна депресија, којашто се преживува со длабока, морална болка и се карактеризира со умртвување на моторните и психичките активности’ **СМТР, ММТР**
син. depresija
син. тешка тага, тип на ментална болест, душевна депресија

melanoza (melanosis, lat.) **меланоза**
‘кафеаво-темно пребојување на кожата и на лигавиците во целина или на одделни места поради напластување на пигментот меланин при различни вродени и други заболувања

(Адисонова болест) или интоксикации' **СМТР, ММТР**

membrana, membrána (membrána, lat.) **мембрана**
'тенка кожичка, ткиво фино, нежно, често просирно, коешто обвиткува, оформува или разделува одделни ткива, органи или средини во организмот' **СМТР, ММТР**

син. тенка кожичка, мрена (обвивка)

meningítis (meningítis, lat.) **менингитис**
'инфективно заболување предизвикано од специјални микроби при што доаѓа до воспаление на обвивките на мозокот-менингитис' **СМТР, ММТР**

син. воспаление на мозочната обвивка

mezentერიј (mesentérium, lat.) **мезентериум**
'дуплирана структура од два листа на стомачната кошунка, фиксирана за стомачниот сид при што ги обвиткува органите на абдоменот и цревата' **СМТР, ММТР**

mezoderm, mezodérm (mesodérma, lat.) **мезодерм**
'средниот ембрионален пласт меѓу ектодермот и ендодермот од кој се развива напречнолиниска мускулатура' **СМТР, ММТР**

син. mezoblast, srednji klíčni list

син. среден герминативен слој

metabolizem (metabolísmus, lat.) **метаболизам**
'свкупната промена на материите од кои е составен живиот организам, како и оние што се внесуваат во него, при што се одвиваат реакции на синтеза (анаболизам) и реакции на распаѓање (катаболизам) при кои се ослободува енергија' **СМТР, ММТР**

metamorfoza, metamorfóza (metamorphósis, lat.) **метаморфоза**

'промена од една во друга форма' **СМТР, ММТР**
син. preobrazba

син. преобразба, преустројство

migréna (migrena, lat.) **мигрена**
'главоболка којашто ја зафаќа само едната половина на главата и е придружена со гадење и повраќање, а се јавува периодично' **СМТР, ММТР**

син. migrenski glavobol

син. главоболка на едната страна

mítра (mítра, lat.) **митра**
'специјален вид завој за главата' **СМТР, ММТР**
син. капа, шапка

modifikacija, modifikácija (modificátio, lat.) **модификација**

'видоизменување на одделни својства или состојби на организмот или одделни делови во тек на развитокот или по извесни деформации поради болест или повреди зависно од различни чинители' **СМТР, ММТР**

син. преобразување, изменета состојба

morbili, morbíli (morbílli, lat.) **морбили**
'акутно заразно заболување предизвикано од дермотропни вируси' **СМТР, ММТР**

син. ošpice **син.** сипаници

moribunden (moribúndus, lat.) **морибунден**
'човек што е на умирачка' **СМТР, ММТР**
син. umirajoč **син.** умрен

morfologija, morfologíja (morphología, lat.) **морфологија**

'наука што ја проучува формата и структурата на живите суштества' **СМТР, ММТР**

mortaliteta, mortalitéta (mortálitás, lat.)

морталитет

‘број на умрените во однос на определен број население во текот на одредено време’ **СМТР, ММТР**

sin. umrljivost **син.** смртност

mrtev (mórtuus, lat.) **мртов**

‘се однесува на умрен организам кај којшто дефинитивно престанале сите витални функции’ **СМТР, ММТР**

син. умрен организам

múskul (músculus, lat.) **мускул**

‘ограничена единка од мускулатурата којашто со соодветна контракција предизвикува движење во еден животински организам’ **СМТР, ММТР**

mutacija, mutácija (mutátio, lat.) **мутација**

1. ‘промена во формата, квалитетот или некоја друга карактеристичност’

СМТР, ММТР

2. ‘во генетиката – постојана преносна промена во генетските структури, обично во одделните гени’ **СМТР, ММТР**

син. промена на глас во детството, мутирање

mutilacija (mutilátio, lat.) **мутилација**

‘осакатување на организмот како целина или на одделни негови делови како последица на трауми (ампутации, деформации и слично) или на различни заболувања’ **СМТР, ММТР**

sin. pohabljenost

син. осакатување на организмот

N – H

nanozomija, nanosomija (nanosomía, lat.)

наносомија

‘ненормален раст на скелетот во должина како последица од растројство на хипофизата при зачуван интелектуален развој, за разлика од инфантилниот нанизам при кој сите органи, како и психичкиот развој остануваат на инфантилно рамниште’ **СМТР, ММТР**

син. цуцест раст

narkoza, narkóza (narcósis, lat.) **наркоза**

‘постапка со која се постигнува општа полна или делумна нечувствителност на организмот со помош на различни наркотични средства, употребени на различни начини заради безболни хируршки зафати или за други цели’ **СМТР, ММТР**

sin. splošna anestezija

син. анестезија, интоксикација на чувства

narkotika (едн.) (narcótica, lat.) **наркотици** (мн.)

‘специјални психотропни, хемиски супстанции коишто се употребуваат во медицината за постигнување на наркоза, или се злоупотребуваат при наркоманијата’ **СМТР, ММТР**

син. лекови, таблети

narkomanija (narkomanía, lat.) **наркоманија**

‘ненормална патолошка страст за употреба на различни наркотични средства за постигнување на определени ненормални психофизички состојби’ **СМТР, ММТР**

син. наркоманство, зависност од дрога

nos (násus, lat.) **нос**

‘дел од лицето меѓу устата и челото којшто проминира напред, а поради својата функционална и анатомска градба претставува

орган за мирисање, како и почеток на системот за дишење' **СМТР, ММТР**

sin. organ za vohanje, začetek dihalne poti

син. орган за мирисање и за дишење

natalitéta (natáalitas, lat.) **наталитет**

‘бројот на новородените во текот на годината на 1000 жители, односот на раѓањето и населението’ **СМТР, ММТР**

sin. godnost **син.** плодност, сродство

nativen (natívus, lat.) **нативен**

‘се однесува на непроменетост, природност во смисла без вештачки или други дополнувања’ **СМТР, ММТР**

sin. naraven, izvoren

син. природен, непроменлив

neartroza (nearthrósis, lat.) **неартроза**

‘создавање на „зглоб“ меѓу два фрагмента на скршена коска кога не доаѓа до сраснување, туку се формира неартроза – псевдоартроза’ **СМТР, ММТР**

син. лажен зглоб

nekroza, nekróza (necrósis, lat.) **некроза**

‘изумирање, мортификација, гангрена ограничена на одделен дел од орган, орган или дел од ткиво’ **СМТР, ММТР**

sin. mrtvina

син. изумирање, мортификација, локална смрт

novorojenec, novorojenček (neonátus, lat.)

новороденче

‘новородено дете во првите 2 – 4 недели по раѓањето’ **СМТР, ММТР**

син. новородено дете

nêrv (nêrvus, lat.) **нерв**

‘анатомска белузлава структура слична на врвка, видлива со голо око, составена од различен број потенки нервни влакна преку коишто се

пренесуваат импулсите (дразбите) помеѓу централниот нервен систем и периферните сетилни и ефекторни структури’ **СМТР, ММТР**

nevralgija, nevralgija (neuralgía, lat.) **невралгија**

‘остра, пароксизмална болка по должината на еден или повеќе нерви’ **СМТР, ММТР**

sin. nevralgíčna bolečina

син. нервна болка, болка во одделни нерви

nevraštenija (neurasthenía, lat.) **неврастенија**

‘вид на невроза којашто се карактеризира со ненормална заморност, недостиг на енергија, чувство на слабост, извесна депресија, неможност за концентрација, губење на апетитот, несоница, итн.’ **СМТР, ММТР**

син. нервна слабост, неврастеничен синдром

nevritis, nevrítis (neurítis, lat.) **неврит**

‘воспалителен процес проследен и со дегенерација, којшто ги зафаќа нервните влакна’ **СМТР, ММТР**

sin. vnetje živca

син. нервно воспаление, воспаление на нерв

nevroblastom (neuroblastóma, lat.) **невробласт**

‘неузреана, ембрионална клетка од која се развиваат невrocити’ **СМТР, ММТР**

син. невробластен тумор

nevroepiteliomi (мн.) (neuroepithelóma, lat.)

невроepителиом (едн.)

‘припаѓа на туморите од неврологија, а се јавува како тумор на мрежницата’ **СМТР, ММТР**

син. тумор на мрежницата

nevrologija (neurología, lat.) **неврологија**

‘медицинска гранка којашто ги проучува развитокот, градбата и функцијата на нервниот систем, како и болувањата и промените коишто настануваат при различни патолошки процеси и повреди’ **СМТР, ММТР**

син. наука за нервниот систем

nevrón (néuron, neuronum lat.) **неврон**

‘основната нервна клетка заедно со сите продолженија (невраксони и дендрити), којашто влегува како основа во структура на централниот нервен систем и периферни нервни јазли’ **СМТР, ММТР**

sin. ganglijska celica, prava živčna celica, živčna celica

син. нервна клетка

nevroza, nevróza (neurósis, lat.) **невроза**

‘поим во којшто се опфатени многубројни и различни психоматски, неблагопријатни состојби предизвикани од надворешни и внатрешни чинители, се карактеризира со различна симптомологија’ **СМТР, ММТР**

син. нервно заболување, невротична болест, психоневроза

normálen (normalis, lat.) **нормален**

‘што се наоѓа во рамките на регулирани и определени параметри врз основа на соодветни усвоени, научни и општествени норми’ **СМТР, ММТР**

син. здрав

noxsa (noxa, lat.) **нокса**

‘предизвикувач на болест, патолошки чинител’ **СМТР, ММТР**

sin. škodljivost

син. предизвикувач на болест

nukleáren (nucleáris, lat.) **нуклеарен**

‘што се однесува на јадрото (нуклеусот)’

СМТР, ММТР

sin. jedrn

син. јадрен

núkleus (núcleus, lat.)

нуклеус

‘централна творба во структурата на клетките со познатите особености, својства и градба’ **СМТР, ММТР**

sin. jedro

син. јадро на клетката, клеточно јадро, јадро, зрно

nímfa (nymphae, lat.)

нимфа

‘мали срамни усни на надворешниот женски полов орган’ **СМТР, ММТР**

син. мали срамни усни на женскиот полов орган

nimfomaníja (nymphomanía, lat.) **нимфоманија**

‘преголема, неводржлива сексуална потреба кај жените’ **СМТР, ММТР**

син. андроманија, болно лудило на жените за мажи

nistagmus (nystágmus, lat.) **нистагмус**

‘ритмичко, автоматско движење на очните јаболкца во хоризонтала или други насоки, зависно од видот и потеклото на причината’ **СМТР, ММТР**

син. грчење на очите

О – О

obdukcija, obdúkcija (obdúctio, lat.) **обдукција**
‘испитување на состојбата на внатрешните органи на лешот за да се изјасни карактерот на промените во нив и да се потврди причината за смртта’ **СМТР, ММТР**

син. отворање на леш, аутопсија, секција

obliteracija (obliterátio, lat.) **облитерација**
‘зараснување, затнување (патолошко) на одвоен канал, на крвен сад или на отвор на шуплина со сраснување на сидовите’ **СМТР, ММТР**
син. зараснување, затнување

obstipacija, obstipácija (obstipátio, lat.)
опстипација
‘нефреквентна или отежната евакуација на фекалии (измет, столица)’ **СМТР, ММТР**
син. запека, zaprtost
син. запек, затвор, запеченост

obstrúkcija (obstrúctio, lat.) **опструкција**
‘блокада или затнатост на проток на крвта, гасови во цревата, слободен одвод на урината, секретот и друго’ **СМТР, ММТР**
син. prekinitiev, oviranje pretoka, zapora
син. запек, затвор, затнување на тубуларниот орган

obturacija (obturátio, lat.) **оптурација**
‘акт на затворање или затнување на циркулацијата во крвотокот, на цревната содржина, на секретниот канал и слично’ **СМТР, ММТР**
син. запек, затнување

okluzija, okluzíja (occlúsió, lat.) **оклузија**
‘затворање, зачепување, затнување, непроодност (предна, буксилна, централна, дистална, функционална, медијална задна оклузија на заби)’ **СМТР, ММТР**

син. затворање, зачепување, затнување, непроодност

oko (óculus, lat.) **око**
‘орган за вид’ **СМТР, ММТР**
син. орган за вид

olekranon (olécranon, lat.) **олекранон**
‘врв на лактот’ **СМТР, ММТР**
син. кука, врв на лактот

oleotoraks (oleothórax, lat.) **олеоторакс**
‘интраплеурално вбригување на масло кај случаите на лекување со вештачки пневмоторакс’ **СМТР, ММТР**
син. торакална празнина исполнета со масло

oligemija (oligaemia, lat.) **олигемија**
‘смалување на количеството на крв во организмот по крвавење и по дехидрирање’ **СМТР, ММТР**
син. слабокрвност, анемија

oligurija (oliguria, lat.) **олигурија**
‘недоволно лачење на мочка (урина) во текот на едно деноноќие’ **СМТР, ММТР**
син. zmanjšana tvorba urina
син. малумочност, намалена екскреција на урина

omarthritis (omarthritis, lat.) **омартрит**
‘воспаление на рамениот зглоб’ **СМТР, ММТР**

omfalitis (omphalitis, lat.) **омфалит**
‘воспаление на кожата и поткожното ткиво во областа на папокот (кај новородените)’ **СМТР, ММТР**
син. vnetje popka
син. воспаление на папокот

omfalokela (omphalokéle, lat.) **омфалокела**

‘папочна кила’ СМТР, ММТР

sin. popkovna fiziološka kila

син. папочна кила

ontogeneza, óntogenéza (ontogenésis, lat.)

онтогенеза

‘настанување на единката: историја на индивидуалниот развој на организмот од моментот на неговиот зачеток до крајот на животот’ СМТР, ММТР

син. личен развој на организмот, појава и развој на поединецот

onihija (onychía, lat.) **онихија**

‘воспаление на нокотното лежиште’ СМТР, ММТР

син. заноктица, воспаление на нокот

ooforitis (oophorítis, lat.) **оофорит**

‘воспаление на јајчник, ретко изолирано, обично заедно со салпингит како вторично заболување’ СМТР, ММТР

sin. vnetje jajčnika

син. воспаление на јајчник

operacija, operácija (operátio, lat.) **операција**

‘постапка во која се отстранува заболен, оштетен орган, туѓо тело или се обновува нормалното функционирање на оштетениот орган’ СМТР, ММТР

син. хируршка интервенција

oftalmija (ophthalmía, lat.) **офталмија**

‘воспаление на очното јаболкце’ СМТР, ММТР

син. воспаление на очното јаболкце

oftalmoplegija (ophtalmoplegía, lat.)

офталмоплегија

‘парализа на еден или повеќе мускули на окото’ СМТР, ММТР

sin. paraliza očesnih mišic

син. парализа на очните мускули

oftalmoskop, oftalmoskóp (ophthalmoskop, lat.)

офталмоскоп

‘направа за преглед на очите’ СМТР, ММТР

син. направа за преглед на очите

opresija (oppréssio, lat.) **опресија**

‘чувство на стегање, давење во градите, задушување предизвикано од срцево или белодробно заболување’ СМТР, ММТР

син. задушување, чувство на стегање, давење во градите

opsoníni (мн.) (opsoníni, lat.) **опсонин** (едн.)

‘супстанција во крвниот серум која ги подготвува бактериите за полесна фагоцитоза’ СМТР, ММТР

orbita (órbita, lat.) **орбита**

‘коскената шуплина (кавитет) која ги содржи очното јаболко, соодветните мускули, крвоносните садови и нерви, а е формирана од повеќе черепни коски’ СМТР, ММТР

sin. očesna votlina, očnica

син. очна дупка, очен глоб, очна празнина

orhitis (orchítis, lat.) **орхит**

‘воспаление на семеникот’ СМТР, ММТР

sin. vnetje moda

син. воспаление на семеникот

organizem (organismus, lat.) **организам**

‘збир на органи што го сочинуваат живото суштество’ СМТР, ММТР

син. живо (животинско или растително)

суштество

orgán (órganon, organum, lat.) **орган**

‘дел од организмот составен од неколку ткива, којшто врши специфична функција (дишење, секреција, слушање и друго)’ **СМТР, ММТР**

orgazem, orgázem (orgásmus, lat.) **оргазам**

‘највисок степен на сладострасно чувство при коитус’ **СМТР, ММТР**

син. полово сладострастие, вишок на сексуално задоволство, страст

ortodiagram (orthodiagramma, lat.) **ортодијаграм**

‘извлечена граница на органот со помош на ортодијаграфија’ **СМТР, ММТР**

ortodontija, ortodontija (orthodontía, lat.)

ортодонтџа

‘профилактика и лекување на неправилноста на забите’ **СМТР, ММТР**

ortopedija, ortopedija (orthopaedia, lat.) **ортопедија**

‘дел од хирургијата што се занимава со поправање на неправилноста на зглобовите и коските’ **СМТР, ММТР**

osmoza, osmóza, ozmóza (osmósis, lat.)

осмоза

‘дифузија на супстанции (раствори) низ полупропустлива преграда која го разделува растворот и чистиот растворач или два раствора со различна концентрација’ **СМТР, ММТР**

osifikacija (ossificatio, lat.) **осификација**

‘создавање на коскено ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. kostenenje, kostenitev, zakostenevanje

син. окостување, создавање на коскено ткиво

osteoblastom (osteoblastoma, lat.) **остеобласт**

‘матична коскена ќелија’ **СМТР, ММТР**

син. коскотворна ќелија, коскена нова формација

osteochondrom (osteochondroma, lat.)

остеохондром

‘тумор од коскено и од ’рскавично ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. osteokartilaginozni tumor

син. коскен и ’рскавичен тумор

osteodistrofija (osteodystrophia, lat.)

остеодистрофија

‘растројство во создавањето на коските од што може да резултираат промени во скелетот’ **СМТР, ММТР**

osteologija (osteologia, lat.) **остеологија**

‘гранка на анатомијата која ги проучува коските’ **СМТР, ММТР**

син. nauk o kosteh

син. наука за коските

osteoliza (osteolysis, lat.) **остеолиза**

‘разлагање (растопување) на коскено ткиво, разлагање и разделување на коските поради отстранување или губење на калциум од коската’ **СМТР, ММТР**

син. ресорпција, распаѓање на коските

osteóm (osteoma, lat.) **остеом**

‘тумор на коскено ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. novotvorba iz kostnine

син. коскен тумор, коскена нова формација

osteomalacija (osteomalacia, lat.) **остеомалација**

‘размекнување на коските поради дефицит на витамин Д, калциум или фосфор придружено со болна мускулна слабост и губење на апетитот’ **СМТР, ММТР**

син. омекнување на коските

osteomyelitis (osteomyelitis, lat.) **остеомиелит**

‘воспаление на срцевината на коската’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на коскената срцевина

osteonekroza (osteonekrósis, osteonecrósis, lat.) **остеонекроза**

‘изумирање на коската’ **СМТР, ММТР**

sin. odmrtnje kosti

син. изумирање на коската, умирање на коскени клетки, коскена срцевина

osteopatija (osteopathía, lat.) **остеопатија**

1. ‘секоје заболување на коската’ **СМТР, ММТР**
2. ‘тераписки систем со истакување на природните нормални функции преку детекција и корекција на дефектни структури’ **СМТР, ММТР**

sin. bolezen kosti

син. заболување на коските

osteoporóza (osteoporósis, lat.) **остеопороза**

‘шупливост на коските’ **СМТР, ММТР**

син. шупливост на коските, порозност на коските, кршливост на коските, истенченост на коските

osteosarkom (osteosarkóma, lat.) **остеосарком**

‘сарком на коските’ **СМТР, ММТР**

sin. sarkom iz kostnine

син. сарком на коските

osteoskleroza (osteosclerósis, lat.) **остеосклероза**

‘постапна деструкција на коскениот ткиво и заменување во тврдо фиброзно ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. задебелување на спонгиозата, слично на слоновата коска

osteosinteza (osteosynthésis, lat.) **остеосинтеза**

‘оперативно зацврстување на фрагменти на коска со спојување на краиштата со шев, прстени, плочи или други механички средства’ **СМТР, ММТР**

osteotomija (osteotomía, lat.) **остеотомија**

‘оперативно (хируршко) сечење на коска’

СМТР, ММТР

син. хируршко сечење на коски, отворање на коски

ostij (óstium, lat.) **остиум**

‘генерален израз за отвор на шуплив или на цевчест орган, или помеѓу две телесни шуплини’ **СМТР, ММТР**

sin. ustje

син. отвор на шуплив или на цевчест орган, уста

otalgija (otalgía, lat.) **оталгија**

‘болка која не е обусловена од заболување на слушниот орган, туку од надразливоста на околината, односно како знак на психичко растројство’ **СМТР, ММТР**

sin. bolečina v ušesu **син.** болка во увото

otolit, otolít (otolíthus, lat.) **отолит**

1. ‘ситни супстанции како прашина составени од калциум – карбонатни кристали распоредени еднослојно во гелатинозниот филм на макула акустика во мембранозниот лабиринт на внатрешното уво’ **СМТР, ММТР**

2. ‘камен во ушниот канал или во увото’ **СМТР, ММТР**

sin. kamenček v srednjem ušesu

син. ушен камен, камен во ушниот канал, камен во увото

otoskleroza (otosclerósis, lat.) **отосклероза**

‘стврднување (создавање на тврд кожурец) на внатрешното уво со губење на слушната функција’ **СМТР, ММТР**

ovarij, ovárij (ovárium, lat.) **овариум**

‘женска полова жлезда, парен орган, голема колку слива во којашто се создава и узрева јајната ќелија’ **СМТР, ММТР**

sin. јајчник

син. јајчник/јајник

ovulacija, ovulácija (ovulatio, lat.) **овулација**

‘прскање на Графовиот фоликул во јајчникот’ **СМТР, ММТР**

óvulum (óvulum, lat.) **овулум**

‘јајченце, јајцева ќелија’ **СМТР, ММТР**

sin. јајčесе

син. јајченце, јајцева ќелија

ozena (ozaéna, lat.) **озена**

‘хроничен атрофичен смрдлив ринит, заболување коешто се карактеризира со гнојна секреција и создавање на кори во носните ходници’ **СМТР, ММТР**

син. смрдлив нос, смрдливо воспаление во носот

Р – П

pahimeningitis (pachymeningítis, lat.)

пахименингит

‘воспаление на тврдата мозочна обвивка’ **СМТР, ММТР**

sin. vnetje dure

син. воспаление на тврдата мозочна обвивка

pederastija (paederastía, lat.) **педерастија**

1. ‘хомосексуална љубов меѓу мажи, полови односи меѓу лица од машки пол’ **СМТР, ММТР**

2. ‘анален полов однос меѓу мажи’ **СМТР, ММТР**

син. полова изопаченост

pedofilija (paedophilía, lat.) **педофилија**

‘полова склоност кон децата; болно зголемена љубов кон деца, главно кај возрасни; полови задоволување со деца извршувано од возрасни, од слабоумни, инфантилни, епилептичари’ **СМТР, ММТР**

син. полова склоност кон деца, форма на полова изопаченост

pediáter (paediáter, lat.) **педијатар**

‘специјалист лекар за детски болести’ **СМТР, ММТР**

син. специјалист лекар за педијатрија, специјалист лекар за детски болести

pediatrija (paediatria, lat.) **педијатрија**

‘гранка во медицината којашто се занимава со детските болести и нивното лекување, со развојот и грижата за детето’ **СМТР, ММТР**

sin. otorško zdravstvo

син. детско здравство, одделение за детски болести

palatoshiza (palatoschisis, lat.) **палатосхиза**
‘вродена деформација на непцата’ **СМТР, ММТР**
sin. razsepljeno nebo
син. расцепеност на непцата

panaricij, panarícij (panarítium, lat.) **панарициум**
‘неспецифично воспаление на прст на раката како последица на инфекција со патогени микроорганизми’ **СМТР, ММТР**
син. пришт на прст, гнојно воспаление на прст, ноктојад

pankreas, pánkreas (páncreas, lat.) **панкреас**
‘големата и продолжена жлезда во стомачната празнина, којашто е сместена зад желудникот, а лачи панкреасов сок’ **СМТР, ММТР**
sin. slinavka, trebušna slinavka
син. поджелудникова жлезда

pankreatítis (pancreatitis, lat.) **панкреатит**
‘воспаление на поджелудниковата жлезда (панкреасот) придружено со болки во стомакот и повраќање’ **СМТР, ММТР**
син. воспаление на панкреасот

pandemija, pandemíja (pandemía, lat.) **пандемија**
‘епидемија што опфатила поголем дел од земјата, целата земја, неколку земји’ **СМТР, ММТР**
син. епидемија

panoftalmitis (panophthalmitis, lat.) **панофталмија**
‘гнојно воспаление на сите структури и ткива на очното јаболкце’ **СМТР, ММТР**
sin. vnetje vsega zrkla
син. гнојно воспаление на целото око

papíla (papílla, lat.) **папила**
‘цицковидна творба, брадавичеста испакнатина на телото или на органите’ **СМТР, ММТР**
син. брадавица

papilom (papillóma, lat.) **папилом**
‘разгранет и лобуларен добротворен епителен тумор’ **СМТР, ММТР**
син. брадавичест израсток

papula (pápula, lat.) **папула**
‘мала заокружена елевација на кожата’ **СМТР, ММТР**
sin. bunčica
син. испакнатина, кожен израсток

paracenteza (paracentésis, lat.) **парацентеза**
‘пробод на затворена празнина поради испуштање на крв, гној и друго’ **СМТР, ММТР**
sin. izpraznilna punkcija, razbremenilna punkcija
син. пробод

parahidroza (parahidrósis, lat.) **парахидроза**
‘нарушување на потењето’ **СМТР, ММТР**
син. екскреција на абнормална пот

paralgezija (paralgesía, lat.) **паралгезија**
‘слушање придружено со болка, слушен осет придружен со болка’ **СМТР, ММТР**

paraliza, paralíza (paralýsis, lat.) **парализа**
1. ‘целосна загуба на волевите движења како последица од оштетување на големиот мозок или на ’рбетниот мозок како последица на заболување на нервите или како последица на заболување на мускулите’ **СМТР, ММТР**
2. ‘отсуство на секаква функција на еден орган како последица од оштетување на нервниот систем’ **СМТР, ММТР**
sin. ohromelost, ohromitev
син. вкочанетост, смртност, целосна парализа

paranefritis (paranephritis, lat.) **паранефрит**
‘воспаление на околубубрежното сврзно ткиво,
обично со нагнојување (параренален апсес)’
СМТР, ММТР

син. воспаление на околубубрежното сврзно
ткиво

paranoја, paranóја (paranóia, lat.) **параноја**
‘хронично бавно, а прогресивно психичко
заболување, коешто се карактеризира со трајно
систематизирано лудување, со смислено и
правилно поведење на болниот, но без критичен
пристап кон својата состојба’ **СМТР, ММТР**

син. прогонство, тешка неизлечива ментална
болест

parapareza (paraparésis, lat.) **парапареза**
‘делумна парализа на долните екстремитети’
СМТР, ММТР

син. нецелосна парализа на обете екстремитети

paraplegija, paraplegја (paraplegía, lat.)
параплегија

‘парализа на долните екстремитети, двострана
симетрична парализа со моторна и сензорна
афекција’ **СМТР, ММТР**

син. парализа

parazit, parazít (parasít[os], lat.) **паразит**
‘животински или растителен организам којшто
се храни на сметка на друг повисок организам,
привремено или постојано, живее во него или на
него’ **СМТР, ММТР**

paraspadija (paraspadia, lat.) **параспадија**
‘отворање на мочната цевка на страната од
машкиот полов орган’ **СМТР, ММТР**

син. отворена уретра на една страна

paratireoidea (parathyreoidea [glandula], lat.)
паратиреоидеја

‘околуштитна жлезда’ **СМТР, ММТР**

син. околуштитна жлезда

paratífus (paratýphus, lat.) **паратифус**
‘заболување предизвикано од паратифусни
бактерии’ **СМТР, ММТР**

parenhim, parenhím (parenchýma, lat.) **паренхим**
‘суштествени, специфични ткивни елементи на
еден орган, за разлика од потпорните елементи
од ткивото’ **СМТР, ММТР**

pareza, paréza (parésis, lat.) **пареза**
‘делумна одземеност на некои делови на телото
предизвикана поради оштетување на одделни
делови на мозокот, ’рбетниот мозок или
периферните нерви’ **СМТР, ММТР**

син. omrtvelost

син. делумна парализа, делумна вкочанетост,
лесна форма на парализа

paronihija (paronychía, lat.) **паронихија**
‘воспаление на кожниот набор околу нокот’
СМТР, ММТР

син. zanohtnica

син. воспаление на нокот, заноктица

parotis (parótis [glandula], lat.) **паротис**
‘најголемата од трите плункови жлезди, која е
поставена околу надворешниот слушен канал’
СМТР, ММТР

син. obušesna žleza

син. заушна жлезда, околуушна жлезда

patela, patéla (patélla, lat.) **патела**
‘триаголна сезамовидна коска којашто е
поставена во просторот меѓу потколеницата и
натколеницата’ **СМТР, ММТР**

син. pogačica

син. коленска чашка, рамна коска во коленото

pátogenéza (pathogenésis, lat.) **патогенеза**
'настанување и развивање на болеста или некоја патолошка состојба'

син. настанок и развој на болест

patologija, patologija (pathología, lat.) **патологија**
'гранка во медицината којашто ги изучува болесните процеси во организмот, како и функционалните и структурните промени во ткивата и во органите што ги причинуваат, или се резултат на болестите' **СМТР, ММТР**

син. наука за болестите

psihopatologija, psihopatologija
(psychopathología, lat.) **психопатологија**
'наука за душевните процеси во нивните нарушувања' **СМТР, ММТР**

син. наука за ментални заболувања

pemfigus (pémphigus, lat.) **пемфигус**
'кожна болест кај возрастите која има лоша прогноза, а се карактеризира со создавање на меурчиња (пликови) на непроменета кожа и на лигавиците, со тешка општа состојба, висока температура и друго' **СМТР, ММТР**

sin. mehurjevka **син.** плускавица

penetracija, penetracija (penetratio, lat.)
пенетрација

1. 'длабоко проникнување, навлегување' **СМТР, ММТР**

2. 'фокалната длабина на леќата или нејзината ефикасност за резолуција на разни длабини' **СМТР, ММТР**

син. продор, продирање, навлегување, длабоко проникнување

penis, pénis (pénis, lat.) **пенис**
'надворешниот машки полов орган' **СМТР, ММТР**

sin. moški spolni ud, moško spolovilo

син. машки гениталии

percipcija, percipcija (percéptio, lat.) **перцепција**
'ментална регистрација на сензорните стимули' **СМТР, ММТР**

sin. zaznavanje

син. восприемање, согледување

perkusiija, perkusiija (percússio, lat.) **перкусија**
'чукање на болниот со прст или чеканче за потврдување на состојбата на внатрешните органи според карактерот на звукот (торакална перкусија)' **СМТР, ММТР**

sin. pretrkavanje

син. удар

perflacija (perflatio, lat.) **перфлација**
'вдувување, продувување на воздух во празнината на телото или цевчестите органи со цел да се исфрлат насобрани секрети или туѓи честички' **СМТР, ММТР**

син. вдувување, продувување на воздух

perforacija (perforatio, lat.) **перфорација**
'создавање отвор низ дел од ткивото на некој орган или низ некоја супстанција' **СМТР, ММТР**
sin. predrtje

син. продупчување, прободување

perfuzija (perfusio, lat.) **перфузија**
'преминување на течноста од крвта низ сидот на крвниот сад во интерстицијалниот простор' **СМТР, ММТР**

perikard (pericárdium, lat.) **перикард**
'околусрцева обвивка, срцево кесе, серозната обвивка на срцето' **СМТР, ММТР**

sin. osrčnik, srčna mrena

син. околусрцева обвивка, срцево кесе

perikarditis (pericardítis, lat.) **перикардит**
'воспаление на срцевото кесе (перикардот) со излучување на фибрин или ефузија на ексудот во кесето или создавање на прирастлици' **СМТР, ММТР**

син. воспаление на срцевото кесе

periholangitis (pericholangítis, lat.) **перихолангит**
‘воспаление на ткивото околу жолчните патишта’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление околу каналите на жолчното кесе

periholecistitis (pericholecystítis, lat.)
перихолецистит

‘воспаление на перитонеалната обвивка на жолчниот меур и на ткивото околу жолчниот меур’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление околу жолчното кесе

perihondritis (perichondrítis, lat.) **перихондрит**
‘воспаление на над’рскивицата, над’рскивичната обвивка (перихондриум)’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на над’рскивичните обвивки

perihondrij (perichóndrium, lat.) **перихондриум**
‘’рскивична обвивка, сврзоткивната обвивка на ’рскивицата’ **СМТР, ММТР**

син. над’рскивица, над’рскивична обвивка

perimetrij (perimétrium, lat.) **периметриум**
‘серозна, перитонеална покривка на матката’ **СМТР, ММТР**

син. tunica serosa uteri

син. матерична покривка

perioda, períóda (perióda, menstruatio, lat.)
периода

‘периодична елиминација проследена со крвавење на лигавката на матката’ **СМТР, ММТР**

син. менструација, месечница, месечно прање

periost (perióst[eon], lat.) **периост**
‘сврзоткивната ципа што ја обвива целата површина на коската со исклучок на зглобната ’рскивица’ **СМТР, ММТР**

син. pokostnica

син. покосница

periostitis (periostítis, lat.) **периостит**
‘воспаление на покосницата со хроничен или акутен тек’ **СМТР, ММТР**

син. vnetje pokostnice

син. воспаление на покосницата

peristáltika (peristaltika, lat.) **перисталтика**

‘бавно циркуларно движење (одгоре - надолу) на мускулите од шупливите органи, особено на цревата и желудникот, кое предизвикува содржината во нив да се турка напред’ **СМТР, ММТР**

син. peristaltično gibanje

син. перисталтичко движење

peritonítis (peritonítis, lat.) **перитонит**

‘воспаление на трбушната кошулка (трбушницата)’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на трбушницата

peritifilitis (perityphlítis, lat.) **перитифилит**

‘воспаление на ткивата околу слепото црево и почетниот дел на асцендентниот колон, цекумот’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на слепото црево и црвниот продолжеток на слепото црево

perspiracija (perspirátio, lat.) **перспирација**

‘функционално излучување на пот’ **СМТР, ММТР**

син. потење, кожна пареа

pertubacija (pertubátio, lat.) **пертубација**

1. ‘продувување на јајцеводите’ **СМТР**

2. ‘продувување на шуплината на цвечест орган (утерурните туби) за да стане прооден’ **ММТР**

pertusis (pertússis, lat.) **пертусис**

‘заразно заболување кое се јавува во детската возраст’ **СМТР, ММТР**

sin. oslovski kašelj

син. магарешка кашлица, црна кашлица,
рикавица, задушувачка кашлица

psihoza, psihóza (psychósis, lat.) **психоза**
'душевна болест, психичка болест, ментално
нарушување' **СМТР, ММТР**

sin. psihotična motnja

син. лудило, ментална болест, ментално
растројство

pigmentacija, pigmentácija (pigmentátio, lat.)
пигментација

'обојување со пигмент (нормално или
патолошко) на кожата и на ткивата како
последица на таложее на обојувачка материја'
СМТР, ММТР

син. обојување со пигменти

pigment, pigment (pigmentum, lat.) **пигмент**
'обоена материја на организмот' **СМТР, ММТР**

sin. barvilo **син.** боја, боја на телото

placébo (placébo, lat.) **плацебо**

1. 'неактивна супстанција, препарат, што се
употребувани за задоволување на пациентот, а
денес за контролно испитување на ефикасноста
на лекот' **СМТР, ММТР**

sin. navidezno zdravilo

син. неактивна супстанција, неактивен препарат
2. 'форма на лек (таблети, пилули и друго), која
се дава за споредба при испробување на нови
препарати, исто така, и за добивање на морален
или сугестивен ефект' **СМТР, ММТР**

sin. navidezno zdravilo **син.** виртуелен лек

placenta, placénta (placénta, lat.) **плацента**

'кружна творба којашто во себе ја опфаќа
крвната циркулација на плодот и мајката' **СМТР,
ММТР**

sin. posteljica

син. постелка

plazmodij, plazmódij (plasmódium, lat.)

плазмодиум

1. 'повеќејадена протоплазматична маса' **СМТР,
ММТР**

2. 'причинител на маларијата, кој е паразит на
цревните крвни зрнца' **СМТР, ММТР**

plegija (plegía, lat.) **плегија**

'парализа, удар' **СМТР, ММТР**

sin. paraliza

син. парализа, удар

plétora (pléthora, lat.) **плетора**

'состојба карактеризирана со васкуларна
тургесцентност, вишок на крв, полн пулс'
СМТР, ММТР

син. преполнетост (особено со крв)

plevra, plévra (pléura, lat.) **плевра**

'серозна обвивка којашто ги обвива белите
дробови и внатрешната страна од сидот на
градниот кош' **СМТР, ММТР**

sin. prgrsnica, prsna mreña

син. белодробна кошула, градна коска,
поремрица

plevralgija (pleuralgía, lat.) **плевралгија**

'болка во или на страната на градниот кош'
СМТР, ММТР

син. болка во градниот кош

plevritis, plevrítis (pleuritis, lat.) **плеврит**

'воспаление на плеврата со ексудација во
плевралната шуплина и во плевралната
површина' **СМТР, ММТР**

син. воспаление на градната коска

plevroliza (pleurolýsis, lat.) **плевролиза**

'оперативно отстранување на плевралните
срастувања' **СМТР, ММТР**

син. оперативно отстранување на израсоците на
плеврата

pleksus, pléksus (pléxus, lat.) **плексус**

‘термин во медицината за определување на мрежа на лимфни садови, нерви или вени’

СМТР, ММТР

sin. pletež, splet **син.** сплет, преплет

plika (plica, lat.) **плика**

‘анатомски термин за дипло, набор на перитонеумот, на мембраната или на кожата’

СМТР, ММТР

sin. guba, plica **син.** набор, флексура

pnevματοza (pneumatosis, lat.) **пневматоза**

‘ненормално присуство на воздух или гасови во телото или во некој дел од телото (емфизем на орган, на откажано и на друго ткиво)’

СМТР, ММТР

син. инхалација (вдишување) на гасови

pnevmonija, pnevmonija (pneumonia, lat.)

пневмонија

‘воспаление на белите дробови’

СМТР, ММТР

sin. pljučnica **син.** воспаление на белите дробови

ródagra, podágra (ródagra, lat.) **подагра**

‘заболување сврзано со нарушувања во размената на нуклеопротеините и мочната киселина со таложeње на нерастворливи уратни соли во зглобовите, а подоцна и околу зглобовите, со деформација на зглобовите’

СМТР, ММТР

син. гихт

poliklínika (poliklinika, lat.) **поликлиника**

‘институција која врши медицински услуги на болните, кои лежат во болница’

СМТР, ММТР

син. градска болница, амбуланта, клиника

poliomyelitis, poliomyelítis (poliomyelitis, lat.)

полиомиелит

‘акутна вирусна болест со можни промени во нервната система и парализа со атрофија на мускулни групи и перманентни деформации, детска парализа’

СМТР, ММТР

polúcija (pollútio, lat.) **полуција**

‘исфрлање на семе во текот на спиење, без коитус’

СМТР, ММТР

sin. efluvij semena, izliv semena **син.** ејакулација на сперма

poliartritis, poliartrítis (polyarthritís, lat.)

полиартрит

‘воспаление на поголем број на зглобови’

СМТР, ММТР

polidipsija (polydipsía, lat.) **полидипсија**

‘претерана жедност, перзистирани во текот на подолг временски период’

СМТР, ММТР

син. претерана жед, прекумерна жед

poliglubulija (polyglobulía, lat.) **полиглобулија**

‘зголемен број на црвени крвни зрнца’

СМТР, ММТР

син. зголемен број на црвени крвни зрнца, згустување на крвта

polifagia (polyphagía, lat.) **полифагија**

1. ‘претерано, прекумерно јадење’

СМТР, ММТР

2. ‘јадење на секаков вид храна’

СМТР, ММТР

син. прекумерно јадење, алчност

polip, políp (polýpus, lat.) **полип**

‘петелчест израсток на лигавицата’

СМТР, ММТР

син. петелчест израсток на лигавицата

poliserositis (polyserosítis, lat.) **полисерозит**
‘воспаление на повеќе серозни обвивки (ципи)
со различна локализација и екскреција на
ексудот со туберкулозна или ревматична
причина’ **СМТР, ММТР**

poliurija (polyuria, lat.) **полиурија**
‘зголемување на количеството на мочта којашто
се испрла во текот на едно деноноќие’ **СМТР,**
ММТР
син. зголемено уринарење

poroza (porósis, lat.) **пороза**
1. ‘создавање на клаус во излекувањето на
скршениците’ **СМТР, ММТР**
2. ‘создавање на шупливи простори (во коските)’
СМТР, ММТР
син. trhlost, luknjičavost
син. шупливост

pozicija (positio, lat.) **позиција**
1. ‘положба на болниот во текот на клиничкото
испитување или операцијата’ **СМТР, ММТР**
2. ‘положба на плодот во матката’ **СМТР, ММТР**
3. ‘положба на матката во малата карлица’
СМТР, ММТР
син. položaj **син.** положба

pozologija (posología, lat.) **позологија**
‘наука за одредување дози на лековите и на
системот на дозирањето’ **СМТР, ММТР**

potenca, poténca (poténtia, lat.) **потенција**
1. ‘способност на маж да изврши сексуален чин’
СМТР, ММТР
2. ‘моќта на медикамент да го создаде бараниот
ефект’ **СМТР, ММТР**
3. ‘способност на ембрионскиот дел да се развие
и да ја исполни својата намена’ **СМТР, ММТР**
син. способност

psihopatija, psihopatija (psychopathía, lat.)
психопатија
‘душевна, психичка нарушеност со или без
асоцијација на субнормална интелигенција’
СМТР, ММТР

син. osebnošna deviiranost
син. душевна нарушеност, психичка
нарушеност, нерамнотежа на личноста

ptorigij (pterygium, lat.) **птериgium**
‘триаголно разрастување на склералната
конјуктива во областа на цепнатината од очните
капаи’ **СМТР, ММТР**
син. крилеста превлака (навлака) на окоето

ptoza (ptósis, lat.) **птоза**
‘спуштање на некој орган’ **СМТР, ММТР**
син. povešenost, spuščenost
син. обесеност, спуштеност

puberteta, pubertéta (pubértas, lat.) **пубертет**
‘периодот на полово узревање со сите телесни и
душевни промени’ **СМТР, ММТР**
син. obdobje spolnega dozorevanja, prehodna doba
син. полова зрелост, пубертетен период

puerperij (puerperium, lat.) **пуерпериум**
‘времето од моментот на излегувањето на
постелката до завршувањето на обратниот развој
на половиот апарат (матка и друго), како и на
промените во другите органи, кои се јавиле за
време на бременоста’ **СМТР, ММТР**
син. otroška postelja, porodna doba
син. леунство, постродилен период

pulz, púlz (púlsus, lat.) **пулс**
‘ударот на крвниот бран во крвните садови,
ритмично проширување на една артерија
предизвикано од зголемениот обем на крвта како
последика на грчење на срцето’ **СМТР, ММТР**
син. utrip **син.** биене, удар

punktat (punctátum, lat.) **пунктат**
'течност добиена при експлораторна пункција'
СМТР, ММТР

punkcija, púncija (púncio, lat.) **пункција**
1. 'прободување со игла или троакар за вадење на патолошко насобрана течност или некоја друга содржина од некоја од телесните шуплини, односно од новосоздадените шуплини во телото, со дијагностичка или лекувачка цел' **СМТР, ММТР**
2. 'ранување со шилест инструмент' **СМТР, ММТР**
3. 'чин на пробивање' **СМТР, ММТР**
син. убод, набод

pupila, pupíla (pupílla, lat.) **пупила**
'тркалезниот отвор во центарот на ирисот на окото за трансмисија на светлина' **СМТР, ММТР**
син. zenica **син.** зеница, црнка, човече

pielitis (pyelitis, lat.) **пиелит**
'воспаление на бубрежната карличка (бубрежното леѓенче), пиелонот како последица на бактериска инфекција' **СМТР, ММТР**
син. воспаление на бубрежното леѓенче

pielografija (pyelographía, lat.) **пиелографија**
'рендгенографија (со контрастни средства) на бубрежната карличка (бубрежното леѓенче, пиелонот) и уретерот' **СМТР, ММТР**

pielonefritis (pyelonephritis, lat.) **пиелонефрит**
'воспаление на бубрежната карличка и бубрегот (бубрежниот паренхим) како последица на наугорна, хематогена, лимфогена или наудолна инфекција' **СМТР, ММТР**
син. воспаление на бубрежниот мочен меур и бубрезите

pilorus (pýlorus, lat.) **пилорус**
'излез од желудникот, место на преминувањето на желудникот во дванаесетпалечното црево'
СМТР, ММТР

sin. vratar, želodčni vratar
син. вратар на желудникот

pioreja (pyorrhoea, lat.) **пиореја**
'истекување на гној' **СМТР, ММТР**
син. гноен исцедок

piromanija (pyromanía, lat.) **пироманија**
'желба за предизвикување на пожар, опсесивна преокупација за оган' **СМТР, ММТР**
син. болна склоност за горење, желба за палење

piurija (pyuria, lat.) **пиурија**
'присуство на гној во урината' **СМТР, ММТР**
син. гној во урината

R – P

radiacija, radiácija (radiátio, lat.) **радијација**

1. 'во анатомската номенклатура: сноп на нервни влакна што поврзуваат повеќе делови на мозокот' **ММТР**

2. 'зрачење' **СМТР**

rádioaktivnost (radioaktivnost, lat.)

радиоактивност

'својство на зрачење на алфа и бета честички или гама зраци, коешто го има во хемиските елементи радиум и во помал степен на уран, полониум и во нивните изотопи' **СМТР, ММТР**

radiografija, radiografija (radiographía, lat.)

радиографија

'процес на снимање со рендгенски зраци со помош на рендген апарат' **СМТР, ММТР**

sin. rentgensko slikanje

син. рендгенско сликање

radiologija (radiologia, lat.) **радиологија**

'наука за рендгенските и радиумовите зраци, како и за нивната апликација за дијагностички и терапевтски цели' **СМТР, ММТР**

radioskopija (radioskopía, lat.) **радиоскопија**

'преглед со помош на рендген апарат за дијагностички цели' **СМТР, ММТР**

rádioterapija (radiotherápia, lat.) **радиотерапија**

'третирање на болести со рендгенски зраци или со други облици на радијациона енергија' **СМТР, ММТР**

radius (rádius, lat.) **радиус**

'странична коска на подлактицата меѓу лактот и коските на рацете откај палецот' **СМТР, ММТР**

sin. koželjnica

син. коска на подлактицата

reakcija, reákcija (reáctio, lat.) **реакција**

1. 'спротивна акција или контракција, одговор кон дел на стимулација' **СМТР, ММТР**

2. 'хемиски процес на претворање на една супстанција во друга или во повеќе други супстанции' **СМТР, ММТР**

3. 'во психологијата: ментална или емотивна состојба што се развива во некоја посебна ситуација' **СМТР, ММТР**

reaktivacija (reactivátio, lat.) **реактивација**

1. 'постапка на повторно воспоставување на нешто што за определен период било неактивно (болест, процес, активност и слично)' **СМТР, ММТР**

2. 'реактивирање на (имун) серум со помош на комплемент' **СМТР, ММТР**

3. 'реактивирање на болест, рекрудесценција на симптомите' **СМТР, ММТР**

reamputacija (reamputátio, lat.) **реампутација**

'хируршки зафат на повторна оперативна или корективна ампутација на веќе еднаш ампутирани дел од соодветен орган' **СМТР, ММТР**

sin. ponovna amputacija

син. повторна ампутација

reanimacija, reanimácija (reanimátio, lat.)

реанимација

'реставрација на живот или свест на лице со очевидна смрт' **СМТР, ММТР**

sin. oživljanje

син. оживување

recéptor (recéptor, lat.) **рецептор**

'посебни специфични протеински структури изработени од самата ќелија, лоцирани на мембраната или во протоплазмата или во самото јадро на ќелијата, способни да реагираат на разни трансмитери, хормони, метаболити за регулација на целуларната функција, за секреција на продукти, синтеза на хормони и биоматериј' **СМТР, ММТР**

син. приемник

recept, recépt (recéptum, lat.) **рецепт**
‘писмен пропис на лекарот до аптеката за издавање на соодветен лек, во соодветна доза, начин на употреба и време на земање’ **СМТР, ММТР**

син. лекарски писмен пропис

recidiv, recidív (recidívum, lat.) **рецидив**
1. ‘повторна појава на некое заболување по неговото излекување во првобитната форма или со изменета клиничка слика и модифицирани лабораториски наоди’ **СМТР, ММТР**

2. ‘релапс или повторување на дадена болест’ **СМТР, ММТР**

3. ‘тенденција кон повторување на животни науки’ **СМТР, ММТР**

син. релапс, повторување, повратување

rekonvalescenca, rekonvalescénca
(reconvalescéntia, lat.) **реконвалесценција**
‘период на оздравување’ **СМТР, ММТР**
син. оздравување, закрепнување

rektoskopija (rectoskopía, lat.) **ректоскопија**
‘инспекција на дебелото црево и ректумот со ректоскоп’ **СМТР, ММТР**

redúkcija (redúctio, lat.) **редукција**
1. ‘корекција на фрактура, луксација или репонирање на хернија’ **СМТР, ММТР**
2. ‘процес на упростување, смалување или враќање на првобитната состојба’ **СМТР, ММТР**
3. ‘во хирургијата: акција на враќање на луксирани елементи на зглобот во нивната првобитна (анатомска) состојба’ **СМТР, ММТР**

reflúks (reflúxus, lat.) **рефлукс**
‘течење на некоја течност во спротивна насока од нормалната’ **СМТР, ММТР**
син. обратен тек, тече назад

refrákcija (refrácio léntis, lat.) **рефракција**
1. ‘прекршување на светлинските зраци при преминување од една во друга средина’

СМТР, ММТР

2. ‘способност на окото во мирување да ги прекршува светлинските зраци’ **СМТР, ММТР**

син. прекршување

regeneracija, regenerácija (regenerátio, lat.)
регенерација

‘природно обновување на изгубено ткиво или дел на структура’ **СМТР, ММТР**

син. obnavljanje, obnova

син. обновување, обнова, повторно создавање

regija, régija (régio, lat.) **регија**
‘во анатомска смисла: простор, површина или дел од телото во повеќе или помалку определени граници’ **СМТР, ММТР**

син. дел, област, простор, површина

regresija, regresija (regrésio, lat.) **регресија**
1. ‘враќање на површината или првобитната состојба’ **СМТР, ММТР**

2. ‘слабење на симптомите на болен процес’ **СМТР, ММТР**

син. назадување, враќање, повторување

regulacija, regulácija (regulátio, lat.) **регулација**
1. ‘чин на приспособување или состојба на адаптација кон одредени стандарди’ **СМТР, ММТР**

2. ‘формирање од прегаструла на цел ембрион’ **СМТР, ММТР**

3. ‘во физиолошка смисла: севкупноста на најразлични заемно усвоени механизми, коишто овозможуваат одржување на постојаност на определени функции и процеси’ **СМТР, ММТР**

син. приспособување, прилагодување

rehabilitacija (rehabilitatio, lat.) **рехабилитација**
‘повторно воспоставување на здравјето и на определени вредности со психофизичка и морална смисла, коишто биле нарушени од болест или од најразлични психофизички и морални фактори’ **СМТР, ММТР**
син. повторна способност за работа

reinfekcija (reinfectio, lat.) **реинфекција**
‘повторна инфекција со исти предизвикувачи на првобитната инфекција којашто стивнала или поминала’ **СМТР, ММТР**
син. ponovna okužba
син. повторна инфекција со истите патогени микроорганизми

relaksacija, relaksacija (relaxatio, lat.) **релаксација**
‘состојба (тек) на разлабавеност, во прв ред кога се мисли на одредени мускули при што доаѓа до смалување на тонусот (напнатоста) за соодветни зглобови да се најдат во средна положба’ **СМТР, ММТР**
син. лабавост, опуштеност

remisija, remisija (remissio, lat.) **ремисија**
‘период на смалување на интензитетот на симптомите на едно заболување или нивно полно исчезнување’ **СМТР, ММТР**
син. привремено подобрување на болеста

rentgenologija (rentgenologia, lat.) **рендгенологија**
‘наука за рендгенските и јонизационите зраци, како и нивна примена во радиолошката дијагностичка и терапевска метода’ **СМТР, ММТР**

reparacija (reparatio, lat.) **репарација**
‘обновување на оштетени ткива и пополнување на нивни дефекти по трауми или хируршки зафати’ **СМТР, ММТР**
син. обнова

reprodukcija (reproductio, lat.) **репродукција**
1. ‘продукција на потомство од организирани тела’ **СМТР, ММТР**
2. ‘креирање на сличен објект или ситуација, дуплирање’ **СМТР, ММТР**
син. ploditev, razplod
син. обнова, обновување, размножување, дуплирање

resekcija, resekcija (resectio, lat.) **ресекција**
‘екзиција на поголем дел од некој орган или структура како коска, црево, зглоб и друго’ **СМТР, ММТР**
син. отстранување, отсекување

retardacija, retardacija (retardatio, lat.) **ретардација**
‘појава на забавување на развојот или одвивање на извесен процес или акција’ **СМТР, ММТР**
син. uporocasnjenost
син. успорување, задоцнување, запирање, заостанување, неразвиеност

retencija (retentio, lat.) **ретенција**
‘појава на продолжително задржување (застојување) на определени супстанции, најчесто продукти на лачење во соодветни органи, без можност за природна и спонтанна евакуација’ **СМТР, ММТР**
син. zadrževanje
син. запирање, задржување, застој

retina, retina (retina, lat.) **ретина**
1. ‘чувствителна (на светлина) мембрана на внатрешниот заден дел на окото во хормоидот составена од чувствителен (на светлина) слеп дел’ **ММТР**
2. ‘мрежница, одвојување на мрежницата’ **СМТР**
син. mreznica **син.** мрежница

retrakcija, retrákcija (retráctio, lat.) **ретракција**

1. 'појава на вовлекување и враќање на нешто испакнато или истегнато во првобитната положба, при што се менува волуменот, формата и еластичноста на соодветната структура' **СМТР, ММТР**

2. 'акт на повлекување или одвлекување назад' **СМТР, ММТР**

revaksinacija, revaksinácija (revaccinátio, lat.) **ревакцинација**

'повторна вакцинација на лице веќе еднаш вакцинирано со соодветна вакцина' **СМТР, ММТР**

sin. poživitveno cepljenje

син. повторна вакцинација

rahitis, rahítis (rhachítis, lat.) **рахитис**

'болест што го зафаќа целиот скелет со предилекција на одделни негови делови ('рбетен столб, долни и горни екстремитети) како последица на нарушување на метаболизмот на калциум и фосфор поради недостиг на витамин Д3, при што е нарушена минерализацијата на коските' **СМТР, ММТР**

sin. angleška bolezen **син.** англиска болест

ragáda (rhagáda, lat.) **рагада**

'пукнатина на кожата' **СМТР, ММТР**

sin. razpoka kože **син.** пукнатина, фисура

revmatizem (rheumatismus, lat.) **ревматизам**

'општо име за повеќе видови симптоми: болки, отоци во зглобовите, мускулите, врзаното ткиво' **СМТР, ММТР**

rigidnost, rigídnost (rigíditas, lat.) **ригидност**

1. 'ненормална или патолошка вкочанетост или отсуство на флексибилност' **СМТР, ММТР**

2. 'здрвеност, тешка подвижност во зглобовите поради стврднатост на мускулите при определени оштетувања на екстра – пирамидните патишта' **СМТР, ММТР**

3. 'вкочанетост, тешко изведување на движењата во одделни зглобови при нивните оштетувања поради болест, повреда или продолжителна имобилизација' **СМТР, ММТР**

sin. okorelost, zmanjšana gibljivost, povečan mišični tonus

син. вкочанетост, здрвеност, тешка подвижност

rotacija (rotátio, lat.) **ротација**

1. 'процес на свртување околу една оска' **СМТР, ММТР**

2. 'во биомеханичка смисла: видот на движење во соодветни зглобови при што има вртење на зглобните површини околу фиксирана оска во соодветна рамнина' **СМТР, ММТР**

sin. sukanje, vrtenje **син.** свртување

rudiment, rudimènt (rudimèntum, lat.) **рудимент**

1. 'орган или негов дел со мала функција или без функција' **СМТР, ММТР**

2. 'првите индиции на структура во текот на развитокот' **СМТР, ММТР**

3. 'зачетоци на структурата на органите, особено кога тие ќе останат недоразвиени – рудиментирани' **СМТР, ММТР**

S – C

sakralizacija (sacralisatio, lat.) **сакрализација**
‘делумно или целосно сраснување на петтиот лумбален прешлен со првиот прешлен на сакралната коска’ **СМТР, ММТР**

sákrum (sácrum[os], lat.) **сакрум**
‘триангуларна коска создадена по правило од фузијата на пет прешлени, којашто како клин дорзално се наоѓа помеѓу колковите’ **СМТР, ММТР**

sin. križnica **син.** крст, крстец, сакрална коска

sadizem, sadizem (sadismus, lat.) **сализам**
‘полова изопаченост што се изразува во задоволување од свирепо однесување кон друга личност’ **СМТР, ММТР**
син. сексуална диверзија

salivacija (salivatio, lat.) **саливација**
‘ексцесивно зголемено лачење на плунка’
СМТР, ММТР
син. плунка

salmonéla (salmonéllae, lat.) **салмонела**
‘група бактерии со посебни културелни, серолошки и биохемиски својства, во којашто спаѓаат паратифусните и ентералните бактерии’
СМТР, ММТР
син. цревна бактерија

salpingitis, salpingítis (salpingítis, lat.) **салпингит**
1. ‘воспаление на јајцеводот’ **ММТР, СМТР**
2. ‘воспаление на слушната (аудиторна) туба’
ММТР

sanacija (sanatio, lat.) **санација**
‘излекување, оздравување’ **СМТР, ММТР**
sin. celjenje, izboljšanje, odpravljanje
romanjklivosti
син. излекување, оздравување

sarkoid (sarkoid, lat.) **саркоид**
‘кожна туморска творба, слична на сарком’
СМТР, ММТР

син. кожна туморска творба

sarkom, sarkóm (sarkóma, lat.) **сарком**
‘злоќуден тумор, кој се состои од незрело сврзно ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. злоќуден тумор

osteosarkom (osteosarkóma, lat.) **остеосарком**
‘сарком на коските’ **СМТР, ММТР**

sin. sarkom iz kostnine

син. коскен сарком, сарком на коските

saturnizem, saturnízem (saturnismus, lat.)
сатурнизам

‘хронично труење со олово’ **СМТР, ММТР**

син. труење со олово

skabies, skábies (scábies, lat.) **скабиес**
‘паразитска болест на кожата којашто се изразува со силен јадеж, а ја предизвикува крлежот шугарец’ **СМТР, ММТР**

sin. garje, srbečica

син. шуга, краста, чешавица

skalpel, skalpél (scalpéllum, lat.) **скапел**
‘мал, прав хируршки нож со (обично) конвексно сечило’ **СМТР, ММТР**

sin. kirurški nož

син. хируршки нож, нож за операција

skapula (scápula, lat.) **скапула**
‘широка, плоската коска со триаголна форма, којашто лежи назад на грбот на горните ребра од градниот кош’ **СМТР, ММТР**

sin. lopatica

син. лопатка, плешка

skirus (scírhus, skirrhús, lat.) **скирус**
'тумор со доминирање на сврзно ткиво' **СМТР, ММТР**

sin. skirozni karcinom

син. тврд карцином од сврзно ткиво

sklera (scléra, lat.) **склера**
'белата обвивка на окоето' **СМТР, ММТР**

sin. beločnica **син.** белка

sklerodermija (sclerodermía, lat.) **склеродермија**

1. 'системска болест на сврзното ткиво на кој било дел на телото (кожа, срце, езофагус, бубрези и бели дробови)' **СМТР, ММТР**

2. 'спонтано, прогресивно, ограничено или дифузно заболување и стврднување на кожата и поткожното ткиво' **СМТР, ММТР**

skleroza, skleróza (sclerósis, lat.) **склероза**

'болно стврднување на ткива или органи како последица на разрастување на сврзно ткиво кај хронични воспаленија и болести на интерстацијална супстанција' **СМТР, ММТР**

син. стврднување на ткиво или орган

skolioza, skolióza (scoliósis, lat.) **сколиоза**

'странично искривување (латерална девијација) на 'рбетниот столб' **СМТР, ММТР**

син. искривеност на 'рбетот настрана

skorbut, skorbút (scorbút, lat.) **скорбут**

'дефицит на витамин Ц во диетата' **СМТР, ММТР**

skrotum, skrótum (scrótum, lat.) **скротум**

'кожна творба во кој се сместени семените жлезди и аксесорните органи' **СМТР, ММТР**

seboreja, seborêja (seborrhoéa, lat.) **себореја**

'прекумерно лачење на лојна материја, болно зголемување на секрецијата на масните жлезди' **СМТР, ММТР**

sin. lojavost

син. прекумерно лачење на лојна материја

sekret, sekret (secretum, lat.) **секрет**

'издвојување или произведување на клеточни продукти' **СМТР, ММТР**

sekrecija, sekrécija (secretio, lat.) **секреција**

'процес на создавање специфични продукти како резултат на активноста на жлезда по пат на сепарирање на специфична супстанција од крвта и/до продукцијата (синтезата) на нова хемиска материја' **СМТР, ММТР**

син. лачење, излучување

sekcija, sékcija (sectio, lat.) **секција**

1. 'чин на сечење' **СМТР, ММТР**

2. 'отворање на труп' **СМТР, ММТР**

sin. rezanje, zarezanje

син. рез, отсек, обдукција

sedatív (едн.) (sedatívum, lat.)

седативни средства (мн.)

'смирувачки средства или агенсии што ја стивнуваат активноста или возбудата' **СМТР, ММТР**

sin. pomirjevalo **син.** смирувачко средство

sedimentacija (sedimentatio, lat.) **седиментација**

'создавање талог' **СМТР, ММТР**

син. таложење, создавање талог

sediment, sedimènt (sedimèntum, lat.) **седимент**
'талог, перципитат, оној што се создал спонтано'
СМТР, ММТР

sin. usedlina **син.** талог, тиња

segmentacija, segmentácija (segmentátio, lat.)
сегментација

'делење на повеќе или помалку рамни делови,
создавање сегменти'
СМТР, ММТР

син. делење, разделеност, расчленување

segment, segment (segmentum, lat.) **сегмент**

'дел од орган или друга поголема анатомска
творба ограничена со природни или арбитрарни
границы'
СМТР, ММТР

син. дел, отсек, член

sèmen (sèmen, lat.) **семе**

'инокулација на подлога со микроорганизми'
СМТР, ММТР

син. сперма

starost (sèniùm, lat.) **старост**

'збир од физички и психички промени кои се
јавуваат во напредната возраст'
СМТР, ММТР

син. старосна доба

senzibilnost, senzibílnost (sensibilitas, lat.)

сензибилност

'способност за примање на надразнувањата'
СМТР, ММТР

син. чувство, чувствителност

sepsa, sépsa (sépsis, lat.) **сепса**

1. 'троење на телото со микроби или со нивни
токсини во крвта'
СМТР

2. 'општа инфекција со пиогени бактерии
(стрептококи и стафилококи)'
ММТР

somatologíja (somatología, lat.) **соматологија**

1. 'наука за телото'
СМТР, ММТР

2. 'изучување на анатомијата и физиологијата на
телото'
СМТР, ММТР

sin. veda o človekovem telesu

син. наука за човечкото тело

solarij, solárij (solárium, lat.) **солариум**

'посебна просторија одредена за излагање на
телото на сонце или на вештачко светло'
СМТР, ММТР

sinuzitis, sinusítis (sinusitis, lat.) **синузит**

'воспаление на слузокожата и потслузокожниот
слој на синусните празнини'
СМТР, ММТР

син. воспаление на синусната празнина

sínus (sínus, lat.) **синус**

1. 'празнина (шуплив простор) која содржи
воздух или венозна крв'
СМТР, ММТР

2. 'ненормален канал или фистула преку кои
истекува гној'
СМТР, ММТР

син. празнина, шуплив простор, фистула

sistola, sístola (sýstola, lat.) **систола**

'контракција или период на контракција на
срцето'
СМТР, ММТР

син. грчење на срцето, контракција (стегање) на
срцето

sistem (systéma, lat.) **систем**

'комбинација или состав на делови или органи,
коишто имаат општи функции'
СМТР, ММТР

син. состав

siringomielija (syringomyelia, lat.)

сирингомиелија

'присуство на шуплини во 'рбетниот мозок'
СМТР, ММТР

син. празнина во 'рбетниот мозок

sinostoza (synostósis, lat.) **синостоза**
‘сраснатост на соседните коски или делови на една иста коска со осеозен материјал’ **СМТР, ММТР**

sin. košćeni stik

син. коскена врска на две коски

sinkopa, sínkopa (sýnkopa, lat.) **синкопа**

1. ‘привремено губење на свеста поради церебрална анемија’ **СМТР, ММТР**

2. ‘бесвесност паѓање во несвест поради рефлексно нарушување на кардиоваскуларниот систем’ **СМТР, ММТР**

sin. omedlevica **син.** бесвесност, несвестица

sinehija (synechía, lat.) **синехија**

1. ‘сраснување, сраснатица, адхезија на два дела’ **СМТР, ММТР**

2. ‘сраснување, адхезија на ирисот со корнејата или со леќата на окото’ **СМТР, ММТР**

син. сраснување, сраснатост, сраснатица

sindróm (syndróma, lat.) **синдром**

‘збир од симптоми поврзани меѓу себе и сите заедно ја изразуваат клиничката слика на болеста’ **СМТР, ММТР**

син. комплекс на симптоми

sindesmoza (syndesmósis, lat.) **синдесмоза**

1. ‘поврзаност на сврзната коска’ **СМТР**

2. ‘вид на фиброзен зглоб во којшто фиброзното сврзно ткиво создава интеросална мембрана или лигамент’ **ММТР**

sindaktilija (syndaktylía, lat.) **синдактилија**

‘вродена аномалија на сраснатост на прстите на рацете, а поретко на нозете’ **СМТР, ММТР**

sin. zraščenost prstov **син.** споени прсти

sinhondroza (synchondrósis, lat.) **синхондроза**

1. ‘тип на ’рскавичен зглоб’ **СМТР, ММТР**

2. ‘’рскавично спојување помеѓу коски’ **СМТР, ММТР** 3. ‘привремен картилагинозен спој, хијалината ’рскавица се претвора во коскено ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. ’рскавична врска на две коски

sinartroza (synarthrósis, lat.) **синартроза**

‘зглоб во кој коските се соединети со фибризно ткиво’ **СМТР, ММТР**

син. неподвижен зглоб, тврд зглоб

simptomatologija (symptomatología, lat.)

симптоматологија

‘системска анализа на симптомите, комбинација на симптомите на одредена болест’ **СМТР, ММТР**

син. наука за симптомите на болеста

simptom, simptóm (symptóma, lat.) **симптом**

‘секој функционален или органски знак на болест или појава во состојбата на пациентот, која е индикативна за неговата душевна или физичка ситуација’ **СМТР, ММТР**

син. знак, надворешен знак

simfiza (symphýsis, lat.) **симфиза**

‘спој на две коски со помош на ’рскавица, којшто се употребува за спој на пубичните коски’ **СМТР, ММТР**

sin. zrast

син. спој, раст, контакт, срамни контакт

simblefaron (syumblépharon, lat.) **симблефарон**

‘срастување на очните капаци (клепки) со очното јаболкце, адхезија меѓу конјуктивата на клепката и на белката’ **СМТР, ММТР**

син. сраснатост на очниот капак со очното јаболкце

simbióza (symbiósis, lat.) **симбиоза**
‘заедничко живеење на два или повеќе различни организми’ **СМТР, ММТР**

sin. sožitje **син. соживот**

skorja (córteх, lat.) **кора, корка**
‘кора на големиот мозок што ја сочинува сивата мозочна маса’ **СМТР, ММТР**

син. кора на големиот мозок

suspenzija, suspensija (suspénsio, lat.) **суспензија**

1. ‘микстура од најфино раздробени честиици од тврда супстанција во течност’ **СМТР, ММТР**

2. ‘имобилизација со виснатост’ **СМТР, ММТР**

3. ‘привремено запирање на болка или некој витален процес’ **СМТР, ММТР**

supuracija (suppurátio, lat.) **супурација**
‘процес на формирање и исфрлање гној’ **СМТР, ММТР**

sin. gnojenje **син. загнојување, гноење**

supozitorij, supozitóriј (suppositórium, lat.)
супозиториум

‘тврд лек со конусолика или цилиндрична форма составен од какаово масло, а се употребува за ставање во телесен отвор’ **СМТР, ММТР**

sin. svečka **син. свеќичка, чепче**

supinacija (supinátio, lat.) **супинација**
‘свртување кон надвор: завртување на дланката напред, односно нагоре, спротивно на пронација’ **СМТР, ММТР**

sin. obraćanje vníc

син. вртење нанадвор или навнатре

superinfekcija (superinféctio, lat.) **суперинфекција**
‘вторично заражување со исти микроорганизми’ **СМТР, ММТР**

син. повторна инфекција со истиот патоген

sugilacija (suggilátio, lat.) **сугилација**
‘крвоизливна пега’ **СМТР, ММТР**

син. крвоизливна пега, модринка

sugestija (suggéstio, lat.) **сугестија**
‘посебен вид на психичен одраз на едно лице врз друго (или врз група луѓе)’ **СМТР, ММТР**

син. влијание, совет, иницијатива, навестување

sufokacija (suffocátio, lat.) **суфокација**

‘вид силна асфиксија предизвикана од затнување на дишните патишта или од оток на глотисот и друго’ **СМТР, ММТР**

sin. zadušitev **син. задушвање**

sukcija (súctio, lat.) **сукција**
‘чин или процес на аспирација на воздух или течност меѓу две површини’ **СМТР, ММТР**

син. цицање, вшмукување

substanca, substánca (substántia, lat.) **супстанција**
‘материјал од кој се конституира еден орган или телото’ **СМТР, ММТР**

sin. spov **син. материја, суштина, јадро**

subluxacija (subluxátio, lat.) **сублуксација**
‘нецелосно искривоколчување кај коешто зглобните краишта остануваат делумно во допир’ **СМТР, ММТР**

син. нецелосна дислокација

subacidnost (subaciditas, lat.) **субацидитет**
‘смалување на киселоста во желудникот’ **СМТР, ММТР**

син. намалена киселина во желудникот

strúpor (strúpor, lat.) **струпор**
‘моторна потиснатост и бесчувствителност, губење на свеста делумно или тотално’ **СМТР, ММТР**

син. зашеметеност, рамнодушност, безволност, ментална вкочанетост

strumektomija (strumektomía, lat.) **струмектомија**
‘оперативно отстранување на целата гуша или на дел од неа’ **СМТР, ММТР**

sin. resekcija golše

син. ресекција на гуша

strúma (strúma, lat.) **струма**
‘зголемување на штитоликата (тироидната) жлезда’ **СМТР, ММТР**

sin. golša

син. зголемена тироидна жлезда

struktura, struktúra (structúra, lat.) **структура**

‘градба, устројство, анатомска творба, компоненти и начин со кој тие се аранжирани за да создадат една целина’ **СМТР, ММТР**

син. градба, устројство, состав, анатомска творба

stróma (stróma, lat.) **строма**
‘основно ткиво на една анатомска структура’ **СМТР, ММТР**

син. јаток

strangulacija, strangulácia (strangulatio, lat.)
странгулација

1. ‘задавување, задушување поради оклузија на дишниот пат’ **СМТР, ММТР**

син. задавување, задушување

2. ‘запирање на циркулацијата во некој дел од компресијата (притискање)’

СМТР, ММТР

син. запирање

strabizem, strabízem (strabismus, lat.) **страбизам**

‘отклон на очната оска од паралелната положба при гледање надалеку, постојан недостаток на паралелизам на очните оски’ **СМТР, ММТР**

sin. škiljenje

син. кривогледост, шашливост

stomatologija (stomatologia, lat.) **стоматологија**

‘гранка од медицината која ги проучува устата и болестите во устата’ **СМТР, ММТР**

sin. zobozdravstvo

син. забарство

stóma (stóma, lat.) **стома**

1. ‘уста’ **СМТР**

2. ‘секој отвор, мала пора на површината’ **ММТР**

3. ‘отвор настанат на абдоминалниот сид по пат на колостомија, цекостомија, илеостомија и друго’ **ММТР**

4. ‘отвор помеѓу два дела на црево споени со анастомоза’ **ММТР**

sin. usta

син. отвор, уста

stígma (stígma, lat.) **стигма**

1. ‘знак, белег, признак’ **СМТР, ММТР**

2. ‘дамка, точка, импресија, знак, белег на кожата’ **СМТР, ММТР**

син. дамка, белег, пега

stetoskóp (stethoskóp, lat.) **стетоскоп**

‘направа за мускутација на дишењето, срцето, плеврата, артериите, вените, утерусот, фетусот, цревата и друго, звуци пренесени со стетоскоп на опсерваторот’ **СМТР, ММТР**

син. слушалка, лекарска слушалка

sterilnost, sterílnost (sterilitas, lat.) **стерилност**

1. ‘бесплодност, неплодност’ **СМТР, ММТР**

2. ‘состојба на асептичност, слободна од микроорганизми’ **СМТР, ММТР**

sin. neplodnost

син. бесплодност, неплодност, јаловост

sterilizacija, sterilizácia (sterilisatio, lat.)

стерилизација

1. ‘уништување на сите микроорганизми и нивните спори со употреба на топлина’

СМТР, ММТР

2. ‘одземање на способноста за создавање на потомство’ **СМТР, ММТР**

син. уништување

stereoskóp (stereoskóp, lat.) **стереоскоп**
‘направа за предизвикување на изгледот на пластичност и релјеф преку комбинирање во еден објект на две слични слики’ **СМТР, ММТР**

stenoza, stenóza (stenósis, lat.) **стеноза**
‘стеснување (од болест), стеснување на канали, дуктуси или на отвори’ **СМТР, ММТР**
син. стеснување

stenokardija, stenokardija (stenocardía, lat.)
стенокардија
‘пароксизам (напад) на болка во градите со осет на задушување и иманентна смрт поради аноксија’ **СМТР, ММТР**
син. срцева болка, срцева вознемиреност

steatóza (steatosis, lat.) **стеатоза**
1. ‘масна дегенерација’ **СМТР, ММТР**
2. ‘акумулирање на маснотија во орган во облик на наслага или инфилтрација во ткивото’ **СМТР, ММТР**
син. дебелина, замастеност

status, státus (státus, lat.) **статус**
‘состојба, положба во која се наоѓа дадена индивидуа во моментот’ **СМТР, ММТР**
син. stanje **син.** состојба, положба

staza (stásis, lat.) **стаза**
‘застој на крвотокот поради ослабената функција на срцевиот мускул или поради прекин во крвотокот’ **СМТР, ММТР**
син. zastoј **син.** застој на крвотокот

stafilóm (staphylóma, lat.) **стафилом**
‘протрузија на рожницата или белката поради инфламација’ **СМТР, ММТР**
син. испакнатост во окото

stafilokok, stafilokók (staphylococcus, lat.)
стафилокок

‘микроорганизам од фамилијата Micrococcaceae Eubacteriales’ **СМТР, ММТР**

stagnacija, stagnácija (stagnatio, lat.) **стагнација**
‘застој во текот на некој процес’ **СМТР, ММТР**
син. застој

stadij, stádij (stádium, lat.) **стадиум**
‘период или јасна фаза во текот на болеста во развитокот на организмот или во кој било биолошки процес’ **СМТР, ММТР**
син. фаза на развој на болеста, состојба на болеста, временски период на болеста

skvama (squáma, lat.) **сквама**
‘коска слична на лушпа (лушпа на челната коска, лушпа на тилната коска, лушпа на слепоочната коска)’ **СМТР, ММТР**
син. luska **син.** лушпа, коскена лушпа

sputum, spútum (spútum, lat.) **спутум**
‘искашлана материја исфрлена од белите дробови, бронхиите и трахејата преку устата’ **СМТР, ММТР**
син. izmeček, izpljunek **син.** искашлок, ’рквица

spóra (spóra, lat.) **спора**
‘зародишна клетка којашто служи за бесполово размножување на едноклеточни организми’ **СМТР, ММТР**
син. клетка за асексуална репродукција

spongioza (spongiósis, lat.) **спонгиоза**
‘сунѓереста супстанција на коскено ткиво’ **СМТР, ММТР**
син. spongiozna kostna **син.** сунѓереста коска, лабава коска

spondiloza (spondylósis, lat.) **спондилоза**
1. 'невоспалително заболување на 'рбетот'
СМТР

2. 'вертебрална (прешленска) анкилоза' **ММТР**

spondiloliza (spondylolýsis, lat.) **спондилолиза**
1. 'дефект во 'рбетниот мозок како последица на спондилолистеза' **СМТР**

2. 'разградба, распаѓање на прешлени' **ММТР**

spondilolisteza (spondylolisthesis, lat.)
спондилолистеза

'изместување на телото на V лумбален прешлен (поретко на IV и III) со тоа што прешленот се поместува напред во однос на прешленот што е под него или во однос на крсната коска' **СМТР, ММТР**

spondilodeza (spondylodésis, lat.) **спондилодеза**
'хируршко врзување на прешлените со кус коскен калем' **СМТР, ММТР**

spondilitis (spondylítis, lat.) **спондилит**
1. 'туберкулозно воспаление на прешлените'
СМТР

2. 'воспаление на еден или повеќе прешлени'
ММТР

splenomegalia (splenomegalía, lat.)
спленомегагија

'зголемена слезина' **СМТР, ММТР**

sin. povečanost vranice

син. зголемена слезина

splenektomija (splenektomía, lat.) **спленектомија**
'вадење, екстирпација (вадење, отстранување) на слезината' **СМТР, ММТР**

sin. operacijska odstranitev vranice

син. хируршко отстранување на слезината

splanhnologija (splanchnología, lat.)
спланхнологија

1. 'наука за висцералните органи' **СМТР, ММТР**

2. 'номенклатура којашто се однесува на дигестивниот, респираторниот орган(и) и перитонеумот, жлездите и параганглиите'
СМТР, ММТР

spína (spína, lat.) **спина**
'тенка коскена издаденост' **СМТР, ММТР**

син. тенка коскена издаденост, слична на трн

sfinkter, sfinkter (sphínter, lat.) **сфинктер**
'прстенолик мускул околу некој отвор' **СМТР, ММТР**

sin. sfinktrska mišica

син. стегачки мускул, кружен мускул

spekulum (spéculum, lat.) **спекулум**
'направа за отворање на проод во канал или телесна шуплина' **СМТР, ММТР**

син. направа за гледање на шуплини во телото

speciálnost (speciálnost, lat.) **специјалност**
'одредена област со специјален тип на болести'
СМТР, ММТР

spazem, spázem (spásmus, lat.) **спазам**
'ненадеен настап на мускулна контракција со продолжено траење на грчење на определен мускул или мускулни групи' **СМТР, ММТР**

sin. krč

син. грч, тоничен грч

sónda, zonda (sónda, lat.) **сонда**
'катетер' **СМТР, ММТР**

син. катетер

somnolenca (somnoléntia, lat.) **сомноленција**
'болна сонливост, лесен степен на нарушување на свеста' **СМТР, ММТР**

sin. dremavost

син. сонливост, дремливост, дремка, болна сонливост

septikemija, septikemija (septicaemia, lat.)
септикемија

1. 'сепса во тесна смисла на зборот' **ММТР**
2. 'труење на крвта, поплава на крвта со бактерии' **СМТР**

син. труење на крвта

septum, séptum (séptum, lat.) **септум**
'тенок сид кој разделува две празнини или две маси од помеки ткива' **СМТР, ММТР**
син. преграда, сид, преграден сид

sekvester, sekvéster (sequéster, lat.) **секвестер**
1. 'одвојување или ненормална сепарација на мал дел од целина' **СМТР, ММТР**
2. 'изолиран дел од мртва коска или отсечениот дел од една коска' **СМТР, ММТР**
син. мртов дел од коска

sekvestracija, sekvestrácija (sequestratio, lat.)
секвестрација
1. 'создавање секвестар' **СМТР, ММТР**
2. 'изолација на пациент' **СМТР, ММТР**
3. 'одделување на мртво од здраво ткиво' **СМТР, ММТР**

serum, sêrum (sérum, lat.) **серум**
1. 'бистриот дел од секоја животинска течност во којашто се издвоени солидните елементи' **СМТР, ММТР**
2. 'крвен серум од инокуирани животни со бактерии или токсини' **СМТР, ММТР**

séks (séxus, lat.) **секс**
'фундаментално разликување на скоро сите специеси на животни и растенија основано на типот на гамети на односниот индивид' **СМТР, ММТР**

син. сексуалност, сексуален однос, сексуален нагон

sideropenija (sideropenia, lat.) **сидеропенија**
'недостаток на железо во организмот' **СМТР, ММТР**

син. недостаток на железо во крвта

sideroza (siderosis, lat.) **сидероза**
1. 'таложее, депонирање на железо во некое ткиво' **СМТР, ММТР**
2. 'пневмокониоза поради инхалирање на железни или други метални честички' **СМТР, ММТР**

signatura (signatura, lat.) **сигнатура**
1. 'етикета на шишето со лекот' **СМТР**
2. 'дел од рецептата, во кој се означува употребата на препишаниот лек' **ММТР**

signifikacija (significatio, lat.) **сигнификација**
1. 'мисла, значење' **СМТР**
2. 'значење' **ММТР**

silikoza, silikóza (silicosis, lat.) **силикоза**
'пневмокониоза предизвикана од долготрајно вдишување на кварцен прав или прав од камен, песок' **СМТР, ММТР**

simulacija (simulatio, lat.) **симулација**
1. 'преправање на болен заради измама' **СМТР, ММТР**
2. 'имитирање на болест' **СМТР, ММТР**
син. преправање, имитирање

singultus (singultus, lat.) **сингулт**
'силен инспираторен звук како последица на брза клонична контракција на дијафрагмата, која предизвикува неочекувано вдишување' **СМТР, ММТР**
син. kolcanje
син. икање, олцкање, олцање, подждригнување

suhost oči (xerophthalmía, lat.) **сувост на окото**
‘ксерофталмија – сувост на рожницата и на
белката во врска со нарушување на трофиката на
окото’ **СМТР, ММТР**

син. сувост на окото

T – T

tabes, tábes (tábes, lat.) **табес**

1. ‘секое спечување, венење, атрофирање на
телото и негов дел’ **СМТР, ММТР**

2. ‘постепено прогресивно сушење на ‘рбетниот
мозок како последица на прележан сифилис’
СМТР, ММТР

tábula (tábula, lat.) **табула**

1. ‘тенок слој на коскено то ткиво околу
коскениот канал’ **СМТР**

син. платица

2. ‘плоскат коскен надворешен или внатрешен
слој на сплесканите коски на черепот’ **ММТР**

tabléta (tabulétta, lat.) **таблета**

‘одредена доза на лек компримиран во разни
облици во чист или разреден состав за перорална
употреба во форма на тврда, тркалезна малку
конвексна плочка’ **СМТР, ММТР**

син. плочка, пастила, пилула, апче

tahikardija, tahikardija (tachycardía, lat.)

тахикардија

‘прекумерно забрзана работа на срцето’ **СМТР,
ММТР**

син. срцебиене, брзо чукање на срцето

tahipneja (tachypnoë, lat.) **тахипнеја**

‘забрзано дишење’ **СМТР, ММТР**

син. брзо дишење, забрзано дишење

téniija (taénia, lat.) **тенија**

‘паразитска, цревна, цестодна или сплескана
глиста составена од одделни членови’ **СМТР,
ММТР**

tálus (tálus, lat.) **талус**
‘коска со средна големина сместена во централното место на скочниот зглоб, опфатена од зглобната вилушка, лежи на петната коска, а кон напред се зглобува со тркалезните коски’
СМТР, ММТР
sin. skočnica **син.** скочна коска

tamponáda (tamponáda, lat.) **тампонада**
1. ‘исполнување на рани или шуплини со тампони со цел да се запре крвавењето’ **СМТР, ММТР**
2. ‘акутна компресија на срцето од ефузија на крв или течност во перикардиумот’ **СМТР, ММТР**

tarzus (társus, lat.) **тарзус**
1. ‘стапало’ **СМТР**
2. ‘коренот на стапалото преку кој се пренесува тежината на телото’ **ММТР**
3. ‘врзоткивната плочка на клепамот (очниот капак)’ **ММТР**

telepatíja (telepathía, lat.) **телепатија**
‘пренос на мислите, претскажување’ **СМТР, ММТР**
син. видовитост

tenzija, ténzija (ténsio, lat.) **тензија**
1. ‘чин на напнување, напнатост’ **СМТР, ММТР**
2. ‘кондиција при која доаѓа до напнатост’ **СМТР, ММТР**
3. ‘артеријален притисок’ **СМТР, ММТР**
син. притисок, напнатост, вознемиреност

tést (testum, lat.) **тест**
1. ‘психотехнички тест за утврдување на менталната состојба’ **СМТР**
2. ‘вид на преглед или испитување’ **ММТР**
3. ‘посебна хемиска реакција’ **ММТР**

téstis (téstis, lat.) **тестис**
‘машка полова жлезда, герминативен орган на сперматозоидите’ **СМТР, ММТР**
sin. modo **син.** машка полова жлезда

tetaníja (tetanía, lat.) **тетанија**
‘заболување што се карактеризира со интермитентни (повремени) напади на тоничните мускулни грчеви’ **СМТР, ММТР**

tétanus (tétanus, lat.) **тетанус**
‘тешко акутно заразно заболување кое се развива во анаеробни услови, придружено со болни тонични грчеви и пароксизми’ **СМТР, ММТР**
син. вкочанети грчеви, мртви грчеви

tetraplegija, tetraplegíja (tetraplegia, lat.)
тетраплегија
‘парализа на двете раце и двете нозе поради прекинување или компресија на вратниот дел на ’рбетниот мозок во горната тетрина’ **СМТР, ММТР**
син. одземеност, парализа на четирите екстремитети

talasoterapija, tálasoterapija (thalassotherápía, lat.)
таласотерапија
‘лекување на одделни заболувања со сезонско престојување во места со блага морска клима, капење со морска вода, сончање, прошетки покрај морски брег и друго’ **СМТР, ММТР**
син. морско – климатско лекување

tenar, ténar (thénar, lat.) **тенар**
‘мускулно заболување, подигнување, пополнетост на дланката на делот од базата на палецот’ **СМТР, ММТР**
sin. palčna dlanska kera
син. испакнатост на палецот од дланката

terapija, terapíja (therapía, lat.) **терапия**

‘лекување на болест’ **СМТР, ММТР**

sin. zdravljenje

син. оздравување, третман

torakoplastika, torakoplástika (thoracoplástica, lat.)

торакопластика

1. ‘операција на ребрата со притискање на белите дробови’ **СМТР**

2. ‘хируршко отстранување на дел од градниот кош при третман на одредени форми на белодробна туберкулоза’ **СМТР**

3. ‘дијагностичко испитување на градниот кош, како и едноскопско, директно, визуелно испитување на плевралната шуплина’ **ММТР**

torakotomija (thoracotomía, lat.) **торакотомија**

‘оперативно отворање на градниот кош, односно на плевралната шуплина со цел да се испразни ексудатот’ **СМТР, ММТР**

син. отворање на градната шуплина (празнина)

toraks, tóraks (thórax, lat.) **торакс**

‘дел на телото помеѓу вратот и респираторната дијафрагма затворен со ребрата’ **СМТР, ММТР**

sin. prsni koš **син.** граден кош

trombocit, trombocít (thrombocýt[os], lat.)

тромбоцит

‘крвна плочка’ **СМТР, ММТР**

sin. krvna ploščica **син.** крвна плочка

trombopenija (thrombopenía, lat.) **тромбопенија**

‘смален број на крвните плочки во крвта’ **СМТР, ММТР**

син. намален број на тромбоцити, намален број на крвни плочки

tromboflebitis (thrombophlebitis, lat.)

тромбофлебит

1. ‘воспаление на сидот на доводницата, воспаление на вената’ **СМТР**

2. ‘кондиција при која по претходно воспаление на сидот на вената се создава тромб’ **ММТР**

tromboza, trombóza (thrombósis, lat.) **тромбоза**

1. ‘згрутчување на крвта во вените’ **СМТР**

2. ‘згрутчување на крвта во крвните садови или во срцевите шуплини во жив организам’ **СМТР**

3. ‘создавање, развиток и присуство на тромб во крвните садови’ **ММТР**

tripsín (thrypsín[um], lat.) **трипсин**

‘протеолитички фермент којшто ги разложува белковините, го излачува панкреасовата жлезда, а се наоѓа во панкреасовиот сок’ **СМТР, ММТР**

timus (thýmus, lat.) **тимус**

1. ‘орган во градниот кош во кој се создаваат лимфоцити’ **СМТР**

2. ‘еднокрина жлезда сместена во предно – горниот дел на средноградието зад градната коска’ **ММТР**

tireoidea (thyreoídea, lat.) **тиреоидеа**

‘еднокрина жлезда која се наоѓа во предниот дел на вратот, според страничните сидови на гркланот и почетниот дел на душникот’ **СМТР, ММТР**

син. грлена жлезда, штитеста жлезда, тироидна жлезда

tireotoksikoza (thyreotoxicósis, lat.)

тиреотоксикоза

‘зголемена внатрешна секреција на тироидната жлезда’ **СМТР, ММТР**

tinktura, tinktúra (tinctúra, lat.) **тинктура**
‘алкохолен раствор на некоја анимална или растителна дрога или на некоја друга хемиска материја; течни екстракти на активни материи од растителни дроги, со алкохолен раствор без загревање и испарување’ **СМТР, ММТР**
син. алкохолен раствор на нешто

tomografija (tomographía, lat.) **томографија**
‘специјална техника на рендгенографско сликање на човечкото тело или на некој орган во пластови, во длабински слоеви’ **СМТР, ММТР**
син. рендгенско сликање на човечкото тело во пластови

tonzila, tonsíla (tonsilla, lat.) **тонзила**
‘мала тркалезна маса на ткивото’ **СМТР, ММТР**
син. крајник, лимфен орган во грлото

tonsilektomija (tonsillektomía, lat.) **тонзилектомија**
‘оперативно отстранување на крајник или на крајници’ **СМТР, ММТР**
син. сечење на крајник, оперативно отстранување на крајник

tonsilitis (tonsillítis, lat.) **тонзилит**
‘воспаление на крајниците’ **СМТР, ММТР**
син. воспаление на крајниците

tónus (tónus, lat.) **тонус**
‘состојба на нормална континуирана напнатост на живото ткиво’ **СМТР, ММТР**
син. напон
син. напнатост, напон, притисок, ткивна напнатост, мускулна напнатост

toksemija (toxaemia, lat.) **токсемија**
‘труење поради апсорпција на бактериски продукти, токсини создадени од локален извор на инфекција’ **СМТР, ММТР**
син. труење на крвта

toksikoza (toxicósis, lat.) **токсикоза**
‘секоја болест поради труење на организмот со ендогени или со егзогени отрови’ **СМТР, ММТР**
син. труење

traheoskopija (tracheoskopía, lat.) **трахеоскопија**
‘инспекција, гледање на внатрешноста на трахејата’ **СМТР, ММТР**

traheotomija (tracheotomía, lat.) **трахеотомија**
‘оперативно отворање на трахејата кај состојби каде што е отежнато дишењето – за ставање на канила или за експлорација, отстранување на локални лезии, отстранување на туѓо тело или добивање на биоптичен материјал’ **СМТР, ММТР**
син. оперативен отвор на трахејата (душникот)

trahóm (trachóma, lat.) **трахома**
‘вирусно, заразно заболување на конјуктивата’ **СМТР, ММТР**
син. Египетско заболување на окото

transfuzija, transfuzija (transfúsió, lat.) **трансфузија**
1. ‘инфузија на целокупната крв, плазма, конституенти на плазмата или инектибилни раствори директно во крвотокот’ **СМТР, ММТР**
2. ‘давање на крв од соодветна крвна група на болен’ **СМТР, ММТР**

transudacija (transsudátio, lat.) **трансудација**
‘собирање на сокови во телесните шуплини без да има воспаление, излегување на течниот составен дел на крвта од капиларите во ткивните простори или во телесните шуплини’ **СМТР, ММТР**

travma, trávma (tráuma, lat.) **травма, траума**
1. 'повреда' **СМТР**
2. 'промена, оштетеност на ткива, органи или на организмот поради неочекувано дејство на надворешни сили' **СМТР**
3. 'ментално нарушување од ментален потрес' **СМТР**
4. 'нарушување на целостта на ткивата и на органите под дејство на надворешните фактори' **ММТР**
син. повреда, рана

trepàn (trepán, lat.) **трепан**
'инструмент за отворање на черепот или за дупчење на која било коска' **СМТР, ММТР**
син. дупчалка, сврдел

trepanacija, trepánacija (trepanátio, lat.)
трепанација
'оперативно отворање на черепот со трепан (сврдел)' **СМТР, ММТР**

trihíaza (trichíasis, lat.) **трихијаза**
'врастување на влакна околу отвор или врастување на трепките со очните капаци' **СМТР, ММТР**
син. неправилен раст на трепките

trihofitija, trihofitija (trichophytía, lat.)
трихофитија
'заболување на кожата и нејзините додатоци (коса, влакна и нокти)' **СМТР, ММТР**
син. косопасец

trohlea (tróchlea, lat.) **трохлеја**
1. 'дрвен уред за компресија на деферентни вени и на мускули за време на кастрација' **СМТР**
2. 'општ термин во анатомска номенклатура, анатомски дел (коскен или фиброзен) кој служи за менување на правецот на влечење на жилата' **ММТР**

túba (túba, lat.) **туба**
1. 'цевка, труба, јајцевод' **СМТР**
2. 'орган сличен на цевче – каналче што има своја функција' **ММТР**
син. мекоткивна творба

túber (túber, lat.) **тубер**
1. 'грч, грпка' **СМТР**
2. 'израсток, цумка' **ММТР**

tuberkulom (tuberculóma, lat.) **туберкулом**
'туберкулозна маса, оток, јазол локализиран во белите дробови или на друг орган или место' **СМТР, ММТР**

tuberkuloza, tuberkulóza (tuberculósis, lat.)
туберкулоза
'болест предизвикана од туберкулозни бактерии' **СМТР, ММТР**
син. jetika **син.** офтика, сушица, фтиза

túbus (túbus, lat.) **тубус**
1. 'цевка што се вметнува во душникот за време на реанимација при прекин на спонтано дишење' **СМТР**
2. 'цевка, гумена цевка' **ММТР**
3. 'издолжен, шуплив, цилиндричен орган или инструмент' **ММТР**
син. cev, dihalna cevka **син.** цевка

turgor (túrgor, lat.) **тургор**
'состојба на нормална напрегнатост, затегнатост на ткивата, којашто е обусловена од крвоснабдувањето, инервацијата, метаболизмот и друго во ткивата или во клетките' **СМТР, ММТР**
син. нормална напнатост на ткивото

turicefalus (turicéphalus, lat.) **турицефалос**
'врвот на главата е шилест, остар' **СМТР, ММТР**
син. долгманеста глава, конусна глава

tilom (tylóma, lat.) **тилома**

1. 'меур, отпечаток' **СМТР**
 2. 'задебелување на одделни места на табаните'
- ММТР**

sin. žulj **син.** мозол, набиеница

tip (týpus, lat.) **тип**

'вид на нешто што се одликува со одредени знаци, одредена форма, лик, кој ги содржи карактеристичните црти на една група луѓе'

СМТР, ММТР

син. вид, поттип

U – У

úlkus (úlcus, lat.) **улкус**

'губењето на супстанција на кожна или мукозна површина, која причинува постепена дезинтеграција и некроза на ткивата' **СМТР, ММТР**

sin. čir, razjeda, ulje **син.** корозија, разјадување

úlna (ulna, lat.) **улна**

1. 'подлактица' **СМТР**
 2. 'една од коските на подлактицата' **ММТР**
- син.** лакотна коска

uremíja (uraemía, lat.) **уремија**

'болна состојба предизвикана од самотруење на организмот со отровни продукти од размената на материите при нарушеното исфрлање низ бубрезите со мочта' **СМТР, ММТР**

син. уринарна анемија

uranoplastika (uranoplástica, uranoplastia, lat.)

уранопластија

1. 'пластична операција на грлото' **СМТР**
2. 'пластична поправка на непцата' **ММТР**

uranoshiza (uranoschisis, lat.) **ураносхиза**

1. 'расцепено непце' **СМТР**
 2. 'расцепеност на мекото и тврдото непце'
- ММТР**

urêja, uréa (úrea, lat.) **уреа**

'диамид на јаглородната киселина, најважниот крвен продукт на размената на белковините'

СМТР, ММТР

sin. sečnina

син. безбојна, кристална супстанција присутна во урината

ureter, uréter (uréter, lat.) **уретер**

‘фибрамускулна – мочоводна цевка која ја одведува урината од бубрегот до мочниот меур’
СМТР, ММТР

син. sečevod **син.** мочовод

ureteritis (uretherítis, lat.) **уретерит**

‘воспаление на уретерот (мочоводот)’ **СМТР, ММТР**

син. воспаление на мочоводот

urin, urín (urína, lat.) **урина**

‘течност што се лачи од бубрезите и се исфрла од организмот’ **СМТР, ММТР**

син. seč, voda **син.** моч – секрет

urografija (urographía, lat.) **урографија**

1. ‘рендгенско сликање на бубрезите, уретерот (мочоводот) и мочниот меур’ **СМТР**

2. ‘рендгенографија (снимање) на мочниот апарат со помош на контрастни средства’ **ММТР**

urologija (urología, lat.) **урологија**

‘дел од медицината која се занимава со уринарниот тракт кај жената и кај мажот, како и со гениталните органи кај мажот’ **СМТР, ММТР**

urolog (uroológ, lat.) **уролог**

‘лекар специјалист по заболувањата на мочните органи’ **СМТР, ММТР**

син. лекар специјалист по урологија

uropoeza (uropoieticus, lat.) **уропоеза**

‘создавање, произведување или секретирање на моч’ **СМТР, ММТР**

син. создавање на урина (моч)

urtika (úrtica, lat.) **уртика**

‘папулолика или плоската исипна единица, со глатка (мазна) напната површина, со црвеникава и белузлава боја, слична на пегите, што се јавува по журење на кожата со коприва’ **СМТР, ММТР**

син. набор, копривка

urtikarija, urtikárija (urticária, lat.) **уртикарија**

‘заболување кое се јавува како реакција на организмот кон различни надразнувачи: ендогени и егзогени материи или лекови (со исипни единици по кожата проследени со силен јадеж’ **СМТР, ММТР**

син. koprivka **син.** копривница, кабарка

uzura (usúra, lat.) **узура**

1. ‘површинска повреда, површински дефект’ **СМТР**

2. ‘ограничено уништување на коскениот или на ‘рскавичното ткиво како последица на долготрајно механичко дејство’ **ММТР**

úterus (úterus, lat.) **утерус**

‘шуплив мускулен орган кај жената во кој се развива и храни ембрионот и фетусот во текот на бременоста’ **СМТР, ММТР**

син. maternica **син.** матка, плодница

úvula (úvula, lat.) **увула**

‘ресичката на средината од задниот крај на мекото непце’ **СМТР, ММТР**

син. ресичка, јазиче

V – B

vaccína (vaccína, vaccinum, lat.) **вакцина**

‘физиолошки раствор од умртвени, ослабени (со загревање, со формални и со други процедури) или нивните бактерии или нивните токсини коишто се користат за активно имунизирање’

СМТР, ММТР

sin. cepivo

син. супстанција за вакцинација против заразни болести

vaccinacija, vaccinácija (vaccinátio, lat.)

вакцинација

‘начин на активно имунизирање со бактерии (мртви или живи) или со нивните токсини, а со нивната помош организмот станува отпорен спрема заразни заболувања’

sin. cepljenje

син. вакцинирање, заштитно вакцинирање

vacuóla (vacuóla, lat.) **вакуола**

‘ограничена безвоздушна празнина во протоплазмата или во јадрото на клетките или во ткивата исполнети со течност со различен хемиски состав’

син. шуплина, меур

vagina, vagína (vagína, lat.) **вагина**

‘женски полов орган’

sin. požnica

син. женски полов орган

vaginizem (vaginismus, lat.) **вагинизам**

‘грчевита болка во вагината, зголемена чувствителност на надворешните женски полови органи и на вагината при обид за полов однос или при гинеколошки преглед’

син. вагинален мускулен грч

valvula (válvula, lat.) **валвула**

1. ‘блокада направена од набори налик на џеб што пропушта крв само во една насока’

2. ‘срцев залесток којшто ги преградува со вентилна функција срцевите простори’

sin. žepak

син. залесток

variacija (variátio, lat.) **варијација**

‘варијанта, промена, отстапување од типот на болест (вид на бактерии и слично)’

син. разновидност, варијанта, промена

varikokela (varicokéle, varicocele, lat.)

варикоцела

1. ‘раширени вени, особено на семенскиот дел’

2. ‘тумор од варикозно проширени и издолжени сперметични вени’

variola (variola, lat.) **вариола**

1. ‘заразна болест со гнојни плускавици на кожата’

2. ‘акутно, вирусно и заразно заболување (пример: голема сипаница)’

sin. črne keze

син. сипаници

vaskularizacija (vaskularisátio, lat.)

васкуларизација

‘образување на нови крвни жили, враснување на крвни жили (во ткива, тромби и друго)’

син. новоформирани жили

vasektomija, vazektomija

(vasektomía, vasectomy, lat.)

вазектомија

1. ‘оперативно отстранување на дел од семеводот’

2. ‘отстранување на семевод поради стерилизација’

син. отстранување на дел од семеводот

3. 'делумен или целосен пресек на крвните вени'
СМТР

vazokonstriktor (vasoconstrictor, lat.)

вазоконстриктор

'стегач на крвните садови, нерв чиешто дразнење предизвикува стегане на крвните садови' **СМТР, ММТР**

син. стегач на вените, стегач на артериите

vazodilatátor (vasodilatátor, lat.) **вазодилататор**

1. 'проширувач на вени и на артерии' **СМТР**

2. 'нерв чиешто дразнење предизвикува проширување на нервните садови' **ММТР**

vazografija (vasographia, lat.) **вазографија**

'рендгенографија на артерии и на вени со внесување на контрастна материја во нив'
СМТР, ММТР

vegetatívén (vegetativus, lat.) **вегетативен**

'се однесува на вегетативниот нервен систем и на неговите функции' **СМТР, ММТР**

vena, véna (vena, lat.) **вена**

1. 'вена која срцето го снабдува со крв' **СМТР**

2. 'крвен сад по кој тече крв од периферијата (органите) кон срцето, а исклучок се белодробните вени' **ММТР**

син. вена доводница

venepunkcija (venaerúncio, lat.) **венепункција**

'боцкање, пунктирање на вена со игла на шприц или со посебна игла за земање на крв од вена или со игла за да се дадат лекови' **СМТР, ММТР**

син. боцкање, протекување на крв

veneričen, venêričen (venereus, lat.) **венеричен**

'што се однесува на половите односи' **СМТР, ММТР**

син. полов

vénski (venosus, lat.) **венски**

'што се однесува на вените' **СМТР, ММТР**

син. богат со вени

ventralen, ventrálen (ventrális, lat.) **вентрален**

1. 'што се однесува на stomakot' **СМТР**

син. стомачен

2. 'преден, што лежи на предната страна на телото или е свртен кон неа' **ММТР**

син. преден

ventrikel, ventríkel (ventriculus, lat.) **вентрикул**

1. 'секоја од двете предни срцеви шуплини'
СМТР

2. 'празнина во мозокот исполнета со цереброспинална течност' **СМТР**

3. 'секоја шуплина во телото или во некој орган'
ММТР

veruka (verruca, lat.) **верука**

'качествен израсток на кожата, на епидермот и на папуларниот пласт на кожата' **СМТР, ММТР**

син. bradavica

син. кожен израсток, брадавица

verukozen (verrucosus, lat.) **верукозен**

'брадавичест, брадавичав, сличен на брадавица, покриен со брадавици' **СМТР, ММТР**

син. брадавичест, брадавичав

verzija (vérsio, lat.) **верзио**

'свртување на плодот во матката, неприродна положба на плодот поради којашто породувањето се отежнува' **СМТР, ММТР**

син. свртување на плодот во матката

vertoglávica, vrtoglávica (vertigo, lat.)

вртоглавица

'состојба кога повредениот или болниот чувствува нестабилност и вртење на околните предмети околу главата, со гадење, мачнина и несвестица' **СМТР, ММТР**

vezikularen (vesiculáris, lat.) **везикуларен**
‘што се однесува до везикулата, меурлив’ **СМТР,**
ММТР

sin. mehurčkast **син.** меурлив, меурав

vibracija, vibrácija (vibrátio, lat.) **вибрација**

1. ‘тресење, вибрирање’ **СМТР**
2. ‘брзо осцилационо движење напред и назад’
ММТР
3. ‘вид терапевтска масажа’ **ММТР**

virilen, virílen (virílis, lat.) **вирилен**

1. ‘карактеристични својства за машко’ **СМТР,**
ММТР
2. ‘поседување на машки црти, способност за
копулација’ **СМТР, ММТР**

син. машкост

devica (vírgo, lat.) **вирго**

‘мома или жена која немала полов однос’ **СМТР,**
ММТР

син. девица

virulenca, viruléncia (viruléntia, lat.) **вируленција**

‘степен на патогеност, отровност на бактерии,
збир на особините на бактериите, определувајќи
ја нивната патогеност’ **СМТР, ММТР**

син. степен на патогеност

virus, vírus (vírus, lat.) **вирус**

‘нуклеопротеинска честица поситна од
бактерија, причинител на заразни болести’
СМТР, ММТР

син. честица – причинител на заразни болести

visceralen, viscerálen (viscerális, lat.) **висцерален**

‘што се однесува на внатрешните органи’ **СМТР,**
ММТР

sin. droboven **син.** внатрешен

visceroptoza (visceroptósis, lat.) **висцероптоза**

1. ‘зголемени дробови’ **СМТР**
2. ‘спуштање на внатрешните абдоминални
органи (на утробата)’ **ММТР**

vid (vísus, lat.) **вид**

‘способност за гледање, острина на видот’
СМТР, ММТР

син. капацитет на окото

viden (visuális, lat.) **виден**

‘што се однесува на видот (пример: видно поле,
видни халуцинации)’ **СМТР, ММТР**

син. виден

vitalen (vitális, lat.) **витален**

‘што се однесува на животот или на орган важен
за животот’ **СМТР, ММТР**

син. жив, издржлив, отпорен

vitamín (vitamína, lat.) **витамин**

‘група органски соединенија со различен
хемиски состав, биолошки активни во многу
мали количества’ **СМТР, ММТР**

vítíligo (vítíligo, lat.) **витилиго**

1. ‘исчезнување на пигментот на кожата, бел
лишај’ **СМТР**

син. бел лишај

2. ‘бели пеги (дамки) по кожата, стечена
дисхромија на кожата’ **ММТР**

син. бели пеги (дамки)

vivisekcija (viviséctio, lat.) **вивисекција**

‘изведување операции на живи животни за
научни експерименти’ **СМТР, ММТР**

син. анализа

vúlva (vúlva, lat.) **вулва**

‘регијата на надворешниот генитален женски орган и вестибулот на вагината’ **СМТР, ММТР**

син. zunanja ženska spolovila, ženski sram

син. гениталии

W

Widalova reakcija (Widal’ reactio, lat.)

Видалова реакција

‘серолошка реакција на Видал при трбушен (стомачен) тифус’ **СМТР, ММТР**

син. серолошка реакција, реакција на аглутинација

Z

zóna (zona, lat.) **зона**

‘заокружен, ограничен појас, регија, поим којшто се проширува на секој појас со специфични граници или со посебни карактеристики’ **СМТР, ММТР**

син. регија, појас, површина

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Единици на кирилица:

Албијаниќ, А. (1982). „Распрострањеност именица на -ба/-оба/-идба у македонском, бугарском и у српскохрватском књижевном језику“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII, 1981-1982*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 21–29.

Албин, А. (1972). „Именица на -ба/-идба у македонском књижевном језику“, *Македонски јазик, Год. XXIII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 15–20.

Алексооска-Чкатроска, М. (2006). „Зборообразувањето во македонскиот јазик врз основа на заемки од француско потекло“, *ГЗбФлф 32/1*, 13–31.

Андријевска, Н. (2003). *Преводот на грчкото привативно алфа во старите македонски текстови, Посебни изданија, кн. 37*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Андријевска, Н. (2003). „Именки со префиксите не- и без- во македонските црковнословенски ракописи“, *SLPM 11*, 167–179.

Андријевска, Н. (2007-2008). „Зборообразувањето во Кринскиот дамаскин“, *Македонски јазик, Год. LVIII-LIX*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 139–152.

Андријевска, Н. (2009). *Зборообразувањето во Кринскиот дамаскин*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Андријевска, Н. (2016). „Глаголите со префикс про- во македонските црковнословенски ракописи“, *Зборник во чест на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска по повод деведестгодишнината од раѓањето*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 47–55.

Аргировски, М. (1993). „Деноминативни глаголи образувани со наставката -оса во македонскиот јазик“, *ЛЗб 1-6*, 27–30.

Аргировски, М. (1998). *Грцизмите во македонскиот јазик, Посебни изданија, кн. 29*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Аргировски, М. (2003). „Прасловенскиот суфикс -ъни (стсл. -ъини) во споредба со суфиксот -ίνη во грчкиот јазик“, *НДиск 29*, 421–426.

Аризанковска, Ј. (1995). „Анализа на дериватите со суфиксот *-tel'ъ што означуваат не-лице во македонскиот и словенечкиот јазик“, *Зборник од вториот научен собир на млади македонисти*, Скопје, 391–397.

Аризанковска, Л. (1996). *Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за поміна agentis во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот *-tel'ъ врз фонот на изофункционалните суфикси)*, магистерски труд, Скопје: Фонд на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“.

Аризанковска, Л. (1998). „Морфолошка анализа на дериватите со суфиксот *-тел'ъ во македонскиот и словенечкиот јазик“, *Годишен зборник на Филолошкиот факултет (посветен на проф. д-р Ружа Паноска)*, Скопје, 85–98.

Аризанковска, Л. (1998). „Суфиксот *-тел'ъ во современиот македонски и словенечки јазик“, *Studia linguistica Polono – Meridianoslavica, том 9, Тогућ*, 133–142.

Аризанковска, Л. (2000). „Македонските и словенечките суфикси изофункционални со суфиксот *-tel'ъ“, *Зборник од Првиот македонско-словенечки научен собир, одржан во Охрид, август 1997*, Скопје, 21–32.

Аризанковска, Л. (2001). *Функционално оптоварување на наследените словенски суфикси за поміна agentis во македонскиот и во словенечкиот јазик (со посебен осврт на суфиксот *-tel'ъ врз фонот на изофункционалните суфикси)*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Аризанковска, Л. (2005). „Суфиксот *-tel'ъ, и неговите изофункционални суфикси во книгата „За македонските работи“ од К. П. Мисирков“, *Делото на Крсте Мисирков (зборник), том II*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 293–299.

Аризанковска, Л. (2006). „Тенденции во современиот македонски јазик во поглед на употребата на одделни суфикси за образување поміна agentis“, *Функционални аспекти на зборообразувањето (зборник)*, Минск: Национална академија на науките на Белорусија, 38–45.

Аризанковска, Л. (2009). „Продуктивноста и непродуктивноста на одделни суфикси за образување поміна agentis во современиот македонски јазик“, *Зборник посветен на Кирил Конески*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 19–26.

Аризанковска, Л. (2010). „Современиот македонски јазик меѓу традицијата и современите зборообразувачки тенденции (со осврт на суфиксните именски образувања)“, *Одраз на историјата и културата на народите врз зборообразувањето (зборник)*, Киев: Национална академија на науките на Украина, 18–25.

Аризанковска, Л. (2012). „Зборообразувањето и неговите ресурси во македонскиот јазик (со осврт на дериватите со субјективна оценка како дел од основниот лексички фонд на македонскиот јазик)“, *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима, Зборник радова од четрнаесте меѓународне конференција Комисије за творбу речи при Меѓународном комитету слависта*, Београд: Филолошки факултет, 33–42.

Аризанковска, Л. (2014). „Зборообразувањето како дел од македонската наука за јазикот од теоретски и прагматички аспект“, 15. *Internationale Konferenz der Kommission für Slawische Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee*, Svetlana Mengel (Hg): *Slawische Wortbildungim Vergleich: Theoretische und pragmatische Aspekte*. Slavica Varia Halensia, Bd. 12, LIT-Verlag Dr. W. Hopf, Berlin, 435–445.

Аризанковска, Л. (2015). „Деминутивите во македонскиот јазик и нивната функција“, 16. *Mednarodna znanstvena konferenca Komisije za slovensko besedotvorje pri MSK*, In: *Manjšalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga*, (ured. Irena Stramljič Breznik), *Zora 113*, *Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti*, Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, 37–49.

Аризанковска, Л. (2016). „Зборообразувањето и интернет-комуникацијата (врз примери од македонскиот јазик)“, *Wortbildung und Internet*, Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz, 27–41.

Аризанковска, Л. (2016). 168. *Macedonian. Word-Formation. An International Handbook of the Languages of Europe*, Müller Peter O., Ohnheiser Ingeborg, Olsen Susan, Rainer Franz (Eds.). Volume 4. DE GRUYTER MOUTON, Berlin.

Аризанковска, Л., Додевска, М. (2016). „Дел од лексиката со ист корен во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик според сферата на употреба“, *традиционална манифестација Денови на Благоја Корубин на тема: Јазикот наш денешен – јазикот наш насушен, одржана на 14-15 април 2016*, кн. 27, (*Зборник на трудови*), Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 137–149.

Аризанковска, Л., Додевска, М. (2017). „Нов труд од областа на зборообразувањето („Очерки о языке современных славянских СМИ“ [семантико-словообразовательный и лингвокультурологический аспекты], Елена И. Коряковцева)“, *Литературен збор, Год. LXIV, 1-6*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 129–132.

Аризанковска, Л. (2018). „Универбизација во македонскиот јазик“, *Zbornik radova, Osamnaesta međunarodna naučna konferencija Komisije za tvorbu riječi Međunarodnog komiteta slavista, Univerbacija/Univerbización u slavenskim jezicima, Sarajevo, 4-7, Aprila 2017*, urednica Amela Šehović, Sarajevo: Slavistički komitet, 31–42.

Аризанковска, Л. (2018). „Македонскиот јазик низ процесот на глобализацијата од зборообразувачки аспект“, *XVI Меѓународен конгрес на Славистите, апстракти од Тематскиот блок*, Белград.

Аризанковска, Л. (2019). „Македонскиот јазик низ процесот на глобализацијата од зборообразувачки аспект“, *Глобализација и славјанскае словаўтварэнне/Globalization and Slavic word-formation*, Мінск: Нацыяналная Акадэмія навук Беларусі „Права і еканоміка“, 34–49.

Аризанковска, Л., Додевска, М. (2020). „Сложените именки со суфиксот -ник во Обратниот речник на македонскиот јазик и нивната употреба во македонскиот стандарден јазик“, *Зборник на трудови Погледи за македонскиот јазик*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Македонска

академија на науките и уметностите, Совет за македонски јазик, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 183–192.

Аризанковска, Л., Додевска, М. (2020). „Дел од лексиката со различен корен во македонскиот и во словенечкиот литературен јазик според сферата на употреба“, *Македонски јазик, Год. LXXI*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 13–24.

Аризанковска, Л., Додевска, М. (2021). „За именските деривати со суфиксот -ар/-арка во македонскиот јазик“, *Меѓународна научна конференција „Македонскиот јазик – извор на научни истражувања (дома и надвор), одржана на 20 и 21 октомври 2020 година, во рамки на Отворени денови на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 11–27.

Аризанковска, Л., Додевска, М. (2021). „Сложените именски и придавски образувања во романот „Сестрата на Зигмунд Фројд“ од Гоце Смилевски“, *Меѓународен научен собир „Денови на Благоја Корубин“, Јазикот во уметничката литература, одржан на 17-18 септември 2020, Дојран*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Бандиловска-Ралповска, Е. (2004). *Лексичко-семантичка група на зборови со значење "овошје" во македонскиот јазик (семантичка и зборообразувачка анализа)*, магистерски труд, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Бело, Р. В. (2002). „Деминутивниот модел със суфикс -ка в балканските езици“, *МакП 25/2*, 65–86.

Бицевска, К. (1980). „Лексички и зборообразувачки синоними кај сложенките во старословенскиот јазик (на материјалот на евангелиските текстови)“, *Македонски јазик, Год. XXXI*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 175–195.

Бицевска, К. (2016). „Глаголи со префиксот на- во македонскиот и во рускиот јазик“, *Зборник во чест на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска по повод деведестгодишнината од раѓањето*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 55–61.

Бојковска, С., Минова-Ѓуркова, Л., Пандев, Д., Цветковски, Ж. (2008). *Опита граматика на македонскиот јазик*, Скопје: Просветно дело.

Бужаровска, Е. (2010). „Семантичка деривација на глаголот сака“, *XXXVI научна конференција на меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, одржан во Охрид, 24-25 август*, Скопје: Семинар за македонски јазик, литература и култура, 65–78.

Велева, С. (1993). „Боите како продуктивни зборообразувачки основи“, *МлМак 1*, 15–22.

Велева, С. (1994). *Зборообразувањето во поезијата на Гане Тодоровски*, магистерски труд, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

- Велева, С. (1995). „Негацијата како зборообразувачки елемент во поезијата на Гане Тодоровски“, *МлМак* 2, 77–80.
- Велева, С. (1995). „Зборообразувањето во поезијата на Гане Тодоровски“, *ЛЗб* 42/1-2, 59–66.
- Велева, С. (1999). „Кон разграничувањето на зборообразувањето и лексичкото значење на зборот“, *НДиск* 25, 87–91.
- Велева, С. (2000). „Тенденции во зборообразувањето во публицистичкиот стил“, *Македонскиот јазик во јавното општење. Зборник на трудови од соборот, одржан на 18-19 февруари 1999*, Скопје, 206–210.
- Велева, С. (2004). „Тенденции во зборообразувањето во македонскиот јазик“, *ЛЗб* 51/1-3, 29–38.
- Велева, С. (2004). *Тенденции во зборообразувањето во македонскиот јазик, докторска дисертација*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Велева, С. (2006). *Тенденции во зборообразувањето во македонскиот јазик*, Скопје: Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“.
- Велева, С. (2007). „Зборообразувачките тенденции во некои функционални стилови во македонскиот јазик“, *Прилози на МАНУ, Год. 32, бр. 2*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 56–67.
- Велева, С. (2016). „Тенденции кај глаголите во македонскиот јазик добиени со модификација“, *Зборник во чест на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска по повод деведестгодишнината од раѓањето*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 61–75.
- Велковска, С. (2002). *Белешки за македонската фразеологија, Јазикот наш денешен*, кн. 8, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Велковска, С. (2008). *Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник*, Скопје.
- Велјановска, К. (2002). „За суфиксот -изам и за еден конкретен пример“, *ЛЗб* 49/5-6, 107–111.
- Велјановска, К. (2006). *Фразеолошките изрази во македонскиот јазик*, Куманово: Македонска ризница.
- Вендина, Т. И. (1976). „К вопросу соотношения суффиксов =ik(a) = ic(a) в славянских языках“, *Македонски јазик, Год. XXVII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 181–186.
- Видоески, Б. (1951). „За сложенките“, *Македонски јазик, Год. II, бр. 6*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 131–140.
- Видоески, Б. (1953). „За образувањата на -иво и -ло“, *Македонски јазик IV, I*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 1–8.

Виноградова, В. Н. (1964). „Образование отвлеченных существительных с приставками не- и без- в древнерусском языке XI-XIV вв.“, *Исследования по исторической лексикологии древнерусского языка*, Москва, 218–224.

Виноградова, В. Н. (1966). „Прилагательные с отрицательными приставками без- и не- в древнерусском языке XI-XIV вв.“, *Лексикология и словообразование древнерусского языка*, Москва, 189–223.

Врубелъ, Х. (1996). „Забелешки за македонското и полското префиксирање на глаголите“, *SLPM* 8, 7–11.

Врубелъ, Х. (2002). „Забелешки за полската и за македонската префиксација на глаголите“, *Македонски јазик, Год. LIII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 95–99.

Георгиевски, Г. (1982). „За придавските суфикси -ив и -лив во македонскиот јазик“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII, 1981-1982*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 131–136.

Гушевска, Л. (2006). „Значењето на македонските лекарственици од 19 век за историјата на македонскиот јазик“, *НДиск* 32, 311–317.

Гушевска, Л. (2008). *Јазикот на македонските лекарственици од XIX век со посебен осврт на лексиката*, докторска дисертација, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Гушевска, Л. (2009). *Лексиката од областа на македонската народна медицина*, Скопје: Институт за национална историја.

Делова, Ј. (2001). „Глаголските префикси s- и z- во чешкиот јазик и нивниот одраз во македонскиот јазик“, *Македонските глаголи (синхронија и дијахронија)*, *Зборник од трудови од собирот одржан на 1-2.3.2000*, 165–171.

Демерџиев, К. (2007). *Медицински речник, прво издание*, Гевгелија: Богданци: „Софија“.

Демерџиев, К., Демерџиева, А., Демерџиев, М., Демерџиев, З. (2022). *Медицински речник, второ издание*, Гевгелија: Богданци: „Софија“.

Десподова, В. (1981-1982). „Префиксни лексички варијанти во македонските средновековни евангелија“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 187–192.

Димитровски, Т. (1971). „Лексемите на -ие и -ние во македонскиот писмен јазик во XIX столетје“, *Македонски јазик, Год. XXII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 5–50.

Димитровски, Т., Ширилов, Т. (2003). *Фразеолошки речник на македонскиот јазик (А-Ј), том први*, Скопје: Огледало.

Додевска-Михајловска, О. (2000). „Зборообразувачки особености во романите на Коле Чашуле“, *Макед* 7, 7–103.

Донев, Д. (2006). „Терминологија од областа на социјалната медицина и другите превентивни медицински дисциплини, јавно здравство (I дел)“, *МакТерм* 111, 5–188.

Донев, Д. (2013). *Вовед во медицината*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Медицински факултет.

Дрвошанов, В. (2005). *Анатомската лексика за човекот во македонските говори. Посебни изданија, кн. 46*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Дучевска, А., Минова-Ѓуркова, Л. (1995). „Суфиксот -џија/-чија во македонскиот јазик денес“, *ГЗбФлф* 18-19, 1992-1993, 51–68.

Ивановска, Б., Илиева, В. (2011). „Медицинска терминологија – вовед, основи и општо за јазикот во медицината“, *Годишен зборник 2011, Год. 2*, Штип: Универзитет „Гоце Делчев“: Филолошки факултет.

Илиевска, К. (1995). „Зборообразувачки модели во формирањето на термини со религиска содржина“, *ГЗбФлф* 18-19, 1992-1993, 69–82.

Јанкулоски, Д. (2020). „Деривациските процеси на прасловенскиот корен *meg- во македонскиот јазик“, *Journal of Contemporary Philology* 3 (2), Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 89–98.

Јанкулоски, Д. (2021). „Семантичка деривација на прасловенскиот корен *der- во македонскиот јазик“, *XLVII Меѓународна научна конференција на ЛП Летна школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид 4.9.-5.9.2020)*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 159–169.

Јанкулоски, Д. (2022). „Формална и семантичка деривација на прасловенскиот глаголски корен *gog- во македонскиот јазик“, *Rocznik Slawistyczny, vol. 71*, Wrocław: Komitet Słowianoznawstwa PAN, 101–109.

Јованова-Грујовска, Е. (2009). „За именките со субјективна оценка од зборообразувачки и лексичко-семантички аспект“, *Македонски јазик, Год. LX*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 227–230.

Јованова-Грујовска, Е. (2012). *Лексичко-семантичка анализа на именките со субјективна оценка во македонскиот јазик (деминутиви, хипокористици, аугментативи, пејоративи)*, Посебни изданија, кн. 73, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Јорданов, Р. (2000). *Зборообразувањето во областа на медицинската терминологија во францускиот и македонскиот јазик*, магистерски труд, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Јорданов, Р. (2005). *Именските термини – синтагми во француската и македонската терминологија*, докторска дисертација, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Каранфиловски, М., Роус, Д., Пашоска, М. (1985). „Универбизацијата како тип на зборообразување во чешкиот, рускиот и македонскиот јазик“, *Литературен збор XXXII*, 2, Скопје, 39–44.

Каранфиловски, М. (1997). „Образувањето на именките во Еницевардарскиот говор“, *ЛЗБ 44/4-6*, 106–115.

Кепески, К. (1983). *Грамматика на македонскиот литературен јазик*, Скопје: Просветно дело.

Киш, М. (1991-1993). „Морфотактички особености на адјективите со суфиксот -ит во македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Македонски јазик (посветено на академик Б. Видоески по повод 70-годишнината)*, Год. *XLII-XLIV*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 245–255.

Киш, М. (1995). „Морфотактички особености на адјективите со суфиксот -ет во македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Македонски јазик*, Год. *XL-XLI*, (1989-1990), Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 256–262.

Киш, М. (1988). „Морфотактички особености на адјективите со суфиксот -ѝск- во македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Македонски јазик*, Год. *XXXVIII-XXXIX*, 1987-1988, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 213–231.

Киш, М. (1994-1996). „Морфотактички особености на адјективите со суфиксот -ест во македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Македонски јазик*, Год. *XLV-XLVII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 133–155.

Киш, М. (1991). „Морфотактички особености на адјективите со суфиксот -ав во македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *SLPJ* 6, 121–136.

Киш, М. (1994). „Суфиксот -ика од аспект на лингвистичката географија во ботаничката лексика“, *НДиск 20*, 69–74.

Киш, М. (1995). „Суфиксот -ица во ботаничката лексика на македонскиот и другите јужнословенски јазици“, *НДиск 21*, 113–125.

Киш, М. (1998). „Морфотактички особености на адјективите со суфиксот -от во македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Македонски јазик*, Год. *XLII-XLIV*, 1991-1993, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 245–255.

Киш, М. (2010). *Лексички, зборообразувачки и морфотактички особености на македонските дијалекти*, *Посебни изданија*, кн. 69, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Кяева, Елена. (1996). „Словообразователни типове с наставка -ице в българските говори на Мизия, Тракия и Македония“, *МакП 19/4*, 61–74.

Климонов, В. Д., Спасов Л. (2006). „Каузативные инхоативные структуры в русском языке: о русских соответствиях македонских глаголов с суффиксом -ос-а/-с-а“, *НДиск 32*, 361–364.

Ковалев, Н. С. (1973). „Глаголы с суффиксом -ка во македонском языке“, *Македонски јазик, Год. XXIV*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 174–184.

Конески, Б. (1967). *Граматика на македонскиот литературен јазик*, Скопје: Култура.

Конески, Б. (1984). „За семантичкиот сооднос на префиксните видски опозиции на глаголите во македонскиот јазик“, *Македонски јазик XXV*, 271–279.

Конески, Б. (1985). „Тенденции во активирањето на некои зборообразувачки модели во македонскиот литературен јазик“, *Предавање на XVII семинар за македонски јазик, литература и култура*, 103–110.

Конески, К. (1984). „За семантичкиот сооднос на префиксните видски опозиции на глаголите во македонскиот јазик“, *Македонски јазик, Год. XXXV*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 271–279.

Конески, К. (1987). „Од проблематиката на зборообразувањето на глаголите во македонскиот јазик“, *Предавање на XIX семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид 1986*, Скопје, 51–61.

Конески, К. (1995). *Зборообразувањето во современиот македонски јазик*, Скопје: Бона.

Конески, К. (1995). „Зборообразувањето во современиот македонски јазик“, *ЛЗб 42/5-6*, 119–122.

Конески, К. (1999). *За македонскиот глагол*, Скопје: Детска радост.

Конески, К., Митков, М. (2000). „Зборообразувањето во современиот македонски јазик“, *МЈ 1997-1999*, 48–50.

Конески, К., Цветковски, Ж. (2000). „Зборообразувањето во современиот македонски јазик“, *МЈ 1997-1999*, 324–326.

Конески, К. (2003). *Зборообразувањето во современиот македонски јазик*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Коряковцева, И. Е. (2016). „Очерки о языке современных славянских СМИ (семантико-словообразовательный и лингвокультурологический аспекты)“, Польша: Седльце Издательство Естественного-гуманитарного университета.

Корубин, Б. (1935). „Кон особеностите во творењето на придавките од именки“, *Македонски јазик IV*, 8, 182–184.

Корубин, Б. (1950). „Нешто за образувањето на глаголските именки во нашиот јазик“, *Македонски јазик I*, бр. 6, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Корубин, Б. (1950). „Името за образувањето на глаголски именки во нашиот јазик“, *Македонски јазик I, бр. 6*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 117–124.

Корубин, Б. (1953). „Кон особеностите во творењето на придавки од именки“, *Македонски јазик, Год. IV, бр. 8*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 182–184.

Корубин, Б. (1958). „За придавките со наставката -ален во нашиот литературен јазик“, *Литературен збор, бр. 2*, 122–123.

Корубин, Б. (1959). „Некои придавски форми со наставката -аст и -ист во македонскиот јазик“, *Литературен збор VI, 2*, 89–90.

Корубин, Б., Угринова-Скаловска, Р. (1960-1961). „Значењето на глаголските префикси во македонскиот јазик“, *Македонски јазик XI-XII, кн. 1-2, 1960*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 231–235.

Корубин, Б. (1963). „Една појава на необично префиксирање“, *Литературен збор X, 1*, 21–23.

Корубин, Б. (1968). „За сложените придавки со прилог како прва компонента во македонскиот јазик“, *Македонски јазик, Год. XIX*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 139–151.

Корубин, Б. (1970). „За составите од предлог и именка во македонскиот литературен јазик“, *Македонски јазик, Год. XXI*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 31–42.

Корубин, Б. (1972). „Придавките на туѓа основа во македонскиот јазик (адаптација и деривација)“, *Македонски јазик, Год. XXIII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 141–160.

Корубин, Б. (1989). „Глаголските именки на -ние во македонскиот литературен јазик“, *Литературен збор 36/5-6*, 15–22.

Корубин, Б. (1990). „Глаголските именки на -ние во македонскиот литературен јазик“, *Пред 22*, 63–71.

Корубин, Б. (1990). „За некои особености на суфиксацијата на придавките во македонскиот јазик“, *Литературен збор 37/5-6*, 37–43.

Корубин, Б. (1993). „Адвербиалните определби во интенцијално-синтаксичкиот речник на македонските глаголи“, *SLPJ 7*, 75–86.

Крстева, А. (1996). „Народна медицина“, *Етнологија на Македонците*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 247–254.

Кубеш, Б. (1993). *Сложените зборови во македонскиот јазик*, докторска дисертација, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Лопатин, В. В., Улуханов С. И. (2016). *Словарь словообразовательных аффиксов современного русского языка*, Москва: Российская академия наук: Институт русского языка им. В. В. Виноградова.

Макаријоска, Л. (1995). „Префиксираните глаголи во македонските псалтири“, *XXI научна дискусија на XXVII меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, 30 јули-13 август 1994*, Скопје, 35–44.

Макаријоска, Л. (1995). „Девербативните именки со суфикс -ло во македонските црковнословенски ракописи“, *МлМак 2*, 49–159.

Макаријоска, Л. (1997). „Конкуренијата на суфиксите -ник и -тель при образувањето на помина agentis во македонските црковнословенски ракописи“, *МлМак 3*, 179–188.

Макаријоска, Л. (1998). „За девербативните именки со суфиксот -ъць во македонските црковнословенски ракописи“, *ГЗбФлф 24*, 173–190.

Макаријоска, Л. (1999). „Девербативните именки во македонските црковнословенски ракописи од 12 до 16 век (образување и семантика)“, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Макаријоска, Л. (2000). „Семантичките категории кај девербативните именки во македонските црковнословенски ракописи“, *ЛЗб 47/3*, 43–47.

Макаријоска, Л. (2001). „За глаголите со префикс въз- (въс-) во македонските црковнословенски ракописи“, *Македонските глаголи (синхронија и дијахронија)*, *Зборник од трудови од собирот одржан на 1-2.3.2000*, 214–221.

Макаријоска, Л. (2001). „За девербативните именки во македонските црковнословенски ракописи“, *МЈ 51-52*, 137–152.

Макаријоска, Л., Рибарова, З. (2002). „Девербативните именки во македонските црковнословенски ракописи“, *ЛЗб 49/3-4*, 107–113.

Макаријоска, Л. (2004). „Дериватите со суфиксите -ъство, -ъствие во македонските средновековни текстови“, *ЛЗб 51/4-6*, 25–32.

Макаријоска, Л., Црвенковска, Е. (2004). „Девербативните именки во македонските црковнословенски ракописи“, *МЈ 54-55*, 191–192.

Макаријоска, Л. (2006). „Зборообразувањето во текстовите со црковнорелигиозна содржина“, *Зборник на трудови од научниот собир Функционалните стилови во македонскиот јазик (13-14 април 2006)*, 104–108.

Макаријоска, Л. (2006). „Историјата на медицината во светлината на средновековната писменост“, *Предавања на XXXIX Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура (Охрид, 4. VIII – 31. VIII 2006)*, Скопје, 2007, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Макаријоска, Л. (2009). *Студии од историското зборообразување, Посебни изданија, кн. 67*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Макаријоска, Л. (2011). *Лексиката од областа на историјата на медицината, Посебни изданија, кн. 70*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Марков, Б. (1956). „Именски наставки -ин и -јанин“, *Македонски јазик VII, кн.1*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 8–24.

Марков, Б. (1962-1963). „Основните значења на суфиксот -иште“, *Македонски јазик XIII-XIV, кн. 1-2*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 51–65.

Марков, Б. (1973). „Дериватите на наставката -ина“, *Македонски јазик, Год. XXIV*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 33–50.

Марков, Б. (1974). „Карактеристики на деривацијата на именките во современиот македонски јазик“, *Предавање на VII семинар за македонски јазик, литература и култура*, Скопје, 34–47.

Марков, Б. (1984). „За именските суфиксоиди во современиот македонски јазик“, *Зборник во чест на Блаже Конески*, Скопје.

Марков, Б. (1978). „Префиксни и префиксно-суфиксни именски образувања во македонскиот јазик“, *Годишен зборник на Филолошкиот факултет, кн. 4*, Скопје, 77–106.

Марков, Б. (1979). „Типови именски сложенки во современиот македонски јазик“, *Предавање на XI семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид 1978*, Скопје, 45–60.

Марков, Б. (1979). „Дериватите на наставката -ица во современиот македонски јазик“, *Македонски јазик, Год. XXX*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 67–86.

Марков, Б. (1980). „Значењето носител на својство во именки со наставки од странско потекло“, *Македонски јазик XXVII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 137–150.

Марков, Б. (1981). „За функционирањето на префиксите и префиксно-суфиксните именки во македонскиот јазик“, *Предавање на XV семинар за македонски јазик, литература и култура*, Скопје, 49–61.

Марков, Б. (1982). „Прасловенскиот суфикс -упи и неговите соодветства во современите словенски јазици“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII, 1981-1982*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 447–457.

Марков, Б. (1983). „Преглед на зборообразувањето во македонскиот јазик“, *Предавање на XVI семинар за македонски јазик, литература и култура*, Скопје, 63–73.

Марков, Б. (1984). „За именските афиксоиди во современиот македонски јазик“, *Зборник во чест на Блаже Конески*, Скопје, 137–147.

Марков, Б. (1984). „Придавските наставки -ав, -лав и нивните деривати“, *Македонски јазик*, Год. XXXV, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 169–178.

Марков, Б. (1987). „Сраснати и сложени прилошки образувања на македонскиот јазик“, *Годишен зборник на Филозофски факултет 13*, 63–77.

Марков, Б. (1987). „Образувањето на придавки од предлошки конструкции и сложени придавки“, *Годишен зборник на Филозофски факултет 13*, 39–61.

Марков, Б. (1987-1988). „Прилози образувани од зборовните групи: заменки, придавки и броеви“, *Македонски јазик 38-39*, 85–103.

Марков, Б. (1988). „Образување на придавките во македонскиот јазик“, Скопје: *Огледало*, 170.

Марков, Б., Митева, Д. (1989). „Образување на придавките во македонскиот јазик“, *Литературен збор 36/1-2*, 137–138.

Марков, Б. (1995). „Некои хибридни творби во македонскиот јазик“, *Македонски јазик VI*, 2, 152–164.

Марков, Б. (1997). „Состојбата и проблемите на зборообразувањето во македонскиот јазик“, *Педесет години на македонската наука за јазикот: Прилози од научниот собир, одржан од 30 ноември до 2 декември 1995*, Скопје, 117–133.

Марков, Б. (1997-1999). „За суфиксите -ул, -ула, -уле и -ули од балканско-словенски аспект“, *Македонски јазик*, Год. XLVIII-L, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 9–32.

Марков, Б. (1998). „Особености во образувањето на поредбените степени во македонскиот јазик“, *ГЗбФлф 24*, 191–209.

Марков, Б. (2000). „За суфиксите -ул, -ула и -ули од балканско-словенски аспект“, *MJ 48-50, 1997-1999*, 33–74.

Марковиќ, М. (2014). „Процеси на семантичка деривација преку анализа на поимите дише, дух и душа“, *Прилози*, Год. 39, бр. 14, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите: Одделение за лингвистика и литературна наука, 11–19.

Марковиќ, М. (2015). „Формална и семантичка деривација на прасловенските глаголски основи *leg-, *log- во македонскиот јазик“, *Зборник на XLI научна конференција на XLVII Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, Скопје.

Марковиќ, М. (2015). „Процеси на семантичка деривација преку анализа на поимите дише, дух и душа“, *Прилози на Одделението за лингвистика и литературна наука XXXIX, 1-2*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Марковиќ, М. (2016). „Семантичка деривација на прасловенскиот глаголки корен *тък- во македонскиот јазик, *Зборник во чест на проф. д-р Радмила Угринова-Скаловска по повод деведестгодишнината од раѓањето*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“, 125–131.

Марковиќ, М., Тополињска, З. (2019). *Македонски-полски: семантичка деривација на одбрани прасловенски корени*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Марковиќ, М. (2020). „Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен *slěd- во македонскиот јазик“, *XLVI Меѓународна научна конференција на LII Летна школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, 23-24.8.2019*, Скопје, 38–45.

Марковиќ, Д. М. (2020). „Анализа на формалната и семантичка деривација на прасловенскиот корен *dvig- во македонскиот јазик“, *Јужнословенски филолог, књ. LXXVI, св. 2*, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски јазик САНУ, 15–24.

Марш-Стефановска, П. (1991). „Улогата на префиксите кај глаголските и придавските антоними во современиот македонски јазик“, *НДиск 17*, 137–142.

Меје, А. (1951). *Общеславјанский язык*, Москва.

Миовски, М. (1975). „За сложенките во текстовите на Јоаким Крчовски“, *Македонски јазик, Год. XXVI*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 177–187.

Миовски, М. (1997). „Зборообразувачки пројави во македонските паримејници“, *ЛЗб 44/4-6*, 151–159.

Минова-Ѓуркова, Л. (1966). „Некои карактеристики на глаголите на -(из)ира во македонскиот литературен јазик“, *Македонски јазик, Год. XVII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 117–126.

Минова-Ѓуркова, Л. (1972). „Nomina agentis со суфиксот -ар од глаголите на -(из)ира во македонскиот јазик“, *Литературен збор XIX, 1*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 35–37.

Минова-Ѓуркова, Л. (1988). „Именките на -ара во македонскиот јазик“, *Литературен збор 35/1-2*, 49–53.

Минова-Ѓуркова, Л. (1988). „Ширењето на еден зборообразувачки модел кај именките во македонскиот јазик“, *Зборник во чест на Крум Тошев*, Скопје, 83–86.

Миркуловска, М. (1993). „Продуктивноста на прасловенскиот корен *kaz- во македонскиот и полскиот јазик“, *FPhMP* 2, 106–143.

Миркуловска, Милица. (1995). „Семантичка анализа на лексемите деривирани од прасловенскиот корен *kaz- во македонскиот и полскиот јазик“, *ГЗБФлф 18-19*, 112–132.

Миркуловска, М. (2002). „Спротивставеноста на корените ид-(е) : од-(и)/iś-(ć) : chodz (i-ć) во македонскиот и во полскиот јазик“, *4 Македонско-северноамериканска славистичка конференција за македонистика. Студии за македонскиот јазик, литература и култура (Охрид 6-5.08.2000)*, 321–332.

Митковска, Л. (1997-1990). „Функционалната дистрибуција на посесивните суфикси -ов (-ев) и -ин во македонскиот и во бугарскиот јазик“, *Македонски јазик, Год. XLVIII-L*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 237–250.

Мицкоски, Н. (2012). *Дефинирање терминологија од областа на информатичките технологии во македонскиот јазик, магистерски труд*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Најчевска-Сидоровска, М. (1994). „Префиксираните глаголи со префиксот пере- во рускиот и нивните еквиваленти во македонскиот“, *XX научна дискусија на XXVI меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*, Охрид, 30 јули-13 август 1993 година, Скопје, 103–108.

Настева-Јашар, О. (1966). „За некои аспекти на зборообразувањето на лексиката во современиот македонски јазик“, *Македонски јазик, Год. XVII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Настева-Јашар, О. (1972). „Морфолошка адаптација на лексичките заемки во македонскиот јазик, Предавање на V семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Наумоска-Сараќинска, Б. (2013). *Деноминални атрибути во англискиот и во македонскиот јазик – контрастивна анализа, докторска дисертација*, Скопје: Фонд на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“.

Нестор, В. (2005). „Македонското лексичко зборообразувачко влијание врз албанскиот јазик“, *НДиск 31*, 367–375.

Пановска-Димкова, И. (2003). „Дистрибуција на суфиксите -ува и -ва кај глаголите со општ вокал и нивните значења“, *XXIX научна конференција на XXXV меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, 19-20август 2002*, Скопје, 333–340.

Пановска-Димкова, И. (2005). „Семантика и прагматика на суфиксот -ува во книгата „За македонските работи од К. П. Мисирков“, *Делото на Крсте Мисирков, том 1, Зборник од меѓународниот научен собир по повод стогодишнината од излегувањето на книгата За македонските работи одржан во Скопје на 27-28 ноември 2003 година*, 301–309.

Паноска, П. (1982-1983). „Синонимија на зборообразувачки морфеми кај именките и придавките во македонскиот јазик“, *Годишен зборник на Филолошкиот факултет*, кн. 8-9, 21–26.

Петрова, С. (1997). „Присуството на именките на -ара во јавните натписи во Велес“, *ЛЗб 44/4-6*, 25–27.

Петровска, Е. (1993). „Семантичките функции на префиксот по- во современиот македонски литературен јазик“, *ЛЗб 1-6*, 21–26.

Петровска, Е. (1996). „Префиксот по- во комбинација со други префикси и неговите семантички функции во современиот македонски јазик“, *SLPM 8*, 51–58.

Петрушева, А. (2001). *Сложените зборови во италијанскиот и во македонскиот јазик, докторска дисертација*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Пјанка, В. (1982). „Предикатно-аргументна и пространствена интерпретација на некои префиксални глаголи во македонскиот јазик“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII, 1981-1982*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 585–590.

Пјанка, В. (1994). „Местото на зборообразувањето во семантичката граматика“, *XX научна дискусија на XXVI Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, 30.VII-13.VIII 1993*, Скопје, 121–131.

Пјанка, В. (1997). „Глаголскиот префикс на- во македонскиот и полскиот јазик“, *ЛЗб 44/4-6*, 227–236.

Полоска, А. (1999). „Суфиксите -ник (-nik), -иште (-ishtë, -ishte), -ица (-icë), -ец (-ec) и -ка (-kë, -çkë) во македонскиот и албанскиот дијалектен јазик“, *ГЗбФлф 2*, 73–82.

Поп-Атанасова, С. (1995). „За сложените зборови во Битолски триод“, *МлМак 2*, 143–148.

Поп-Атанасова, С. (1998). „Лексемите со суфиксот -џба во македонската црковна поезија“, *ЛЗб 45/1-2*, 65–69.

Поп-Атанасова, С., Костовска, В. (1998). „За сложените зборови во Битолски триод“, *МЈ 1994-1996*, 381–384.

Прикрилова, М. (2000). „Македонско-бугарски зборообразувачки паралели“, *НДиск 26*, 293–301.

Радиќ, П. (2001). „Турски суфикси у српскоме језику са освртом на стање у македонском и бугарском“, Београд: Институт за српски језик САНУ.

Радиќ, П., Дрвошанов, В. (2002). „Турски суфикси у српскоме језику са освртом на стање у македонском и бугарском“, *ЛЗб 49/3*, 115–133.

Рибарова, З., Роус, Д. (1997). *Граматика на чешкиот јазик*, Скопје: Филолошки факултет.

Роус, Д., Пашоска, М., Каранфиловски, М. (1985). „Универбизацијата како тип на зборообразување во чешкиот, рускиот и македонскиот јазик“, *Литературен збор XXXII*, 2, Скопје, 39–44.

Роус, Д., Каранфиловски, М. (1998). „Префиксот у- и неговата морфолошка и семантичка функција во чешкиот, рускиот и во македонскиот јазик“. *Македонско-руски јазични, литературни и културни врски 1*, (Материјали од Првата македонско-руска славистичка конференција, Охрид, 23-23.08.1995), 287–295.

Русомарова, З. (2003). *Збогатувањето на лексиката во францускиот и македонскиот јазик по пат на суфиксација, докторска дисертација*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Саздов, С. (1993). „Околу употребата на придавките со суфиксот -ионен во современиот македонски јазик“, *Прв научен сбор на млади македонисти*, Скопје, 79–88.

Саздов, С. (1993). „Белешки кон статусот на глаголите на -из(ира) во македонскиот јазик денес“, *Литературен збор XL*, 1-6, Скопје, 41–45.

Саздов, С. (2004). *Семантичкото зборообразување во македонскиот јазик, докторска дисертација*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Саздов, С. (2004). „Семантичкото зборообразување во македонскиот стандарден јазик“, *ЛЗб 51/4-6*, 33–41.

Саздов, С. (2009). „За помалку продуктивните начини на зборообразување на феминитивите во македонскиот јазик“, *Зборник во чест на Кирил Конески по повод 80 години од раѓањето*, Скопје, 137–148.

Саздовска-Пигуловска, М. (2014). *Лексиката во преводите од англиски на македонски јазик на научната и стручна литература од економско-финансиската област, докторска дисертација*, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Симоска, С. (1999). „Графички особености во зборообразувањето“, *ГЗбФлф 2*, 99–107.

Симоска, С. (2002-2003). „Сложени именки во германскиот и во македонскиот јазик, контрастивна анализа“, *ГЗбФлф 28-29*, 123–133.

Симоска, С. (2009). „Егзоцентрични зборообразувања – обид за индукција на универзални производи“, *Македонски јазик, Год. LX*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 157–177.

Симоска, С. (2010). *Контрастивни проучувања (сложени именки во германскиот и во македонскиот јазик)*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Соболев, А. Н. (1989-1990). „За механизмот и типовите на јазичната негација (семантиката на словенскиот префикс не-)“, *Македонски јазик, Год. XL-XLI*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 521–528.

Соболев, А. Н. (1995). „За механизмот и типовите на јазична негација (семантиката на словенскиот префикс не-)“, *Македонски јазик 1989-1990*, 521–528.

Соколовски, Ј. (2001). „Зборообразувачката проблематика во трудовите на Божидар Видоески“, *НДиск 27*, 61–67.

Соколоски, Ј. (2003). „Зборообразувањето во граматиката на Блаже Конески“, *НДиск 29*, 56–72.

Солецка, К. М. (1983). „Семантичката структура на сложените придавки“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 175–190.

Спасов, Љ. (1997). „Улогата на префиксот во резултативната аспектна конфигурација на простите семантики во македонскиот јазик“, *Годишен зборник, кн. 23 (1997)*, Скопје, 273–300.

Спасов, Љ. (1998). „Од резултатите на истражувачкиот проект за глаголскиот вид во македонскиот јазик (од проблематиката на видот на глаголите со наставката -ира/-из-ира во современиот македонски стандарден јазик), *XXIV научна дискусија на XXX меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид, 1997 година*, Скопје, 78–89.

Спасов, Љ. (1999). „Резултативна аспектна конфигурација изразена глаголима са суфиксом -ос-а/-с-а у македонском језику и њени еквиваленти у српском језику“, *ЈФ 55*, 67–72.

Стакиќ, М. (1986). „Суфикс -ѝка, -ѝка у јужнословенским језицима“, *Македонски јазик, Год. XXXVI-XXXVII, 1985-1986*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 265–284.

Станковиќ, С. (1986). „Од правописот на сложените придавки“, *Литературен збор 33/6*, 107–111.

Стаматоски, Т. (1982). „Наставката -ат во македонскиот и некои други јужнословенски јазичи“, *Македонски јазик, Год. XXXII-XXXIII, 1981-1982*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 653–657.

Стефановски, Љ. (1986). „Продуктивноста во зборообразувањето како основен динамички аспект на лексиката“, *ХП научна дискусија при Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид 1985*, 43–51.

Стефановски, Љ. (1998). „За сложенките во македонскиот јазик“, *НДиск 24*, 90–97.

Стојменовиќ, Ч. (2006). „О пореклу и употреби порфема -ов-/-ев код именица мушког рода у српском и македонском језику“, *НДиск 32*, 379–385.

Темков, К. (2011). *Професионална етика*, Кавадарци: Дом на културата „Иван Мазов – Климе“.

Тетовска-Троева, М. (2000). „Словообразување на съществителните имена в Гоцелчевскиот говор“, *МакП* 23/2, 7–104.

Тополињска, З. (1986). „Придавските суфикси -ин, -ов, -ск во јужнословенските говори“, *Прилози, МАНУ/ОЛЛН* 11/2, 91–96.

Тополињска, З. (2003). „Синтаксичка деривација“, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Тофоска, С. (1996). „Македонскиот глаголски префикс пре- и неговите полски еквиваленти“, *SLPM* 8, 97–109.

Тофоска, С. (1998). „Префиксални деривати од глаголскиот корен -говор-“, *MJ* 42-44, 1991-1993, 325–346.

Трајкова, К. (2003). „Начини на именувања на болести во старите ракописи“, Кирило-Методијевистика, Скопје, 191–195.

Угринова-Скаловска, Р. (1950). „За некои глаголи образувани со наставките -ува, -ава, -ва-“, *Македонски јазик, Год. I, бр. 3*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 66–68.

Угринова-Скаловска, Р. (1957). „Глаголи со два и повеќе префикси во македонскиот јазик“, *Македонски јазик, Год. VIII, кн. 2*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 137–145.

Угринова-Скаловска, Р. (1959). „За некои зборови со префиксот су- во нашиот јазик“, *Македонски јазик, Год. X, кн. 1-2*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 51–55.

Угринова-Скаловска, Р. (1960). *Значењата на глаголските префикси во македонскиот јазик, Посебни изданија, кн. 2*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

Ускова, Р. (1996). „Кон модификациските значења на глаголските префикси во македонскиот литературен јазик контрастивно со рускиот, *XXII научна дискусија на XXVIII меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Охрид 1995*, Скопје, 9–14.

Хамфрис, Џ. Д. (1991-1993). „Несвршеност во денешниот стандарден македонски јазик и улогата на суфиксот (-ува+)“, *Македонски јазик, Год. XLII-XLIV*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 301–316.

Хамфрис, И. Д. (1998). „Несвршеност во денешниот стандарден македонски јазик и улогата на суфиксот (-ува+)“, *Македонски јазик, Год. XLII-XLIV, 1991-1993*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 169–178.

Христова, Д. (1997). „Околу поимите термин и терминологија“, *Литературен збор, Год. 44, бр. 4-6*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 3–6.

Цветковски, В. (1973). *Сложените именки во англискиот и македонскиот јазик – контрастивна анализа, докторска дисертација*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.

Цветковски, В. (1988). „Лингвистички особености на композитите со редупликација во англискиот и македонскиот јазик“, *Македонистика*, Скопје, 165–167.

Цветковски, Ж., Конески, К. (1997-1999). Зборообразувањето во современиот македонски јазик, Скопје 1995. *Македонски јазик, Год. XLVIII-L, 1995*, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 324–326.

Цейтлин, Р. М. (1977). *Лексика старославјанскогo языка*, Опыт анализа мотивированных слов о данным древнеболгарских рукописей X-XI вв., Москва.

Црвенковска, Е. 1995. „Именките со суфикс -тель во македонската варијанта на црковнословенскиот јазик“, *ГЗбФлф 18-19, 1992-1993*, 193–198.

Црвенковска, Е., Макаријоска, Л. (2005). „Деривацијата на придавките во Орбелскиот триод“, *ЛЗб 52/1-3*, 3–13.

Цукески, А. (1988). „Морфемска структура на именките со суфиксот -ина“, *Предавање на XX семинар за македонски јазик, литература и култура*, Скопје, 89–98.

Чашуле, И. (1987). „Супстантивизација и образување на глаголската именка во прозните текстови на Марко Цепенков и Кузман Шапкарев“, *Годишен зборник на Филозофски факултет 13*, 161–180.

Чундева, Н. (1982). „Изведување именки со нулти афикс“, *Прилози на Македонската академија на науките и уметностите*, Скопје, 83–89.

Чундева, Н. (1984). „За интерфиксите во македонскиот литературен јазик со посебен осврт на сложенките“, *Литературен збор XXXI, 6*, 19–28.

Чундева, Н. (1984). „Морфолошките појави во македонскиот литературен јазик“, *Прилози на Македонската академија на науките и уметностите*, Скопје, 53–72.

Чундева, Н. (1986). „Стилската маркираност на зборообразувачките средства во поетската реч (врз материјалот на македонскиот јазик)“, *Литературен збор 33/5*, 43–50.

Чундева, Н. (1997). „За зборовите со врзани корени“, *ЛЗб 44/4-6*, 350–365.

Шамиский, Н. М. (1959). *Очерки по рускому словообразованию и лексикохогим*, Москва.

Шапкарев, К. (1894). *По народна медицина и нејзината номенклатура во Македонија, Зборник на народни умотворби, X том*. Софија.

Ширилов, Т. (2008). *Фразеолошки речник на македонскиот јазик (К-П), том втори*, Скопје: Огледало.

Ширилов, Т. (2009). *Фразеолошки речник на македонскиот јазик (Р-Ш), том трети*, Скопје: Огледало.

Шокларова-Љоровска, Г. (1980). „Сложени зборови во македонскиот јазик со посебен осврт на сложенките“, *Литературен збор XXVII*, 3, Скопје, 31–39.

Шоптрајанов, Г. (1975). *Опита француска граматика*, кн. 1, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Единици на латиница:

Adams, V. (1973). *An Introduction to Modern English Word-formation*, London: Longman.

Arizankovska, L. (2016). *168 Macedonian. Word-formation. An International Handbook of the Languages of Europe*. Müller Peter O., Ohnheiser Ingeborg, Olsen Susan, Rainer Franz (Eds.), volume 4. Berlin: De Gryter Mouton.

Bajec, A. (1950-1955). *Besedotvorje slovenskega jezika*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Bauer, L. (1983). *English Word-formation*, Cambridge University Press.

Bratuša, J. (2004-2005). *Besedotvorje*, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Oddelek za slovenske jezike in književnost.

Breznik, A. (1944). *Zloženke v slovenščini*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Breznik-Stramljič, I. (2009). „Besedotvorna kategorija manjšalnic v slovenščini in makedonščini. Makedonsko-slovenske jezikoslovne, književne in kulturne zveze“, *Treta makedonsko-slovenečka naučna konferencija (Ohrid, 12-15.9.2007)*, Skopje: Filološki fakultet „Blaže Koneski“.

Chevallier, J. (1987). *Précis de terminologie medical V éd.*, Maloine, Paris.

Dixon, R. M. W. (2014). *Making New Words*, Oxford: Oxford University Press.

Katamba, F. (1993). *Morphology*, London: Macmillan.

Keber, J. (2011). *Slovar slovenskih frazemov*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

Kocourek, R. (1982). *La langue française de la technique et de la science, La documentation française*, Paris.

Ledinek N., Žagar Karer M., Humar, M. (ured.) (2009). *Terminologija in sodobna terminografija*, Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Marchand, H. (1969). *The Categories and Types of Present-day English Word-formation*, Munich: C. H. Beck.

Medija, N. (2002). *Latinščina na srednji zdravstveni šoli*, Ljubljana: Srednja zdravstvena šola.

- Perušek, R. (1890). *Zloženke v novej slovenščini*, Slovenija: Novo mesto.
- Plag, I. (2003). *Word-formation in English*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Pogačar, M. (2017). (mentorica: pred. Andreja Mihelič Zajec, viš. med. ses., univ. dipl. org, somentorica: pred. dr. Jelena Ficzkó, univ. dipl. inž. rač. in inf.). *Standardizirana terminologija kot predpogoj za kakovostno elektronsko dokumentacijo v zdravstveni negi*, Ljubljana: Zdravstvena fakulteta, Zdravstvena nega, 1. stopnja, Univerza v Ljubljani.
- Rudolf Del Cott (1980). *Medicinski terminološki slovar*, Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Quirk, R. and Greenbaum, S. (1987). *A University Grammar of English*, London: Longman.
- Quirk, R. et al. (1997). *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Essex: Longman.
- Selkirk, E. O. (1982). *The Syntax of Words*, Cambridge, Mass: MIT Press.
- Sokolowski, J. (1988). „Macedońskie przymiotniki z prefiksem bez-“, *Makedonski jazik, God. XXXV-XXXIX, 1997-1988*, Skopje: IMJ „Krstě Misirkov“, 181–187.
- Spasov, Lj., Mitrinović, V. (1991-1993). „Poljski glagolski prefix prze- i njegovi srpskohrvatski ekvivalenti pre- i pro-“, Beograd, 1990, *Makedonski jazik, God. XLII-XLIV, 1991-1993*, Skopje: Institut za makedonski jazik „Krstě Misirkov“, 442–443.
- Stefanovski, Lj. (2006). *English Lexicology: a coursebook*, Skopje: Data Pans.
- Tomic, O. (1998). *The English Word*, Novi Sad: Futura Publikacije.
- Toporišič, J. (2004). *Besedotvorje. Slovenska slovnica (četrta, prenovljena in razširjena izdaja)*, Maribor: Založba Obzorja.
- Urbańczyk, S. (1982). „Prometej Adam wstał ..., czyi o przyswajaniu grecko-facińskim imion na -eus, -oos na jezuku polskim“, *Makedonski jazik, God. XXXII-XXXIII, 1981-1982*, Skopje: Institut za makedonski jazik „Krstě Misirkov“, 733–736.
- Vidovič-Muha, A. (1988). *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zošenk*, Ljubljana: Znanstveni Inštitut Filozofske fakultete: Partizanska knjiga.
- Vidovič-Muha, A. (2013). *Slovensko leksikalno pomenoslovje*, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Živec, J. (2014). (mentorica: red. prof. dr. Erika Kržišnik, somentorica: doc. Dr. Mateja Jemec Tomazin). *Veterinarska terminologija v terminoloških in splošnih slovarjih (diplomsko delo)*, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Univerza v Ljubljani.

Извори на кирилица:

Миронски, С. (1984). „Терминологија по медицина (Г)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIV, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Миронски, С. (1984). „Терминологија по медицина (Ф)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIV, бр. 2, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Миронски, С. (1986). „Медицинска терминологија (И)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVI, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Митевски, А. (1982). „Македонска терминологија (Л, М)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XII, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Митевски, А. (1982). „Медицинска терминологија (Н, Ч, Џ)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XII, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Митевски, А. (1983). „Медицинска терминологија (Ј, Ќ)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIII, бр. 2, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Митевски, А. (1987). „Медицинска терминологија (Р, Ш)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVII, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Митевски, А. (1988). „Медицинска терминологија (Е)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVIII, бр. 2, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1980). „Македонска медицинска терминологија (А)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. X, бр. 2, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1980). „Македонска медицинска терминологија (А, продолжение од минатиот број)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. X, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1983). „Медицинска терминологија (О)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIII, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1984). „Медицинска терминологија (Б)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIV, бр. 1, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1984). „Терминологија по медицина (У)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIV, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1985). „Медицинска терминологија (П)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIV, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1985). „Медицинска терминологија (П, продолжение)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XV, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1986). „Медицинска терминологија (С)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVI, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Мицевски, Б. (1988). „Медицинска терминологија (З)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVIII, бр. 1, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Никодиновски, Ј. (1982). „Медицинска терминологија (В)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XII, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Никодиновски, Ј. (1983). „Медицинска терминологија (Д)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XIV, бр. 3, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Никодиновски, Ј. (1986). „Медицинска терминологија (Ц)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVI, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Никодиновски, Ј. (1987). „Медицинска терминологија (Т, Х)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVII, бр. 4, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Никодиновски, Ј. (1988). „Медицинска терминологија (К)“, *Билтен на Одборот за изработување на македонска терминологија*, Год. XVIII, бр. 1, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Демерциев, К. (2007). *Медицински речник, прво издание*, Гевгелија: Богданци: „Софија“.

Демерциев, К., Демерциева, А., Демерциев, М., Демерциев, З. (2022). *Медицински речник, второ издание*, Гевгелија: Богданци: „Софија“.

Извор на латиница:

Rudolf Del Cott (1980). *Medicinski terminološki slovar*, Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Речници:

Медицински речник, прво издание, К. Демерџиев, Гевгелија: Богданци: „Софија“, 2007.

Медицински речник, второ издание, К. Демерџиев, А. Демерџиева, М. Демерџиев, З. Демерџиев, Гевгелија: Богданци: „Софија“, 2022.

Речник на македонскиот јазик, Т. Димитровски, Б. Корубин, Т. Стаматовски, ред. Б. Конески, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 1986.

Речник на македонскиот јазик, З. Мурџоски, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 2005.

Толковен речник на македонскиот јазик, I-VI. ред. К. Конески, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 2003–2014.

Обратен речник на македонскиот јазик, ред. К. Конески, А. Џукески, Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 1967.

Фразеолошки речник на македонскиот јазик (А-Ј), том први, Т. Димитровски, Т. Ширилов, Скопје: Огледало, 2003.

Фразеолошки речник на македонскиот јазик (К-П), том втори, Т. Ширилов, Скопје: Огледало, 2008.

Фразеолошки речник на македонскиот јазик (Р-Ш), том трети, Т. Ширилов, Скопје: Огледало, 2009.

Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник, С. Велковска, Скопје: Велковска, С., 2008.

Правопис на македонскиот јазик, ред. Ж. Цветковски, С. Веновска-Антевска, С. Груевска-Маџоска, Е. Јачева-Улчар, С. Саздов, Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 2015.

Slovarji:

-- (1966-1982). *Odzadnji slovar slovenskega knjižnega jezika, I-V*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

--(1987-1991). *Slovar slovenskega knjižnega jezika, I-V*, Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Medicinski terminološki slovar, Rudolf Del Cott. Slovenije: Ljubljana: Državna založba, 1980.

--(2012-2019). *Slovenski medicinski slovar*, glavna urednica: Mateja Legan, odgovorni urednik: Danijel Petrovič, Ljubljana: Sodelavci Medicinske fakultete v Ljubljani in drugi: Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta.

Mali makedonsko-slovenski slovar, Stefanija, D., Pretnar, T., Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta: Oddelek za slovenske jezike in književnosti: Zveza makedonskih kulturnih društev Slovenije, 1998.

Скратеници:

ММТР – *Македонски медицински термиолошки речник*

ММР – *Македонски медицински речник*

ТРМЈ – *Толковен речник на македонскиот јазик, I-VI*

НДиск – *Научна дискусија при Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид*

МлМак – *Научен собир на млади македонисти, Скопје*

ЛЗб – *Литературен збор, Списание на Сојузот на друштвата за македонски јазик и литература, Скопје*

ГЗбФлф – *Годишен зборник, Филозофски факултет на Универзитетот во Скопје*

Флф – *Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје*

МЈ – *Македонски јазик, Скопје*

МакП – *Македонски преглед, списание за наука, литература обществен живот, Софија*

ЈФ – *Јужнословенски филолог, Београд*

ФлФБК – *Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје*

Макед – *Македонија, Скопје*

МакП – *Македонски преглед, списание за наука, литература и обществен живот, Софија*

МакТерм – *Билтен на одборот за изработување на македонска терминологија, Скопје*

Скратувања:

др. – друго

едн. – еднина

мн. – множина

кн. – книга

књ. – књига

ред. – редакција

св. – свеска

стр. – страница

лат. – латински јазик

грч. – грчки јазик

в. – види

сл. – слично

итн. – и така натаму

син. – синоним

Kratice:

MTS – *Medicinski terminološki slovar*

SMS – *Slovenski medicinski slovar*

FPhMP – *Folia Philologica Macedonia-Polonica*

SLPJ – *Studia Linguistica Polono-Jugoslavica*

SLPM – *Studia Linguistica Polono-Meridianoslavica*

Slovične krajšave:

str. – strani

sin. – sinonim (sopomenka)

ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НИЗ ПРОЦЕСОТ НА ЗБОРООБРАЗУВАЊЕТО ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО СЛОВЕНЕЧКИОТ ЈАЗИК (СО АКЦЕНТ НА ДЕЛ ОД МЕДИЦИНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА)

РЕЗИМЕ

Терминот претставува израз или стручен назив за именување на даден поим во одредена научна област од одредена професија. Терминот е во нераскинлива врска со терминологијата, а терминологијата со терминолошкиот речник. Медицинскиот терминолошки речник е книга богата со медицински термини на еден јазик, обично подредени по азбучен ред, со толкувања на истиот јазик. Брзиот развој и промените во медицинската терминологија влијаат врз промените на јазикот, особено врз медицинската лексика и медицинските речници, што ја прави оваа лингвистичко-медицинска тема особено атрактивна за истражување и проучување.

Истражувањето во дисертацијата е фокусирано на дел од медицинската лексика, како и на деривациските модели во процесот на образување на дадена медицинска терминологија. За таа цел ќе биде користена медицинска терминологија, односно медицински терминолошки речници, но ќе бидат користени и други можности во насока на образување на одредена медицинска терминологија преку користење на деривациските модели во македонскиот и во словенечкиот јазик.

Се надеваме дека докторскиот труд под наслов *Терминологијата низ процесот на зборообразувањето во македонскиот и во словенечкиот јазик (со акцент на дел од медицинската терминологија)* ќе даде голем придонес во лингвистичката наука како во македонистиката така и во словенистиката, како во медицината така и пошироко, односно ќе биде значаен за корисниците на медицинската терминологија, особено кај преведувачите, бидејќи прилог кон трудот е двојазичниот словенечко-македонски медицински терминолошки речник.

TERMINOLOGY THROUGH THE PROCESS OF WORD FORMATION IN THE MACEDONIAN AND THE SLOVENIAN LANGUAGES (WITH AN EMPHASIS ON PART OF THE MEDICAL TERMINOLOGY)

SUMMARY

The term represents an expression or a professional title for naming a given concept in a certain scientific field of a certain profession. The term is in an inseparable relationship with the terminology, and the terminology with the terminology dictionary. A dictionary of medical terms is a book rich in medical terms in one language, usually arranged alphabetically, with interpretations in the same language. The rapid development and changes in medical terminology affect language changes, especially medical lexicon and medical dictionaries, which makes this linguistic-medical topic particularly attractive for researches and studies.

The research in the dissertation is focused on part of the medical lexicon, as well as on the derivational models in the process of forming a given medical terminology. For this purpose, medical terminology will be used, that is, medical terminological dictionaries, but other possibilities will be used in the direction of education of certain medical terminology through the use of derivational models in the Macedonian and Slovenian languages.

We hope that the doctoral thesis entitled Terminology through the process of word formation in the Macedonian and Slovenian languages (with an emphasis on part of the medical terminology) will make a great contribution to linguistic science, both in Macedonian studies and in Slavic studies, as well as in medicine and beyond, i.e. it will be significant for users of medical terminology, especially for translators, because the bilingual Slovenian-Macedonian medical terminology dictionary is attached to the paper.